





Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.  
40/A/1







Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.  
40/A/1



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.  
40/A/1



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.  
40/A/1



40/A(1)

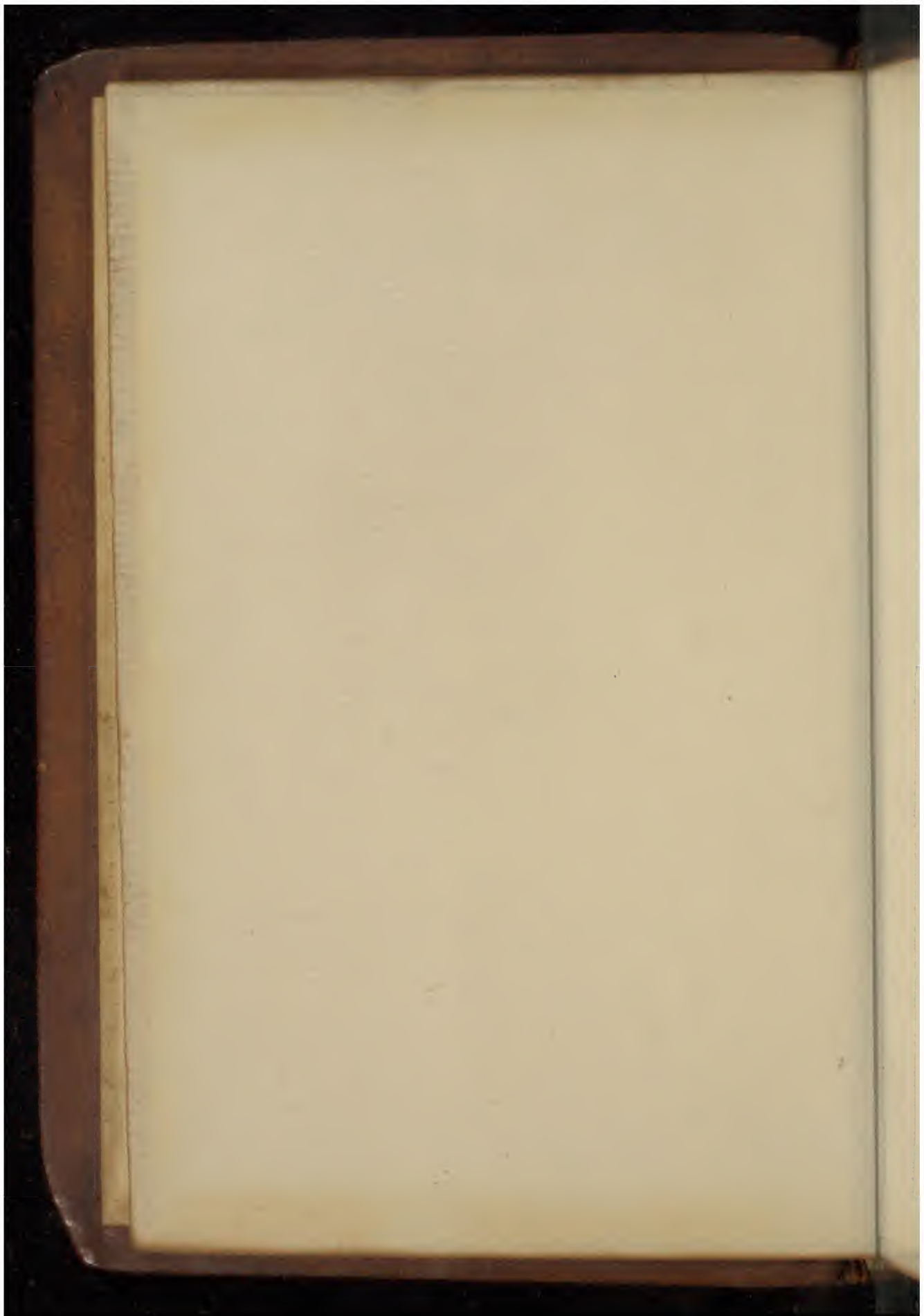
Exii. f

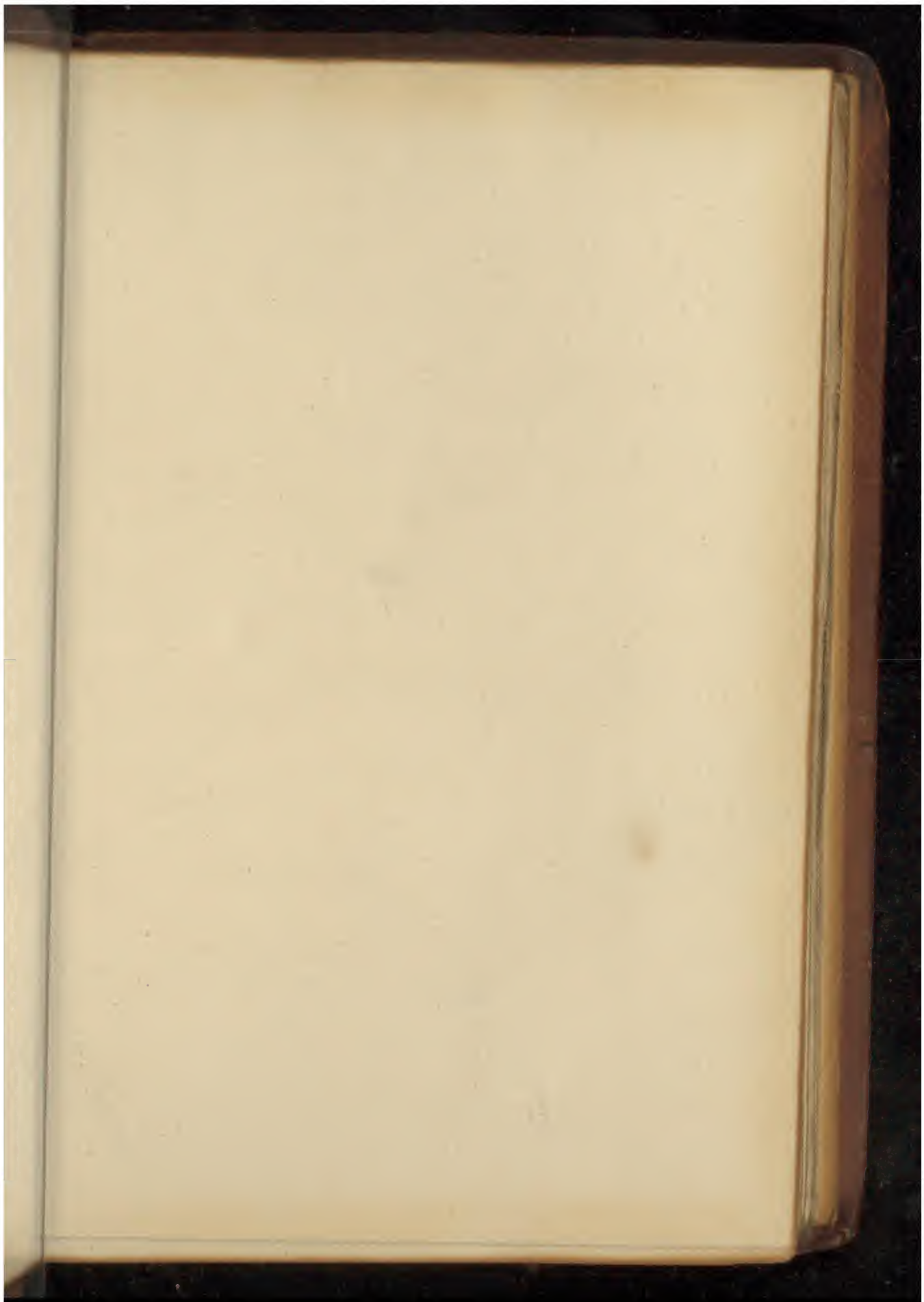
15.A.8

2878

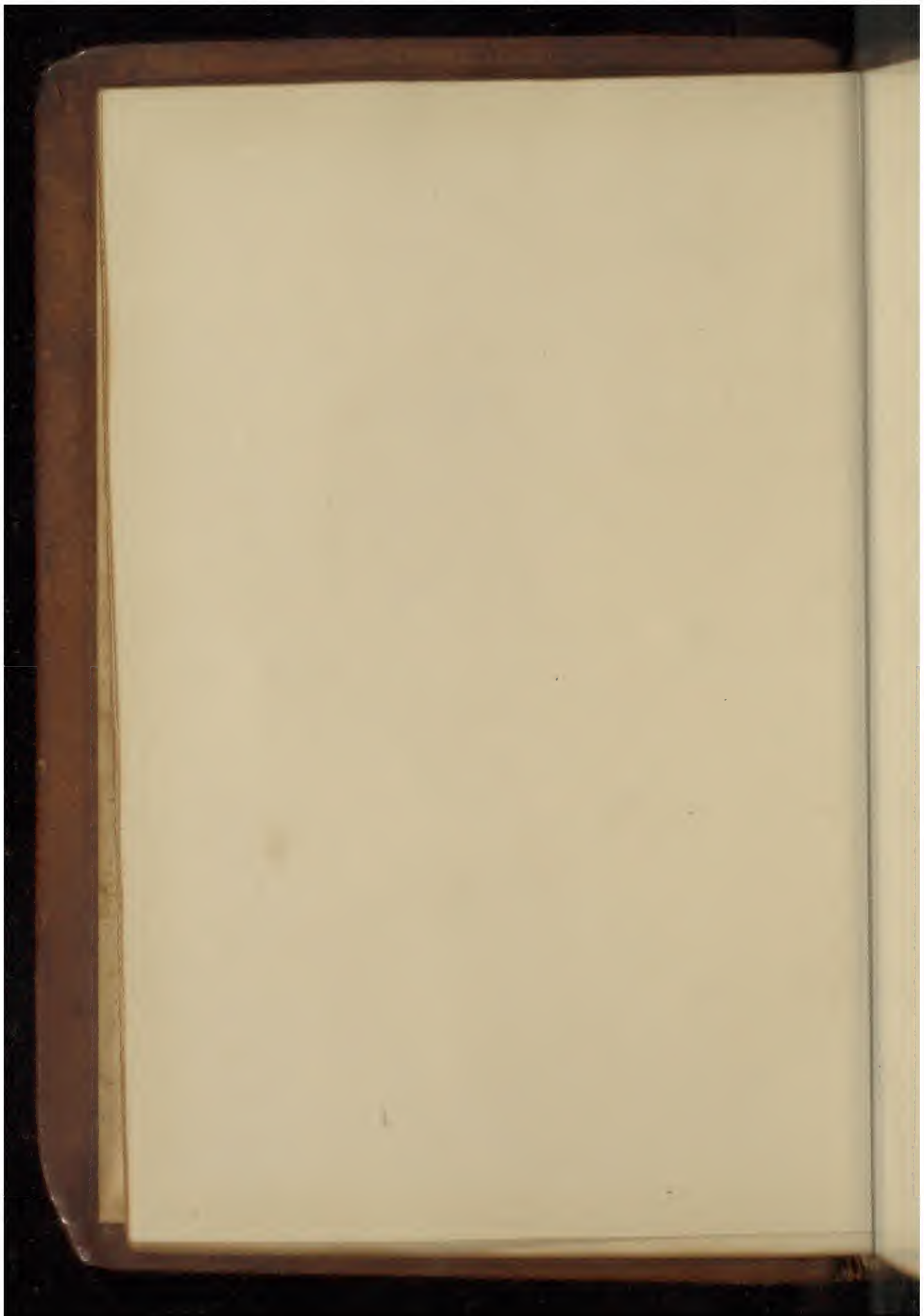
The binding by  
Jehan Norins

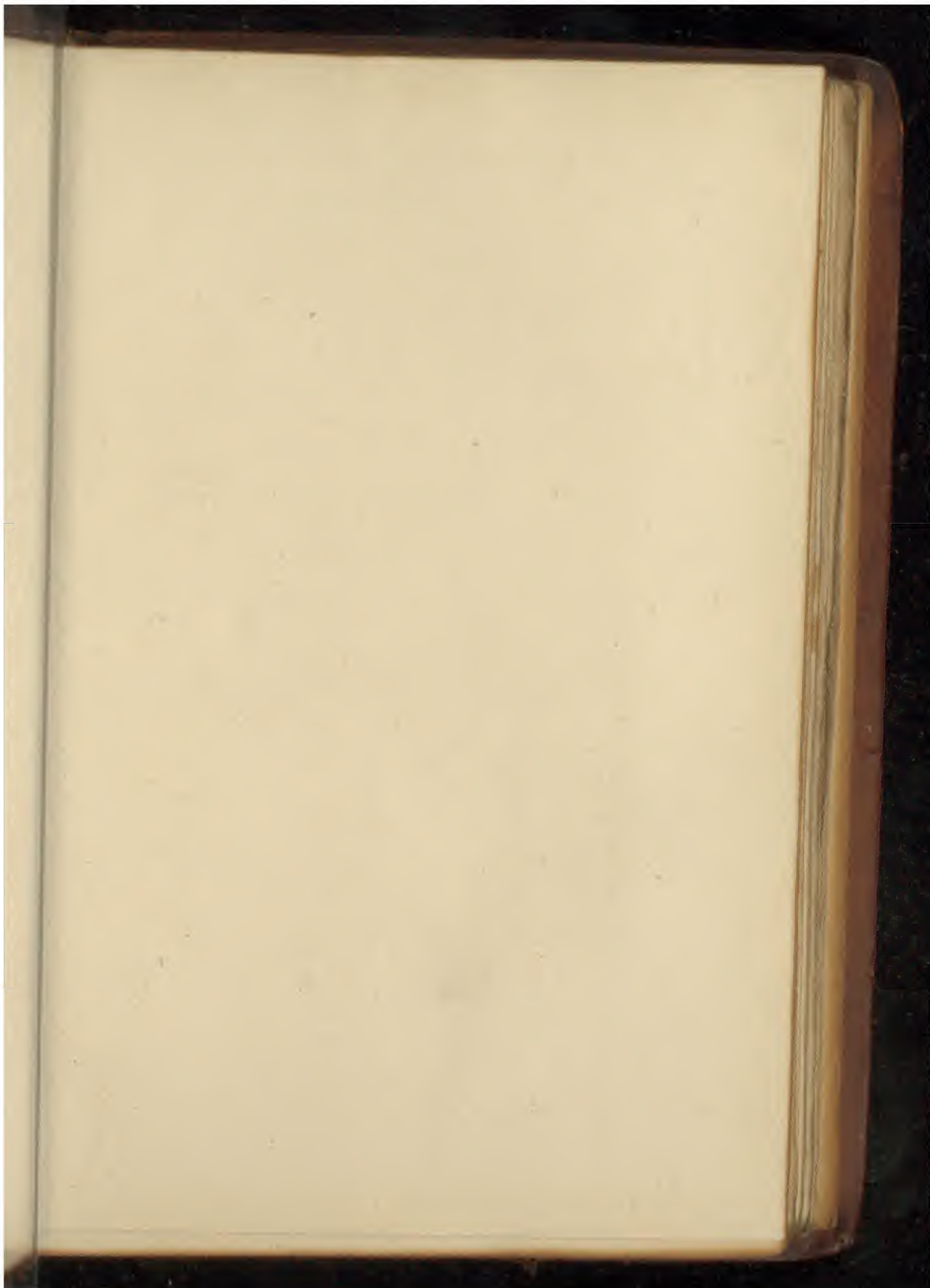
Payne  
Oct 19/11.

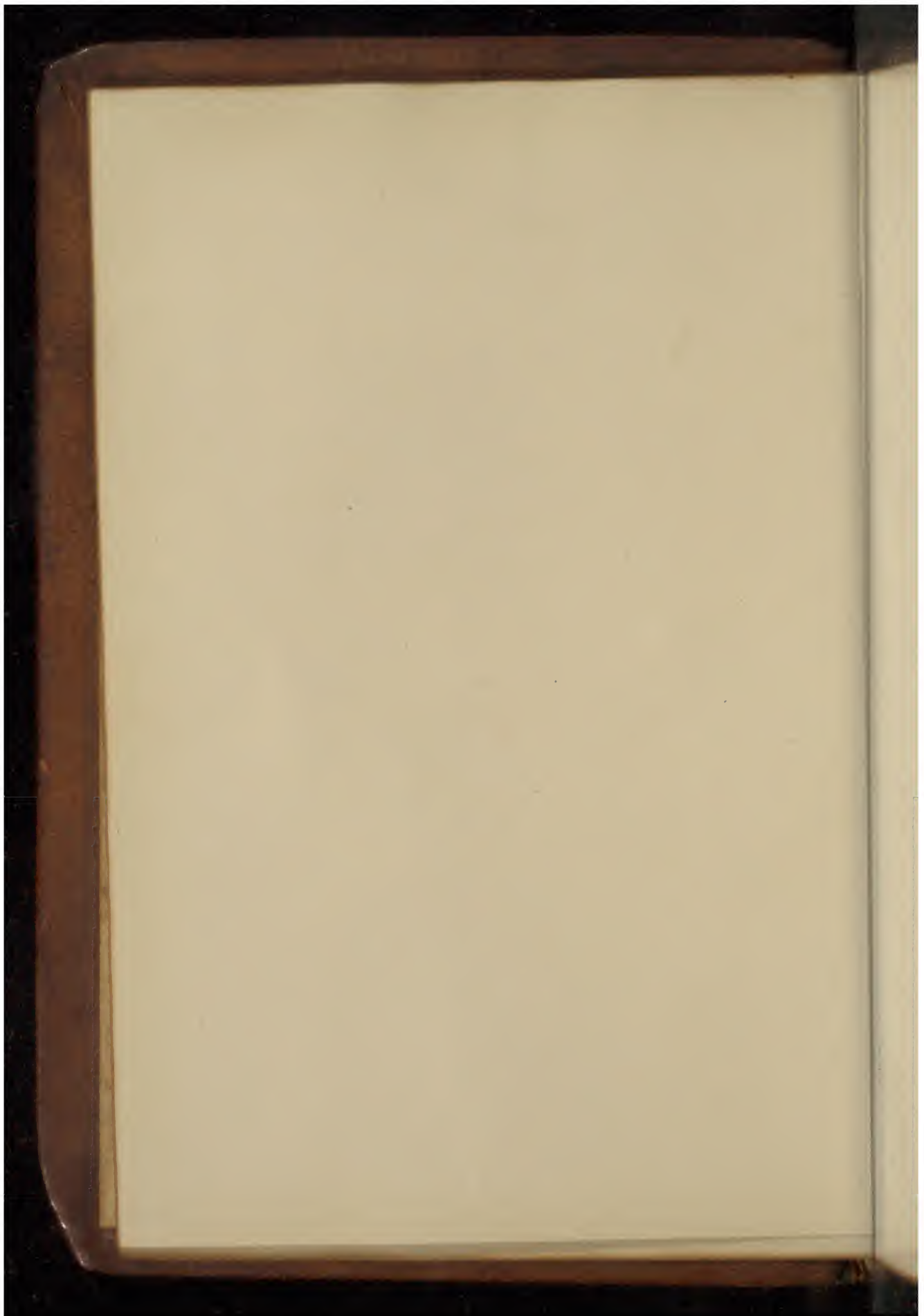


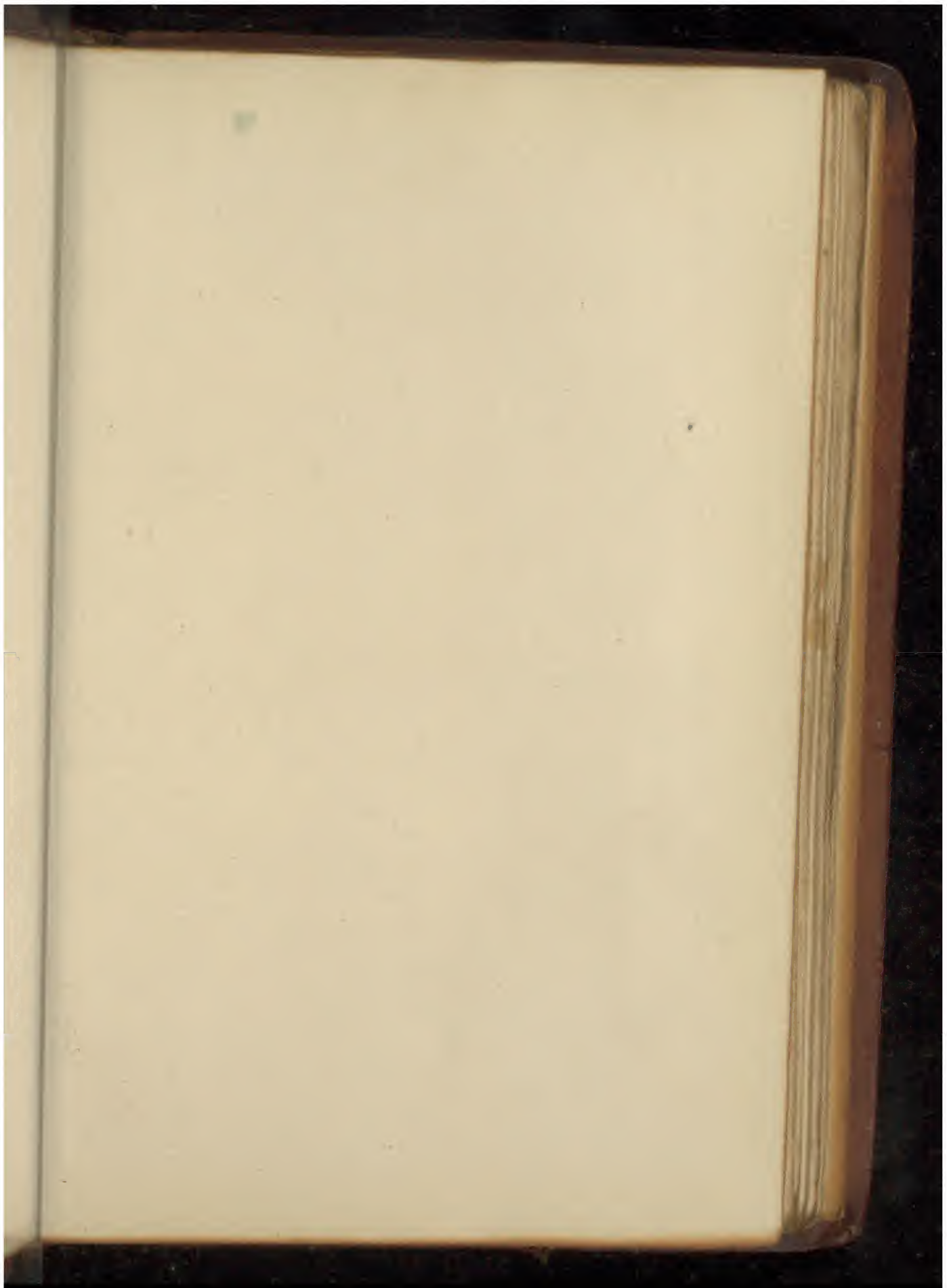




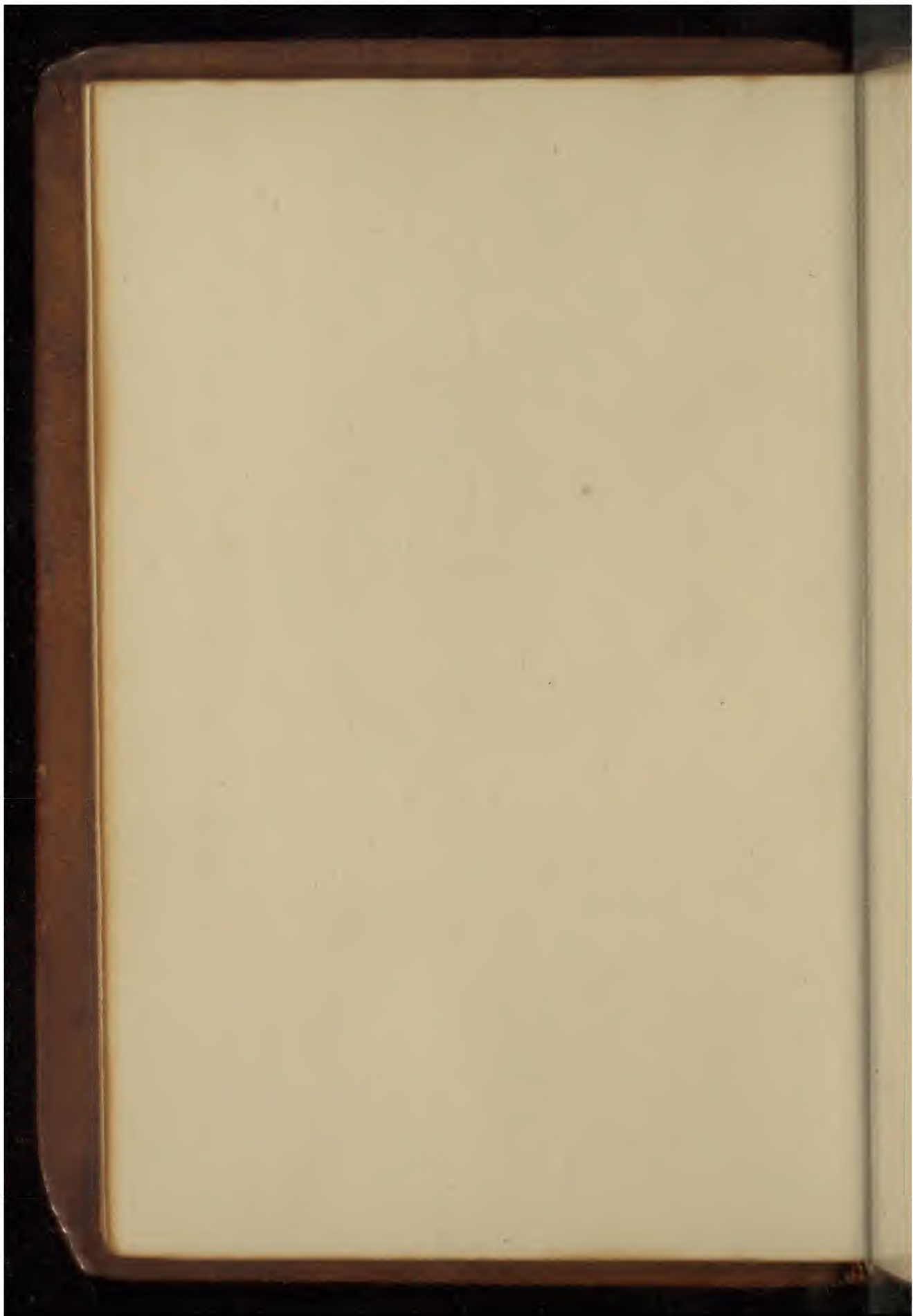


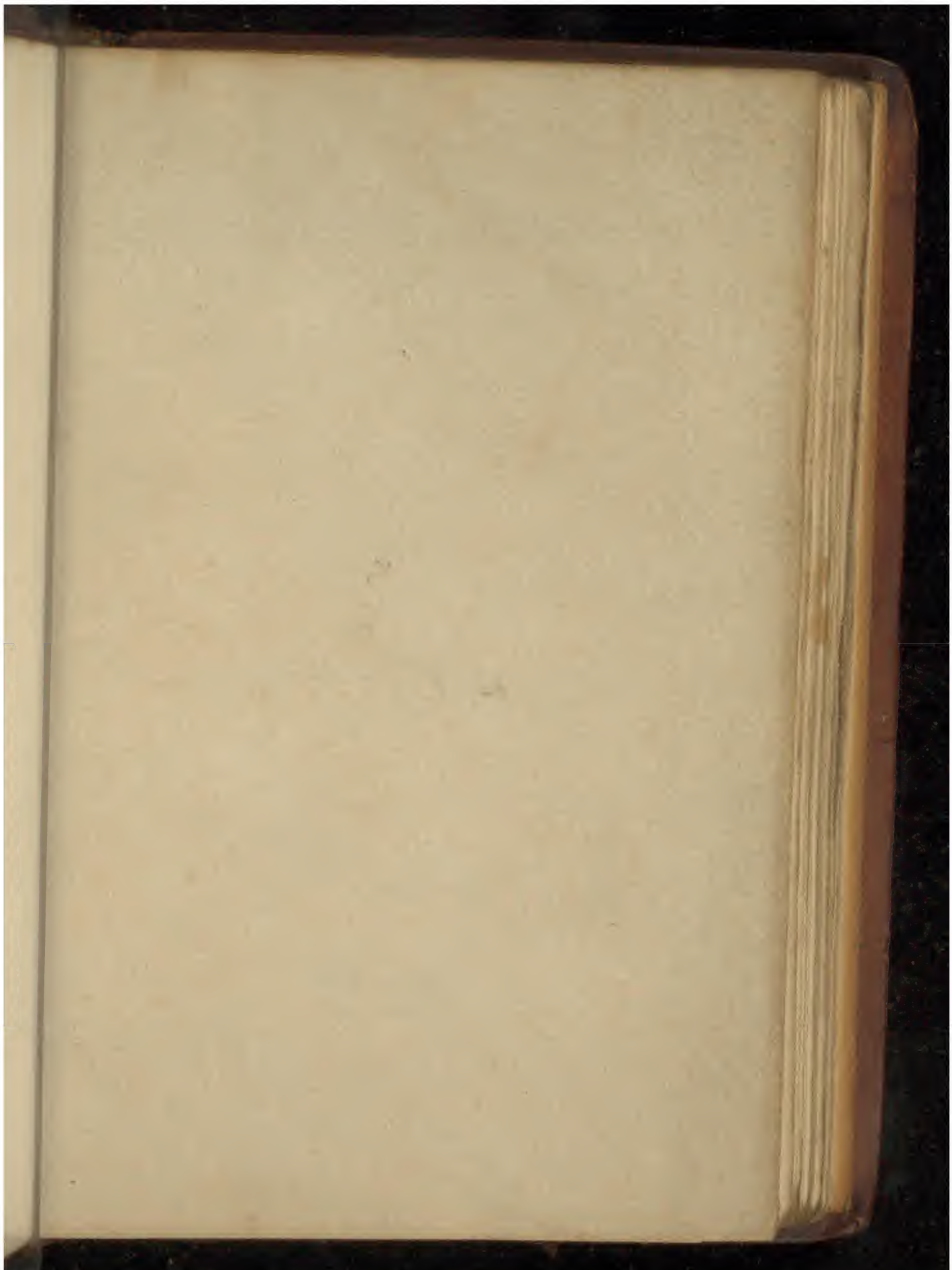


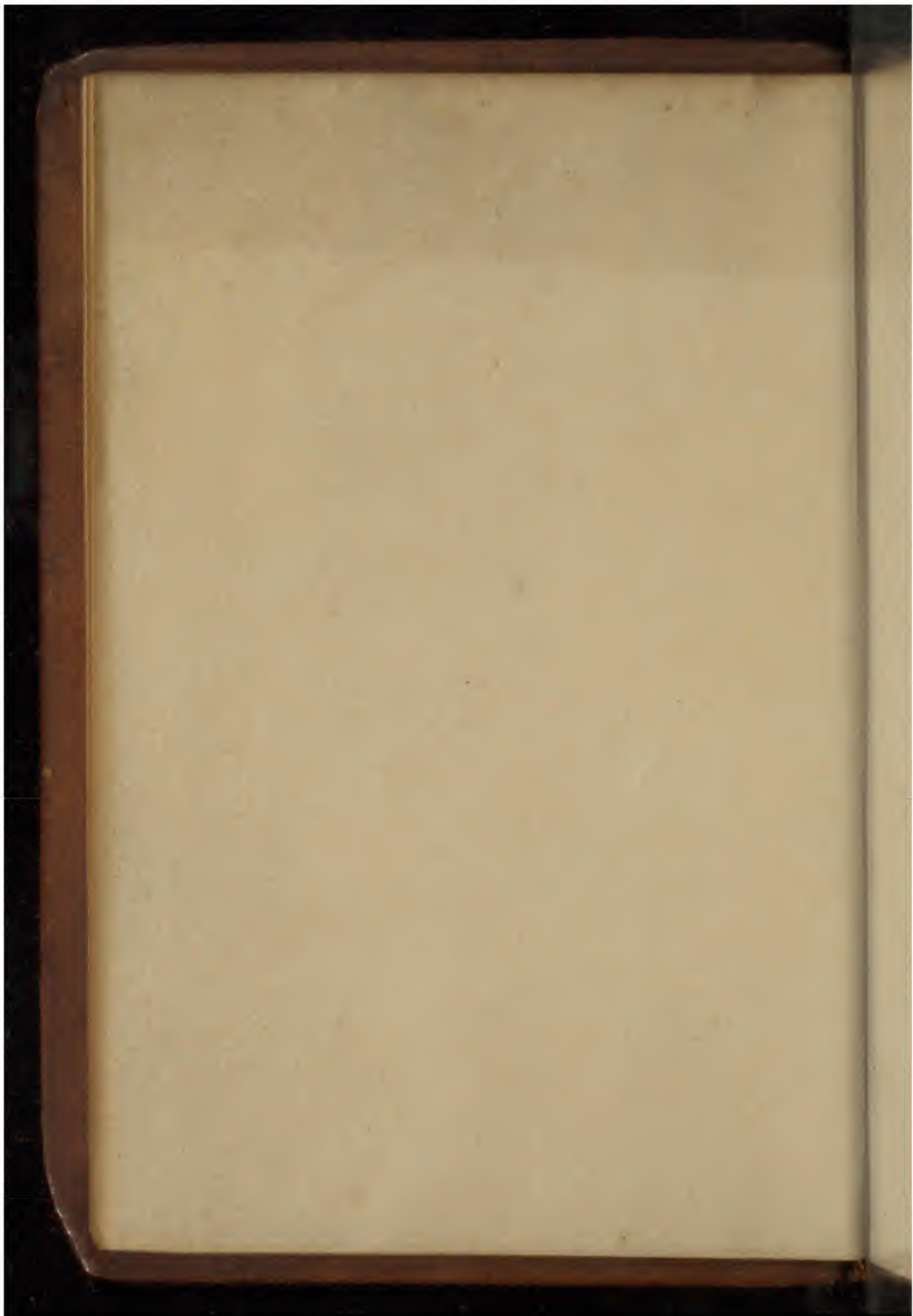




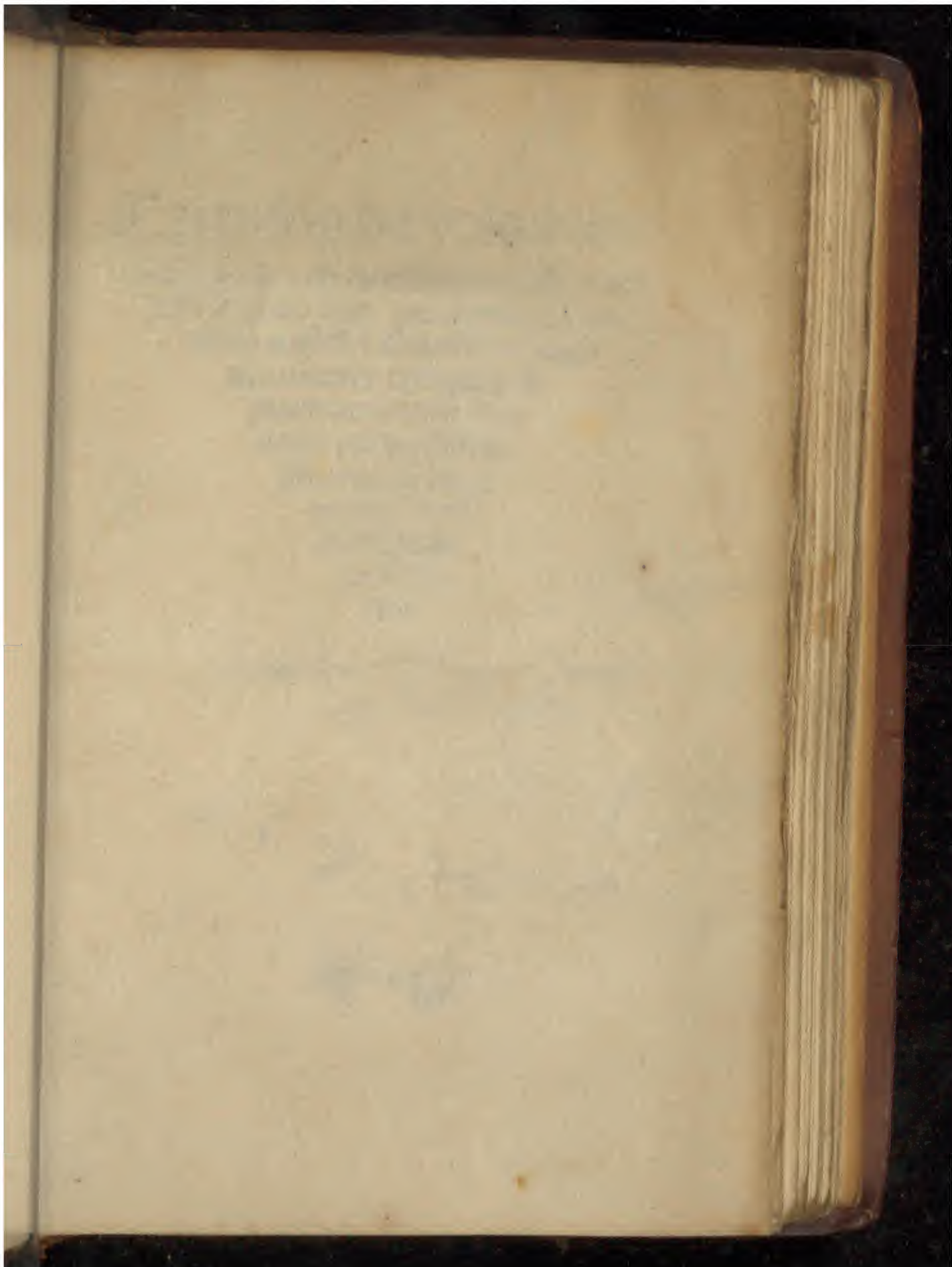




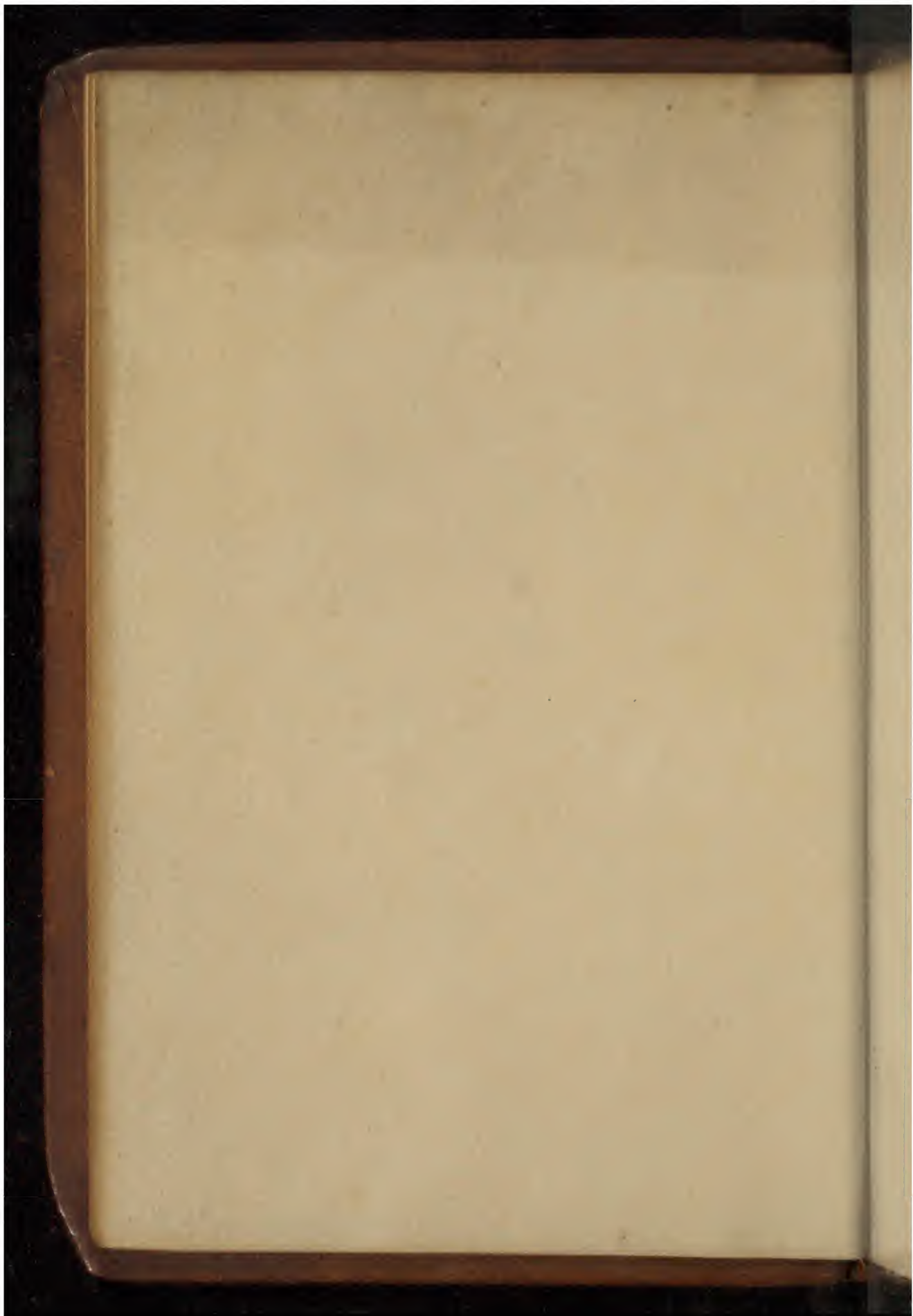


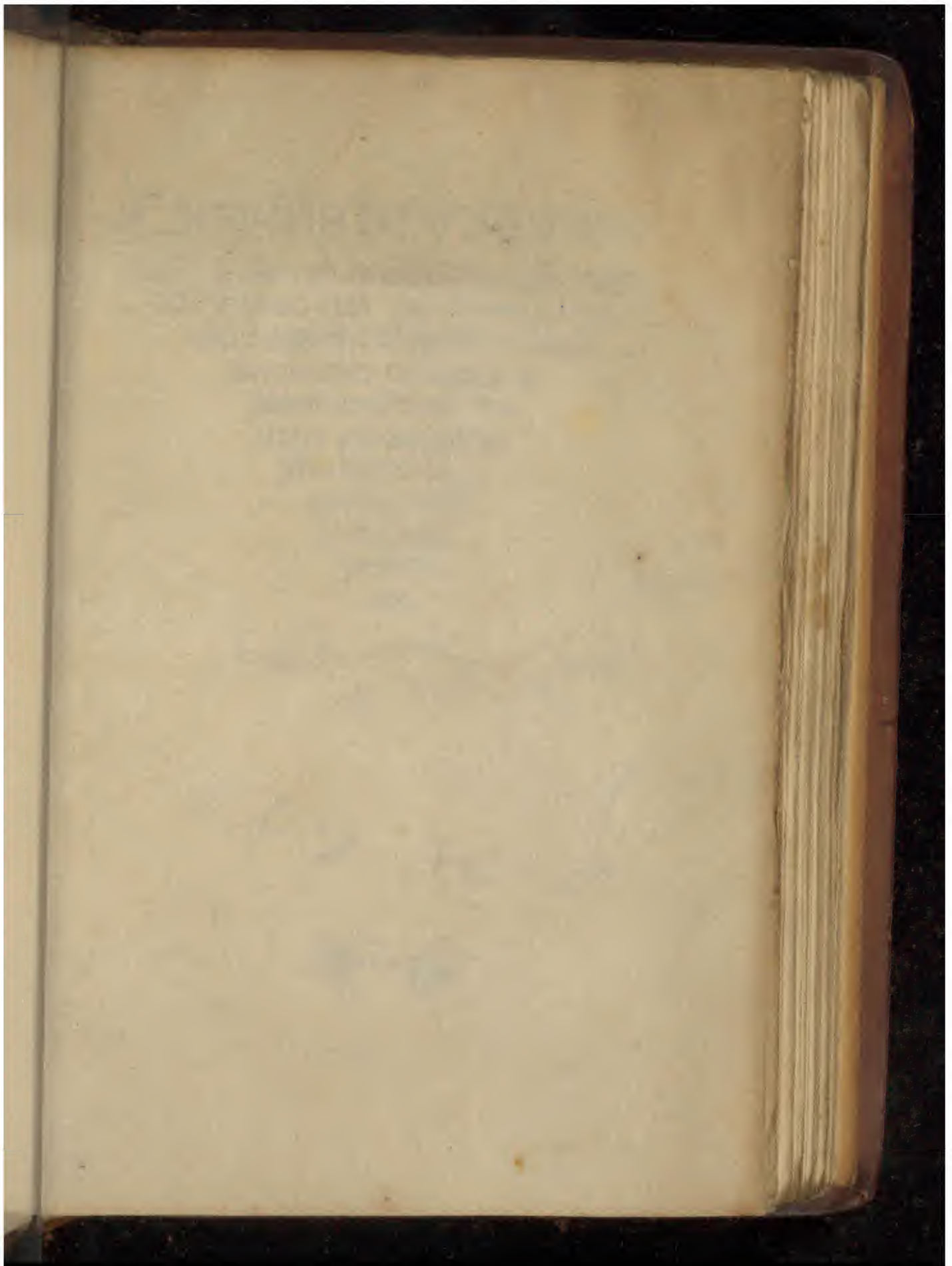


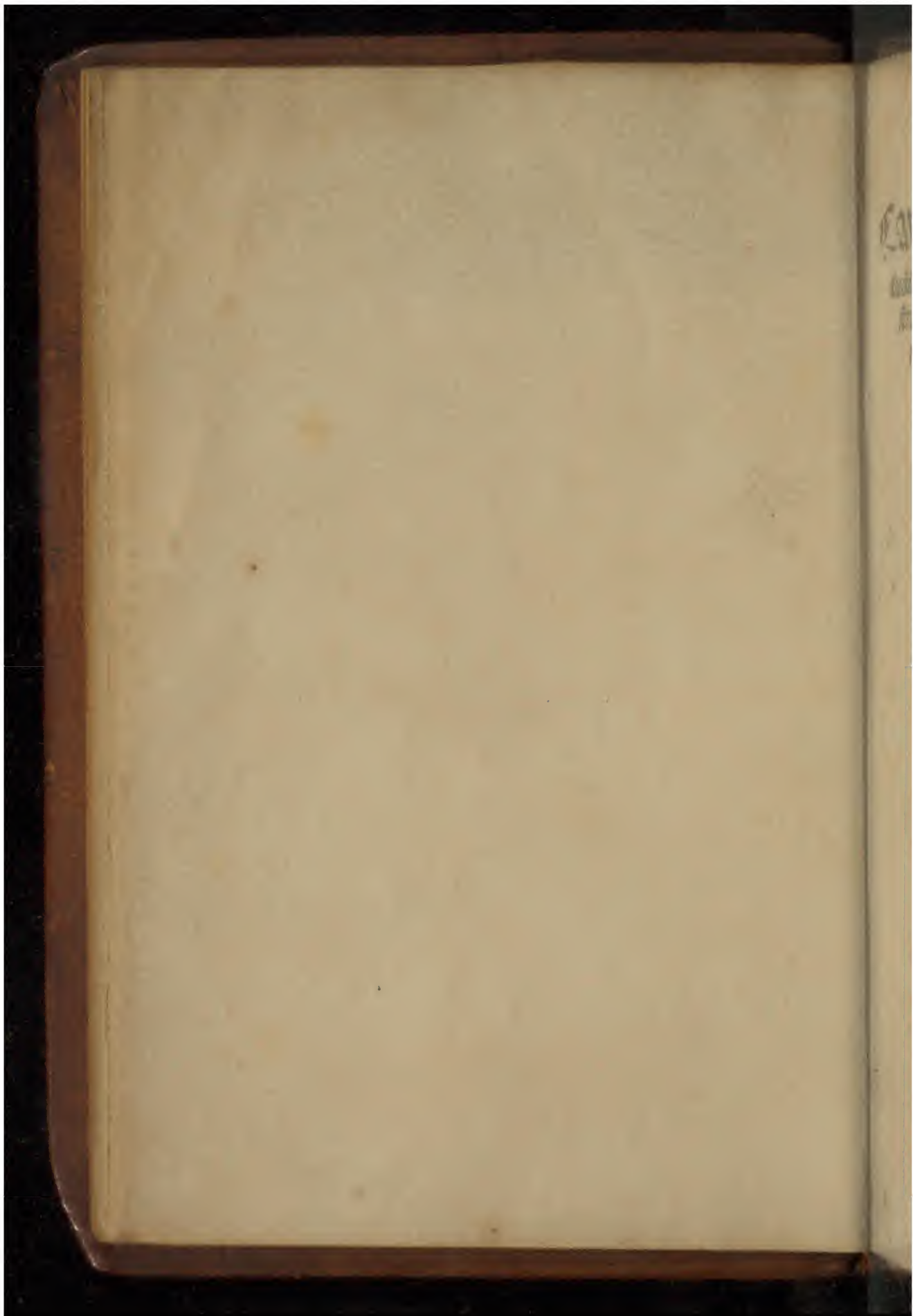














# Carmina de vrinarum

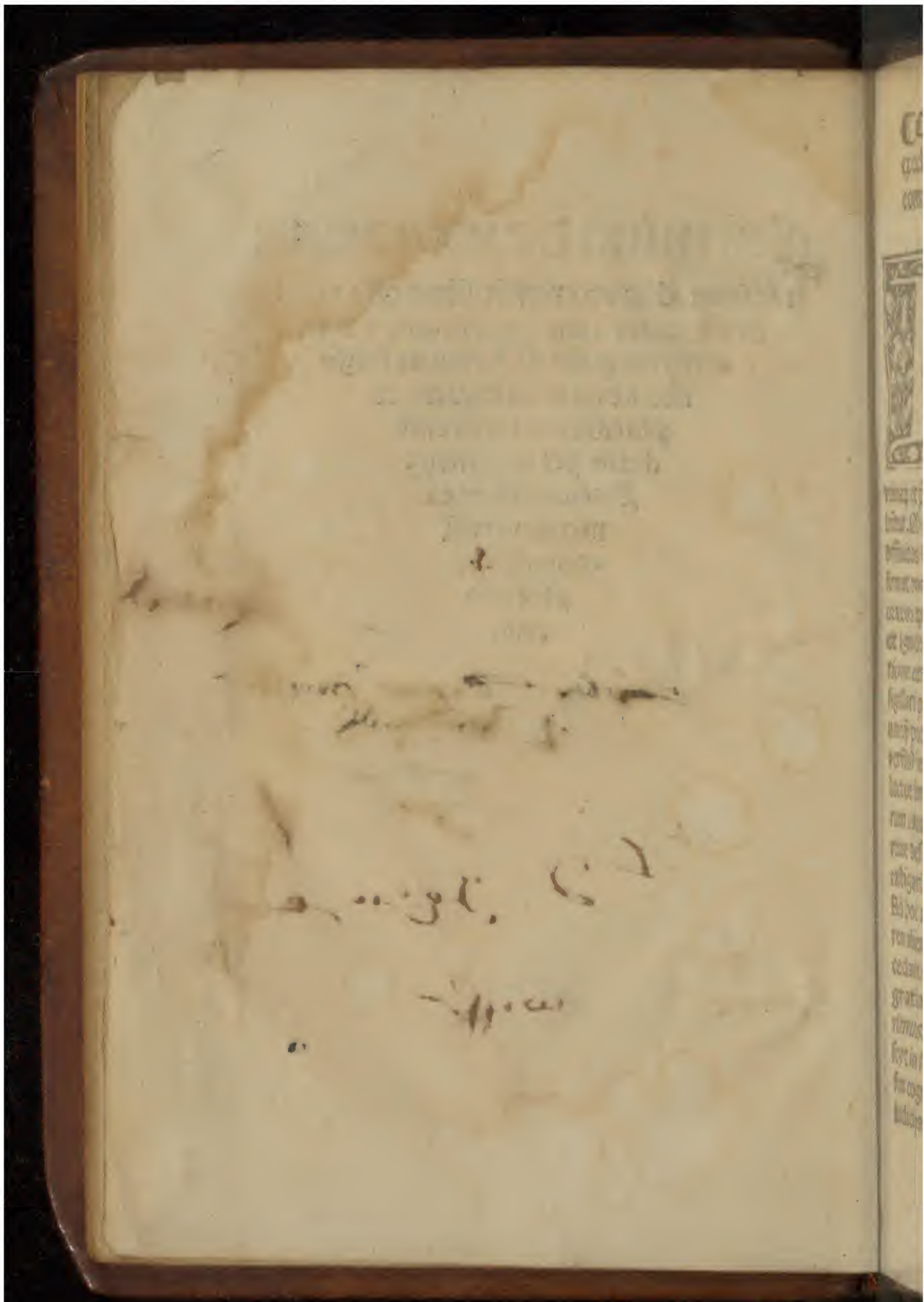
iudicijs: edita ab excellētissimo dño magi  
stro Egidio cum expositione ⁊ com  
mēto magistri Gentilis de fulgi  
neo nouiter castigatis et  
pluribus in locis emē  
datis per magistrum  
Bluenantiū de ca  
merino artiū  
et medicine  
professo  
rem.

*Liber Egidii magistri  
et Bluenantiū de ca  
merino artiū et medicine  
professorum.*

*214 Jegen*

*✱*





CO  
con  
com  
  
L  
  
viam  
time  
pines  
fructu  
accip  
et quid  
thom  
figura  
mip  
vultu  
lucue  
rum  
vultu  
rath  
Bis  
ren  
cedant  
gratia  
vultu  
foc  
foc  
indica



**C**armina de vrinarum iudicijs edita ab  
excellētissimo domino magistro Egidio cū  
commento eiusdem feliciter incipiunt.



Iste liber noue institutionis: studio  
se compositionis artificio ex auctori  
sciētis elicitus est et exortus: in quo  
phiscalis scientie restant archana: q  
secreta iudicia vrinaz continentur:  
quem quidem quoniam lectoris ani  
mum erigit et extollit: nostrorū ami  
corū instātie inscripsim⁹. De iudicijs  
vrinaz et pceptoz traditiones in hoc ope metricē descri  
būtur. Metrica nāq; oō succincta breuitate discurrens  
diffinitas specificās alligata est certitudini. Ideoq; con  
firmat memoriā: et corroborat doctrinam. Prosaica ho  
oratio: propria libertate subfugiens conturbat memoriā  
et ignoratiē parit confusionem. Unde qui debēt certa ra  
tione censerī et exemplo commemorationisq; caractere  
figillari potius metricē breuitatis affectant compendiu  
m: q̄ prosaice plicitatis dispendium. Fortasse igitur de  
versib⁹ incōpositis et de metri incōgruitate nos arguet  
lector importunus. Sed attendat. qm phiscalium verbo  
rum causa lex est et ratio: q̄ metricē orationis consortiū  
vrine designant: vix. em̄ multo conatu mansuescere vixq;  
castigari potuerūt quin metroz legibus arctarentur.  
Ad hoc autē opere fugiant qui planetici sunt et discursor  
es alienis fecibus imbuti: et a musandino dogmate re  
cedant alieni. Socijs autē nostris domestice fidei quorū  
gratia hoc opus suscepim⁹ huius noue institutiōis offe  
rimus. Diuiditur autē iste liber in duas partes: in primā  
scz in scdā. In prima igitur pte agit de iudicio vrinarū  
fm cognitionē colorū ⁊ substantiaz. In secunda agit de  
iudicijs vrinaz fm distinctionē suoz contentorū.

¶



¶ Derivationem nominis vrine ponit.



Dicitur vrina: qm̄ fit in renibus vna  
Aut ab vrith greco: qđ demōstratio fert̄  
Aut qz qđ tāgit mordet de: siccat ⁊ vrit.  
¶ Ut de lacte seruū se lipid⁹ eliquat humor.

Sic liquor vrine de massa sanguinis exit.

Sanguinis est vrina serum subtile liquamen.

Humor: quos conficit ars regitiua secundi.

Et princeps operis: dū fit cribratio rerum.

Dum fit ab impuris pure discretio partis.

¶ Dicit vrina. Expositio. In libro isto auctor ille intē-  
dens doctrinā tradere de vrinis in principio ponit deri-  
uationē nois. Urina ergo fm̄ sentētiā illoz triū versū  
deriuat altera triū deriuatione. ¶ Prima deriuatio est  
illa. Urina dicit quasi vna renib⁹ qz in renib⁹ formaliter  
generat: q̄uis in epate principiū ⁊ substātiā assumpserit  
Assumit tñ in renib⁹ fm̄ vsum. vel qz magis fideliter h⁹  
significare sup̄ habitudinē renū q̄ alioz mēbroz. Hec ē  
ergo sententia primi versus. ¶ Aut ab vrith. Scđa deri-  
uatio ponit in hoc versu: cui⁹ sentētia hec est: Urina dici-  
tur ab vrith grece qđ ē demōstratio latine: qz p̄ ip̄az vrinā  
dispositiōes humani corpis demōstrant: vt sanitas egri-  
tudo et neutralitas: replectio ⁊ inanitio vel media habi-  
tudo ⁊ similia. ¶ Aut qz qđ tāgit. Hic ponit tertia deri-  
uatio vrine: ⁊ est talis Urina dicit ab vzo vris: qz h⁹ virtu-  
tē vrēdi ⁊ desiccādi. Et iō dicit valere cōtra pustulas ⁊c.  
sicut exp̄se scriptū ē in cōmēto. ¶ Ut de lacte seruū. Hic  
ponit quandam similitudinē inter serum ⁊ vrinam vt de  
ipsius vrine essentia doctrina clarioz habeatur: sc̄z sicut  
serum de lacte per grossarum partiū expressionē seque-  
stratur: ita liquor vrine de massa sanguinea eliquatur.  
¶ Sanguinis est vrina. In hoc loco ponit diffinitio



nēv:ine: que quidē diffinitio assumpta est ab vrinis isaac  
vrina est collamentū sanguinis &c. ¶ **C**ōmentū. Renis  
bus vna qm̄ formaliter in renibus generatur & discernit:  
licz prius in epate & substātiāz & colorē accipiat fm̄ habi-  
tū: in renibus tñ assumpsit eā fm̄ vsum: vel dicif q: fidelit̄  
renū habitudinē denūciat q̄ alioz mēbroz: vñ d: vrina ab  
vritb grece qđ est demonstratio interiorz mēbroz. Vñ cuz  
certificamur de interioribz: tñc consulimus vrine indicii.  
Et dicitur etiā q: habet virtutē desiccatiuā vñ valet p̄tra  
serpiginē & cōtra pustulas & p̄tra virge vlcerationē: & cuz  
felle accipitris collata p̄ pannū maculā delet: potata etiā  
spleneticis cōfert. ¶ **U**t de lacte serū. Hic notat simili-  
tudo fieri inter serū & vrinā vt expresse d̄ essentia simili-  
tudinis vrine euidētiori: p̄pleat doctrina: sicut aut serū per  
grossaz partiū expressionē de lacte excolatur: sic vrina de  
massa sanguinis eliquatur. Unde Theophilus quidā h̄o  
eam similem sero vocauerit. ¶ **S**anguinis est vrina qđ  
fit vrina sit diffinit i hoc loco: & est hec diffinitio q̄ hic assi-  
gnatur bene consonās diffinitioni quam ponit Theophi-  
lus et isaac in libro vrinarum: que talis est. Vrina est co-  
llementum sanguinis et aliorum humorum ex actionibz  
nature natum. Sed est hic notandum q̄ nō est reuera sei-  
rum: sed quasi serosa substantia cum sanguine eliquata.  
¶ **H**umorū quos conficit ars regitiua scđi. i. virtus regi-  
tiua. s. scđe digestionis. ¶ **E**t princeps operis duz fit cri-  
bratio rerum. i. sequestratio que sequestratio fit in epate.  
**F**legmatica nāq; materia in primo motu ebullitionis ge-  
nerata ad pulmonē mittitur vt in flegma conuertitur.  
**C**olerica materia ad cistim fellis transmittitur. Melan-  
colia deriuatur ad splenem. Sanguinea materia in epate  
sinceratur et mundificatur. Alquosa vero substantia: id  
est vrina cum sanguine ad renes deportatur: & per poros  
curitides resudat in veficam.

¶ **P**onit conditiones vrine.

A iij



Quale: qd aut qd i hoc: qm quoties vbi quando  
Eras natura: sexus: labor: ira: ieta.  
Eura fames: mor: lauacru. cibus. vinctio: potus  
Debent artifici certa ratione notari.  
Si cupis vrine iudex consultus haberi.  
Quattuor ex primis cum precipue dominantur.  
Debet iudicii potior sententia sumi.  
Integritas lapsus vitiu virtus minus aut plus  
Et status hys mediu sit ab hoc examine certus.  
¶ Expositio breuis Quale quid. Hic ponit conditiones  
q requirunt ad veru iudiciu vrinae vt manifeste declarant  
in comento infra. ¶ Quattuor ex primis. Hic ostendit  
quas conditiones medicus debet precipue considerare. Et  
dicit q primas quattuor conditiones medicus primo et  
principalr attendere debet. scilicet ad qualitate: suba: qtitate  
et ad coteria: q: existis quattuor conditionib? cu sint suba  
les vrine sumit melior snia in iudicando. ¶ Integritas.  
Hic ostendit utilitate q habet ex iudicio vrinae dicēs q p  
iudiciu vrine cognoscit medicus sanitate hois. egritudi  
ne et neutralitate: fortitudine virtutis et debilitate: inanitione  
et repletionem et habitudine: mediocre: et h est utilitas q  
habet ex iudicio vrine. ¶ Commentum Quale. qd. For  
mam inscriptionis vel speculationis declarat sibi. In hoc  
enim loco declarat et ostendit qui sunt in iudicio vrine.  
consideranda. Habenda enim est consideratio coloris  
sube qtitatis et contentorum: Et iste sunt naturales  
vel substantiales et intrinsece considerationes que ex  
ipa vrina ppcedunt. Sunt et alie qda accidentales vel extrinsece  
q ex proprietatib? suba: eliciunt vt ex etate: pletioe et alijs  
qsequuntur. ¶ Quale Refert ad qlitate. i. ad colore. Quid  
Refert ad substantiam. Diuersificat igit suba i tenuita  
tem et spissitudinem et mediocritatem  
Tenuitas in omnimodam tenuitatem: et in mediocrem



et tenuē spissitudo in omnimodā spissitudine et remissam  
 diuidit. ¶ Quid in hoc Spectat ad dñiam cōtētorū. Quā  
 tū. Pertinet ad q̄titatē. Quātitas em̄ diuidit i mltitu  
 dinē: mediocritatē: et paucitatē. ¶ Quotiēs. Pertinet  
 ad numerū effusionis vel inspectionis scz vtrū semel vel  
 pluries sit effusa vrina. Hā ex frequētia vel raritate, effu  
 sionis plurimū instruimur et ex frequētia speculationis  
 plenū certificamur. ¶ Ubi. Refert ad locū collectionis q̄  
 colligi debet in vase vitreo claro ad modū vesice facto vt  
 ex vasis qualitate oēs ptes vrine se visui fidelī ostēdanē  
 ¶ Ubi etiā refert ad locū inspectiōis: q̄ debet inspicī in  
 loco nō nimis radiofo nec obscuro. Et si radius sit ante  
 oppositus opponēda ē man⁹ vt fiat meli⁹ discretio cōtē  
 torum: et ne radiositate visibilis spūs habeat disgregari.  
 ¶ Ubi. Pōt etiā intelligi de positione cōtētorū. s. vtrū  
 cōtēta i summo teneāt locū i vrina vel mediū vel infimū.  
 ¶ Quādo. Refert ad tps effusionis qd est i hora matu  
 tinali: celebrata digestionē. Tūc em̄ fidelior ē: et est nūci⁹  
 cert⁹ interiorū mēbroz. vel. ¶ Quādo. Refert ad tps in  
 spectionis: statim nāq̄ est inspiciēda. Et si affuerit opor  
 tunitas post ei⁹ residētia vase obturato scōvel tertio ē  
 inspiciēda. Multotiēs nāq̄ migif tenuis et postea inspis  
 sat et ecōuerso. Multotiēns tenuis et remanet tenuis: vt  
 in Theophilo legitur. ¶ Etas. Q̄ alia debet esse i pue  
 ro alia in sene et alia in iuvene iuxta intētionē vel remissio  
 nē caliditatis. ¶ Natura. s. q̄tū ad cōplexionē: i colerico  
 nāq̄ o3 esse citrina et tenuis. citrina ex caliditate. tenuis  
 ex siccitate. In flegmatico debet esse discolorata et aliquā  
 tulū pissa. In melācolico debet esse discolorata et tenuis  
 In sanguineo colorata et mediocriter spissa. ¶ Sexus  
 Ad dñiam inter marem et feminā. ¶ Labor. Pertinet  
 ad exercitiū corporis. Ex labore nāq̄ cū calefiat corpus  
 coloratur vrina. p laborem intellige et eius contrariū. s. q̄etē.  
 ¶ Ira Pertinet etiam ad pturbationē ei⁹ aieynde mu



tatur vrina. **D**ieta. Quātiū administrationē sex rerū nō  
naturalīū ex quib⁹ omnibus variatur vrina. ¶ **C**ura. Quā  
tū ad sollicitudinē ⁊ tristitiā. ¶ **F**ames. Quātu⁹ ad indi  
gentiā ⁊ potus ⁊ cibi ⁊ ieiunij. ¶ **M**or⁹. Quātiū ad quā  
titatem exercitiij quoniam in quodam exercitiij plus  
mouetur corpus et in quodam minus. ¶ **L**auacrum ad  
differentiā balneorū. Itē ex balneo sulphureo vel marino  
vrina coloratur ⁊ ex balneo aqua dulcī discolorat⁹. ¶ **E**i  
bus. In qualitate ⁊ quantitate immutat vrinam. Quāti  
tas multitudinis ciborū discolorat ⁊ crudificat vrinā suffo  
cādo calorem naturalē. Paucitas ciborū intēsam reddit  
inducēdo siccitatē ex cuius lima acuitur calor. Qualitas  
autē si calidus frig. hu. ⁊ siccus et etiam si substantia subti  
lis vel grossa aut mediocris. ¶ **U**inctio. Quātiū ad vno  
guēta: vt si vnperit se oleo laurino vrina intēditur vel mar  
ciaton vel oleo iusquiami. vnde calor remittitur vel inten  
ditur. ¶ **P**otus. Sua enī quātitate qualitate substan  
tia et calore immutat vrina quātitate si multū biberit vel  
parū. qualitate. Si multū fuerit calidus vel frigid⁹ ⁊ simi  
lia. Substantia si fuerit stipticus vel diureticus. ex sub  
tili namq; potu ⁊ diuretico multiplicat vrina. ex stiptico  
⁊ spisso mutatur ⁊ minuitur. Color: vt si fuerit vinum  
rubeum vel albū ⁊c. huiusmodi enim consortium tingit vri  
nam ⁊ eam reddit sanguineam. Decoctio reubarbari et  
croci reddit eam croceam. ¶ **D**ebent artificij. Id est me  
dico consulto ⁊ discreto. ¶ **Q**uattuor ex primis. Id est  
quattuor cōsideratis que dicimus substantia lia. ¶ **I**nte  
gritas. Hic declarat que vtilitas habeatur ex iudicio vri  
narū. ¶ **I**ntegritas. Quātiū ad sanitatem. ¶ **L**apsus.  
Quātiū ad egritudinē vel neutralitatē. ¶ **V**itiū. Quātiū  
ad imperfectionē operationū. ¶ **V**irt⁹. Quātiū ad per  
fectionē. ¶ **M**inus. Quātiū ad minutionem. ¶ **P**lus.  
Quātiū ad repletionē. Status. Quātu⁹ ad mediocri  
tatē. ¶ **A**d hoc examine. Id est iudicio vrine.



**O**stendit quod sint vinarum colores.

**B**is deni vrinam possunt variare colores.

**Q**uos ex subscriptis poteris ppedere formis

**N**igrior vrine facies incōmoda febris.

**Q**uartane soluit: mortem portēdit ⁊ vrit.

**S**i niger ad fundū residēs se deprimat humor

**M**atrix purgatur multi sentina fluoris.

**I**n febre fert mortē nigra fetida pauca piguis.

**D**efice vitio proorsus renūq; remoto

**E**xpositio. **B**is deni. **P**ostq̃ auctor docuit nos in generali cōditiones que sunt attēdēde in iudicio vrinarū ⁊ quid sunt. hic psequitur de vna cōditione. s. de qualitate ostēdēs quot sunt colores vinarū dicēs q̃ sunt viginti. Sed q̃ sint inferius declarabit. **N**igrior vrine. **H**ic psequitur de coloribus vinarū: et primo de colore nigro. **S**entina istoz duoz versū est. hec. Urina nigra in colore tria significat. **U**nū. s. solutionē ⁊ liberationē a febre quartana: ⁊ maxime si sit multa in quātitate. **A**lterū ē q̃ significat mortificationem caloris naturalis ⁊ tūc est nigra quadam nigredine circūfusa: ⁊ tūc pcessit color liuid⁹. **T**ertiū est q̃ significat vltimatā adustionē ⁊ talis nigredo est, sicut cornu lucidum: ⁊ tunc pcessit color viridis. **S**i niger ad fundum. **H**ic ponitur alia regula de nigro colore: ⁊ solum pertinet ad mulieres que talis est. **Q**uotiens apparebit tibi vrina nigra cū nigro sedimine significat purgationē menstruorū quia humor niger ⁊ melancolicus effunditur in vrina ⁊ ipam denigrat. **E**t est notandum q̃ talis vrina per residentiam attenuatur superius ⁊ inferius inspissatur. **I**n febre fert mortem ⁊c. **A**lia ponitur regula de nigro colore. **Q**uotienscūq; in febre acuta appareat vrina nigra in colore: pauca in quantitate fetida in odore: vinctuosa in substantia, tunc



potes pculdubio mortē iudicare. Renū tamē ⁊ lumboꝝ  
iudicio circūscripto: qꝫ si esset vitii in renibꝫ aut in vesica  
minus esset vrina suspecta. Unde talis vrina potest appa  
rere ex passione renibus aut i vesica. ¶ **Cōmētū.** Bis  
deni vrinā. In hoc. c. distinguūtur quot sint colores vrina  
rū. Sunt aut viginti. Et est multiplex colorꝝ descriptio  
vel distinctio. Quedā nāqꝫ fit colorꝝ distinctio sꝫ quali  
tates. Alia sꝫ naturā digestionis et decoctionis. Tertia  
sꝫ proprietates humoꝝ. Scđm qualitates fit hec distin  
ctio colorꝝ qm̃ alij sunt intēsi: alij mediocres: alij remissi.  
Remissioēs iudicātur a subcitrino inferius. Sꝫ intēsiōes  
a ruffo superius. Mediocres sunt citrinus et subcitrinꝫ  
ruffus ⁊ subruffus in quadā cōplexione. Scđs naturā de  
coctionis fit hec distinctio colorꝝ: qm̃ alij significāt mor  
tificationē vt niger viridis ⁊ liuidꝫ. Alij significāt indige  
stionē vt albus lacteus glaucꝫ ⁊ caropos. Alij principii  
digestionis sed nō perfecte vt subpallidus subcitrinus  
pallori vicinus. Alij pfectā digestionē vt citrinꝫ ⁊ ruffus ⁊  
subruffus. Alij excessus digestiōis vt subrubeꝫ rubeꝫ sub  
rubicundus rubicundꝫ. Alij adustionē significāt vt mopos ⁊  
kianos. Alij super adustionē ⁊ mortē vt viridis ⁊ niger. Si  
nō obiciat qꝫ a nigro colore incepimꝫ ⁊ in eodē termina  
bimꝫ. Rñdeamꝫ qꝫ aliud est niger color: qꝫ fit ex mortifi  
catione que fit ppter frigiditatē ⁊ caloris extinctiones.  
Aliud enī quo fit ex summa ⁊ vltima adustione: ⁊ ideo  
sꝫ diuersitatem causaz distinguenda est diuersitas ef  
fectuū. Distinctio sꝫ humores euidēs est. Nam quidam  
colores significāt colerā: qdā sanguinē alij melancoliam  
alij nō flegma. Sed ad significādum humores debet fie  
ri coniugatio colorum subaz. Primo ⁊ vltimo exequit  
auctor de nigro colore vt fiat processus de coloribus  
significātibus mortificationē vel frigiditatis intēsiōē  
ad colores significātes adustionem p colores significan  
tes mediocritatē ⁊ sic ab vna extremitate rationabis



liter pcedit ad aliā extremitatē. ¶ Bis deni. Idest vigi  
ti q ergo colores sint determinādū est inferius. ¶ Quos  
Idest colores. ¶ Ex subscriptis formis. Idest i his.  
¶ Nigerior vrine & Quartane soluit: In hoc ca. agit de  
nigro colore rōe predicta. Niger aut color i vrina tria po  
test figre aut frigiditatē. s. mortificatē: & tūc debet esse vri  
na nigra cū quadā caligine circū fusa: ppter naturalis calo  
ris extinctionē: & tūc precessit liuid⁹ color: Aut sūt adustio  
nē cōpletā & vltimatā & tūc debet eē lucida sicut cornu lu  
cidū nigrū quēadmodū apparet circa facies ethiopiū qb⁹  
ppter adustionē qdā luciditas i facie attrahit ex sangui  
nis adustione & vinctuositate ad faciē attracta. Viriditas  
etiā pcedēs est signū manifestū q succedēs nigredo fiat  
ex adustione sanguinis. Sūt aut niger color i vrina & ma  
xime i febre quartana: si multa fuerit i q̄titate quartane  
solutionē: & melācolici humoris purgationē. Melācolia  
ca nāq materia nigra est & terristris & sui cōmixione de  
nigrat vrinā. Multā ideo dixi: qz ex purgāmēto multo  
debet mltiplicari vrina. Et ideo si pauca appareat sus  
pecta est. Vra plana est. ¶ Soluit Idest solui sint  
¶ Mortē ptēdit. Idest sūt mortificationē ex frigidita  
te itēsa liuore pcedēte. ¶ Adurit & Ad est adustionem  
sūt pcedēte viridi. ¶ Si niger ad fūdū &c. Alia r̄la de ni  
gro colore dat: & ē accōmodata mulierib⁹ & nō ad alia  
subiecta euagat: Vrina nāq nigra cū nigris sediminib⁹  
ifundo apparētib⁹ sūt purgatiōes mēstruorum ex erup  
tiōe nigri & melācolici humoris. Vn tota vrine facies qdā  
denigratiōe respicit: s. talis vrina p residētā ispissat  
sup⁹ & attenuat iter⁹. ¶ Matris purgat. Idest purga  
ri sūt. ¶ Sēma. Idest lacuna. i. receptaculū. Sicut  
em ad sentinā nauis discurrūt oēs supfluitates. ita ad  
matricē q̄si ad quādā sentinā mulieris corpis deriuant  
supfluitates. ¶ In febre ferti. Alia ponit r̄la de nigro  
colore. Etia nigra i colore pauca fetida & vinctuosa nipa



mali vesica habēte pculdubio mortē significat circūscripto  
pto vitio renū ⁊ lūboꝝ. Et ideo dixi q̄ talis pōt appare  
re ex vitio renū vel lumboꝝ: ⁊ tūc min⁹ erit suspecta. Et  
hāc regulā elegim⁹ a Theop̄hi. in. c. de fetida. in fine sui  
operis. Dicit em̄ ibi. Urina in febre accuta nigra fetida  
pinguis nihil mali vesica habēte significat mortē. Et sub  
iungit. Urina odorē habēs grauē significat mortificatio  
nem ⁊ putrefactionē. In febre accuta fert mortē. i. signi  
ficat mortificationē. Nigra ex mortificatione: fetida ex  
corruptione: pinguis. i. oleagina ex pinguedine ⁊ substā  
tialis humiditatis vel humidi eliquatione.

**¶ De vrina nigra que nigrā habet nubem.**  
**M**ulta die cretico: quā nigra et pendula nubes.  
Largius obfuscat: sedimēq; natatīle turbat.  
Auribus oppressis turbata pace soporis.  
Sanguineū fluxū signat de nare futurum.  
Sed si signa necis concurrant siue salutis  
Iudicio mortis damnat vel liberat egrum.

**¶ Expositio.** Multa die. Hic ponit auctor aliam re  
gulam de vrina nigra. Et non solum intelligit vrina illa  
que per totum est nigra: sed etiā illa q̄ habet nigrā nubē  
Ista est ergo regula. Quādo cūq; videbis vrinā nigrā vel  
subnigrā in colore multā in q̄titate cum ipostasi nigra  
excelsa aut natatili apparēte indie cretica superueniente  
in febre causone cum vigilijs et aurium surditate: tunc  
scias q̄ crisis futura est per fluxū sanguinis ex naribus  
ad salutem vel mortem. Ad salutē in concurrentibus bo  
nis signis ad mortē concurrentibus signis malis. Ratio  
nes illoꝝ commento ponūtur et preterea hic sufficiant.

**¶ Cōmentū.** Multa die. Alia ponitur r̄la de vrina ni  
gra vel subnigra per vrinā nigram vel subnigram nō tm̄  
intelligimus illam solam: que per totū nigra est: s; etiā  
illam que nigram habet nubem: vel nigrum vel subnigrū



eneozima ex quo facies vrine denigrat. Est ergo talis regula. Urina nigra vel subnigra multa in q̃titate appa-  
rēs z cū ipostasi nigra z excelsa natatili formam tenens  
eneozimatis in die critico supueniēs in febre causone cū  
vigilijs z surditate significat crisim futurā p fluxū sangui-  
nis a narib⁹ ad salutē: si laudabilia signa cōcurrāt. Sed  
ad mortē si i laudabilia ¶ Multa die. Per hoc q̃ mul-  
ta vrina fuit in die critica significat q̃ natura mouetur in  
die crisis deputata ad purgāda materiā: z fuit fort⁹ ad  
purgāda materiā p vrinā z ideo fuit mlt̃a. q̃ aut̃ eneozi-  
ma fuit pēdens in medio p hoc significat mor⁹ z disposi-  
tio materie. q̃ vero excelsus est eneozi-  
ma indicat leuitas eiusdē q̃ aut̃ nigra significat nimietas feruoris cōuertē-  
tis materiā in quandā adustionē. S; adustio non nimis  
violēta demōstrat: cū eneozi-  
ma est natatile et excelsum. Itā si eēt violēta z ultimata adustio humiditatē depasce-  
ret z nihil resolveret: et totā ṽtositatē psumeret q̃ con-  
sumpta potius fieret ipostasis subsidens quam excelsa.  
¶ Nota q̃ vrina mlt̃a turbosa in die septima adueniēs  
significat solutionē zc. solutionē breuē. Pauca ṽo signi-  
ficat mortē in die septima. In eo q̃ adsunt vigilie z surdi-  
tates supuenerit: demōstrat q̃ materia ignitur: z accuta  
resoluta i fumū ascēdit ad caput z vigiliaz inquietudinez z  
audit⁹ ipedimētū inducit. Et ip̃a materia cū sit accuta z  
penetratiua frāgit venulas nariū z p eas erūpēs ad fluxū  
pū sanguinis de narib⁹ puocandū mouēdo z meat⁹ rese-  
rādo laborat. Eadē materia sua siccitate z acumine suo  
desiccans cerebrū insaniā iuducit. Eadē quoq; materia p  
poros egrediēs neruos in trāsitu suo pūgit z mordicat  
et rigorē facit pueniēs etiā ad cutē eā mollificat z sudorē  
inducit. Unde est qd̃ dicit isaac in libro vrinaz. Urine ni-  
gre vel subnigre eneozimata habentes excelsa significat  
crisim fieri cū rigore z sudore. Urina multa et nigra cum  
sudore z vigilijs subueniēte ipostasi nigra z natatili sano



guineū fluxū significat a narib⁹. Eadē cū laudabilib⁹ si-  
gnis morbi solutionē p̄tendit. Unde. Theophil⁹ i libro  
vri⁹ az dicit vrine nigre eneorimata habētes excelsa signi-  
ficāt crīsim futurā cū rigore ⁊ sudore ⁊ insania ⁊ quicqꝫ flux-  
pū sanguinis de narib⁹. Unde est qđ dicit. Apocras in q̄r-  
ta particula āphorilino. A causone habito rigore supue-  
niēte solutio fit. i. rigor supueniēs soluit, egritudine. De  
vrina nigra dicit Apo. in epidimias: impossibile est sanari  
infirmos in quoz vrinis dominat nigredo: nisi in quib⁹  
vrine erent s̄m crīsim. Idē i eodē. Si auferatur inēitrua  
mulierib⁹ vrinis nigris supueniētib⁹ sanant. Itē Bal.  
sup epidimias Apo. dicit qđ si aliqñ infirm⁹ in principio  
morbi facit vrinā nigrā cū signis molestis et terribilibus  
et tñ sanat: si cōtingat elus virtutē esse cōstantē: ⁊ faciles  
anhelitū. Itē quicqꝫ in morbi initio vrina nigra venit cum  
timore accidentiū ⁊ p̄manet vsqꝫ in diē nonā. Sed postea  
veniēte vrina nigra cum ipostasi alba virtute se expediēs  
te decoctionem morbi significat et egri. Salutē hoc ⁊c.  
Hoc certū est s̄m Apocratē in libro ampho. i. scđa p̄ticus  
la vbi dicit. Acutoz morboz nō oīno certe p̄noscitiōes  
sunt neqꝫ sanitatis neqꝫ mortis. Sed p̄stāter scias vt di-  
cit. Bal. qđ significatio nō cōcomitat laudabilis. Si, an-  
gustia anhelitus et sudor in solo capite: et alienatio men-  
tis et ablatio desiderij: tunc scias qđ manifesta ruina na-  
ture et corporis egri periclitatio declaratur. Nota qđ di-  
cit Theophilus in vrinis qđ vrina in se. causone. Si nigrā  
nubem habuerit significat transmutari in quarta nam  
per nigredinem significat adustionem materie: per nu-  
bem ventositas declaratur: et etiā qđ nō sit tanta adustio  
quin aliquātulū de humiditate remaneat: que resoluta in  
ventositatem: sedimē eleuat in nubem. Materia igif cau-  
sonis ex pulsa a vasis ad fontes putrefit in eis et quarta  
nam inducit. Littera plana est his expositis.

**C**ōstēdit cum qua substantia cōueniat niger color.



**C**ongrua mixture cum spisso federa seruans.

Subtilis coitum refugit nigredo liquoris.

Ut tenuē tolleretur q̄ non sibi concolor heret.

Impetrat euentus: casusq; facit violentus.

Non obstrusa parū deductio clausa viarū.

**E**xpositio. **C**ongrua. **I**n h̄ capitulo demonstrat auctor de nigro colore cū qua substantia pueniat copulari naturaliter. Sententia istoz quicq; versū breuiter talis ē. **N**iger color naturalr cū spissa substātia cōmiscet. s; cū tenui nūq; cōmiscet. et ratio ē: q̄a vbi ē nigredo ibi est obtebratio et obscuritas: q̄ cōtingit ex pturbatione partiū et ingrossatione. et ideo merito cū grossa substātia se ciat s; cū tenui nō q; tenuitas: ptigit ex partiū raritate: et nigredo vt dictū ē ex pturbatione partiū illa sunt: p̄traria. Et ideo se insimul nō patiuntur. Et hoc intelligendū est: naturaliter qm̄ accidētaliter niger color cum tenui substantia aliquotiens copulatur. Sicut vrina nigra: spissa in substantia per loca opilata transiens est stricta: tunc ratione opilationis loci a sua grossicie spoliatur. Et si res manet tenuis. Et hoc est: d̄ auctor intendit. **C**ōmentum. **C**ongrua mixture. **I**n hoc capitulo demonstrat cui substantie sit conugalis niger color: naturaliter. Et dicit q; cum tenui substantia nigrum colorem impossibile est coniugari. Et hoc idem testatur Isaac in libro vinarum de cuius fonte hanc doctrinā habuimus. Ubi nancq; est nigredo ibi tenebrositas et obscuritas que habet cōtingere ex pturbatione partiū: ideoq; vbi est tenebrositas: non potest esse tenuitas: que contingit ex partium raritate. Unde est q; nigredo non potest copulari naturaliter cum tenui substantia. ideo dixi naturaliter quia quādoq; recipit copulationem cum tenui substantia ex accidenti sicut ppter enfrasim vrine. vt quando prima naturaliter nigra trāsit per locum vbi est enfrasis;



quia in loco opilationis remanet grossicies. Et vrina  
a spissa substātia spoliatur: et quādam tenuitatē assumit  
Item vrina nigra significat intentionē sanguis et sue hu  
miditatis naturalis: psumptionē ex intēfione ignei calo  
ris: vel ex intensiōe calidi naturalis: vel ex cōgelatione  
ex frigiditate nimia vel propter humores melancolicos  
fm crism expullos: quibus oibus vrine substātia inspiss  
atur. Ex intensiōe sanguis ppter nimiā ebullitiōē: ex  
cōgelatione ppter nimiā frigiditatē. et expurgatiōe mate  
rie melācolice fm crism ppter substantie terrestritatē  
cōmixtam cū vrina. Et ideo non potest coniungi niger  
color cum tenui substantia.

#### **¶ De liuido colore.**

Liuida si fuerit. vel liuor particularis:  
Vel totalis erit: per totū liuida membrum.  
Aut membri mōstrat humorē mortificari.  
Aut sursum liueus varijs accōmoda causis.  
Paru<sup>9</sup> emetriteus medius morbusq; caducus  
Aschilites sinochus vene ruptura catarrus.  
Strangurie lapsus: matricis passio fluxus:  
Coste. pulmonis vitium dolor articularis.  
Consumptiua prisis vis extinctiua caloris.  
Sint tibi liuoris cause quas collige signis.

**¶** Expositio. Liuida si fuerit. **¶** Superi<sup>9</sup> auctor deter  
minauit de nigro colore. hic determinauit de liuido q̄ est  
via et inchoatio ad mortificationē et caloris naturalis ex  
tinctionē. Et ideo liuid<sup>9</sup> color nō differt a nigro nisi p  
remissionē mortificatiōis. Unde snia illoz duoz versum  
breuiter ē hec. Liuid<sup>9</sup> color. i. plūbēs: aut ē fm totā sub  
stātiā vrine: aut fm partē vcz in supiori pte vrine. Si fm  
totā substātiā vrine: tūc aut facit residētiā et tūc inferi<sup>9</sup> in  
spissat et superius subtiliat et clarificat tūc scias q̄ talis



vrina per totum liuida talē residētia faciēs significat hu-  
 morū mortificationē. Aut nullā facit residētia: et tūc nō so-  
 lū significat mortificationē in humorib⁹ esse infixā, s; in  
 membris radicātā et hoc est qđ intendit. ¶ Aut sursus li-  
 ueus. Hic determinat de colore liuido apparēte in supio-  
 ri parte vrine dicens. qđ quācūq; apparebit tibi vrina in co-  
 lore liuida in superiori parte vrine: significat egritudines  
 varias et diuersas vt puta parū emittriteūz mediū zepi-  
 lepsiam et alias: sicut in cōmento declarat. ¶ Rōmētū.  
 Liuida si fuerit. ¶ Post nigrū colozē agit auctor de li-  
 uido colozē qđ significat pparationē et inchoationē et inul-  
 timationē mortificatiōis et nō differt a nigro nisi in remis-  
 sione malicie. Liuidus aut coloz in vrina ali⁹ est totalis  
 qui totam occupat vrinā. Alius est particularis qui partē  
 superiorem tantum inficit. Totalis liuiditas aut signi-  
 ficat mortificationem humoris et non membri aut si-  
 gnificat mortificationē humoris. Si igit significat mor-  
 tificationē humoris et nō membri: tunc vrina debet per re-  
 sidentie inspissari et liuiditatem retinere: superius aut cla-  
 rificari et ab infectione humoris recedere. Si humoris et  
 membri nulla residētia vrine vel humoris pōt aboleri. per  
 qđ significatur mortificationis vitium nō tm̄ in humorib⁹  
 esse fixū. S; in mēbris esse radicātū hīs cognitis littera  
 plana ē: aut rursus liue⁹. ¶ Premisit auctor de totali li-  
 uiditate. Hūc de p̄ticulari subiugit. ¶ Varijs accommoda-  
 Id est deputata ad varias et diuersas passiōes. ¶ Par-  
 uus emittrite⁹. Notādū est qđ p̄ticularis liuiditas ex mul-  
 tis causis potest prouenire: quia qñq; ex mortifica-  
 tio ppter caloris naturalis extinctum: sicut in emittriteis  
 vel ex humorū perturbatione sicut est in fluxu ventri: et  
 tunc vrina debet esse pauca: cum quibusdam humoribus  
 et oblongis resolutionibus: cū quadā essentie impuritas-  
 te: quod habet fieri quia terrestria et aquosa cōmiscētur  
 sibi vnde liuidus coloz succedit. Quandoq; vero fit liuidus  
 B



duo color ex spirituali passione sicut i pleuresi peripneu-  
monia: empimate et ptisi. Patientibus namque membris spiri-  
tualibus membra nutritiva. scilicet stomachus et epar copatiuntur  
eis transmittunt ergo spiritum et naturalem calorem ad iuuamen-  
tum eorum. Unde spiritu et naturali calore depauperata fri-  
gescunt. unde ex debilitate caloris et impuritate secunde dige-  
stionis: cum transit eius superfluitas. scilicet urina quadam contrahit  
liuiditatem. Vel aliter in pleuresi vel peripneumonia mul-  
ta est collectio materie superflue spiritualia opprimentis:  
quandoque etiam naturalis calor insaniosam humiditatem tras-  
ducere contedit: et aliquid puluerulentum et contagiosum de  
mala materia per venam deriuatur ad epar. et sanguinem  
inficit et spiritum corrumpit. Unde urina cum infectione spiri-  
tuum et sanguinis superius liuescit. Et si queramus quare li-  
uescit potius superius quam inferius. Respondendum est sic. scilicet quia fu-  
mositates et vapores cum urina emissi cum sint corpo-  
ra aeria leuia superius habent motum: et ubi magis habitant  
ibi ostendunt suam infectionem. Sit quandoque liuiditas i epi-  
lepsia cum quadam plumbitate in circulo qui significat: infec-  
tionem spiritualium ex passione animatoz membrorum in sino-  
cho etiam liuescit urina propter sanguinis corruptionem sangui-  
ne enim corrupto multum inficiuntur spiritus liuescit  
etiam in aschilite propter digestionis secunde corruptelas  
et humorum impuritatem in ruptura chilis vene et. in omni  
effusione sanguis liuet urina propter humorum perturbatio-  
nem: in stranguria et in catarro et in arthetica non est urina  
ex per liuiditatis quod contingit ex spirituum infectione per  
loca patientia transeuntium et ex humoribus quos contingit  
perturbari et corrumpi urine forciuntur maculam liuidita-  
tis. id est recipiunt. Et in passione matricis liuet propter ean-  
dem causam: precipue cum matris sit lacuna et sentina eius  
superfluitatum: et hoc est quod dicit: ¶ Paruus emittriteus  
Tres sunt species emittritei de quibus alias sufficien-  
ter dicetur. ¶ Quodbus caducus, Qui alio nomine ap-



pellat epilepsia. ¶ Ascilites Idest tertia species ydro-  
 pisis et dicitur ab aschi quod est vter: quia in ea vter re-  
 sonat in modum vtris semipleni. ¶ Si noxus. Fe-  
 bris est continua de putrefacto sanguine intra venas.  
 ¶ Vene ruptura: Sicut chilis vel alterius vene. ¶ La-  
 tarrus. Fluxus humorum a capite descendenti: ¶ Stran-  
 gurie cum sit opilatio vesice vel ex humore collecto vel ex  
 postemate. ¶ Matricis passio. Ut si patiat matrix ex  
 inanitione vel ex aliqua precipitatione vel distentione secundum  
 superiorem partem vel ex declinatione super latus dex-  
 trum vel sinistrum vel vertebrium. Fluxus scilicet vtris.  
 ¶ Coste. quantum ad pleuresim. ¶ Pulmonis. Ex  
 vitio pulmonis liuet vrina: tribus de causis scilicet ex stil-  
 licio: reumatis unde circulus est reumaticus et gra-  
 nulofus et dolorem circa spiritualia patitur ex repletio-  
 ne: et tunc sentitur grauitas et pondus circa spiritua-  
 lia et dolor patris sinistre. Patitur etiam ex compres-  
 sione a stomacho vel a splene vel matrice vel epate. unde  
 aliquid extorquetur a spiritualibus ex sui compressione quod lapsum  
 est ad gibbum epatis. et inde per capillares venas ad vesic-  
 am et vrinam inficit. Et distinguunt talis liuiditas per tumo-  
 rem membrorum compressionem tumorem facientem. Ex vitio epatis liuet  
 vrina tribus de causis ex repletione: ex opilatione. et ex debi-  
 litate virtutis. Quando vero liuet ex repletione tunc distin-  
 guunt quod vrina spissa est et pondus sentitur in dextro hypocum-  
 dro et dolor. Ex opilatione liuet vrina et tunc debet esse in-  
 tensa tamen mediocriter spissa. unde vrina morosa tria si-  
 gnificat vel opilationem epatis vel maiores vel minorem  
 emittit rem. In rupturam vene debet esse hec causa: scilicet.  
 distinctio circa epas. Ex debilitate liuet vrina quando in-  
 frigidatur epas et impuri humores et fumi generantur  
 vnicoloras vrina sicut in ydropico. Ex vitio in testinorum liuet  
 quattuor modis. vel ex fluxu vtris vel ex emoroidibus  
 hibricis vel ex illiaca passione vel colica. Quando est ex  
 B ij



fluxu vetricis tunc fit tribus modis. scilicet ex nimia ex continua hu-  
morum discursione icolor ex quibus aliquid corrumpitur ex calore  
naturali. Et ipso quidem corrupto icoloron reludat et insinuat  
det in collum vesice et inficit urinam. unde liuet quod distinguitur  
quod tunc urina turbilenta est et intesa. Ex sanguine si ma-  
gnus est fluxus. Ex emoroidibus manifestum est. Ex lu-  
bricis quod continetur sunt in intestinis et inuoluti in flegmate  
quod est eorum materia cuius flegmatis corruptio in vesicam  
redidat rificitur urinam quod distinguitur ex remissa urina et spis-  
sa et albis. longis resolutionibus ex frigidityte condente  
illas vel ex colore lubricorum. Et ex illiaca vel collica pas-  
sione liuet urina quod distinguitur ex torsione illarum partium.  
Ex vitio matricis liuet urina tribus de causis: vel ex hu-  
moribus vel ex fluxu mestrurorum vel ex retentione ipsorum.  
Silex humoribus tunc distingue quod urina est spissa et remissa  
et corpuscula sunt liuetia in modum loture amidis per urinam  
diffuse. Grauedo circa partes illas sentitur. Ex fluxu men-  
struorum liuet urinam in emoroiditibus. Ex retentione etiam  
mestrurorum ex quorum impuritate inficitur urina. Ex vitio  
vesice liuet urina tripliciter: opilatione: ex coriacione: et ruptu-  
ra. Si ex ruptura manifeste distinguitur: quoniam urina spissa  
et podus circa pectinem sentitur. Si ex opilatione vel cale-  
factione vel ex humore vel a cancro vel ficu. Si ex coria-  
tionis fursura minguntur et quoniam mingitur sanguis. Ex vi-  
tio synthomatium liuet ut in arthetica propter stillicidium:  
Et in mitriteis ex duplicitate materiei. Ex perturba-  
tione humorum ut in continuis. Ex apostemate spiritualium  
ut in pleuresi et epimate liuescit ex adustione. Nam aereis  
partibus et subtilibus euolatibus remanent terrestres et grosse  
unde liuet ex frigidityte ¶ Dolor articularis. Id est pas-  
sio. ¶ Consumptiua partium. Id est quod fit ex ulcere pulmo-  
nis. ¶ Vis extinctiua caloris. Id est mortificatio ut in  
medio emittriteo et in maiori. ¶ Liuoris cause quod sunt scilicet.  
causas. ¶ Collige Id est prope de omni tu medicisignis scilicet



Specificatib⁹ p collectionē aliarū circūstantiarū.

¶ Specificatio p alias cōditiones de liuido colore

**P**aucula vis micta liuēs oleagina mortem.

**S**tranguriam monstrat liuida pauca frequēs.

**L**iuida cū granis seuunctis atq; minutis.

**C**onstāter loquitur spirituale malum

**L**iuiditas athomosa malū pbat articulare.

**E**st quoq; reumatici nuncia fida malī.

**V**ertebra si matrix cōprececit aut diafragma. r

**I**nficit vrine liuidus ora color.

¶ **E**xpositio **P**aucula. Superi⁹ dixit autor q liuid⁹ color apparēs ī supiori pte vrine habet significare supra varias causas. hic specificat p alias cōditones adiunctas et fm hoc ponit regulas quaz prima talis est. Quotiēs cūq; videbis vrinā liuidā in colore cū difficultate mictam paucā in q̄titate: et oleaginosam ⁊ vinctuosam potes tñc mortē pculdubio indicare. Et nota q liuiditas puenit: vt dictū est rōne mortificationis: cū difficultate aut micta puenit rōne desiccationis meatuū ⁊ viaz. Pauca ratione p̄sumptionis mēbroz vinctuosa rōne liq̄factionis pinguedinis. Talis ergo vrina significat mortē. ¶ **S**trāguriā. Alia regula. Talis vrina liuida pauca ⁊ frequēter micta significat strāguriā: rationes declarant in cōmēto

¶ **L**iuida cū granis. Alia regula. Vrina liuida apparēs cū granis minutis ⁊ separatis frequēter significat mēbris sp̄nālibus passionē. ¶ **L**iuiditas. Alia r̄la. Vrina liuida cū resolutionibus athomosis significat in articulis passionē. ¶ **E**st quoq;. Dicit q hec eadē vrina cum resolutionibus athomosis significat fideliter fluxum humorum ex reumate. ¶ **V**ertebra. Alia regula. Vrina liuida in superficie vrine significat cōpressionē matrix sup alterū vertebroꝝ: aut cōpressionem diafragmatis: ⁊ hoc

**B** iij



est qđ dicit de liuido colore. ¶ **Commentum.** Paucula  
hic ponuntur specificationes predictarū causarū quō de  
terminari habēt ex alijs circūstantijs. Liuoꝝ nancq; parti  
cularis ⁊ vniuersalis nō determināt passionem nisi colle  
ctione facta aliarū actionū vel occasionū: sed ex alijs adiū  
ctis est magis veridicus. ¶ **Paucula.** Ex mēbroꝝ cōsum  
ptione quod est signū vebemētis caloris mēbra cōsumen  
tis ⁊ humoꝝ materiā depascentis: vnde cōsumpta humi  
ditate: ⁊ succositate pauca remanēte ⁊ rediūdate ad epar  
vrina nō potest multiplicari. ¶ **Uix micta.** Ex meatuꝝ  
desiccatione: ⁊ vrine indigētia. Liuēs. Ex mortificatione  
vicināte vel mediante. ¶ **Oleagina.** Ydest vinctuosa ex  
pinguedinis eliquatiōe: talis in q̃ vrina mortē significat.  
Hec supradicta vrina si liuida: cuꝝ paucitate ⁊ frequen  
tia significat strāguriā. Strāguria est guttatim vrine efu  
fusio ex opilatione collivesce: vel eiusdē acuitate. Liuida  
est in strāguria: q; spūs transeunt per locū opilationis: ⁊  
ideo trahit infectionem liuoꝝis ex corruptis humoribus  
Pauca est ppter emfrasm. i. opilationē grossorum hu  
moꝝ ⁊ viscosoꝝ: vñ nō pōt vesica sufficienter se exonera  
re in vna vice ex vrina. Defectū autē q̃titatis supplet fre  
quētia effusionis: ⁊ iō pauca est ⁊ frequēter micta. ¶ **Cū  
granis.** Ydest in circulo manētibus: ⁊ in vrina residente  
permanētibus. Mā si statim euanescerent tūc potius ex  
alia causa fierent q̃ ex causa reumatica. ¶ **Minutis.** Yd  
est pus in q̃titate. ¶ **Spiāle malū** scz passionē spiritua  
liū mēbroꝝ ⁊ toracis. ¶ **Athomosa.** Ydest ex athomo  
sis resolutionibus plena albis rotūdis ⁊ minutis: Sed  
quare sunt albe rotūdes minute in caplo de albis ⁊ minu  
tis expediet ⁊ exponet. ¶ **Articulare malū.** Ydest articu  
loꝝ passionē. ¶ **Vertebra.** Ydest passiōes matricis qñ  
magis solito declinat in altero vertebroꝝ vñ. sit como  
pressio ex cōpressionē vertebri. Et sic a matrice fit dolor ⁊  
ex dolore puocatio reumatis superflue materie: ex quo



bus liuescit vrina vnde si matrix ex sui dissolutione sur-  
sum diaphragma cōpresserit vrina liuescit etiam.

¶ Sequitur de colore albo cū tenui substantia.

Albo subtilis vrina iugata coloris.

Splenē: idropē: crapulā: nefresim: frenesim.  
diabetem.

Arthriticā colerāq; nigrā pedicon scotomiam.

Epatis algozem: cū febris caumate mortē.

In sene vim fragilē. vel defectū puerilē.

In lesis humeros: aut collū lippotomiam.

Quartanā febrē declarat ⁊ amphimerinam.

Matricis varias notat in muliere querelas.

Ihec emoroidas: ⁊ condilomatasignat.

Ut se iudiciū fallax non inserat error.

Talis cruda pōt atq; indigesta vocari.

Et larioz alba crisi nō precedente: profanam.

Et otinuo frenesim: frenesis mortale propinquat

¶ Expositio. Albo subtilis. Superius determinauit  
auctor de colorib⁹ vrine mortificationē ⁊ caloris adustio  
nē signantibus nūc cōsequēter ingredif de colorib⁹ signanti-  
bus indigestionē. Et primo de albo colore cū tenui suba  
copulato oñdēs de ipso colore albo qd habeat sigre ponē  
do r̄as ⁊ specificatiōes ex alijs cōditionib⁹ s̄m q̄ valde  
bñ scribit i cōmēto cōmētū. Albo subtilis Executo tra-  
ctatu de colorib⁹ signantib⁹ mortificationē nūc exeq̄ de co-  
lorib⁹ signantib⁹ idigestionē: ⁊ primo de albo s̄m cūiugatio  
nē albi coloris ⁊ tenui sube. s̄. ex q̄bus causis color albus  
fiat: et quō variet s̄m diuerfitates subiectoz. Et quid sit  
causa tenuitatis ad p̄ns pretermittimus ne dum intro-  
ducētes lectoris tediosi siue litigiosi primicias offen-  
damus. In hoc aut. c. distinguuntur signa albe ⁊ tenuis

B iij



vrine: quaz significationes ⁊ specificatiōes ex circūstātīs  
debem⁹ ppendere. ¶ Urina subtilis .i. tenuis i substantia  
¶ Yugata. Id est copulata significat. ¶ Splenē. Id est  
splenetica passionē. Splē em̄ nomē est mēbri ⁊ passionis  
In splenetica passione vrina alba est: ⁊ subtilis .i. tenuis  
cū quadā radiositate multitudo eueniēs ex hñ tenuis iu  
uat. Et apud Theophilū. Urina alba ⁊ tenuis ⁊ multa  
amphimerinā deficiētē significat. ¶ Querelas matricis  
Id est passiones ex qbus mulieres cōquerūtur: eas maxi  
me q sūt ex retētiōe mēstruoz spāliter si apparēt cum  
squamis ⁊ nigris resolutionib⁹ qd significat retētiōez  
melācolici humoris. s. sanguis qui niger est ⁊ terrestris.  
¶ Emoroides ⁊ cōdilomata. i. morbū existētē in anovel  
apostemata in ano vel circa anū parua. Emoroides sunt  
nomē passionis ⁊ membri. Quedā enī vene emoroide di  
cūtur: que a cūili vena exorte ad pudēdū circulū terminā  
tur: que vene quādoq; tumescūt ⁊ distendūtur. ex multo  
sanguine in eis aggregato: ⁊ quādoq; rūpūtur: ita q ab  
eis fluit sanguis per incōtinētiā: ⁊ talis fluxus dicitur flu  
pus emoroidaz. Alba ⁊ tenuis vrina si athomose ⁊ pulue  
ree resolutiones i fundo appareāt significat emoroidas ⁊  
similr attricas et cōdilomata. ¶ Ut se iudicij. Hic assi  
gnat generalis significatio albe ⁊ tenuis vrine. Si enim  
fallaciā iudicij iñcurrere nō velis: p talē vrinā significare  
debes indigestionē ⁊ debilitatē naturalē caloris ⁊ accidē  
tia q ex indigestione emergi p̄sueuerū: sicut vētositatis  
interclusiōē ⁊ ypocūdrioz tēsiōē: ventris ⁊ laterū infla  
tionem: grauitatē crurū ⁊ coxarū ⁊ pigritiam totius cor  
poris: tam ad sensum q̄ ad motū voluntatiū. grauedi  
nem ⁊ malam dispositionem capitis ⁊ p̄cipue sinistre par  
tis. Interclusio vētositatis fit quia cum calor debilis: sit  
resoluit humores ⁊ resolutos non consumit vnde ven  
tositas iterclusa turbulēta generat que pulsans ypo  
cūdria et in ipsis attrata rōne vacuitatis ipsa disten



dit: et ex inde fit inflatio ventris: et laterum et coxarum graui-  
tas adest: quia spiritus ex quorum motu leuitas membrorum effi-  
citur ex fumosa nebulositate a crudis humoribus resoluta  
torpidi et obtusiores effecti in suis motibus impediuntur:  
vel supfluitates que ex defectu naturalis caloris in nutri-  
tiuis generantur vel motu sue grauitatis inferius diffluen-  
tes musculos coxarum et tibiarum aggrauant: et in eis quasi sar-  
cina quida sentiunt. Fumositatibus etiam ad sensum instrumenta  
respirantibus caloris naturalis accio negociatur circa locum:  
in quo comune materia passiois unde locus scilicet digestiois  
crudificatur: et urina dealbatur. Est autem tenuis quia lumbis  
et renibus compressis et coarctatis urina subtilior eliquatur a  
calore: et a substantia spoliatur: et ideo tenuis et alba occurrit  
**C** Frenesim. Sic specificatur: si in febre acuta precedente uri-  
na rubea vel subrubicunda: non precedente aliquo signo diges-  
tione vel decoctionis materie: non facta aliqua determinatio-  
ne critica: vel per sudorem vel per fluxum sanguinis de naribus: vel  
per ventris solutionem: vel per quacunque aliam criticam determina-  
tionem: si postea appareat alba et tenuis significat raptum  
materie ad superiora: que actione caloris leuigata ad pan-  
niculum cerebri primum exalat: vel ascendit. Fit igitur al-  
ba: quia nutritiua membra et spiritualia: animatis membris  
tanquam nobilioribus compacientia: ad iuuamentum eorum spiri-  
tum et naturalem calorem delegant. unde spiritu et calo-  
re depauperata frigescunt. Et ideo calore absente. urina  
discolorata in eis apparet: quia materia que per sui presen-  
tiam solebat urinam colorare. rapta superius per sui  
absentiam: contrariam facit dispositionem. Et notandum quod si  
ex fluxu sanguinis supueniente per nares aut multo sudo-  
re in capite facto frenesis quieuerit. Et urina tenuis et  
alba permanserit significat mortem. Unde Theophrastus in  
capitulo de alba et tenui urina postea subiungit. Si vero  
urina talis fuerit et febris permanserit: eger ita disposi-  
tus moritur. **C** Dyabetem. Scilicet significat alba et te



nuis vrina specificce. Si multa sit in quantitate et frequē  
ter micta. et cum carnis resolutionibus. Alba ē: quia aquo  
sitas scōe digestionis cōtinue incessanter ad epate p ve  
nas capillares et a renib⁹ sugit. per distēperatiā caloris et  
siccitatis: unde viget in eis virt⁹ attractiua et desiderat re  
focillari ex attracta humiditate. Urina ergo nō pōt tātū  
morari in epate p cōtinuū trāsitiū: quousq; plenariū reci  
piat calorem. Sed cruda et indigesta deriuat ad renes. In  
renib⁹ aut nō habet colorari vrina p̄cipue cū ibi morā nō  
faciat vel paruam in eis morā faciat. Sed per poros eru  
tides qui ex calore rarefacti sunt et relaxati statim resudat  
in vesicā: et ideo sepe et in multa quātitate mingitur. Est  
aut diabetes imoderata vrine effusio ex distēperatiā re  
nū in caliditate vel frigiditate. Fit aut ex immoderato  
coitu vel cursu vel labore vel saltu. Hec vrina repleta est  
carneis resolutionib⁹ albis et oblongis: quia substantia renū  
ex vehemētia caloris dissoluit. ¶ Arteticā. scz. significat  
alba et tenuis vrina specificce cū at homosis resolutionib⁹  
albis rotundis et minutis causas singulorū in capitulo de  
contentis assignabimus. Sed quare sit vrina discolora  
ta in artetica queri potest Et respondemus quod materia  
vrine non est contenta in epate sed circa extrema vbi  
est causa passionis. Si queratur iterum quomodo reso  
lutiones ille admisceantur vrine cum materia sit con  
tenta in pede. Respondetur quod hec est causa: quia virtus  
expulsiua vnius membri est attractiua aliorum per con  
tinuos meatus: scilicet expellendo adiuuat alia mem  
bra in attrahendo. Et sic ex virtute illius membri expul  
siua: et ex virtute attractiua aliorum membrorum per con  
tinuos meatus resolutiones ille reuertuntur ad vias  
vinales et vrine admiscentur. Fit etiam artetica ex di  
stillatione reumatice materie a cerebro ad partes in  
feriores: et maxime ad istas que mobiliiores sunt et  
modosiores: in quibus ratione mobilitatis et nodositas



tatis fortior est virtus attritiua. Toleramusq; nigram.  
Id est melencoliam tenuis et vrina alba significat excessum melencolie alijs conditionibus circanscriptis. Alba est ex frigidityte melancolie: quonia frigiditytis est dealbare. Tenuis est ex siccitate: quonia siccitatis est attenuare. Nota q melencolica dupliciter disponit vrinam: scilicet s'm sui qualitatem: et s'm hoc reddit eam albam et tenuem glaucam: vel albam ex frigidityte: tenuem ex siccitate. s'm substantiam disponit etia vrinam: et tunc reddit eam nigram et spissam ex sui comixtione sicut fit in solutione quartane. ¶ Mediton. Id est epilepsiam significat alba et tenuis specificè cum quadam plumbeitate et obscuritate substantie: que habet fieri propter compassionem animatorum membrorum. Discolorata est in epilepsia: quia natura compatiens membris animatis non intenta circa epar digestio crudificatur et vrina dealbatur. ¶ Scotomiam Id est tenebrositatem oculorum vertiginem significat alba et tenuis vrina vel glauca: et maxime si multum sit limpida et clara cum quadam viriditate et luciditate. ¶ Scotomia nanq; potius fit ex humore melancolico ex quo resoluta grossa fumositas et nigra ascendens cerebrum inficit: et spiritum visibiles obscurat. Est autem alba propter multam frigiditytatem: clara est et limpida propter nimiam siccitate. ¶ Epatis algorem. Id est distemperantiam epatis in frigidityte. Unde impedit digestionem propter frigiditytatem epatis aquosi et crudi generant humores. Unde vrina albificatur. ¶ In febris caumate. Id est in febre acuta causonica et augmastica significat mortem alba et tenuis vrina. Sed distinguitur si talis appareat: aut in principio: aut in augmento: aut in statu: aut in declinatione. Si ergo in principio talis appareat: significat crudelitatem materie: et debilitatem caloris naturalis: et prolixitatem morbi. Unde ex tanta morbi prolixitate: natus



ra afflicta: debilitata infirmus succumberet. et inde timē  
dum est de infirmi defectu: et hoc precipue si adsunt alia  
mala signa. Sed forti existēte natura et alijs bonis signis  
concurrentibus non significat mortem sed salutem et ter  
minationem futuram per apostema factum sub dia  
fragmate. Si talis vrina appareat in augmēto vel in sta  
tu precedēte rubicunda: duo pōt significare. Aut signifi  
cat frenesim. Aut extinctionem coloris naturalis ppter  
consumptionem naturalis humiditatis: que deficiente  
sibi nutrimento annihilatur. Unde vrina discolorat: vtrū  
q; signum est mortale. Si in declinatione talis appareat  
vrina precedente critica determinatione signum est salu  
tis et cetera similia. ¶ In sene vim fragilem. zc. Id est de  
fectum virtutis ex senectute et imbecillitate caloris natu  
ralis significat vrina tenuis et alba. ¶ Vel defectum pue  
rillem. Id est defectū nutrimenti in mēbris. ¶ Hippoto  
miā. Id est sincopim significat alba et tenuis vrina. Et p  
uenit ex grossa fumositare resoluta a crudo humore et me  
lancolico qui respirās intus ad spūales meat? cōprimit  
et suffocat spm vitālē in corde: q̄ opp:essus caloris benefi  
ciū nō pōt impēdere et cōferre partibus extremis ex quo  
nō ascēdente ad cerebrū cū nō tēperet spūs aialis cessat  
sensus in corpore: et motus voluntari? et corpus aialis qua  
si mortuū iacet. hoc aut precipue significat alba et tenuis  
vrina. ¶ In levis humeros aut collū. Id est incipientib?  
habere dolorē circa collū et hūeros nō ab extrinseca: cau  
sa: s; ab interiori: qui dolor subito surgēs tali existēte vri  
na significat dispersionē et resolutionē grosse fumosita  
tis: vñ certū pōt esse signū sincopis vēture. ¶ Quartanā  
febrē. Id ē de naturali melācolia significat alba et tenuis  
vrina. Sed sequētī die post accessionē debet esse pallida  
vel suppallida: et in tertīa die vel quarta debet esse alba  
vel glauca. qđ in sequenti die magis appareat colorata:  
cōtingit quia materia melāncolica cū pura sit et cōpacta



suam ignitionē diu seruat vel inflāmantē vnde in sequē  
ti die magis apparet colorationi effectus. In quartana  
vero nota ruffa vel subruffa et qñq̃ subrubra occurrit.  
**A**mphimerinā. Ad est solutionē febris quottidiane  
de flegmate vitreo significat alba et tenuis vrina: specificio  
ce precedēte pauca et in fundo globosa. Si postea effun  
datur in multa quantitate: et postea tenuis in substātia  
significat amphimerine solutionē. Flegma vitreū dñ ad  
huc crudū esset et cōpactū resistebat natnre expellere vo  
lenti: et quia fiebat eius resolutio pauca erat vrina. Sed  
flegmate digestio: et colore cōfortato fit eius resolutio et  
per particulas minutas. Vnde vrina multiplicat et atter  
nuat. Et nota q̃ ois materia in sui digestionē inspissat  
vrinā: preter flegma vitreū. Huius regule cōcordātia ha  
bet apud Apo. dicente in quarta particula āphorismoz  
Quibusq̃ vrine albe et globose nō sine febris et quada  
virgularū porrectione: sicut quidā radioli essent in vrina.  
Urinā talē Platearius dicebat virgulatā. Et ferrarius  
superius fañestratā. Alba est vrina ex vitio splenis: q̃ ex  
melācolica supfluitate calore naturali debilitatio crudifi  
cat digestio: et cōtrarie qualitatis fit intētio. i. frigiditas  
vnde vrina dealbat. Albedo em̃ filia est frigiditatis: vt po  
cit. Gal. in regni. tenuis est radiosa ex nimia siccitate me  
lācolie: ex qua subtilitatis spiritibus: superius subtilior  
et tenuior fit vrina. Fit etiā tenuis et radiosa: q̃ melācoli  
ca superfluitas splenis domiciliū descēdens: cū sup̃ ex  
beret cōprimit et coarctat meatū vřinales quib⁹ coarctas  
tis vrina subtilior excolat. **A**dropē. Ad est leucosano  
tiā. i. iposarcā vel anasarcam. In principio passioni. Sed  
longo tēpore talis apparēs splenetica passionē declarat  
Splenetica si sit cū quadā liuiditate in parte superiorē:  
que liuiditas et obscuritas contingit propter impurita  
tem humorū naturalis em̃ calor debilis multū nō potest  
desedare et sincerare sanguinē. Ideo dixi in principio q̃



inueterata causa malicie: et materia in p̄cessu temporis multiplicata: alba et spissa occurrit. ¶ Crapulā. Circū scriptis alijs circūstantijs multiplicata nāq; ciboz congerie suffocatur naturalis calor: unde non potest cōualescere circa officiū digestionis. vt videt̄ in lāpade ex multa olei infusione lumē opprim̄ et exstinguit̄. Ex multa congerie lignoz ignis debilis exstinguit̄. Ex crapula etiam multa debet fieri vrina inq̄titate multa. Itā ex multis cibis multa d̄z fieri redidatio succositatis ad epar q̄ naturalē calozē reprimit. Et talis s̄z Theophilū significat largū cibū et potū p̄cessisse: et maxime si nimīū fuerit subtilis et leuis. quia cito penetrat. Nefresim. Id est passionē renū ex calculo ibi cōfirmato. Et hoc p̄cedet̄ vrina spissa et alba cū quibusdā sediminibus arenosis. Et si post talem vrinā apparētē appareant tenuis et alba vrina non facta purgatiōe melācolici. humoris: vel vitrei flegmat̄ cū diureticis potionib; significat nefresim ex calculo in renib; cōfirmato et talis pessima est q; peior est calculus cōfirmatus q̄ cōfirmādus. Et hoc cōcordat: Apoc. libro ap̄po. dicēti vrine limpide et albe oēs male sunt: maxime si in freneticis apparēt. Alba est vrina in frenesi: quia totaliter aggrauat̄ organa et spiritib; sensus et mot; voluntarius impedit̄. Et ipse fumositates ad cerebrū respirātes cū sint grosse et ipetuose fit distensio miringaz. Et ex distēsiōe fit solutio cōtinuitatis ex qua sequit̄ dolor capitis: et maxime insinistra parte cum ibi sit sedes melancolie rōe deformitatis. Et nota q; tales vrine apparēt in mēstruosis et in emoroides habētibus. Sed tūc apparēt parue et nigre resolutiones in fundo cum discoloratione et macilētia totius corporis.

#### ¶ De glauco colore.

Spissi suscipiens comercia nulla liquoris.  
Est in iudicio glaucus color emulus albo.



At minus offendit natiui iura coloris.

Si fuerit tenuis mediocriter: aut mediocris.

Blauca vel alba: notat excessum flegmatis acris.

Blauca melācolice craseos est cōscia testis.

¶ **Expositio. Spissi.** ¶ Postq̄ determinatū est de colore albo. In ista pte determinat de colore glauco. Blauc⁹ enim color est sicut cornu albu lucidū. Dicit q̄ vrina in colore glauca que nūq̄ patitur cū spissā substātia sociari habet simile iudiciū cum alba vrina ⁊ tenui: q̄ quicqd si⁹ significat vrina alba ⁊ tenuis totus significat vrina glauca Sed cum remissione ⁊ minori malicia. Et etia⁹ vrina glauca non tantē debilitatem caloris naturalis ostēdit vel si⁹ significat. ¶ Si fuerit tenuis Ponit talē regulā. quotiēs cūq̄ videbis vrinam albam vel glaucam in colore cū substantia mediocriter tenui significat dominii flegmat⁹ acetosi. ¶ **Blauca.** Dicit q̄ vrina glauca significat hominē melācolice complexionis ⁊ sanū. ¶ **Comentum. Spissi.** Post albu colorē agit auctor de glauco qui cōueniētes h̄s significationes cū albo colore. Nō em̄ differūt nisi sū intensiōem ⁊ remissionē malicie. Nam quecūq̄ significat albus color cum tenui substātia eadē significat glaucus color s; cū quadā remissione. ¶ **Spissi liquoris.** Id est spisse substātie. ¶ **Nulla comēcia.** Id est nullā cōiugationē. Blauc⁹ nāq̄ color cum sit tāq̄ cornu lucidū albu est. incōiugabilis spissitudini. Spissitudo enī ei associata luciditate⁹ aufert sine qua non posset esse glaucus color. ¶ **Emulus albo.** Id est cōsimilis. ¶ **At min⁹ offendit.** Id est min⁹ significat impediri. ¶ **Iura** Id est cursum ⁊ dominium. ¶ **Natiui coloris.** Id est naturalis. ¶ Si fuerit tenuis. Adhuc psequitur auctor iste de glauca vrina ⁊ oñdit q̄ glauca vrina oīno vel mediocriter tenuis significat meliciū. S; si recedat a tenuitate mediocriter sūt excessus flegmat⁹ acetosi. ⁊c. ¶ **De colore lacteo.**



Lactea subtenuis inacute caumate febris.  
 Vitris in ingressu signis adiuncta sinistris.  
 Damnat et accusat patientem crimine mortis.  
 Fallitur vrine sententia: si tibi certo.  
 Ordine concurrant: que sunt vitalia sana.  
 Mens: sopor affectus: bona respiratio: virtus  
 Lactea subtenuis cum largo fusa liquore  
 Sine mali veniens defer uescere calore.  
 Soluit: et a morbi laqueis emancipat egrum.  
 In febre quam replica typicusque interpellat error.  
 Lactea subtenuis dicta: quod causa sit eius  
 Strigida pressuram longi factura laboris.  
 Lactea subtenuis febre declinante salutem.  
 Impetrat et corpus reuelat vitamque refirmat.

Expositio. Lactea subtenuis etc. Superius determinatum  
 est de colore glauco cum mediocriter tenui substantie copu-  
 lato. Hic determinat autor de lacteo cum tenui suba. Pon-  
 nit ergo tale regulam primo. Urina lactea in colore mediocri-  
 ter tenuis in suba in principio egritudinis acute signis ma-  
 lis concurrere sine dubio patientem indicat mortuum. Si ho-  
 signa bona et vitalia concurrant sicut bonus anhelitus forti-  
 tudo virtutis bonus somnus: et bona memoria et filia tunc  
 non habet ista regula veritatem. imo significat egri liberatio-  
 nem. Est tamen sciendum quod talis vrina quantum est de se non  
 significat bonum. Sed ratione aliorum signorum bonorum sibi commo-  
 nitorum. ¶ Lactea subtenuis cum largo. Hic ponit alia regu-  
 la de colore lacteo cum suba tenui mediocriter. Regula est ista  
 Urina lactea in colore subtenuis in suba. multa in quantitate  
 in declinatione egritudinis apparens significat solutio-  
 nem egritudinis. ¶ In febre. Alia regula. scilicet tertia. Uri-  
 na in colore lacteo. subtenuis in suba in febre interpo-



lata significat materiam egritudinis frigidam: et per consequens longitudinem egritudinis. ¶ Lactea subtenuis febre. Quarta regula Urina lactea in colore: subtenuis in substantia in declinatione egritudinis significat liberationem ab egritudine et salutem. ¶ Comētum. Lactea subtenuis. ¶ Post capitulum de glauco colore cum tenui substantia: subiungit auctor aliud capitulum de lacteo colore sed coniugationem tenuis sube. Sed fortasse obijceret de verbis et sententiis et eorum repugnantia. In isto libro dicitur et quasi per regulam proponitur quod lactea vel karopos nunquam tenuis reperitur. Sed hic lacteus color cum tenui substantia coniugatur. unde videtur dissimilitudo. Rationem demus quod nunquam lactea est tenuis de omni modo tenuitate: et de omni modo tenuitate intelligendum est. Ad hoc namque ut sit lacteus color exigitur quod sit ibi aliquantula partium grossities et accumulatio. Et ideo lacteus color omni modo subtilitati denegatur copulari. Et hoc idem intelligitur de karopos. Et propter hoc dictum est quod lactea vel karopos simili modo nunquam reperitur tenuis in ultima subtilitate. Quod si hic dicitur de coniugatione lactei coloris cum tenui substantia intelligendum est: non de omni tenuitate: sed mediocriter tenuitate accedente ad speciem spissitudinis: unde auctor volens euitare periculum obiectionis non dixit simpliciter tenuis: sed lactea subtenuis sub namque denotat remissionem a tenuitate. Si autem apud Theophrastum inueniatur lacteus color coniungi cum tenui substantia: tunc tenuem substantiam intellige per subtenui. De tali autem colore cum subtenui substantia talis doctrina proponitur apud hunc auctorem. Unde urina lactea cum subtenui substantia aut apparet in principio egritudinis: aut in fine. Si in principio vel in fine aut apparet in principio vel in fine febris acute vel interpollate vel alterius egritudinis prosequente de singulis. Si in principio febris acute appareat lactea et subtenuis malis signis concurrentibus sicut est alienatio desipientia: insomneitas: defectus appetitus: difficilis respiratio: virtus debilis mortem significat. Per hoc enim quod est lactea significatur cruditas ma

¶



teriei ⁊ indigestio ⁊ locus secunde digestionis esse refrige-  
ratus ex trāmissione spiritū: ⁊ caloris ad cerebrū: ⁊ est  
signū frenesis future: vnde timendū est de cerebri ꝑsum-  
ptione. Cerebrū em̄ est mēbrū delicatum molle ⁊ tenerū  
⁊ cū debile habeat calorem naturalē: nō multo calore indig-  
get. Et iō feruore caloris supueniēti cōsumit. Cor vero ē  
calidissimū mēbrū naturaliter vñ multo calore ē assuetū  
⁊ quasi more fabri in cōtinuo calore versat. Vnde ē q̄ im-  
petum feruoris caloris adueniētis meli⁹ potest tollerare.  
Qd̄ aut̄ est tenuis ex cōpactione humorū est ⁊ cruditate.  
Et quia materia iam raptā est ad cerebrū epate refrige-  
ratio iam nulla fit resolutio nec pturbatio. vnde vrina nō  
inspissatur ⁊ ideo malis signis ꝑcurrētibus si talis vrina  
appareat mortifera est. Sed si bona occurrerint signa su-  
ꝑdictis ꝑtraria: licet talis appareat significat liberatio-  
nē egritudinis: sed non est quātū est in se: q̄ per se sus-  
pecta est ⁊ ifamis. Sed quia bona accidētia ei cōcomitātur  
licet suspecta: significant prolixitatē egritudinis. Sed si  
in fine febris acutē talis appareat ⁊ si multa in quātitate  
febrē declinatē indicat. q̄ em̄ lactea est significat q̄ inatu-  
ralis calor iam recedit. q̄ vero est tenuis hoc fit ex atte-  
nuatione et subtilitate partiū materiei: ꝑ hoc autē q̄ est  
multa significat plena ⁊ sufficiēs purgatio. Si v̄o in ꝑn-  
cipio febris interpollate talis vrina appareat: tūc crudū  
et flegmaticū humorē demōstrat. vnde disponitur vrina  
ꝑm frigiditatē ⁊ humiditatē: ⁊ ꝑm caliditatem ⁊ siccita-  
tem ⁊ ꝑm frigiditatē ⁊ siccitatē ⁊ ꝑm caliditatem ⁊ humidi-  
tatem humorū. q̄ autem est tenuis: hoc fit ex compactio-  
ne ⁊ cōplexione materiei ⁊ difficultate resolutionis. Talis  
ergo vrina ex omī cā egritudinē significat et longam  
afflictionē ostendit. ⁊c. In fine ergo interpollate febris si  
talis appareat ⁊ multa ex lacteo colore significat calorem  
deferuescentē. Sed ex tenuitate significat materiei sub-  
tilitatem ex multitudine significat sufficientem purga-



tionē: et ita egri liberationē significat. Sed si talis apparet sine febre dispositionē corporis ad ydropisim fortē dedit. His diligēter consideratis que dicta sunt manifesta est littera et sensus littere.

**¶ De colore albo lacteo et karopos.**

Albescēs karopos vel lactea spissa figurat.

Ydropisim: colicā: lapidem capitisq; dolorem.

Slegmatis excessum. mēbroꝝ reumata. fluxū.

Talis apostaseos causam complexio soluit.

**¶ Expositio. Albescēs karopos.** **¶** Hic deteriat egidi de colore albo lacteo et karopos cū spissa suba. Un talis est r̄la. Alba nāq; vrina in colore vel lactea vel karopos: spissa in suba significat ydropisim: et alias significatiōes q̄ sequitur in l̄ra: et tu specifica sicut scribis in commento valde bene. **¶** Albescēs karopos. Hic agit autor de albo colore et lacteo vl' karopos cū spissa l̄ba Alba nāq; vrina remissio: ē q̄ lactea. vel karopos. Et est hic color karopos filis camelloꝝ velleribus. i. flauus et hīj colores oēs cū spissa suba significāt ydropisim. i. leucofantiā ex multo tpe p̄cedēte: cū quadā obcuritate: et pturbatiōe et apposita manu liuida vel subcitrina apparet. Et talis vrina leucofantiā cōfirmatā significat talē vrinā p̄cedit alba tenuis cū quadā liuiditate et obscuritate. Et nota q̄ talis vrina q̄ ydropisim significat poti⁹ d̄z esse alba q̄ lactea vl' karopos p̄pter maiorē cruditatē digestionis. Ydropisis em̄ significat errorē virtutis digestiue i cpate. Color ho karopos vel lacte⁹ nō tātā cruditatē materie. Pōt tñ lacte⁹ color vl' karopos i leucofatiā apparere Sed alb⁹ color eā fideli⁹ exp̄mit vt dictū est. Ytē vrina alba lactea vl' karopos cū spissa suba arenosa sūt colicam: vel illiacam passionem ex crudo et viscoso flegmate aggregato i inferiorib⁹ intestinis. Un exp̄siōe flegmatis tecis egressio denegat. Ex ventositate innata tortio et angustia sentit: vt videat patiēti q̄si quoddā terrebel.

**¶ ij**



lum eius intestina perforare: vt de seipso refert Bal. in  
collicapassione ⁊ illiaca: cum sepe videatur alba ⁊ spiss  
sa: tamē de iure passionis ⁊ depositione vel dispositiōe  
materiei talis debet esse vrina: que si ita est in intestinis  
potius debet esse lactea vel karops: qz cū materia con  
tēta sit in colon intestino vel ylion cū remota sit a vijs  
vrinalib⁹ nō sit pōt immutare vrinā: vt eā reddat albā.  
Redditur ergo minus discolorata: scilicet lactea. Item  
vrina lactea vel alba ⁊ spissa lapidē significat. Specificē  
si in fundo habeat sedimē arenosum: Talis ergo vrina  
potius debet habere calorē lateū q̄ albū: qz licz p flāte  
debeat esse discolorata multū: tamē ppter ebullitiōē  
et decoctiōē ipsius humoris: vt in lapidē cōuertatur  
redditur minus discolorata: vt lactea ⁊ spissa cōstituā  
pro cōsumptiōe liquidaz partiū. Petrificatio nāqz ex  
aliquo humore non pōt effici sine aliqua decoctione.  
Ideoqz potius sit lactea q̄ alba. Et est notandum q  
gñatio lapidis fit quattuor: d causis. s. ex abūdiātia sup  
fluitatū: ex viscositate eaz: ex āgustia meatuū. ⁊ ex obili  
tate virtutis expulsiue. Tū em̄ hec oīa cōcurrāt humor  
diuti⁹ morās in vesica actiōe caloris decoquū: ⁊ liquio  
dis oib⁹ ptib⁹: cōsumptis et terrestrib⁹ pmanētib⁹ fit  
duricies: ⁊ petrificatio ⁊ arenaz gñatio q̄ simul coaduo  
natez annexē lapidē efficiūt: q̄ si fuerit in renib⁹ dolorē  
renū facit imoderatū ex distētiōe partiū ⁊ solutiōe con  
tinuitat⁹. Adest etiā do:mitatio pedis cū ipso rene colo  
ligātiā habētis: ⁊ ifrigidatio cōtingit: qz spirit⁹ ppter  
emfrasi⁹ calculi nō pōt ipēdere bñficiū sue calefactiōis  
Cōprimūtur em̄ nerui: vñ auferē aditus spiritui aiali:  
et ideo fit do:mitatio pedū et in frigidatio. Adest etiā  
dolor illiac⁹: qz cū intestina cōprimūtur ex cal culo exñte  
in renib⁹. ⁊ hoc ppter eoz colligātiā: supfluitas prime  
digestiōis retinet q̄ cū nō possit emitti redūdat ad yliō  
et inflat: ⁊ torquet ip̄s: ⁊ idē fit dolor illiac⁹. Et si lapis



fuerit i vesica dolor est in pectore cū pruritūz cū difficul-  
 tate mingēdi z cū ardore virge. qñ vrina mingitur: z cō-  
 stipatio igif vētris fit ex cōpressiōe lōgaonis. ¶ Capi-  
 tisq̃ dolores. Id est presentē vel futurū significat vrina  
 karopos vel lactea z spissa in substātia. Si ergo vrina  
 diu talis appareat significat dolorē presentē. Sed si de  
 nouo apparere incipiat futurum dolorē significat: hoc  
 aut est in amphimerina cū flegma diu fuerit in corpore  
 Calor em̃ qui iam diu egit in ipm̃ resoluit eius partes  
 in fumositatē turbidā vaporosam que petēs cerebrum  
 infert dolorē. Sed si flegma nouiter incipiat dñari in  
 corpore. calor agens in ipm̃ nōdū in fumositatē sufficit  
 resolvere. Sed diutius agēdo resoluet. et ideo futurus  
 dolor significat. Huiusmodi rle cōcordantiā habemus  
 ab Apo. in quarta particula ap̃ho. iuxta finē. Quibus  
 in febribz vrine cōturbate sunt velut subiugaliū hñs ca-  
 pitis dolores aut ad sunt aut aderūt. ¶ Flegmatis ex-  
 cessum vrina ergo alba vel lactea z spissa per totū cum  
 inequali z impura substātia flegma naturale abundare  
 significat sine febre. Alba est ppter frigiditatē flegmat̃  
 Matura em̃ frigiditati est dealbare: z qz flegma album  
 est: ideo habet dealbificare. Spissa est ppter humidita-  
 tem cui⁹ est inspissare. Inequalitas substātie significat  
 pturbationē fieri in corpore. Impuritas sube significat  
 defectū naturalis coloris nō valētis subam depurare.  
 hoc ergo significat p̃cipaliter. ¶ Scōdo vero significat  
 dolorē capit̃ z p̃cipue grauedinē occipiti vbi ē flegma-  
 tis sedes: vel sigt̃ idigestionē z sigt̃ latex iflationē: oris  
 insipiditatē saluaz abūdantiā. sensus ebes: mot⁹ tard⁹  
 fit: pigricia somn⁹. z dolor capitis ei cōcomitatur: q̃ oīa  
 habēt cōtingere ex resolutione grosse z crude materie:  
 ex qua resolutiōe fumositas resoluta z a dñili calore. nō  
 cōsumpta ad diuersas ptes corp̃is pegrinās illas ptes  
 aggrauat z molestat: petēs em̃ cerebrū ex distētiōe mi-

L ii



rigaz cerebri dolorē facit ⁊ ad ipocūdria respirās iflatio  
nē inducit. Et ascendēs p̄ isofagū ad linguā ⁊ circa eam  
inspissata insipiditatē facit ⁊ salīue abūndātiā. Et per  
neruos diffusa sensum ⁊ volūtariū motū impedit. Hui⁹  
rle cōcordātia Habet apud Theophilū in. c. de pingui  
et alba vrina. Dicit nāq; Theophilus talis cōplexio mon  
strat crudū humorē plurimū abūndare in vasis. i. in venis  
et differētias diuersi flegmatis attestari: vt est vitreum  
salsum ⁊ sine qualitate. ¶ Debroz reumata. Id est flu  
pum humorū ad aliquod mēbrū corporis sicut in aposte  
matica collectiōe de frigidis humorib⁹ effecta. precipue  
si fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Scz reumatis significat  
lactea vel karopos ⁊ spissā: specificē si fuerit pauca ⁊ tur  
bulēta cū resolutionib⁹ ob lōgis v̄l rotūdis: precipue si  
fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Id est vētris solutionē signi  
facit karopos v̄l lactea ⁊ spissā: si fuerit pauca cū reso  
lutionib⁹ lōgis ⁊ rotūdis. pauca est ppter fluxū. quia  
spūs et humores emittūtur a corde: q; calor debilitat in  
epate ergo pauci generātur in humores: ideo pauca est  
vrina. Hoc enim dicit Apo. vrina nocturna multū micta  
parū secessum significat: ⁊ multus secessus paucā vrinā  
significat: Resolutiones fiūt a flegmate. descēdēte p̄ stoma  
cū ad intestina. Turbulēta aut ex p̄mixtione humorum  
¶ Talis cōmixtio: Id est talis cōiunctio albi vel lactei  
coloris conspissā sustātia. Soluit. Id est solui significat.  
¶ Apostaseos. Id est materiā apostematice collectiōis  
ex purgatiōe materiei q̄ cruda est si flegmatica: vñ vrina  
discolorat ⁊ inspissat Et ide habem⁹ cōcordātiā cū Apo.  
in fine quarte particule. inquit em̄ quib⁹ spes est aposte  
ma ad articulos cōverti: exiēs ab apostemate vrina cras  
sa ⁊ multa ⁊ alba facta veloc in laboriosis febrib⁹ ⁊c. Itē  
apud Theophilū vrina pinguis et alba multa veniēs: libe  
rat egrū ab apostemate in articulis nato hīs qui dole  
bant liberat eos etiā qui in egretudine laboriosa erāt ⁊



qui diu fuerant in egritudine pinguium humorum.

¶ Ostendit quattuor esse regiones in vrina.

Sepe fit vrine distans substantia. dispar.

Tultus: vt a medio vel somno discrepet inum.

Summa superficies: mediana: vltima infima spissa.

Summa: vel mediam: vel partem concutit vnam.

Et similis simili seruit regio regioni.

In reliquis est consimilis ratio generalis.

¶ Expositio. Sepe fit vrine. Hic ostendit auctor in vria quattuor esse regiones: que quattuor humani corporis regionibus correspondent vnde notandum est qd vrine substantia multotiens discouenit in seipsa: qd aliquando erit superius tenuis: inferius spissa: vel econuerso: et etiam color eius: qd in pte superiori erit alterius coloris qm in parte media vel qm in pte inferiori. Hic ergo notantur quattuor esse regiones in vrina que in humano corpore quattuor regionibus attestantur. Circulus em ipsius vrine attestat supra membrorum aiatorum dispositionem: vt puta cerebri et miringarum cerebri et trium cellularum. ¶ Secunda regio vrine scz pars que est contigua circulo significat dispositionem membrorum spiritualium et egritudines eorum sicut dicitur in commento. ¶ Tertia regio vrine attestat supra dispositionem membrorum nutritiuorum scz epatis stomachi splenis et similia. ¶ Quarta regio scz fundus attestatur supra dispositionem membrorum inferiorum que regio si in se contineat sedimen arenosum humores significat conglobatos: et molestationem significat generatiuorum membrorum: et egritudines eorum sicut in commento valde bene dicitur. ¶ Commentum. Sepe fit vrine et. Notandum qd quattuor sunt regiones humani corporis: et prima est aiatorum membrorum. sicut cerebri et miringarum. et trium cellularum ipsius: et durat ista regio ab epiglotti superius Epiglottis est membrum quod iacet supra tracheam arteriam. et dicitur ab epi quod est supra. et glaucio

¶ iij



qđ est mēbrū: super euglosoma. i. ysofagiū. ¶ Secūda re  
gio ē spūaliū z cōtinet cor: z epar z tracheā arteriā z fistu  
las pulmonis: z durat ab epigloto inferi? vsq; ad dyafra  
gma. ¶ Tertia regio est nutritiuoz mēbroz et cōprehē  
dit stomachū: splenē: epar: z ītestina: z kistim fellis z du  
rat a dyafragmate vsq; ad lībos z renes. ¶ Quarta re  
gio ē generatiuoꝝ mēbroꝝ q̄ cōprehēdit lībos renes  
z vesicā z didimos z matricē z testiculos matricis z vul  
uā z duos testiculos z virgā virilē: z oīa q̄ cōtinētur a re  
nib? infra. Quattuor sunt regiōes humani corpis q̄bus  
cōfirmātur. iij. regiones vrine. p̄ma quarū est circulus: cui  
deseruit dispositio animatoꝝ mēbroꝝ secūda ē corp? ae  
reū vel sup̄ficies q̄ ē in sup̄iori parte cōtingua circulo: z de  
seruit ei dispositio mēbroꝝ spūalium. z spissa est z ma  
gis turbulēta z attestat male humiditati spūaliū mēbro  
rū: maxime si circulus fuerit grānulosis z significat disīniā  
z asina aut aliquā colectionē materiē sup̄flue circa spūa  
lia. vnde adest angustia anhelādī: z strictura pectoris. z q̄  
spūalia mēbra sunt aerea emittūt aerē z inspirāt. Tertia  
regio dicit̄ p̄foratiua q̄ p̄foratis mēbris attestatur. i. sto  
macho epari z alijs nutritiuis q̄ si nebulositatē in se ha  
bēt vel spissitudinē: denūciat impedimētū nutritiuoz ex  
sup̄fluis humorib?: sicut dolor ē vētris z inflationē rugi  
tū et indigestionē: fastidiū z cetera accidentia q̄ stomachi  
repletionē cōcomitātur. Quarta regio est fund? z in fi  
ne partis vrine q̄ sedimen arenosum in se continet z hu  
mores conglobatos: z significat molestationem genera  
tiuoz: sicut nefresim: lithiasim stranguriam z renum lam  
boꝝ dolores: z partiū adiacentiū grauedinem. ¶ Distās  
substantia. Id est dissona z inequalis quantū ad eandē  
vrinam: vt eadem in parte superiori appareat spissa: vel  
in medio vel in inferiori ceteris partib? in tenuitate per  
manentibus: vel econtra. Suprema regio significatur  
molestari sicut singulis singula reddantur: similis regio



urine simili regioni corporis attestatur. In reliquis collectionibus ratio generalis est: ut si in pte superiori sit spissa vel media vel inferiori suprema regio corporis media vel infima molestari significat.

**¶** De pallido colore vel subpallido et subcitrino.  
**Pallida cum pingui vel subcitrina liquore.**

**Flegmaticè monstrat periodica frigora febris.**

**Pallida cum tenui colorā declarat adustam.**

**Pallida subtenuis exacri flegmate febrem.**

**Pallida cui spissum mediocriter associatur.**

**Flegmaticè craseos interpretēs fida probatur.**

**¶** Expositio. Pallida cū pingui. **¶** Post pcedētes colores pnter agit autor hic de colore pallido: subpallido: subcitrino cū spissa substantia tenui vlt mediocri. Regula est Urina in colore pallida vel subpallida vlt subcitrina in suba. per totū spissa significat febrem interpollatā: ex flegmate naturali. s. quottidiana. **¶** Pallida cū tenui. Secūda rla ē. Urina in colore pallida: vlt subpallida i substantia tenuis. sūt dñiū colere aduste: et melācolie i naturalis fime febre. **¶** Pallida subtenuis. Tertia regula. Urina in colore pallida vel subpallida tenuis mediocriter i substantia: quottidianā sūt de flegmate acetoso et indigesto. **Pallida cui spissum.** Quarta regula. Urina i colore pallida vel subpallida. in suba mediocriter spissa flegmaticū sanum significat. **¶** Commentū. Pallida cum pingui. Post al. colorē lacteum et glaucū et karopos subiūgit capitulū de pallido colore. Et etiā per pallidū colorē cōprehēdimus in ipsum pallidū et subpallidū colorem sū coniugationē spisse substantie: et tenuis et mediocriter tenuis quos sic debes colligere. Urina pallida vel subpallida vlt subcitrina: palloxi vicina: in substantia per totum, spissa: significat quottidianam de flegmate naturali. **¶** Remissa est in calore propter flegmatis frigiditatē



Spissa vero ppter humiditatē humoris flegmatici. Alia  
regula. Urina pallida vel subpallida in colore et in substā  
tia tenuis significat dominū colore aduſter melācolie in  
naturalis sine febre. ¶ Alia regula. Urina pallida in co  
lore ⁊ subpallida i substātia mediocriter tenuis significat  
quottidianā de flegmate accetoſo indigeſto: mediocri di  
co tendente ad digeſtionē. Dis nāq; materia in ſui dige  
ſtione inſpiſſat vrinā pter flegma vitreū qđ ex ſua dige  
ſtione eā attenuat. ¶ Periodica frigora. idest circulares  
revolutiones vel accēſiōes: q; a frigore. pueniūt. ¶ Fle  
gmate febrē Idest quottidianā de flegmate naturali.  
¶ Sub tenuis. Idest remiſſa tenuitate vt notet diminu  
tionē. ¶ Pallida cui ſpiſſum. Alia ponit regula de pal  
lido colore vel subpallido. Urina in colore pallida vel sub  
pallida: in ſubſtantia mediocriter ſpiſſa ſanū flegmaticus  
ſignificat ⁊ cetera huiusmodi.

¶ De colore subpallido ſequēte albiū vel lacteus  
vel glaucum vel karopos.

Si male diſpoſito pcedat corpore glauca.  
Lactea vel karopos ⁊ pallida poſt videatur.  
Signo palloꝝ vires natura reſumit.  
Et redit ad pꝑriū viſ digeſtiua tenorem.  
In febre continua lenta: subpallida clara.  
Modus apoſtaſeos in dextra parte futurū.  
Indicat affectu cōſtāte vigore vigente.  
Si fluoꝝ abſentet ventris aut viſcera temptat.  
Pallida ſpumofa pinguis liuens cineroſa.  
Pauca ſit peſtis ptiſice nō abſona teſtis.  
Si fluoꝝ accedit moꝝ intrat vita recedit.  
Crudoꝝ ⁊ emſraſis fluxus conſumptio paucam.  
Indicat vrinā ratio contraria multam.



**¶** Expositio. Si male disposita &c. Alia r<sup>la</sup>. Precedente urina alba in colore lactea glauca vel karopos: & urina pallida in colore subsequat<sup>r</sup> fortificationē caloris naturalis significat. Et q<sup>ia</sup> ip̄a natura corporis resumit vires suas. In febre cōtinua. Regula sc̄da. Urina pallida v<sup>l</sup> sub pallida in colore: in substātia tenuis & clara in febre accuta apparēs: cū bonis signis significat apostema futurus sub diafragmate in parte dextra. Si aut talis urina appareat malis cōcurrentib<sup>9</sup> signis: mortis periculū minaretur. **¶** Si fluo<sup>r</sup> absentet. Tertia r<sup>la</sup>. Urina pallida vel subpallida in colore: spumosa superius cū quadā liuiditate oleagina subcitrina: inq̄titate pauca: solutiōe ventris circumscripta ptisim figt. Si vero tali urina in ptisi exñte superueniat fluxus mortale est s̄mypo. quinto amphorisorinorum. A ptisi habito diaria superueniēs mortale est. **¶** Crudor & emfrasis. In hoc loco assignat auctor quatuor causas paucitatis vrine. Et prima est cruditas materie. Sc̄da opilatio meatuū vt in strāguria. Tertia flux<sup>9</sup> ventris. Quarta est cōsumptio substācialis humiditatis. Et cause istis contraria faciūt magnā vrine q̄titem: vt bona digestio: meatuū apertio: ventris cōstipatio: & caliditas tēporata nō cōsumēs substācialē humiditatē. Quia em̄ ista faciūt ad multiplicationem vrine. **¶** Cōmentus. Si male. Alia regula de pallido colore que assignatur s̄m collationem pallide vrine ad glaucas vrinā alba lactea vel karopos precedēte. Sunt em̄ quedam iudicia simplicia quibus quādoq<sup>ue</sup> iudicatur de vrina absolute s̄m substantiā et colorem: non habendo respectū ad statū precedentem: vel ad cōsiderationem aliarum circumstantiarū. Sunt etiam quedam iudicia electiua, quādo habetur respectus precedentis status: vel complexionis vel etatis: vel aliorum similium. Hic ponitur iudicium collationis: quia si corpore aliquo existente distemperato in frigiditate: urina appareat lactea alba vel glauca:



et post modicum tempus appareat pallida significat calorem naturalē resumere vires: vt fiat transitus de indigestione ad principium digestionis: Et de frigiditate ad confortationē caloris naturalis. Natura enim calor resumit vires suas vel videtur resumere vires: vel significat resumere eas. ¶ In febre continua. In hoc ca. Alia ratio vel regula assignat de pallido vel subpallido colore: quare sic collige. Urina pallida vel subpallida in colore: in substantia tenuis: clara: in febre accuta de flegmate vitreo alijs bonis signis concurrētibz significat apostema futurum sub diafragmate. q̄ urina sit pallida: cōtingit ppter frigiditatem materie. q̄ autē sit tenuis et clara: cōtingit ppter cōpactionē et cruditatem materie: ex quibz morbz prolifera Natura igitur pleritate morbi aggrauata et stimulata non potest cōueniētē et absolutā crīsis eligere: vt purget materiam per fluxū sanguinis a naribz: vel per sudorē vel per fluxū ventris: vel per quācūqz aliā purgationē competentem: facit ergo qd̄ pōt tanq̄ fatigata. Sed si debilis esset natura: nec adfint aliqua bona signa nūcia: vt si alba appareat: vel virtus esset debilis: tūc mortē minaret. Sed quādo sunt signa boni nuncia: sicut bonus appetitus: et robur virtutis: et fortitudo mentis: et respiratio facilis: presumendū est qd̄ in tali casu per talē urīnam qd̄ debeat fieri determinatio per apostema sub diafragmate. Natura namqz licet sit fatigata: et materia sit cruda, in quātū potest ad se rec. ¶ Deliberandū nititur. Transmittit ergo materiam de nobilioribz mēbris ad minus nobilia: de principalibz ad minus: principalia: scz ad dextrū ipocundriū et ad idēz precipue: qz ppter presentiam epatis qd̄ est membrū calidū: et ppter loci vacuitatem viget ibi virtus attractiua. ¶ Pondus apostaseos. Id est apostematica collectionē de graui et ponderoso humore. ¶ In dextera parte. Id est in dextro ipocundrio sub diafragmate. Hec regula elicita est ab Ipocrate in pronosticis circo



ca finem partis prime. Ubi dicit: accuta existēte passiōe  
collectio si fuerit in ipocōdrijs &c. ¶ Affectu cōstante.  
Idest bono appetitu cū alijs bonis signis. ¶ Cōstante  
vigore. Idest vigoroso permanēte. ¶ Si fluoz absentet.  
Alia regula dat de pallido colore: per quē significatur  
ptifis. Regula sic colligēda est. Urina pallida vel subpal  
lida in colore spumosa superius cū quadā liuiditate olea  
gina: subcitrina: in q̄titate pauca: solutiōe circumscrip  
ta: ptifim declara q̄ si in ptifi tali existēte vrina: supueniat  
fluxus vētris mortale est iuxta āphorismum Ipocratis  
qui ait in quinta particula amphorismoz: scz principium  
prope a ptifi habito diaria supueniēs mortale est. ¶ Ab  
sentet. Qz talis fluxus vētris ex humoz pturbatione et  
pauca humiditate redūdante ad epar posset apparere:  
et ideo excludimus fluxū vētris ad certitudinē specifica  
tionis. ¶ Pallida. Naturali calore debilitato circa nu  
tritiua: q̄ spūalibus cōpatiuntur ¶ Spumosa. Ex com  
pressione vel ppassione pulmonis: in quo triplex est cau  
sa spumositatis. s. impetus motionis: pntia siue violen  
tia ebullitionis: pntia ventositatis. ¶ Pinguis. Idest  
oleagine & magis in principio ex pinguedinis resolutiōe  
¶ Viueus. Ex infectione spirituum & puluerulenta & spu  
mosa materia q̄ per venā concavā redundās ad epar san  
guinē inficit: & spm̄ & sanguinē corrūpit. ¶ Cinerosa. Ex  
partibus pulmōis resoluta puluis em̄ est subcinerei co  
loris. ¶ Daucula. Ex psumptiōe humoruz. ¶ Pestis  
ptifice. Idest pestis que corp⁹ depascit. ¶ Fluoz. Idest  
fluxus ventris. ¶ Mors intrat. Idest multiplicata cō  
sumptione. ¶ Crudor. In predictis capitulis frequen  
ter fuit posita doctrina de paucitate vrine: et ideo i hoc.  
c. causas paucitatis vrine auctor assignat que sunt quatu  
tuor. Prima causa scilicet cruditas materie: vt in princio  
pio amphimerine. Secunda causa. ¶ Emfrasis. Idest  
opilatio meatū: vt in stranguria litteriasis. Tertia causa



est fluxus ventris: vt in dysenteria in qua egestio multiplicatur: et vrina paucificatur. Quarta causa est consumptio membrorum: vt in ptisi. Humiditas namque quae expelli debet in multiplicatione vrinae a violentia caloris depascitur et annihilatur: quod maxime est signum in febre acuta mortale. Ex contrariis si ignis vrina multiplicatur. scilicet ex digestionemateriei: vt in solutione amphimerine. tunc enim vrina alba et tenuis et multa debet occurrere. Item ex emphyasi remota: vel vigore nature: et medicaminibus diureticis multiplicatur. Item ex ventris constipatione virtute attractiva vigente in epate: vt in habentibus calidum epas et sicci multa est vrina: et etiam in dyabeticis. Similiter propter multam attractionem succositate ex crapula vel ex refectione copiosa multiplicatur vrina: et in potantibus diuretica: et ea comedentibus multiplicatur vrina. Item multiplicatur etiam vrina ex septem causis. Prima ex multiplicatione cibi et negligentia exercitii. Secunda est multitudo humorum non coctorum: ex quibus multa resoluitur vrina. Tertia est superfluitas critica. Quarta est consumptio totius corporis. Vnde corporis humiditate aliqua a corpore multiplicatur vrina: vt in ethica. Quinta est dyabetes. Sexta est usus diureticorum. Septima est paucitas egestionum: et aliarum superfluitatum. Pauca similiter fit ex vii. causis. Prima est paucitas ciborum et nimius exercitium. Secunda opilatio meatuum. Tertia acumine humorum cum vrina vnde vesica pungitur et se exponere nititur. Quarta est mortificatio vesice: et expulsionis defectus: vnde vesica non vult in attrahendo neque vult in emittendo. Quinta est palepsim vesice: vt in semibilibus vel pinguibus et flegmaticis dispositis ad palepsim. Merui enim a multa humiditate remolli non possunt urinam retinere: donec colata sit: sed paulatim educitur. Sexta est calor immoderatus: interius in venis consumens humiditatem corporis vt in acutis. Septima est multitudo egestionum: et aliarum superfluitatum: vt fluxus ventris et sudor nimius. Crudor. Id est cruditas materiei. Emphasis. Id



est opilatio. ¶ Fluxus ventris. Id est solutio ex assumptione mēbroꝝ vt in ptificis: et hoc est qđ dicit auctor.

¶ De colore citrino.

Est multis tenui citrina referta figuris.  
Slegmaticū iuuenē: vel quē niger afficit humor.  
Condēnat triteo: duplici senis impedit annos.  
Et cōtinua puerū: iuuenē cui fel dominatur.  
Portendit sanū proprio caractere signat.  
Talem constituit quartana planetica febris.  
Autūno potius: et subrumalibus horis  
Thoracis: splenis: epatis delicta fatetur.  
Pectoris offensam se iunctis obsita granis.  
Splēnem: si multis radijs virgata corruscant.  
Siccū demonstrat epar: cū largo fusa liquore.  
In febre cōtinua sub morbi lumine talis  
Prolifādo malū fert detrimenta vigoris.  
In medio frene sim mōstrat: sūo fine duellit.  
Designat cretice firmari fēdera pacis.  
Slegmatis et colere quē cōficit vniū reddīt.  
Citrinam tenuē citri conterminus humor.  
Plus tenuē crudus: tenuēq; minus resolutus.  
Intensam cum febre magis sine febre remissam  
¶ Expositio. Est multū tenuis. ¶ Postq̄ determinatū ē de colore pallido. Hic agit auctor. de colore citrioz et sub citrino sūm copulationem cū tenui suba et mediocri. vnde vrina in colore citrina vel subcitrina cū tenui suba vel mediocri multa pōt significare. Et hoc sūm diuersitatē etatū: complōnūt sexū diuersa: et diuersa habet significare. Quā vrina talis apparens i iuvene slegmatico vel mlico simplicē sīgt tertianā. ¶ Duplici. Scđa rla eadē vrina apparēs i sene tertianā duplicē sīgt. ¶ Et cōtinua puerū.



Tertia regula eadē vrina. s. citrina tenuis apparēs i puer  
ro sigt 3tinuam. puer intelligit hic vsq ad. xiiij. annos  
¶ Iuuenē cui semel. Quarta regula p̄dicta vrina in iuue  
ne colerico apparente cū pura ⁊ equali substātia potes  
sanū colericū iudicare. ¶ Talē cōstituit. Quīta regula ea  
dē vrina apparēte ⁊ p̄cedēte: ⁊ p̄cipue in tpe autūnali vel  
hyemali ⁊ sup longo tpe q̄rtanā erraticā iudicabis vnde  
sciēdū q talis vrina apparet in die post accessionē: qz quā  
uis de melācolia naturali debeat apparere discolorata:  
tñ qz febrilis calliditas accensa fui in materia: colorē recio  
pit ⁊ sic appet citrina vel subcitrina. ¶ Toracis. Ista ea  
dē vrina significat vitiū pectoris splenis ⁊ epatis ⁊ sic di  
stingue. Pectoris: qz vrina sit citrina cū tenui substātia.  
Sed magis tenuis in supiori regione: ⁊ maxime cū gra  
nis ⁊ ampullulis: apparēte indicat super pectoris vitiū:  
⁊ stricturā ratio hui⁹ sufficiēter tradit i cōmēto. ¶ Sple  
nis. Eadē etiā citrina vel subcitrina i calore: tenuis i sub  
stātia ⁊ multū clara radiosa vel virgulata spleneticā signi  
ficat passionē. Ista etiā vrina pōt significare emoroidas  
passionem. ¶ Sicut monstrat. Urina citrina et tenuis  
multa in quātitate cum macilentia corporis ac siccitate:  
⁊ ventris constipatione: tunc epar distēperatū in siccita  
te indicabit: ratio huius vero sufficiēter traditur in com  
mento. ¶ In febre. Alia regula vrina eadem citrina ⁊ te  
nuis: apparens in febre 3tinua ⁊ acuta. Et hoc in princi  
cipio: significat materie cruditatem: ⁊ sic morbi longitu  
dinem. Et ideo timēdū est merito de virtute ne deficiat  
¶ In medio. Tali etiam vrina si appareat in febre: con  
tinua ⁊ acuta in medio. s. egritudinis et precesserit vrina  
rubea vel subrubea nec facta sit aliqua purgatio creti  
ca. supra frenesim ex raptu materie superi⁹ ad cerebrum  
iudicabis. Sed si facta fuerit aliqua purgatio cretica  
⁊ talis appareat tunc supra alleuiationem infirmi ⁊ eius  
cōualescētia ab egritudine iudicabis. ¶ Flegmatis et



colere. Regulavrina citrina cum tenui substantia coleram  
citrinā significat abundare. ¶ Notādū est qd colera citri-  
na generatur ex cōmixtione colere rubee et flegmatis na-  
turalis. vñ ex albedine ipsius flegmatis rubedo colere  
remittit: et sic efficiet color citrinus et ex spissitudine ipsius fle-  
gmatis colere tenuitas remittit: tunc generat colera citri-  
na ut dictū est: et ex admixtione ipsius colere citrine invrina  
redditur minus colorata et minus tenuis qm ex admixtione co-  
lere rubee naturalis. ¶ Plus tenuē. Ista colera citrina  
aut est digesta aut indigesta. Si digesta tunc reddit vrinā  
minus tenuē: qd sui digestionē vrina aliquantulum inspissat.  
Si vero illa colera citrina sint indigesta tunc reddit vrinā  
magis tenuē qd ppter sui indigestionē nō resoluit aliq̃s  
humor grossus cū vrina qui ipsas vrinā posset inspissare  
vel reddere magis spissam. ¶ Intensas. Si illa colera ci-  
trina accedatur et inflāmetur caliditate febrili tūc ipsa  
vrina magis intēdit in colore. Si vero sine febre vrina re-  
mittit. Et illa sufficiat de illo colore citrino. ¶ Talē p̃sti-  
tuit. Nota qd si vrina citrina apparuerit in autumno qm  
bruine cadūt talis pōt significare quartanā et hoc dico er-  
raticā et dī planetica qd tenet modū quorūdā planetarū  
sicut martis: mercurij: iouis. veneris et saturni. ¶ In febre  
p̃tinua. Nota qd talis vrina. s. citrina et tenuis apparens  
in principio p̃tinue fe. significat longitudinē egritudinis  
q̃ terminabit ad mortē. Si autē appareat in medio siue i  
statu egritudinis significat raptū materiei ad frenesim fa-  
ciendū. In fine autē egritudinis apparēs bonā determi-  
nationē ipsius egritudinis significat. s. sanitatē. ¶ Cōmē-  
tū. Est multis tenuis. ¶ Post pallidū colorem agit au-  
ctor d citrinovl' subcitrino h̃z p̃iugationē ei' cū tenui sub-  
stantia et etiā cū mediocritate tenui. Urina citrina in colo-  
re tenuis in suba per totū ad diuersa equiuocat et signa  
per diuersitatē p̃p̃sonū sexuu et etatem aliud et aliud h̃z si-  
gnificare. Iñ i iuvene flegmatico si talis appareat signis

¶



ficat tertianā simplicē nō em̄ est accōmoda flegmaticē cō  
plexioni cū in flegmatico sano debeat esse pallida vel sub  
pallida cū pura ⁊ equali suba ⁊ mediocri. Qd̄ ergo appa  
reat citrina ⁊ tra legē cōplexionis significat excessum ca  
loris ⁊ colericā accēsiōē. Mā si flegma accēderet vt̄ face  
ret febrē subaꝝ inspissaret ⁊ colorē remitteret. Si melia  
esset in ea quāuis subaꝝ attenuaret colorē tñ nō itēderet  
Si nō esset in ea sanguis subaꝝ inspissaret ⁊ talis color in  
tēsiōr esset. Sequitur ergo q̄ talis vrina alijs circūstātijs  
circūscriptis in flegmatico corpe ⁊ in melācolico significat  
tertianā simplicē. In sene aut̄ talis apparet significat du  
plicē tertianā ⁊ maxime in flegmatico v̄ melācolico q̄ tūc  
ex etate tñ ex cōplōne magis distat ab eius natura. Et  
ideo distēperatiā maiorē portēdit cū in sene flegmatico  
vel melācolico debeat esse alba vel lactea ppter defectus  
naturalis caloris. Si nō i puero talis appareat vsq̄ ad  
iiii. annos febrē in eo significat cōtinuā: licet em̄ in pue  
ris debet eē colorata ⁊ spissa ex etate: tamē q̄ meat⁹ iunt  
angusti nō possunt sic humores emitti quoz admixtione  
cū vrina fit coloratio ⁊ cui⁹ inspissatio remanet ergo dis  
colorata: q̄re parū colorata in puero maius s̄gt malū q̄  
multū colorata in iuvene. Est etiā discolorata in pueris  
ppter in ordinatā dietā ciboz ⁊ potuū susceptionē ⁊ pro  
pter gulositatē. Itē vrina citrina ⁊ tenuis cū pura ⁊ equa  
li suba sanū significat colericū. Eadem longo tpe pcedē  
te ⁊ maxime autunno vel hyeme designat erraticā v̄ q̄r  
tanā ⁊ talis apparet post diem accēsiōis. licet enim de  
melācolia naturali debeat esse discolorata. Tamen ex fe  
brili distemperantia accensa materia occurrit citrina vel  
subcitrina. Item vrina citrina cū tenui substantia ma  
gis tenuis in supiori pte ⁊ precipue cum ampulis et gra  
nis significat vitiū thoracis ⁊ pectoris stricturā ⁊ quan  
das pparationem ad ptisim. P̄bificā seu theoricā fit col  
lige. s. q̄ fit tenuis cum tali colore non ex caliditate: quia



calor intensior esset si se distemperantia caliditatis ingereret. **N**ō est tenuis ex frigiditate: quia intensio frigiditatis eā potius de albare humiditas nō reddit eā tenuē: quia potius inspissaret. Sit ergo tenuis ex siccitate. Unde distemperantia siccitatis insinuat in corpore: et maxime quia circa pectus et thoracē mēbra sunt sicca et ossuosa: et ideo adueniente distemperantia simili maxime ledunt sicut ex **I**stis iuuat. **Q**uod aut sit magis tenuis superius inde maior desiccatio circa thoracē ostendit. quia si ampulosa appareat et granulosa: thoracē ex angustia et siccitate magis affligi significat. **I**tem citrina vel succitrina in colore: in suba tenuis limpida multum et clara. Si fuerit quasi virgulata et fenestrata splenetica passionē significat. unde illa virgulatio fit: superius dictum est Talis etiam urina potest significare vitium cōdylomatū et emoroidarū. **I**tem urina citrina et tenuis multa in cantitate cum siti et maxilantia corporis: et distipatione ventris significat distemperantia epatis in siccitate. **E**par namque siccum multum attrahit de succositate ab intestinis. unde urina multiplicabit. dolor adest in dextro hypochondrio: et videtur patienti quod quasi quedam flegma ad guttur suū ascendat ex calido et fumo superius respirare. **I**tem urina citrina et tenuis in se. acuta in principio apparēs significat cruditates materie: ex cruditate plexitatem morbi. **E**t ex plexitate defectum virtutis minuat. unde timendum est ne natura deficiat in via. Si vero in medio morbi et in statu talis urina appareat pcedēte rubra vel subrubra nō facta aliquā purgatione critica frenesim significat ex raptu materie ad cerebrum. Sed si precedente critica determinatione urina citrina et tenuis appareat tunc alleviationem patientis significat: et conualescentiam infirmi: et declinationem morbi. **L**ittera plana est. **¶** **F**iguris. **I**dem est significationibus. **¶** **R**iger humor. **I**dem est melancolia. **¶** **T**riteo. **I**dem est tertiana simplici. **¶** **D**uplici. **¶** **S**cilicet tertiana. **¶** **I**mpedit. **I**dem est inuadit.

**D**ij



**¶** Fel. Id est colerā. **¶** Karactere. Id est dispositione.  
**¶** Quartana. Id est de melācolia naturali post diē ac-  
 cessionis. **¶** Planetica. Id est erratica. **¶** Autūno &c.  
 In quibus frigidi humores impetū faciūt. **¶** Limine.  
 Id est in principio in medio & in statu. **¶** Sub fine duelli  
 Id est crisi celebrata. **¶** Flegmatis & colere. Alia r̄la pro-  
 ponitur de vr̄ina citrina cum tenui suba: sc̄z q̄ talis vr̄ina  
 s̄ḡt colerā abūndare citrinā q̄ ḡnā ex cōmixtiōe rubee &  
 colere et flegmatis naturalis: frigiditate et humiditate  
 flegmat̄ remittit̄ calor colere & siccitas. Spissitudie flan-  
 tis remittitur colere tenuitas Albedo flegmatis ruborē  
 colere remittit: & ita fit colera citrina: ex qua redditur vr̄i-  
 na minus colerata & tenuis q̄ ex colera rubea naturali.  
 Sed colera citrina: alia est degesta: alia est indigesta. Ex  
 colera citrina indigesta vr̄ina redditur subcitrina & mul-  
 tum tenuis. Et hoc ideo q̄ cū sui indigestione repugnat  
 nature expellēti nō emittitur aliquis grossus humor cuꝝ  
 vr̄ina: cuius admixtione vr̄ina possit inspissari. Ex colera  
 citrina digesta fit vr̄ina subcitrina & mediocriter tenuis:  
 quia cum colera citrina digesta non repugnet expulsiōi  
 tunc aliquis grossus humor cum vr̄ina emittitur vnde a  
 tenuitate immittitur. Si vero accendat̄ colera citrina cū  
 distēperantia febrili: tunc vr̄inā reddit magis intēsā in  
 citrinitate. Sine febre nō reddit eā remissiorē. Colera vi-  
 telina disponit vr̄inā remissiorē q̄ colera citrina & minus  
 tenuē: q̄ fit ex cōmixtiōe vitrei flegmatis & colere rubee.  
 Que nō accētia sequat̄ ex colera citrina & vel vitelina ex  
 alijs humoribus in libro nō de sintomatibus dicitur.  
**¶** Humor citri cōterminus. Id est qui assimulat̄ malo ci-  
 trino in colore. **¶** Unio flegmatis & colere. Id est cōmis-  
 ctio. **¶** Cōficit. Id est constituit: talē humorē. **¶** Reddit. s.  
 vr̄inā citrinā in colore & tenuē in suba. Sed distingue: q̄  
 crudus. i. q̄ nō est indigestus reddit eam plus tenuē: quia  
 magis resistit expulsiōi. **¶** Resolutus. Id est diges-



stus reddit eā minus tenuē: q: idē resoluif z purgat cūvri  
na z cū febre: q: tūc materia incenditur sine febre: q: febr  
li accessione remota calor materie antecedens lētescit.

**¶ De ruffo colore et subruffo.**

In ruffum vergens puri color emulus auri.

Equalis. purus. medius. cui se liquor vnit.

Corpus eucratīci validos denūciat actus.

In puero. iuvene. sene. flegmatico. muliere.

Ruffa manēs tenuis notat hec incōmoda febris.

Continuā. triteum. duplicē. Sed tpe longo.

Epatis offensam. vel febrem quatrduanam.

**¶ Expositio.** In ruffum. Determinato de calore ci  
trino et subcitrino: consequēter agit hic de colore ruffo  
et subruffo: scz in similitudines auri puri. Regula. Uri  
na ruffa vel subruffa in colore cum pura et equali z medio  
cri substātia: corpus eucratīciū significat. i. in optimiate  
complexionis: z hoc habet a Gal. in principio de crisci.  
in capi. de vrina. Ratio huius est: quia cū corpus eucrati  
cum sit intemperamento vrina exns in temperato habet  
ipsi attestari: q: color ruffus medius inter colores signifi  
cantes excessum in frigiditate et excessum in caliditate.  
Et etiam substātia vrine media est inter tenuitatē z spissi  
tudines. z ita significatur tēperamentus in siccitate z hu  
miditate. Et ista est sentētia triū priorū. **¶** In pue  
ro. Alia regula de ruffo colore cū substātia tenui z habet  
tria membra z sunt ista. Quotiēscūq; videbis talem vrin  
nam ruffam vel subruffam in colore: z tenuem in suba in  
puero iudica febrem continuā: in iuvene iudica simplices  
tertianā: in sene z flegmatico et muliere iudica duplicem  
tertianā. **¶** S; tempore longo. Id est si talis vrina appa  
ret longo tēpore precedēte: nec ad sit se. calefactionē epa  
tis iudicabis. Sed si sit febris tunc illa febris est quars  
tana: et maxime in autumno z hyeme. **¶** Cōmentū. In

**D iij**



ruffum vergens. Post citrinū colorē agit auctor de ruf-  
fo colore. et subruffo fm cōiugationē tenuis substantie et  
spisse: vel mediocriter tenuis vel mediocriter spisse. Et  
primo ostēdit que sit vrina eucratici corporis: et eucratici  
coloris vrina nāq; ruffa vel subruffa in colore puri et equa-  
li et mediocris in substantia: corpus eucraticū sīgt. Desi-  
gnat nāq; temperantia humorū et equalitatē. Et talis co-  
lor fit ppter tēperantiā caliditatis et frigiditatis et talis  
suba fit ppter tēperatiā siccitatis et humiditatis. Vel ali-  
ter ex calidis humoribus vrina fit colorata: ex frigidis di-  
scolorata: ergo ex temperantia eorū ex equali cōueniētia  
nec colorata nec discolorata apparet: sed potius ruffa cū  
quadā rutilātia et claritate: tanq̃ aurū eurizon qui color  
equaliter distat ab extremis. Et sicut est medi⁹ ita et me-  
diocritatē designat. Ex siccis humoribus vrina attenua-  
tur: et ex humidis inspissatur: ergo ex equali cōueniētia  
et cōcursu eorū fit vrina in suba mediocris: vt magis ver-  
gat in tenuitatē q̃ in spissitudinē. Equalitas sube nullā  
significat in corpore fieri perturbationem. Nam quibus  
vrine distantes sunt hīs humorum in corpore fit pertur-  
batio. Duritas sube qñ scz non est obscura nec obūbrata  
nec feculenta significat naturalis caloris fortitudinem va-  
lentis humorem deputare q̃ si ruffa sit in calore et medio-  
criter spissa cum pura et equali suba sanum significat. san-  
guinem et temperantiā humorū significat. Sed inequali-  
tatem humorum: qz significat dominii sanguinis. ¶ Co-  
los vrine vergēs in ruffum. Adest expresse ruffus vel emu-  
lus ruffedini. ¶ Puri auri. Ad est similis puri auri. i. eu-  
rizon. et dicitur eurizon ab eu quod est bonum et rizon  
quod est aurum: inde eurizon idest bonū aurū: qz auro bo-  
ne radicis assimilatur: non auro alezca vel aluea veniēte  
quod est pallidū. ¶ Cui. Adest color i p̃dicto. ¶ Se vnit  
Adest copulat et associat. ¶ Liquor. Adest suba. ¶ Equi-  
scz sine aliqua perturbatione et nō est distās fm om̃s sui



partes. ¶ Purus. Ab oī nebulositate. ¶ Medi⁹. Id  
est mediocris inter extremitates. ¶ Talis inq̃. s. color.  
¶ Denūciat. Id est exprimit. ¶ Validos. act⁹. Id est  
perfectā operationē virtutū ex tēperātiā equalitate hu  
moz corporis precedente: nō cuiuslibet: s; eucratīci bene  
tēperati. In puero iuvene. &c. Alia ponitur regula de ruf  
fo colore cū tenui substātia: q; in puero significat fe. cōti  
nua significat i iuvene. ¶ Triteū. Tertianā simplicē. S; in  
sene flegmatico ⁊ muliere significat duplicē tertianā.  
¶ Tempore longo. Precedēte febre circumscrip̃ta signi  
ficat offensionem epātis. i. calefactionē. ¶ Febre quatri  
duanā. Id est quartanā notā significat. si diu talis vrina su  
pradicta appareat cū febre: ⁊ hoc scilicet maxime habet  
veritatem in autunno ⁊ in hyeme. Rationes vero hor  
um accidentium causa breuitatis pertransimus: quia  
in capitulo de colore citrino de hīs sufficienter explas  
nauius &c.

¶ Alia regula de colore ruffo.

Principio cause dum sunt noua semina morbi  
Ruffa parū tenuis: cuius summā regionem.  
Nubes rara tenet motu generata caloris.  
De falso tipicā succēdit flegmate febre.  
Sed triteum morbo iam procedente figurat.  
Spissa parū iā nō triteū: magis inductiosam.  
Indica ex falso: vel dulcis flegmate febre.  
Flegmatis at falsi mordax exuberat humor.  
Et sine febre furēs enozmes excitat actus.  
Extremas pungens feruoris: acuminē partes.  
Si subruffa parū tenuis nec nubila fiat.  
Et talem seruet constanti tempore formam.  
Idropico talis portenditur exitialis.

¶ iij



**E**xpositio. Principio cause. **H**ic dat alia r<sup>la</sup> de colore ruffo cum suba mediocriter tenui: et est. s. vrina ruffa in colore et mediocriter tenui in suba in principio passiois nebulosa et vmbrosa ex motu caloris per resolutione su-  
mositatis significat febrem interpollata, de salso flegmate. Sed egritudine iam pcedente significat tertiana. vñ sciēdū est qd si a principio morbi vrina magis accedat ad spissitudinem, qd ad subtilitatez: tūc sine dubio significat quottidianā solū interpollatā supra de flegmate salso vel dulci: de salso si accedat ad spissitudinē. De dulci si incipiat inspissari. Et ista est sentētia. vñ. versū vsqz ibi flegmatis at salsi. Alia regula. vrina ruffa in colore cum mediocri tenui substantia: non superius obūbrata: cū impura et inequali suba flegma salsum significat abūndare sine febre. Debet tamen ista vrina in supiori parte esse magis spissa: vrina ista reddit i colore medio mediocri. s. subruffa: qd pro mediocri calore ipsius flegmatz salsi mediocris sit ebullicio: et sic mediocri color fit: non obūbrata qd nō est ibi febris. inequalis est substātia qd ex flegmate debet esse spissa et ex siccitate qd salus debet esse tenuis: et sic ex vtraqz redditur inequalis. s. superius et tenuis inferius. Et ideo notādū ē qd ex isto flegmate salso et mordicate et abūdate attrahit ad extremitates. s. manū et pedes: et hoc rōne mobilitatis istaz partiū. Unde vrina aliquotiēs significat pruritū p totū corp⁹ vniuersaliter: et aliquādo pteiculariter: si ergo p totā vrinā appareāt resolutiones tūc p totū corp⁹ vniuersaliter: scabies iudicatur. Si nō in supiori pte vrine tūc in supioribus membris pruritus et scabies signi i media regione vrine tunc iudicium est nutritiuorum membrorum. Si nō appareant in infima regione tūc scabies et pruritus pedū tibiārum et coxarum significat.  
**S**i subruffa. si talis vrina subruffa in colore: parū tenuis in suba: sine nebulositate appareat p lōgum tps in ydropico: tūc significat destructionē et mortē: sic dicitur



incōmēto: et hoc cōuenit Ὑποκ. in pnofticis . dicit enī oīs  
nāq̃ ydrops ꝛc. in Theophrī. ¶ Cōmētū principio caufe  
Alia regula ē ruffo colore cū ſubſtātia mediocriter tenui.  
¶ Quz ſunt noua ſemina morbi id ī principio paſſiōis  
dum paſſio ad huc eſt noua et tenera. ¶ Ruffa in colore.  
¶ Parū tenuis. Ideſt a tenuitate remiſſa. ¶ Nubes.  
rara. Ideſt. nebulosa q̃dāmbroſitate motu caloz̃ p reſo  
lutionē ſumofitat̃ gñata. ¶ Tipicā. Ideſt interpolatā.  
¶ Triteum. Ideſt tertianam. ¶ Morbo accedente.  
Ideſt iam materia digeſta. Sed ſi a principio appareat  
parum ſpiſſa ideſt magis accedens ad ſpiſſitudinem q̃  
ad tenuitatē iā nō ſignificat niſi quottidianā: et ſublata ē  
equocatio tertiane. ¶ Indicioſa. Ideſt interpolatā ē  
ſalſo flegmate ſi accedat ad ſpiſſitudinē. ¶ El' dolci. Si  
ī ſpiſſa incipiat. ¶ Flegmat' at ſalſi. Doniſ r'la de ruffo  
colore cuz mediocriter tenui ſubā. quā ſic collige. Urina  
in colore ſubruffa: et ī ſubā mediocriter tenuis: et nō ſupe  
rius obūbrata. cū impura et inequali ſubſtātia flegma ſal  
ſum ſine febre ſignificat abūndare. Sed in ſupiori pte de  
bet eſſe magis ſpiſſa: et ex eq̃litate flegmatis ſalſi vrina  
reddiſ in colore mediocriſ. ſ. ſubruffa. q̃z p mediocri ca  
lore flegmitis midiocriter fit ebullitio: et p mediocri ebul  
litione fit mediocriſ: et nō eſt obūbrata: q̃z nō eſt accēſio  
febrilis caloris . inequalis eſt in ſubā: quia ex fle gmate  
debet inſpiſſari: et ex ſiccitate attenuari: ergo p vtraq̃  
reddiſ īequalis ſubſtātia. ſ. ſuperius: et inferius tenuis.  
Spiffa eſt vrina ſuperi' q̃z cū ī pavrina effundiſ aliqd ſpi  
ritus et ſumofitatis: et qd leue eſt de natura petit ſupiora  
qd nō in vrina eſt ſubtile p ſpiritus aſcēdit et pforatur ab  
illis: qd nō ſuperius eſt natat p vrinā impellitur ergo ad  
ſuperficiem materia: et inſpiſſatur vrina. item ex medio  
cri calore illius flegmatis aliqua fit ebullitio: et per eam  
alique partes reſoluuntur ex humore: que leuigate et in  
ſpiſſate petunt ſupficiem. ¶ Mor dāx. ſ. mordicans mē



bra ⁊ pūgēs ppter colericā infectionē. ¶ Enormes act⁹  
i. prurit⁹ ⁊ scabiē. ¶ Extremas partes. Sicut man⁹ ⁊ pe  
des et crura. Ad istas em̄ partes ratione mobilitatis po  
tius attrahuntur ⁊ pelluntur supfluitates. Sed distingue  
quia quandoq; vrina significat vniuersalem pruritum  
multum totius corporis quandoq; particularem: vt in  
supremis partibus vel in in finis vel in medijs. Si ero  
go appareant resolutiones in suprema parte vrine  
tunc superiorum partium significatur pruritus. Si in  
media nutritiuorum. Si inferius coarum crurum ⁊ pedum.  
Si aut per totā vrinam appareāt resolutiones: to  
tius corporis scabies ⁊ pruritus iudicantur. ¶ Sub  
ruffa. Idest parum tenuis. quia sine febre. ¶ Nō nubi  
la. Idest non nubilosa. ¶ Cōstanti tpe. Ut ppter per  
seuerantiam malicia designetur. ¶ Idropico. Idest  
leucofantico. ¶ Talis. Idest ruffa vel subruffa. ¶ Por  
tenditur exitialis. Idest funesta et perniciofa: quia fe  
brem significat accendi in humoribus facientibus idro  
pism: qui cum multi sint prius consumitur. subtilis hu  
miditas calore febrili q̄ ipsi recipiāt aliquā diminutione  
Omnis nanq; idrops in accuta egritudine malū vt dicit  
Hpo. in pnosticis. Infestat em̄ patiens se. grauedine et  
dolore ⁊ triplex funiculus difficile rūpitur: ⁊ ideo exitia  
lis: idest mortalis est in idropico talis vrina: quia signifi  
cat speciem idropisis incurabilem: scilicet aschlitem et  
timpanitem. Item habetur apud Theophilum dicen  
tem vrina ruffa in idropico mala: quemadmodum aquos  
sa utilis.

¶ De ruffo colore cū substātia mediocriter spissa.  
Ruffa parū pinguis: retinēs vmbraacula nubis.  
Indicat accēdi febrem: de flegmate dulci.  
Infra subsistēs color. ⁊ substātia constet.  
Flegmatis excessus dulcis sine febre notatur.



**Ruffa parū pinguis: tenuis vel liuida constans.**  
**Q̄b̄ra q̄bus fūit spīramīna: flegmate dulci.**  
**Uel falso mōstrat. certa ratiōe grauari.**  
**In muliere magis portendit pb̄ra monete.**  
**Si color est ruffus. pinguis substantia. feb̄rē.**  
**Signat cōtinuā de flegmate vasa tenentem.**  
**Si sit causa recens. & summū liuor obumbret.**  
**Aut minor innuitur. aut pluresis insinuatur.**  
**Si vetus. ac schilites magis. aut empīma notat.**  
**Debile reumata membrū turbāte querela.**  
**Disponi poterit pinguis. ruffiq; coloris.**  
**Si spumosa magis fiat cinerisq; coloris.**  
**Emula distincte liuēs. subruffa remissa.**  
**Ad loca pulmonis morbus lateris peregrinat**  
**Pinguis. ruffa parū liueus. oleagina crinis.**  
**Obsita sit febris ethice ligata fidelis.**  
**Expositio. Ruffa parū: Postq̄ determinatū est de ruffo**  
**colore cū tenui suba. & mediocriter tenui: hic datur regula**  
**de ruffo colore cum substantia mediocriter spissa. Regula**  
**est ista. Quādo cūq; videbis vrīnā i colore ruffam: in suba**  
**mediocriter spissam & superius obūbratā cū non pura et**  
**inequali suba: iudica quotidianā de flāte dulci. ¶ In fra**  
**subsistens. Si aut color remittat & sit subruffus & rema**  
**neat suba mediocriter spissa: tunc significat abūdātiā**  
**flātis dulcis sine febre. ¶ Ruffa parū pinguis. Alia r̄la**  
**Quotiēscūq; videbis vrīnā ruffam in colore in suba me**  
**diocriter tenuē: vel spissam. et sit in superiori pte liuida**  
**longo tpe talis perseuerās. sīgt flegma dulce vel salsum**  
**inspīalibus abundare. ¶ In muliere. Si talis vrīna.**  
**appareat in muliere hic color sīgt matricem pregrauatā**  
**ex flāte falso vel dulci: q; quidam meatus cōes sunt vīs**



urinalibus et matrici. Et tunc appareret in urina quedam  
resolutiones: quoniamque albe quoniamque nigre squamosae. et non distin-  
guis liuiditas in urina nisi cum manu appositione: propter hoc  
quod rufus color impedit: et tunc cum in matrice materia est  
cōtēta adest dolor in dextro ipocōdrio cum inflatione quadā  
et extēsiōe. ¶ Si color est rufus. Alia rēa de ruffo colore  
cum substantia per totū spissa: et est ista. Quādoquē videbis  
urinā ruffam vel subruffam in colore: et in suba per totū spif-  
sam: obūbratā et obscurā sine liuiditate: tūc iudica febrē  
continūā de flegmate naturali intra vasa putrefacto etc.  
¶ Si sit causas recēs Alia rēa. Quotiēscūq; videbis urina  
nam ruffam in colore: in suba per totū spissam liuidam su-  
perius manu opposita sine resolutionibus fursureis tpe  
paucō pcedētē. minorē emittriteum iudicabis. Est autē  
minor emittrite? sūm quod vult auctor sequēs petri mus-  
sandini auctoritatē ex colera putrefacta extra vasa ex flāo-  
te intra. Ex colera urina debet colorari et ex flegmate di-  
scolozari per eorū mixtionē cum urina. Et ita ex utroq; re-  
ducit ad mediū colozē. s. ruffum vel subruffum. Liuida est  
ista urina superius propter humoris corruptionē. Et quia  
humor corruptus est paucus et etiā ruffedo urine impedit  
nō apparet liuiditas nisi opposita. Hec sunt accidētia  
q̄ comitātur. s. frigiditas extremitatū ad horā vesp̄tinā  
vñ l3 colera dominium habeat a tertia hora diei tamen  
propter flegma putrefactū a motu proprio retardata legem  
ipius flegmatis sequit et hoc scriptum est in commento.  
¶ Aut pleuresis. Alia rēa. Urina ruffa in colore in suba  
per totū spissa: liuida superius et turbulēta in recētī tpe si-  
gnificat pleuresim. Et est sciēdū quod pleuresis ut vult  
Gal. in. ij. de crisi. quattuor sunt accidētia sibi propria.  
Unū est dolor lateris pūgitiu. scōm est febris cōtinua.  
tertiū est tussis idēficiēs quartū est difficultas ispirādi.  
Que vero sit differētia iter urinā significantē minorē  
emittriten. et urinā signētē pleuresis satis habet in cōmēto



**¶** Si vetus aschilites. Alia regula. Urina ruffa ⁊ superius  
liuida longo tpe pcedente significat ydropisī aschilitem  
vel empina cū disīia. **¶** Debile. Urina ruffa in colore  
in suba spissa superius liuida et granulosa sīgt materias  
reumaticā ad mēbra debilia descendētem ⁊ apostema fao  
cientē: puta sub assellis: ⁊ in inguinibus: ⁊ etiā in mēbris  
gñatiuis: in quibus ppter plurimā neruositatē viget. sen  
sibilitas doloris: ⁊ ois dolor exacuit reuma: vt vult Gal.  
**¶** Si spumosa. Alia rla. Urina subruffa in colore a me  
dia regiōe superius: distincte liuēs ⁊ q̄si subcinericia mltū  
spissa vcl spumosa in pleuresi: pcedēte ruffa intensa sīgt  
conuersionem pleuresis: in peripheumoniā. Sit autē in  
vrina subruffa per trāslationē materiei a loco sensibili ad  
locū quasi nō sensibilē. s. mēbrum flegmaticum videlicet  
pulmonē. **¶** Pinguis ruffa parum. Alia regula. Urina  
ruffa in colore: in suba spissa: magis tamē superius q̄ ino  
ferius opposita manu in superficie liuida et oleagina cū  
crinoidibus ⁊ resolutionibus multo tempore pcedente  
sīgt tertianā speciē ethice. **¶** Cōmentū. Ruffa parum.  
Expeditū est de ruffo colore cum tenui suba: vel medio  
riter tenui. Hūc autē pponit rla d ruffo colore cū medio  
criter spissa suba quasi icipiēte inspissari que sic collige.  
Urina ruffa in colore: mediocriter spissa in suba: superius  
obumbrata: cū non pura et inequali suba: significat quot  
tidianā de flegmate dulci. Si aut sit subruffa manēte ea  
dem substātia significat abūdantiā flegmatis dulcis sine  
febre. Et, distingue scz q̄ illud flegma dulce habet immu  
tare vrinam duobus modis: scz suba vel sui admixtione:  
et tunc cum sit illud flegma albū ⁊ spissum reddit eā scz  
vrinā albā ⁊ spissā minus tamen albā qd flegma natu  
rale: et magis spissā q̄ flegma salsum: cū maiori humi  
ditate participet: quia qualitātibus sanguineis est infe  
ctum. Item flegma dulce immutat vrinā ex qualitātibus  
suis: ⁊ reddet eā ruffā et subruffā ⁊ spissā p medio



cri calore suo: ex quo mediocris fit ebullitio: et ex medio-  
cri ebullitione cōtingit mediocris color. Est spissa ppter  
humiditatem. Est inequalis sube: qz nō est equaliter spis-  
sa per totū. Spissa sīgt fieri pturbationē ex qua pturba-  
tione generatur fumositates multe z ventositas emissa  
cum vrina diuellit: et impellit humores p vrinā z per idē  
fit inequalitas substātie: cū magis impellatur de humo-  
ribus in vna parte q̄ in alia impuritas substātie sīgt de-  
fectum caloris naturalis nō valentis deputare vrinā: que  
sunt accidentia dulcis flegmatis vel salis in libro nostro  
de sintomatibus requiras. ¶ Parum pinguis. Id est  
mediocriter spissa: quasi remissa accedēs ad spissitudinē  
aut incipiens inspissari. ¶ Infra subsistens. Id est ruffa  
vel subruffa. ¶ Ruffa parū tenuis. Alia ponit r̄la de ruffo  
colore cū mediocriter tenui substātia vel mediocriter  
spissa: q̄ sic collitur vna ruffa in colore. in substātia medio-  
criter tenuis vel spissa: lōgo tēpore liuida pseuerās: in su-  
periori pte flegma salsum vel dulce in spīalibus exīs in  
pinguibus abūndare sīgt. Si mediocriter tenuis sit vrina  
fit de dulci flegmate. Si mediocriter sit spissa z adsit fe-  
bris: fit de materia in spiritibz cōtenta. S; flegma salsum  
vel dulce in spīalibus exīs: ex calore eoz z modo ebullitio-  
nis corrūpitur facile: ergo reddit eam per totā liuidā.  
Sed liuiditas illa ppter colorem vrine ruffe vel subruffe nō  
est pceptibilis nisi facta manus appositione: z tūc debēt  
hec accidentia cōcomitari. s. tussis: strictura pectoris: et  
angustia respirandi Si talis appareat in muliere hic co-  
lor significat matricem p̄grauari a salso flegmate vl' dulci  
habet namq; matricis cōmunes meatus cū vīs vīnalibus  
et tunc ad sunt quedā resolutiones: que sunt quandoq;  
nigre squamose et nō est distinguendū de liuiditate nisi  
cum manus appositione. Et adsunt etiā hec accidentia  
cum materia in matrice cōtinetur. s. dolo: in dextro ypo-  
cōndrio cū extēsiōe z inflatiōe quadā. ¶ Costans. Id est



permanēs diu talis. ¶ Quibus fiunt spiramia. Id est  
mēbra spūalia que deseruiūt spirationi. ¶ Probria mo  
nete. Id est vitii matricis ex repletionē superfluitatum.  
Matricis moneta dicitur metaphore qz sicut super incidē  
moneta tūdi: sic in matrice fetus monetat. Matricis ple  
rūqz onerat ex flegmate salso ibi existēte pter naturam  
z corūpiē. z redūdēs per venā cōcauā ad epar sanguinē  
inficit. z p meatus vřinales redūdēns ad vesicā vřinā in  
ficit: z liuidā reddit ex sui amixtione. Sunt aut meatus  
vřinales cōiūcti z alligati matrici: z tunc apparēt qdam  
resolutione quādoqz albe quādoqz nigre et squamose.  
nec distiguitur liuiditas nisi apposita manu qz subruffo  
colore dilitescit: hec accidētia debēt adesse: scz dolor sub  
sinistro ypocōndrio cū extēsiōne quadā z inflatiōe. ¶ Si  
color est ruffus. Alia regula d. ruffo colore cūprosus spīs  
sa suba: quā sic collige. Urina ruffa in colore: vel subruffa  
in substantia per totū spīssa superius per totum obum  
brata z oscura: sine liuiditate quottidianam significat  
de flegmate naturali. ¶ Itē alia regula. Uria ruffa i co  
lore: substantia per totū spīssa apposita manu. in super  
ficie liuida: sine resolutionibus fursureis pauco tempo  
re procedente significat minorem emittriteum. Sit autē  
minor semitriteus ex colera putrefacta extra vasa et ex  
flegmate intra. Et ex colera debet vřina colorari. Sed  
ex flegmate debet discolorari. ergo ex vtracqz in colore  
d. fieri mediocris: scilz subruffa z ruffa est superi. magis  
spīssa propter assignatam causam quam premisimus de  
vřina significante quottidianā interpollatā de flegmate  
salso. Liuida in super fcie est propter corruptionem hu  
moris: z ppter incidētē ebullitiōē: z qz paucus est hu  
mor corruptus z ppter vřine ipsius ruffitatē non potest  
distigui liuiditas: sine manu opposita. Et hec accidētia  
debēt concomitari: scilz frigiditas extremitatum ad hōe



ram versptinā: et hoc ppter colozē putrefactā extra ve-  
nas cui? fit doñiñ a tertia hora diei: tamē apprijs moti-  
bus retardat ppter flegma putrefactum in vasis. Et se-  
quif legē flegmatis et sunt in summo labore vsq; mane:  
q; de vtraq; materia affligūtur: et tūc vsq; ad horā tertiā  
sunt i summo labore: q; duz altera materia putrescit alia  
pparat ad putrefactionē: et a tertia hora vsq; ad horam  
vesptinā sunt in falsa q̄ete. quia tūc de altera affligit et  
tūc insurgit popisim? Et in accessione iacet oculis clausis  
et palpebris opp̄sis: nec oculos aperit. nisi vocet: et hoc  
accidit ppter fumositatē resolutā: humiditate fumosa  
petēte caput et relaxāte palpebras oculoꝝ. Itō hos latet  
sentētia ferrarij et platearij: et magni Iohānis de sancto  
paulo. q̄ asserēbāt minozē emittriteñ de colera intus pu-  
trefacta et flegmate extra. Sed eoz sentētie sunt dimit-  
tēde. Et Petri musādinī auctoritatē seqmur. ¶ Si sit  
causa recēs. Alia r̄la de vrina ruffa in colozē: in suba per  
totū spissa. superius liuida et turbulēta in recenti causa:  
pleuresim significat: quā psequūtur: hec accidētia scz fe-  
bris acuta dolor lateris pūgituius: tussis indeficiēs diffi-  
cultas inspirādi. Sed quare hec sint in regulis de vrina  
significāte materiā in sp̄ialib; determinatū est. Sed nota  
hanc differētiā inter vrinā significātē minozē emittriteñ  
et vrinā significātē pleuresim. Nam in pleuresi magis  
distinctā: habet liuiditatē q̄ in minozī emittriteo: Et in  
pleuresi nō est tipus qui est in minozī emittriteo. ¶ Si ve-  
tus. alia r̄la. Urina ruffa et liuida superi? lōgo tpe pcedē-  
te aschilitē significat vel vitii empimatis cū vitio disnie-  
vnde vero habeat liuere in aschilite requirēdū est: in p̄dis-  
ctis. ¶ Debile. Alia regla. Urina ruffa in colozē in sub-  
stātia spissa superius liuida et granulosa significat apos-  
stema in inguinibus vel sub assellis aut in membris genio-  
talibus in quibus ppter plurimā neruositatē vergit sen-  
sibilitas doloris. Ex dolore prouocatur impetus reum̄



tum. Omnis namq[ue] dolor exacuit reuma vt asserit. Ball.  
**C** Si spumosa. Alia regula. Urina subruffa in colore re  
missa in subruffitate: et a media regione superius distincte  
liuens et quasi subcinericia multu[m] spissav[er]it spumosa i[n] pleu  
resi: p[re]cedente ruffa intensa significat co[n]versione[m] pleuresis  
in peripneumonia[m]. Sit aut[em] subruffa per tra[n]slatione[m] mate  
rie i[n] a loco sensibili ad locu[m] q[ua]si insensibile[m]. s. ad me[m]bru[m] fle  
gmaticu[m]. s. pulmonem a medio superius est quasi liuida pro  
pter incidente[m] ebullitione[m]: et ex corruptio[n]e materie i[n] et ex co  
uersione ei[us] insaniens: cui[us] pars ad vrinales meat[us] ad venam  
co[n]caua[m] tra[n]smittitur et per vrina[m] purgatur: que ebullitio le  
nigata et purgata a spiritu impuls[us]a sup[er]ficiē vasis petēs red  
dit ea[m] talis coloris. Subcinericia est ex resolutione paro  
tiū pulmonis. Pulmo eni[m] est q[ua]si subcinerici[us] coloris: sed  
spumosa ē ex motu pulmonis assiduo. **C** Piguus: ruffa  
parū. Alia regla. Urina ruffa in colore: in substātia spissa  
magis tamē superius q[uam] inferius apposita manet: in sup[er]ficie  
liuida et oleagina: cu[m] erinoidib[us] resolutionib[us] longo t[em]p[or]e si  
gnificat tertiana[m] specie[m] et h[ab]ice longo t[em]p[or]e p[re]cedente. id ad  
ditur: quia febris hec cum sit h[ab]itudinalis: non aduenit  
nisi cum longo tempore talis color sit ex colore me[m]bru[m] ex  
quo cum fiat aliqua ebullitio in membristalis p[ro]tenditur  
color. Quod appareat liuida fit ex corruptione substātia  
lis humiditatis. Quod appareat oleagina fit ex pingue  
dine a me[m]bris resoluta: et in vrina supernatante. Sed non  
potest distingui vntuositas vel liuiditas nisi manus sit  
apposita propter paucitate[m] ipsius pinguedinis: et p[ro]pter  
ruffum colore[m] ipsius vrine. Erinoides resolutiones fiunt  
ex calore infixo me[m]bris et eoru[m] parte dissolvente. Hec  
accidentia co[m]comitantur. s. color continuus propter con  
tinuam distemperantiam me[m]broz: sed tamen lentusq[ue]  
non fit ex materia sed ex humore. Calor in nodis man  
nuū et pedum ex colerica fumositatē procedente a sp[iritu]ali  
bus. Rubor ganarum ex colerica fumositatē eas infla

Æ



mante. dolor sinistre spatule: q: cū sit alligata cū spūalib⁹  
quasi contrahiturz deficcatur. Solui⁹ ergo cōtinuitas  
fit dolor tussis varia: qñdoq; fit tussis sicca ppter siccita  
tes: quādoq; humida ex aliqua supfluitate p̄tēta in spūa  
libus. Dacies totius corporis ex calore mēbris infixo cō  
sumēte mebratz dissoluēte. vngues aut attenuāt ex reuer  
beratione vaporis. vnde in medio ppellūtur z in laterib⁹  
b⁹ cōstringūtur. Littera plana est ex p̄dictoz determin  
tione. ¶ Pinguis. Iñō vnctuositate s; spissitudine: pin  
guis nāq; i hac facultate equocatur. ¶ Cōtinuā nō quā  
libet s; quottidianā de flegmate naturali. ¶ Reumatica  
sicut i apostematib⁹. ¶ Empima. Ydest sputū saniosuz  
ex emoroidē p̄cedēte. ¶ Orobis laterisq;. Ydest pleu  
resis. ¶ Peregrinat. Yd est trāfferri significat. ¶ Cri  
nis. Que sunt. s. crinoides resolutiōes. In tractatu de cō  
tentis sufficienter dicemus. ¶ Febris ethice. Quantum  
ad tertiam speciem.

#### ¶ De colore rubeo.

Elara rubens triteñ: duplīcē: vel epar calefactum  
Quartanūq; potest insinuare tīpum.

Ihec moravel breuitas: nubes: tps: status: etas

Ihec pbat infirmi passiō: forma: locus.

Ut stabili pede vadat sententia sunt hec.

Omnia iudicio discutienda tuo.

¶ Hic de colore rubeo. Regula vrina in colore rubea in  
substātia mediocriter tenuis obumbrata supiusz magis  
spissa q̄ inferius significat duplīcē tertianā. Et tunc ista  
accidentia cōcomitātur. s. dolor capitis maxime i dexte  
ra pte: vbi est dominium colore: sitis amaritudo oris tin  
nitus aurium. Et est notādū s̄m diuersitates subiectoz i  
vrina h; varias z diuersas significationes quia talis vri  
na in iuvene z colerico simplicem significat tertianam in  
puero continuā. ¶ Vel epar. Eadem vrina rubea z clara



ex longo p̄cessu t̄p̄is apparens: et febris nō adfit celestis  
 ctionē epatis significat: s̄ḡt etiā quartanā notā. Et om̄ia  
 ista discernūt̄ur p̄ p̄ditiones cōsideratas sicut ostēditur in  
 sequētibus. vñ qñ est simplex tertiana tunc vr̄ina debet  
 esse magis tenuis. Sed in duplici d̄s esse vr̄ina magis ru  
 bea et sup̄ius magis sp̄ssa: et quasi accedēs ad subnigredi  
 nem. ¶ Hec mora. i. q: si t̄p̄e lōgo vel breui laborauerit  
 infirmus: possumus discernere. s. quattuor egritudines  
 dictas vtrū patiat̄ febres vel epatis calefactionē v̄l q̄rta  
 nam. Sit em̄ q̄ in modico t̄p̄e laborauerit: vr̄ina tali per  
 longū t̄p̄s p̄seuerate: tūc s̄ḡt aut distēperatiā epatis in  
 caliditate aut q̄rtanā febrē. Sed distinguit̄ sic q: ex cale  
 factione epatis vr̄ina est superius obn̄brata cū quadam  
 spuma crocea viridi v̄l subnigra. Sed in febre quartana  
 ista deficiūt. ¶ Hubes. s. si vr̄ina sit tenebrosa et nebulos  
 sa, in sup̄iori p̄te: tūc duplex tertiana vel epatis calefactio  
 iudicat̄. ¶ Tēpus. s. t̄p̄s āni: q: si sit estas s̄ḡt tertianam  
 v̄l calefactionē epatis. Si h̄o hyems v̄l autūnus q̄rtanā  
 ¶ Status. s. cōplexio quia in colerico corpore s̄ḡt talis  
 vr̄ina tertianā simplicē in melico et flegmatico duplicem  
 tertianā. ¶ Etas. q: si puer s̄ḡt p̄tinuā, si iuuenis ter  
 tianā simplicē si senex duplicē. ¶ Passio. vtrū de tertio  
 in tertiu v̄l de q̄rto in q̄rtū quātū ad q̄rtanā: v̄l vtrū cū  
 tipo vel sine tipo: q: si cū tipo iterpollata significat̄ si si  
 ne tipo p̄tinua. ¶ Forma. habitudo corp̄is. s. si pinguis  
 carnosus v̄l mater. ¶ Locus. s. regio calida v̄l frigida v̄l.  
 ¶ Locus. s. vtrū in dextro ypocūdro v̄l sinistro. ¶ Ut  
 stabilis medicus q̄ sapienter et s̄m veritatē vult iudicare:  
 vt suū iudiciū firmū sit et verū: d̄s singulariter cōsiderare  
 oēs istas p̄ditiones sicut dictū est. ¶ Cōmentū. Clara  
 rubēs. In hoc cap̄lo p̄ponunt̄ r̄le de vr̄ina rubea cū te  
 nui suba et cū sp̄ssa: et cum mediocriter sp̄ssa vel medio  
 criter tenui. Vr̄ina ergo in colore rubea: in substātia me  
 diocriter tenui superius obn̄brata et magis sp̄ssa q̄ in se

E q̄



rius tertianā duplicē significat. Talis color fit ex intensiōe caloris: et ex rubeitate ipsius caloris: et talis substantia fit ex siccitate. Nec ergo debet adesse accētia vel sinitus thomata. scilicet dolor capitis in dextra parte: ubi est omnium colere: sitis: amaritudo oris: aurium tinuitus. Sed talis urinae significatio variatur propter diuersitatem subiectorum: sicut dictum est de urina ruffa. In colerico namque et in iuvene si talis urina appareat significat tertianā simplicem in flegmatico et melancolico sene et in muliere in nouitate cause talis occurrens tertianā simplicem significat in puero continuā ex longo processu temporis. Et circūscripta febre significat calefactionē epatis talis etiā designat quartanā notā. Et hec omnia aperte distinguuntur circumstantiis solum inspectis.

**C**lara. Id est tenuis. **R**ubens. scilicet in colore. **T**ristem duplicem. Id est tertianā duplicem de materia colerica in duplici loco putrefacta simplicem etiā significat: et tunc debet esse magis tenuis quam vnica et singularis materia putrefcit: sicut colera unde non est tantus impetus ebullitionis. Eadem significat duplicem tertianā de duplici materia collectam in duplici loco putrefactā: quam discretas accessiones habet quotidie quibus inuadit patientes. Sed dicimus in tertium grauius si confusas habet materias more tertiane simplicis affligit: sed grauissimum facit insultum: propter putrefactionem duplicis materie: et eadem signa sunt in simplici: sed tunc debet esse tenuis: quia vna et singularis materia putrefcit unde non est tantus impetus ebullitionis. In duplici autem urina magis debet rubescere: et magis superius inspissari: et quasi ad subnigredinem accedere.

**M**ora temporis ut si longo tempore laborauerit egrotans: inde medicus procedere poterit: aut febre: aut epatis calefactionem: aut febrem quartanā. Nam si de nouo incipiat laborare: et talis appareat: de febre tertiana presumendum est. Si enim longo tempore laborauerit: et re longo tempore talis perseverauerit presumendum est de distemperantia epatis aut de febre quartana. Sed distigue: quia ex distemperantia



tia epatis debet esse obumbrata I superficie: et I pumosa cum  
quadam crocitate: vel subnigredine: vel viriditate debet  
profundi quod significat incensionis. in se. aut quartana hic se ab  
sentat accidētia. ¶ **Nubes.** Id est nebulositas et tenebro  
sitas insupficie quātū ad duplicē tertianā vel epatis ca  
lesfactionē. ¶ **Tempus.** Id est anni ex quo morbus potest certi  
ficari. Nam si etas fuerit talis significat tertianā vel epatis  
calesfactionē: Si hyemis vel autūnus quartanā. ¶ **Sta  
tus.** Quātū ad cōplonē quod rei est substācialis. et que stāte  
subiecto enascere nō potest: in colerico namque corpe talis  
potius significat tertianā simplicē. in melācolico et flego  
matico duplicē. ¶ **Etas.** Ut si sit puer vel iuuenis siue  
senex. ¶ **Passio** scytrū de tertio in tertium vel de quarto  
in quartū et vtrū cum tipo vel sine tipo patiat. ¶ **Forma.**  
Quātū ad habitudinē corpis. scilicet vtrū sit macilentus pa  
tiēs vel pinguis vel carnosus. ¶ **Locus.** scytrū in calida  
regione vel frigida. vel ad regionē corpis potest referri scy  
trū patiat in dextro ipocundrio vel in sinistro. ¶ **Sē  
tentia:** scilicet diffinitiva. ¶ **Stabili pede.** Id est immobili  
et certo iudicio. ¶ **Hec omnia.** Id est hec omnes circum  
stātie que dicte sunt. o tu medice sunt discutiēde. ¶ **De  
colore rubeo cum substantia mediocriter spissa.**

**Turbida spissa parū rubeo perfusa liquore.**

**Continuus tritē notio certa datur.**

**Si summū viroz obtineat vel lūida nubis.**

**Portēdit mediū: pleureticūq; malum.**

**Spissa rubēs sinochū si summū liuor obābret:**

**Spissa rubēs sinochā dempto liuore figurat**

**Causonidē si plus tenuis quā spissa reuerfa.**

**Sinochidē causon subtilis et ignea monstrat.**

**Certior est testis rubicūdi forma coloris.**

¶ **Expositio Turbida.** Hic agitur de colore rubeo cum

**E in**



substantia spissa mediocriter copulato: et ponit plures re-  
gulas. ¶ Prima r<sup>la</sup>. Urina rubea in colore in suba me-  
diocriter spissa: p totū turbulēta: cum impura et inequali  
suba sūt tertianā cōtinuā: ratio huius reddit in cōmēto.  
¶ Si summū. Alia regula de colore cū suba mediocriter  
spissa. Urina in colore rubea in suba mediocriter spissa:  
in superiori pte viridis: sūt mediū emitriteus: et si liuida  
sit in superficie sūt pleuresim et mediū emitriteū. Et est  
medius emitriteus ex colera putrefacta intra venās cō-  
tinue bulliente: et ex flegmate putrefacto extra in medio  
emitriteo viriditas nō distinguī in vrina sine man<sup>o</sup> ap-  
positione: sed in pleuresi bene distinguī. Quid est pleure-  
sis? Est collectio facta in cōmissura costarū et diafragma-  
tis: et sepius fit ex humoribus calidis et acutis. Et ideo  
dixit Hippo. accidunt ructuantes etc. ¶ Spissa rubēs. In  
ista pte agit auctor: de colore rubeo vel subrubeo cōiter  
cū suba spissa vel mediocriter spissa v<sup>l</sup> mediocriter tenui  
Isti em̄ colores in qbusdā sunt vniformes in iudicio. Hec  
est r<sup>la</sup>. Urina in colore rubea v<sup>l</sup> subrubicūda: in suba spis-  
sa et turbulēta: liuida superius et in respiratiōe sit fetida  
tūc sūt sinochū. Sinochus h<sup>3</sup> fieri ex sanguine peccante  
in qualitate. Rationes in cōmēto reddunt. ¶ Spissa ru-  
bens sinochā. Alia regula. Urina in colore rubea v<sup>l</sup> subru-  
bicunda: in suba spissa et turbulēta absq<sup>ue</sup> liuiditate et feto-  
re: sūt sinochē. Est aut sinochā ex sanguine peccante s<sup>m</sup>  
quantitatē. Et d<sup>ra</sup> inter sinochū et sinochā haberi pōt p  
quendā versiculū. ¶ Sinochā de multo: sed sinochus ex  
putrefacto. ¶ Notandū est q sinochus tres habet spēs  
scz febrem homotenas augmasticā et peraugmasticā: vt  
scribitur. a Gal. ij. de differentiis febrū. Et ponit sino-  
chā p sinochō: nō faciēs vim de noie. Et ideo notandum  
est q: s<sup>m</sup> q diuersificātur spēs sinochi: s<sup>m</sup> hoc fit diuersi-  
ficatio in vrina quia in homotena vrina apparet vnifor-  
mis in colore: et in sua suba: et a principio vsq<sup>ue</sup> ad finem



in sua malicia perseverat. In peraugmastica ipsa urina  
apparet in principio ipsius febris rubea vel subrubicunda.  
Postea urina pcedit semp remittendo: et de malo ad bonu  
fm q ipa febris peraugmastica pcedit sp meliorando  
a principio vsq ad fine. In augmastica fm q ipa febris p  
cedit crescendo et augmetando: ita etiaz et urina. Et nota q  
hic tradit quedam rla gñalis de urina. Quotiēscūq urina  
apparet rubicunda vel subrubicunda in suba spissa: si post  
modū clarificet i superiori parte bonū signū ē et signū sa  
lutis q si rō huius habet in cōmēto. Si o clarificet in par  
te inferiori: et attenuetur: et supius inspissetur: vel rema  
neat spissa malū est signū et mortis: et significat q materia  
rapitur ad cerebrū. Et in hoc fatui medici decipiuntur cre  
dētes contrariū veritati. ¶ Causonidē. Alia rla de urina  
significāte causonidē. Quotiēscūq videbis urinā in colo  
re rubeā vel rubicundā et in substantia sua magis appropin  
quat ad tenuitatē q ad spissitudinē tūc causonidē iudica  
bis. Causonides est febris cōtinua est duplici materia cō  
posita: principaliter cōposita ex colera. secundario ex san  
guine: et ideo urina est magis tenuis q spissa. ¶ Reversa  
Alia regula p cōtrariū isti. q urina rubea vel subrubicunda  
in colore ppinquās magis ad spissitudinē q ad tenuita  
tem significat sinochidē. Et est sinochides .se. continua  
ex duplici materia composita et principalr ex sanguine:  
scōario ex colera. q ppter hoc magis accedit ad spissi  
tudinē q ad tenuitatem. ¶ Causon subtilis. Alia rla de  
urina significante causonem. Urina rubicunda vel subru  
bicunda i colore. in suba p totum tenuis: lucēs sicut ignis  
sigt, causonem. Causon est .se. continua acutissima. Et  
habet fieri ex colera rubea putrefacta in venis propin  
quis venis orificij stomachi: epatis: pulmonis et splenis  
Et ideo dicitur causon a caumate. ¶ Cōmentū. Turbida  
spissa etc. Hic ponitur regula de rubeo colore cum medio  
criter suba spissa: quas sic collige. Urina in colore rubeo



cum substantia mediocriter spissa et totum turbulenta cum im-  
pura et inequali suba continua tertiana significat. Talis co-  
lor rubeus fit ex colore colere rubee: quod ex sua bullitione et  
rubeitate sufficit ad clarificandum et rubificandum urinam. Urina  
turbida est per totum ex perturbatione et bullitione facta in  
vasis: et quod per ebullitionem fit partium inspissatio aliquarum  
cum et vasa illa sint ampliora: et priori ipsarum largiores. Spisse  
etiam partes calide et subtiles cum urina emittuntur quod urina per-  
batur: et est urina impure et inequalis sube. ¶ Turbida. Ad  
est turbulenta. ¶ Spissa parum. Ad est accedens ad spissi-  
tudinem. ¶ Si summum. Alia regula ponitur de colore rubeo  
cum eadem substantia: quod si fuerit rubea cum priori substantia: in  
superficie viridis significat medium emitritum. Si autem liuida  
fuerit in superficie significat pleuresim. In medio namque emi-  
triteo propter coleram intra vasa: continue ebullientem. Et ex  
flegmate extra nimia fit ebullitio vel adustio. Emissa er-  
go colera cum urina cum sit adusta et leuigata: ad virine superficiem  
tendit et eam reddit viridem. Sed cum sit pauca non distinguitur  
viriditas nisi cum manus apponitur. Si autem liueat sine manus  
apponitur: vel pretendat liuorem in superficie distinctum sicut  
pleuresim que dicitur collectio facta in commissura costarum et dia-  
fragmatis. et sepius de calidis et acutis humoribus est. unde  
Apo. accidunt ructuantes non valde pleuretici sunt. Pro ca-  
lore ergo et acumine materiei: et quod collectio est in membris ca-  
lidis et valde sensibilibus: et quod sunt in motu continuo mate-  
ria illa maxime ebullit et aduritur. Per ramum ergo vene  
procaue conuersa per urinales meatus in multa quantitate admis-  
cetur urine: et reddit eam viridem: quod quod adusta est et leuiga-  
ta petit superficiem: et reddit eam viridem: et quod multa est ma-  
teria adusta apparet viriditas sine manus apponitur. vel  
etiam liuiditas ubi est tanta causa incensionis. ¶ Summum  
Ad est superficiem. ¶ Medium. Ad est emitritum. ¶ Plures-  
ticumque malum. Ad est pleuresim cum distincta liuiditate  
vel viriditate. ¶ Spissa rubens. In hoc capitulo agit



de colore rubeo & rubicundo vel subrubicundo cōter subvno  
titulo s̄m cōiugationē spisse sube: vel mediocriter spisse  
vel mediocriter tenuis. In quibusdā cū sunt oēs isti co-  
lores vniformes in iudicio. In p̄cipio ergo pponit r̄la  
de rubeo vel rubicundo colore cū spissa suba: quā sic potes  
colligere. Urina rubea vel subrubicūda in colore: in suba  
spissa & turbulēta. si fuerit liuida in superiori parte & cū  
fetoris respiratione & qdā prauus odor: a vase exalet. si  
nochū significat. Qd talis est in colore prouenit ex calore  
& colore ipsius sanguinis. Sanguis cū sit calidus et  
rubeus vergēs ad impuritātē nō sufficit ad depurēdū vri-  
nā. Qd est spissa hoc ē ex humiditate sanguis cui? p̄p̄iū  
est inspissare: q̄ est liuida hoc fit ex admixtione putridi  
sanguinis q̄ est fetida fit ex corruptione sanguinis eius.  
Sinochus est febris continua ex sanguine putrefacto in  
venis. Dicitur autem sinochus quasi cohabens id est si-  
mul habēs omnes causas ad cōtinuitatē cōcurrētes que  
sunt tres. Prima est cōtinua caloris ebullitio & putrefa-  
ctio. Secūda est cōtinua putride fumositatis ad cor res-  
piratio. Tertia ē ipuritas sanguinis. Iste tres cause in  
nulla febre ita specialiter sunt adinuiçē sicut i sinocho et  
ideo ab illis denotat. ¶ Spissa rubē sinochā. Alia regula  
Urina rubea vel subrubicūda in colore in suba spissa et  
turbulēta et sine liuiditate et fetore sinochā inflatiuam  
significat. Sit aut sinocha ex sanguine abūdāte vel pambu-  
lante s̄m quātitatem & nō s̄m qualitātē & est spēs febris  
effimere licz fiat ex humore. Qd rubea vel rubicūda est  
accidit ex qualitatibus sanguinis vt iam dictum est. Qd  
sit sine liuiditate et fetore fit quia non est sanguis corru-  
ptus neq̄ putrefactus cuius admixtione debeat liuor  
vel feditas innasci. Et notandum est q̄ sinochū sint spe-  
cies tres. s. per augmasticus: augmasticus et bōtenus s̄m  
varietatem specierū variat dispositiōne. In paugma-  
stico enim apparet rubicūda vel rubea ab ipso p̄ncipio



cum alijs signis: postea appareat rubēa vel subrubicunda postea ab intentiōe ad remissionē: vt fiat immutatio in vrina de malo ad bonū vt sicut decrescit et declinat febris ab acuitate principij: sic et in vrina declinat intentio caloris. In augmastico hō contrariū accidit. In hō ceno apparet vrina vniformis coloris: et in sua malicia perseverat a principio vsq; ad finē prout febris vniformitas deposcit. In hoc autē capitulo hāc methodū et quasi generalē accipe traditionē. qd q̄cūq; vrina rubeda vel rubicūda in substantia spissa: si postea in superficie incipiat sincerari et quasi clarificari: ita qd illa turbulētia et spissitudo incipiat residerē bonū signū ē et salutare. Per hoc em̄ qd apparebat vrina per totum spissa et modo incipit depurari superius: per hoc significatur qd motus ebullitionis iā cessauit: qd ebullitio prius vicens in corpore: humores perturbabat et partes vrine secundum vniformem spissitudinem confunde bat. Si autē superius in spissitudine perseuerat vel spissior appareat vel turbulētior: inferius autē attenuetur vel glarificetur mortale signū est. Significat autē raptū morbi ad supiora. Vñ timēdū ēde frenesii: aut litargia: aut mania vnde cōtingit qd artifex imperit cū videat: inā in principio spissam: et postea inferius attenuari deluditur iudicans conualescentiam: cum potius morbus contra naturam conualescat. ¶ Sinochum. Id est putridum. ¶ Sinocham Id est inflatiuam de puro sanguine et sincero: sed super accēso. Scdm Cōstātinū accidentia morbi sinochi sunt hec. s. dolor capitis infusus: et a profundo emergēs: genarū rubor: inflatio venarū: et maxime circa spūalia: et oris dulcedo. ¶ Causonidē. Alia dat r̄la de rubeo colore et rubicūdo cū mediocriter tenui substantia: et cū mediocri spissa quā si collige. Urina in colore rubea vel rubicunda in suba magis accedēs ad tenuitatē qd ad spissitudinem causonidem significat. Et est causonides febris composita continua ex duplici materia: ex diuersis generibus:



ex colera scz principaliter: et ex sanguine secundo: unde  
magis accedit ad tenuitatem quam ad spissitudinem. ¶ Reuer  
sa sinochidem. Item alia regula per contrarium predictae est  
proposita. Urina namque in colore rubea vel rubicunda magis  
accedens ad spissitudinem quam ad tenuitatem sinochidem  
significat id est febrē cūtinuā cōpositā principaliter ex san  
guine: secundo ex colera vñ magis vicina spissitudini quam  
tenuitati. Sint homata occurrāt mixta: propter admixtio  
nem sanguinis et colere: ut dominantis humoris acciden  
tia dominantur: et contrarij forte intermissione continē  
tur. ¶ Causon subtilis. Alia regula. Urina rubea vel rubi  
cunda in colore in substantia per totum tenuis lucens ve  
lut ignis causonem significat. Est autē causon febris cō  
tinua acutissima: unde a caumate dicitur: et fit ex multi  
plici colera rubea putrefacta in subtilissimis venis oris  
stomachi: epatis: pulmonis: et splenis. Talis color est ex  
calore et ebullitione ipsius materiei: que putrescit in lo  
cis valde calidis. Est autem tenuis et valde lucens velut  
ignis: quia cum illa vasa nimis sint angusta non resudat  
ab eis nisi quod subtilius est et liquidus: quod cōmixtū  
vrine eam reddit tenuem et igneam. Hec accidentia con  
comitantur: scilicet vehemens dolor capitis: ita quod patiē  
ti videtur quod fronti sue clavi infigantur. Hoc igitur acci  
dit propter violentam fumositatem et coleram a mate  
ria resolutam: que petens cerebrum et eius precipue mi  
ringas extendens: cerebrum flagellat. Adest sitis immo  
derata: que nullo potu quiescit: et hoc est propter nimiam  
feruiditatem colere os stomachi adurentis: quandoque est  
nigredo lingue propter adustionem. Et est nimius calor  
ex eadem colera: etiam est insomneitas ex desiccatione ce  
rebrī. Somnia lampadarum et corporum ignitorum. ¶ Re  
uersa. Adest contrario disposita ut sit spissa magis quam te  
nuis. ¶ Tertio est testis. Quia cum sit intensior magis  
insinuat incendium materiei.



computatione ab inferiori: tunc vrina in fundo feculētior  
apparet. Est aut in medico maximus honor: cū per tales  
vrinā in tali loco veraciter potest pronosticari eruptionem  
predicte vene, kilis. Et nota q talis vrina qñ spissior in  
media regiōe apparet tūc ydropisim pōt significare. Et  
tunc distinguitur: qz si fuerit quasi sanguinea yposarcā signi  
ficare pōt. Si vero magis lucida vel luīda leucophantiā  
nec tñ ex hoc signo precipitāda est sentētia de ydropisi. Te  
meraria nāqz et preceps discurtio artificē deueniunt et ei  
ruborē incutit. Itē talis vrina apostema epatis aut pleu  
resis vel peripleumoniā: vel apostema renū significare hō  
vel iudicare. Et distinguendū est per alia accidentia et est  
requirendū utriū patiatur puncturā in dextro latere vel  
in sinistro latere angustia etiam anhelandi pōdus et gra  
uedinem circa renes significat. Apostema epatis sū plu  
res autores distinguitur a pleuresi quattuor modis sū  
Alexandrum. Sit em in dextro latere vñ necessaria est di  
stinctio. Prima est sū pulsum. Itā in epatis apostema  
te corpus est magis coloratū et colore multo magis per  
mansiuo. Sed in apostemate spūalium semper minus est  
coloratū: et presertim colore magis momētaneo. In epa  
tis apostemate tussis est sicca: qz materia ipsius est sub  
diafragmate. S; in pleuretico tussis sū oēs est semper  
humida qz materia est in spūalib; supra diafragma: et de  
facili educitur. Itē dolor maior est et etiā pūctura in pleu  
resi: et hoc fieri habet ppter loci et diafragmatis sensibili  
tatē que fit ex nervis. In apostemate etiā epatis dolor  
est potius grauius cum non sit epar neruosum. Ex  
hīs quattuor supradictis differentijs quandoqz super  
adduntur alie sex differentie: que habentur ex quadā epi  
stola ipsius Galieni ad glauconē medicū. Et prima est:  
qz apostema epatis accutum est ad modū qñ luna est in  
coniunctione. Sed in pleuresi est rotunda forma. Scōda  
qz i apostemate epatis sanguinolēte solēt eē egestiōes ex



incontinētia epatis generate et resudatione epatis: sed  
in pleuresi non sic contingit. Itē. et tertio ex figura cor-  
poris distinguitur. Illā in apostemate epatis. corpus est  
valde et multū extenuatū. Sed in pleuresi non tātum est  
corpus extenuatū. Itē et quarto pleureticus melius cu-  
bat supra partem dolentem ppter locum vacuū. Et quia  
apostema nō comprimitur a stomacho et intestinis. Sed  
in apostemate epatis non bene cubare potest patiens su-  
pra partē dolentem: quia tūc pars q̄ dolet comprimitur  
et a stomacho et ab intestinis. vnde sequit̄ multo maior do-  
lor. Itē et quinto s̄m locū distinguitur quia pleuresis ha-  
bet fieri in utroq; latere. Sed apostema epatis habet  
fieri tm̄ in vno latere. s. dextro discernitur etiam s̄m vtri-  
nam vt dictus est in antecedētib⁹. Et hic habemus decē  
differētias istorū apostematū iam dictorū. Itē redeam⁹  
ad significata discernētia p̄dictę vrine. talis g̃vrina p̄cedē-  
te sanguisugio: anhelitu vel ortomia superius aliquātu-  
lum liuida empima si g̃nificat. Eadē vrina si spumā ha-  
bet croceam nimīā epatis calefactionē significat et icte-  
riciam que si ante septimam diem in accuta febre super-  
uenerit: signum est pessimum. Sit etiam ex incontinētia  
materiei que in sint̄homatis erumpens per totum cor-  
pus diffusa: quasi ab interioribus fluctuendo ad exte-  
riora diffunditur et subcutanea affecta cutem s̄m se infis-  
ciendo ictericiam inducit. Quod si nature expellitur ma-  
teria potius. et post septimam diem ictericia superuenit  
morbi determinatio fiet. Talis etiam vrina multotiens  
apparet in sano corpore ex saltu propter rupturas vene  
in renibus vel in vesica: aut propter resudationem san-  
guinis ex rarefactione vasorum propter immoderatum  
cursum vel coitum vel laborem nimium. ¶ Causticus  
humor. Id est collectus ad apostema faciendū. ¶ kilis.  
Id est vena spine adiacens. ¶ Aut fracto vase. Id est.  
vena aliqua. ¶ De colore viridi.





**A**griacā: spasmiū: maiorē: deniq; mortē.  
Judicat vrina prassino tincta colore.

**E**xpositio. Agriacā. **P**ostq̄ determina-  
tus est de colore mopos ⁊ kianos. **H**ic agitur de colore vi-  
ridi. **I**ste em̄ color viridis in vrina significat adustionē. et  
adustionis tres sunt termini. s. prim⁹: medi⁹ ⁊ cōplet⁹. **I**n  
principio adustionis apparet vrina in colore kianos. **I**n  
medio viridis: ⁊ significat dñus colere prassine ⁊ erugino-  
se in fine adustionis: **U**rina ergo viridis in colore appa-  
ret quādoq; multa qñq; pauca. **S**i pauca viridis mortē  
figt si vngues digitorū infecti sunt colore liuido aut viri-  
di: **S**i multa ⁊ feculenta significat rupturā apostematis  
in aliquo mēbro nobili vt epate. vnde suba mēbri dissolui-  
tur ⁊ p vrinā expellit. vnde in primo mors est vctura. **T**a-  
lis etiā vrina significat ictericiā ex colera prassina vl' eru-  
ginosa. **E**t nota q̄ tres sunt species ictericie vel habet in  
cōmēto. **S**pasmiū. **I**sta eadē vrina in febre accuta ap-  
parēs significat spasmiū ex inanitione. **M**aiorē. **I**sta  
etiā vrina signifigat maiorē emittitē tita magnū piculū  
minatur. **D**eniq; mortem. **I**sta etiam vrina significat  
finaliter i ultimo malicie mortificationē ⁊ caloris extictio-  
nē naturalis vltimo sequit de nigro colore. **E**t q; super⁹  
in pmo capitulo determinatū ē. ideo hic nō opz reiterare.  
**E**t ista sufficiāt de colorib⁹. **E**t si terminata ē pma ps pri-  
cipalis. **C**ommentū. Agriacam ⁊c. **P**ost inopos ⁊ kia-  
nos colores fm ordines conuenientie agitur de viridi  
colore. **V**iridis color in vrina signum est adustionis.  
**A**dustio vero triplici claudit termino. s. pmo medio ⁊ cō-  
pleto. **I**n adustionis principio fit pmo vrina kianos qua-  
dam superius liuiditate profusa: in medio fit viridis ⁊ in-  
dicat dominium colere prassine vel eruginose in comple-  
mento denigratur: vrina ergo in colore viridis qñq; est  
multa: ⁊ qñq; est pauca. viridis ⁊ pauca mortē habet si



gnificare. Et maxime si color viridis vel liuidus vel niger  
vergens digito: in infecerint: quandoque est viridis et multum  
male olet et multa et seculenta et significat rupturam aposte  
maris in aliquo nobili membro ut in epate. Unde substantia  
ipsius membri dissolvitur: que dissoluta cum urina emittitur.  
Unde in primo mortem debes nunciare futuram. Talis etiam  
urina in colore viridis ictericam portendit ex colera prassina  
vel eruginosa que sui leuitate diffusa ad superficiem corporis: cu  
te inficit et ictericam inducit viridem. id est agriacam pegaselecontem  
conferat que. scilicet a viridi mustela interpretatur viridis. sunt igitur  
tres species ictericie. scilicet ictericia viridis modo dicta: icteri  
cia nigra que per melonchirion dicitur a melo quod est nigrum et  
chiros quod est manna vel chiros quod est humor. Et ictericia cro  
cea que generali vocabulo vocatur restrictio a specie icteri  
cie: ictericia nuncupatur. Item urina viridis in se. accuta appa  
rens significat spasmodum ex inanitione propter consumptionem  
humiditatis substantialis ratione predicta. Eadem urina  
maiores emittit: et significat: et ideo valde periculosa est  
**A**griacam. Id est ictericam viridem. **S**pasmodum. Ex natio  
ne. **M**aiorem. scilicet emittit etiam. **D**enique. Id est ad comple  
mentum malicie. **M**ortem. Id est mortificationem nature:  
et extinctionem coloris naturalis deficiente fomite natura  
li. **P**raffino. Ideo viridi praesium nuncupatur marulium  
dicitur: et tunc colera prassina dicitur: et sensus. **P**raff  
sino tincta colore. Id est confecta virore eius tracto ex  
colera prassina. vel virore emulo colori praesij. Et hic  
tractatus terminatur de coloribus. Post viridem sequi  
tur niger color. Sed de illo expedium est in primo capitulo  
de coloribus.

**I**ncipit capitulum de contentis.  
Et est secunda pars principalis.

*u. l. g. e. Cant. f. u. s.*  
*On the 8. sum*





Sepius artificem deludit forma coloris.  
Et fraudat plerūq; fidē cēsurā liquoris.  
Est in cōtētis rata lex: discretio certa.  
Iudī cū constans regula vera fides.  
Cetera postponēs nature cōsciū actor,  
Hinc Ipocras veri semina firma trahit.  
Nūc cōtētoꝝ seriatim forma notetur.  
Ut p̄prios teneāt significata modos.

**E**xpositio sepius. **H**ic incipit scōda pars principa  
lis huius libri. Et cōtinuatur hoc modo p̄cedēti parti.  
determinatum est de v̄rina cōsiderādo colores ⁊ substan  
tias v̄inarū. **H**ic vero determinatur de contentis v̄rina  
ruꝝ. vnde sententia istoz duozū versūū est ista: multotiēs  
color ipsius v̄rine ⁊ substātia eiusdē deludūt medicum: et  
decipiūt ipsum cuius ratio est: quia color ⁊ substantia: i  
ne multotiēs apparēt: nec illi humori qui est causa egritu  
dinis attestātur: q; color cū sit accidēs sup̄ficiale facili  
ter recipit alterationem: ⁊ substātia v̄rine q̄ cū debeat tenuis  
appere apparet spissa. et cū spissa apparet tenuis p̄pter  
stricturā vel largitatē poroz ⁊ viarū: ⁊ etiā p̄pter digestio  
nē materie ⁊ indigestionē. **E**st in contentis. Sed ex in  
spectiōne contentoz habetur certum ⁊ verum iudiciū  
de infirmitatibꝫ. Et ratio est: quia contenta aut contio  
nentur in ipsa membris: aut sunt particule eorundem: ⁊  
ita habetur iudiciū magis certum ⁊ firmus. **C**etera  
postponens. **H**ic probat auctor: auctoritate benedicti  
Ipocras. qui in libro p̄nosticoꝝ rarissime commemorans  
substantiam ⁊ colorem v̄rine de ipsis contentis doctrinā  
trahit, nunc de furfuribus nunc de crinoidibus: nunc de  
squamis. **C**ommentum. Sepius artificem. Executa  
p̄ima particula sui operis in qua egit de v̄rinis s̄m con  
iugationem color ⁊ substantiarum aggreditur auctor: se



cundam particulā: in qua distinguitur de cōtentis quoz  
inspectio fidelis est ad discernēdū habitūdines interior  
mēbroz magis q̄ colores et substantias. Color em̄ vel  
substātia multotiēs aliūde deriuat: nec humori attestat  
quē est causa egritudinis. Color sequidē symbratileq̄ acci  
dens est et superficiale ideoq̄ cito euanescit ppter quācū  
q̄ corporis alterationem. Immutat et iā suba vrine pro  
pter porozū cōstrictionē vel largitatē: et ppter digestio  
nem ineteriei vel indigestionē unde cum debet esse spissa  
suba qñq̄ attenuat. Et cū debet esse tenuis inspissatur.  
Sed ex differentijs cōtentoz certius eligitur iudiciū de  
passionibus corporoz. Cōtenta siquidē in vrinis aut sunt  
contēta in ipsis mēbris: aut sunt particule ipsoz mēbro  
rum ideoq̄ firmiorem habent cōsistentiā et significationē  
Quod autem fideliora sint nuncia cōtentoz pbatur au  
toritate Ipo. dicētis in pnosticis et i amphorismis quā  
dam regulariter cōstituentis doctrinā qui potius p̄tēta  
cōmemorat q̄ substantiā et colozē nunc de surfuribus nunc  
de crinoidibus: nūc de pilis: nunc de squamis: nūc de san  
guine: nunc de sanie: nunc de globis interserendo: rarissi  
me. Ipo cōmemorat substantiam et colozem: quia ea ma  
gis deludunt artificem: q̄ superficiale accidens est et a  
subtilioribus inest partibus: que cito euanescūt ab intrin  
secis et substantialibus que firmius in cōposito p̄seuerāt  
sicut est videri in rosa: quia sua roseitate cito videatur cū  
in aqua feruenti ponitur: vel cum sulphure suffumigatur  
**C**ensura. Id est iudiciū. **L**iquoris. Id est subē.  
In pueris enim vrina debet esse spissa propter humidit  
tatem etatis: et tamen tenuis apparet propter stricturā  
meatuum contra operantem. **D**efraudat fidem. Id  
est decipit. **N**ature. Id est naturalium causarum: sub  
quibus cōprehēdimus quecūq̄ aleuiozi globo inferius  
p̄tinent. **E**tera. Id est colozem et substantiā. **P**ost  
ponens. Id est tanq̄ inutilia ad iudicia reputās respectu



contentorum. ¶ Hinc. scz a cōtentis. ¶ Nec contento  
rum. Postq̄ iudicij prerogationem de contentis adduc  
pit s̄m dogma Hypocra. agit auctor ad ponendum conten  
torum numerum. ¶ Seriatim. Ydest ordinate ratione  
non a serio sed a serie. ¶ Significata. scz contentorum.  
¶ Modos. Ydest diffinitiones. ¶ Enumerat contenta.  
Circulus: ampulla: granum: nubucula: spuma.  
Pus pinguedo chimus sanguis arena pilus.  
Sulfura crinoides squame partes athomose.  
Sperma cinis sedimē spiritus alta petens.  
¶ Expositio. Circulus. Hic egius enumerat contēta  
in vrinis apparētia: s̄m istum ordinem enumerationis  
determinat de hīs in sequenti et primo de circulo.  
¶ Commentum. Circulus. Nunc enumerat auctor: con  
tenta s̄m ordinē: et eodem ordine mandabit executioni  
de hīs: que i hīs quattuor versibus enumerauit. Et sin  
guloꝝ executionē declarat et primo de circulo.

¶ De circulo tractat.

Spissus in vrina si circulus est et aquosus.

Cellula posterior flegmate pressa dolet.

¶ Expositio. Spissus. Hic tractatur de circulo: non q̄  
ipse circulus sit contentum in vrina quia est suprema re  
gio vrine: sed quia in circulo contenta in circulo incipi  
unt apparere. Est ergo regula talis. Vrina apparens  
in circulo spisso: in substantia et colore similis aque: signi  
ficat ultimam cellulam capitis flegmate aggruari: pro  
pter hoc: quia in illa parte suum habet dominiū. ¶ Co  
mentum. Spissus s̄m seriem ordinationis contentorum  
primo agit de circulo: non quia circulus sit contentum  
vrine. Est enim regio suprema vrine. Sed quia contenta  
in circulo incipiunt apparere et cum circulo quedam di  
stinguuntur cōtentia. De circulo aut pōt q̄ri: quare appo  
priet vrine: cū etiā in quolibet liq̄re circulus appareat: vt in



aquavinoꝝ oleo. Respēdemus sic non appropriamus cir-  
culum vrine ita vt ab alijs liquoribus excludamꝝ. Quilibet  
nanqꝝ liquor i superficie circuli facit et ex aquosioribus  
partibus ⁊ magis fluidus fm formā vasis cōtinētis  
in superficie naturaliter generatꝝ vn̄ in aqua vel vino in  
vase posita aliquo supereminet circulus qꝝ aquose partes  
et magis fluide: ⁊ que plus habent aeris cōmixtiōis  
in superficie tendūt: nec se a grauioribus cōprimi patiuntur.  
Vas etiā liquoris superior ex vicinitate aeris inter-  
clusi inturgescit: ⁊ ppter eandē rationē circulus in vrina  
apparet. Sed hic nō videtur aliquid posse significari p  
circulū de consistētia cerebri vel alioꝝ mēbroꝝ: cū etiam  
circulus cuilibet liquori cōtinuari possit. Ad hoc dicimus  
qꝝ sicut testatur Isaac cerebrū licet sit frigidū ⁊ humidus  
cum sit de genere pinguedinis ⁊ medulle: tñ actualiter  
est calidū vnde cū liquidam habeat substātiā et fluidā:  
simili indigent nutrimento. An epate aut sit varia ⁊ mlti  
formis sanguinis generatio fm diuersitatē mēbroꝝ nostri-  
endoꝝ. Sanguis ergo liquidus ⁊ lenis generatur: qui  
transmittit sui liquiditate ad nutriendū cerebrū: ⁊ petit  
superiora: cuius sanguinis supfluitas: eius spissitudinē ⁊  
pprietati inimicatur. Vnde lōge fit liquidior ⁊ subtilior  
et leuior sanguine ipso: ideoqꝝ illa supfluitas effusa cū vris  
na tendit superius: ⁊ circuli facit humiditas em̄ habet  
motū a centro inducendo latitudinis effusionē ad circū  
ferentiā. Frigiditas habet motū a circūferētia inducens  
do coarctationem vnde illi motus contrarij sunt: ⁊ cur-  
runt ad cerebrū qꝝ crescit circulus augmentatur aut spiss-  
situs circuli vel latitudo minuitur hoc est fm qꝝ cerebrū  
aquosiori sanguine vel ficciori: vel calidiori vel frigidiori  
nutritur. An forma autem circuli principakiter relucet cō-  
sistentia cerebri: vtrum bene vel male nutriatur: et vtrum  
ab aliqua distēperantia distribuetur. Deseruit nāqꝝ cir-  
culus dispositioni animatorum membrorum idest cere-

Si. iij



bri ⁊ miringaz. **Circulus** nanq; in substantia spissus: in colore remissus: declarat cerebrū comprimi et grauari oppressione materie flegmatice: et maxime circa posteriorem partē. i. occipitiū vbi est sedes ⁊ dominiū siue domiciliū flātis q̄ remissus sit circulus puenit ex frigiditate: vnde debilitatur calor naturalis in cerebro: nec potest depurare superfluitates vnde cerebrū turbatur q̄ est spissus hoc prouenit ex humiditate: que motū habet s̄m diffusionem latitudinis. ¶ **Spissus.** Id est in substantia dilatans et turgidus. ¶ **Et aquosus.** Id est in colore remissus vt q̄si aqua colore repñtēt. ¶ **Sequitur de purpureo circulo et spisso.** **Purpureus spissus affligit sanguine prozam.**

**Leuam felle nigro pallidus et tenuis.**

¶ **Expositio.** **Purpureus.** Circulus vine apparens purpureus et spissus primam partem capitis significat affligi: et si talis circulus appareat et absit punctio in naribus: et dolor frontis: et plenitudo venarum: et videat̄ infirmo q̄ ante ipsum sint quedam corpora rubea: tunc pronosticatur sanguinem de naribus exiturum. ¶ **Leuā** Circulus pallidus et tenuis in parte sinistra significat melancoliam abundare et eam affligi ibi enim habet dominium humor melancolicus. ¶ **Commentum.** **Purpureus.** Post spissum circulum et remissum: agit de purpureo circulo et spisso: talis ergo circulus significat abundantiam sanguinis et prozā molestari ex sanguine. In proza nanq; i. anter iori parte capitis suum sanguis obtinet principatum q̄ est purpureus circulus fit ex sanguinis feruiditate q̄ est spissus ex humiditate: vnde maxima immutatio cerebri significatur q̄ cum debeat nutriri sanguine frigido et aquoso: ad eius delegatur nutrimentus sanguis feruidus et estuosus. Si vero fuerit circulus cū punctione narium et dolore ventris et plenitudine venarū: ⁊ eger putat ante se videre quedā corpora rubea fluxū sanguinis de narib; significat. ¶ **Leuā.** Id est sinistra ⁊c.



Hic agit de circulo remisso ⁊ tenui qui leuā partem cerebri significat procellari et affligi ex melancolico humore: in qua parte sinistra cerebri viget melancolie dominium. q̄ est remissus: est ex frigidityte. q̄ est tenuis est ex siccitate humorum. Si talis circulus perseverauerit debet concomitari hec accidētia: scilicet suspicio: pusillanimitas timor: insomneitas: ⁊ auaricia.

**¶ De circulo rubeo ⁊ tenui.**

Dextera parte furit colere feruētis acumen.

Si tenuis fuerit circulus atq; rubens.

**¶ Expositio.** Dextera. Circulus rubeus et tenuis signat in dextra parte dolorem ex humore colerico ibidem abundante. **¶ Commentum** Dextera parte. Sequitur de circulo intenso ⁊ tenui: qui coleram declarat esse in causa: et dexteram partē capitis affligi. q̄ rubeus est fit ex calore q̄ est tenuis: fit ex siccitate. **¶ Dextera parte:** in qua precipue dominatur colera.

**¶ De circulo plumbeo.**

Insinuat sensus radicem mortificari.

Plumbeus. ⁊ ramis hinc nocumenta dari.

**¶ Expositio.** Insinuat. Hic determinat de circulo plumbeo. Circulus ergo plumbeus epilepsiā significat: ⁊ tāq̄ mortificationē ipsius cerebri: qđ est radix sensus: ⁊ deinde ad reliquas partes corporis malicia trāsmutat. **¶ Commentum.** Insinuat. ⁊c. Sequitur de circulo plumbeo: qui significat epilepsiā ⁊ quasi mortificationē ipsius cerebri: ⁊ maliciā ad ceteras partes corporis ppagādā. **¶ Radicem sensus.** Id est cerebri: qđ est radix sensu ⁊ nervorum. **¶ Ramis.** Id est nervis qui a cerebri radice producuntur.

**¶ De rubeo circulo non simpliciter: sed respectu liuidi precedentis.**

De liuente prius si post rubeus videatur.

Ergit cerebri natura: vigor reparatur.

§ liij



**¶** Expositio. De liuete. **¶** Circulus liuidus pmo si post  
ea fiat rubeus: tunc significat couersio mali ad bonu. et q  
ipa virtus cerebri confortatur et meliorat. **¶** Comentū. De  
liuente. Agit de rubeo circulo nō simpli: sed p collationē  
liuidi coloris pcedentis. Et es poti⁹ mediū collatiuū q  
absolutū. Mas si in apoplexia mino: liuido circulo in vri  
na prius apparente: et in scdo die vel tertio: postea appa  
reat rubeus: talis ē mutatio dextri excelsi. et sit pueriode  
mortificatione ad vite corroboracionē: et de caloris extin  
ctiōe ad eius confortacionē. **¶** Matura. Id est virtus regi  
tiua. **¶** Exurgit. Id est resurgere significatur.

**¶** Sequitur de viridi circulo.

Si formā causon in febre virois adoptet  
Felleus ad motū frenesis succēditur humor.

**¶** Expositio. Si formā. **¶** De terminat de circulo vir  
di qui apparens in febre accuta induci timorem de frene  
si et de raptu materie ad cerebri. **¶** Comentū. Si formā.

**¶** Sequitur de viridi circulo qui adustionē significat in  
accuta febre: unde timēdū est de frenesi futura ex supfluita  
te colere. **¶** Felleus. Id est colericus.

**¶** De circulo tremulo.

Si tremulus fuerit spinalia mēbra grauantur.

Si niger extiterit vel mordificat vel adurit.

Preueniēs virus aut liuor distīguīt vtrumq.

**¶** Expositio: Si tremulus. Circulus tremulus signifi  
cat aggrauationē in membris spinalibus. **¶** Si niger.  
Circulus niger duo significat aut mortificationem et ca  
loris naturalis extinctionē aut adustionem. Si mortifi  
cationem tunc precessit color liuidus. Si adustionē. tunc  
pcessit color viridis. **¶** Comentū. Si tremulus. Sequi  
tur de tremulo circulo qui significat dolorē posteriorum  
partiū a nuca vsq ad caudā qui etiam significat q circa  
illas partes sit maxima neruositas: ita dolor q exiēs sui



parte cum vana et superius accendens et perit circum:  
vnde accidit tremor. ¶ Si niger. Hic agit auctor de cir-  
culo nigro qui significat mortificationem et adustionem vel  
adustionis complementum. Sed distinguitur quod si precedat  
viridis significat complementum adustionis. sed si precedat  
liuidus color significat detrimentum mortificationis.

¶ De ampulla in circulo vrine.

Non residens ampulla tumens viscosa coherens.

Morbi crudificat causam morbumque plangat.

Et nefresim generat cerebrumque dolore molestat.

Rugitum vomitumque notat ventremque solutum.

¶ Erpositio. Non residens. ¶ Dicto de circulo dicē-  
dum est de ampulla que quidē ampulla est secundum contentum secundum or-  
dinem enumerationis superius factum. Et est ampulla spu-  
ma circulo coherens tumida et inflata et distenta et dilatata  
que duplex est. scilicet permanens et non permanens. De ampulla  
non permanēti non determinat in medicina cum illa sit transi-  
toria et facta per effusionem vrine vel etiam alterius liquoris et  
illa appellatur ab isto auctore ampulla residens. Ampulla  
non permanens est ista que post effusionem ipsius vrine post  
longum tempus durat et permanet: quod ista ab intrinseca causa pro-  
cedit et generatur ex humorum perturbatione ventositate inter  
interclusa. Et ideo quod talis ampulla dispositiones corporis  
humani significat determinat de ipsa in medicina. Et ista  
ampulla ab auctore vocatur non residens. id est diu pseuerans. Nunc  
ergo talium est de ista ampulla. Ampulla in vrina per longum tempus  
durans et permanens tumida et dilatata et distensa ex ventosi-  
tate interclusa et viscosa et coherens cum circulo. ita  
cum baculo stupra inuoluto et in vrinale imposito de diffi-  
cili potest a circulo remoueri: tunc talis ampulla significat  
morbi cruditatem et ipsius longitudinem. ¶ Et nefresim  
Ista eadem ampulla passionem renium significat. causa vero ha-  
betur incommodo. ¶ Cerebrumque. Ista etiam ampulla signi-  
ficat dolorem capitis propter fumositatem acrida mate-



ria resolutam et superius ascendentē ad cerebrū z mirin-  
gas spūs inflat: z sit efficiē dolo: in capite. ¶ Rugitum  
Eadē ampulla significat rugitiū ex ventositate generata  
et vomitiū z solutionē vētris. ¶ Alōmentū. Non residēs  
tc. Ex pedito tractatu de circulo agit de ampulla que fm  
vrine cōtentiū iuxta ordinē enumerationis est. Est autem  
ampulla spuma circulo coherens magis tumida z distē-  
sione partū magis dilatata. Ampullariū Nō alia residēs  
alia nō residēs. Residēs ē illa q cito euanescit: z illa gñat  
ex impetu effusionis. vnde ex quolibet liquore sicut ex  
aqua vel vino p̄cipue alicui vasi impetuosē infusa āpulla  
generatur. Sed postea modico tpe reuoluto annihilatur  
cito. nec pristini stat⁹ vestigia retinet. z de tali ampulla cū  
sit transitoria z nō permanet. nō agit p̄bica q: non est ne-  
cessaria ad demonstrādūz habitudinē humani corporis q:  
nō fit ex aliqua pturbatione humorū sed tm̄ ex aere exte-  
riori. Ampulla Nō nō residens est que post effusionē vrine  
diu pseuerat: q: ab interiori causā cōsurgit scz ab humorū  
cōturbatiōe z motione intus clausa vētositate. Et ō tali  
ampulla hīc agit q: dispōnez humanis corporis desinat  
Vnde de ampulla talis datur r̄la. Ampulla in vrina diu  
pseuerans humida z dilata distēsa ex vētositate interclusa  
viscosa z coheretia habēs cū circulo ita q baculo stupā  
inuoluto i vrinali vase impositovix pōt a circulo remoue-  
ri talis sīgt cruditatē materiei z morbi p̄lixitatē z nefre-  
ticā passionē z capitis dolorē. q nō est residēs p hoc cause  
pmanētia z malicie radicatio desinat. q Nō est humida z  
in partibus dilatata p hoc vētositatis grosse interclusio  
sīgtur q est coherēs ex viscositate materiei progreditur.  
Talis ergo cruditatē materiei portēdit. Cruda namq  
materia et frigida actione caloris cum non possit plena-  
rie excoqui z digeri resoluitur in grossam vētositatē q re-  
soluta et a debili calore non consumpta ptibus humidis  
intercludit: et per meatus cōtinuos epatis ad epar acce-



dens supfluitati scde digestionis admisceat. Postmodū  
cū vrina purgat. Eadē ampulla sīgt morbi plixitatē vbi  
nāq; est materie cruditas: morbi plixitas concomitat.  
Eadē sīgt nefresim. i. passionē renū. Eū igit crudi humo  
res ostendūtur esse in cā q cū renib; habēt similitudines  
renes em frigidi sunt ⁊ a fonte caloris remoti: cū sint fri  
gidi ⁊ materia sit frigida cū sube ⁊ grauitate ꝑꝑressionis  
similitudinē cū sanguine renis nutrituro attrahit illa ma  
teria ad renes q cū non possit cōsumi: q; multa est: ⁊ q;  
calor est debilis in renibus ꝑꝑter naturā supflua reman  
ent ⁊ nefresim inducit. Eadē etiā ampulla capitis do  
lorē mōstrat: q; vētositatē interclusam indicat: q; fumosi  
tas a cruda materia resoluta a sui leuitate superi; respo  
ret dolorē inducit capitis et miringas cerebri distendit.  
Hāc aut regulā et methodum trahimus ab Ipo. in. vii.  
amphorismoꝝ. Ait em Ipcrates. Quibuscunq; ampul  
le in vrina supernatāt hīs nefresim sīgt ⁊ longā egritudi  
nem fore. ¶ Hō residens ampulla. Idest die permanēs  
post vrine effusionem ad differentiam eius que fit ex ino  
petu effusionis. Et talis non est vtilis ad pronosticādus  
circa corpus humanū. ¶ Tumida. Idest turgida ⁊ infla  
ta. ¶ Ventosa. Idest multa ventositate distensa. ¶ Co  
herens. Idest inuiscata circulo. ¶ Propagat. Idest ꝑ  
liat.

#### De granulis.

Granula reumatice semper sunt nuncia cause.

In circi serie si granula fixa tenentur.

In cerebro secreta latet confusio morbi.

Si substent depressa parum nec mota regressum.

Accelerent capiti loca proxima percutit humor.

Priorior ad partem sit. fluxus debilior.

¶ Expositio. Granula. Determinato de ampulla  
ex consequenti determinatur de granulis. Granula sunt  
quedam grana parua spuma intercisa et in circulo di



uisa in multas partes ipsius circuli. Regula est illa. **B**ranula significant fluxū humorū a capite ad aliquā partem corporis inferiorē descendentiū. Cū ergo reuma fluat ⁊ descendat a cerebro mēbro frigido ⁊ humido: sū illā partē debilem ad quā fluit accipit denominationē sicut declarat in cōmento. ¶ **C**irci. Si granula fixa pmaneat in circulo: tūc ex hoc significatur q̄ in cerebro morbi materia cōtinet. ¶ Si substat. Si illa granula permaneāt sub circulo ⁊ motu vinali ad circulū nō ascēdat sū q̄ magis vel minus depressa sunt sub circulo sū hoc significat dolor mēbroz capiti ppinquoz vel elongatoz. ¶ **D**emor. Hic redditur vna causa ex parte mēbri recipiētis: ⁊ est debilitas mēbri q̄ cū ipm mēbrū sit debile sine dubio neq̄ repellere materiā ad se misiam: ⁊ possumus intelligere p hoc fortitudinē mēbri impellētis. Et ista est prima causa sū Johanniitū. In cōmento secūda causa ⁊ tertia traditur. s. habūdantia materie et largitas poroz. ¶ **C**ōmentum. Branula ⁊c. Post ampullā agit auctor: d̄ granu'is Sūt aut granula quedā grana spuma intercisā ⁊ sciuncta in circulo. i. in diuersas partes diuisa. Et h̄mōi granula attestantur reumati. i. fluxui humorū a capite ad aliquā partē corporis. Cerebrū nāq̄ cū sit frigidū ⁊ humidū ⁊ sit de genere putredinis ⁊ medulle nutrit frigido ⁊ humido nutrimēto. Unde multa humiditas aquosa ⁊ fluida multoties in cerebro exuberat cuius pars p murrillagines nariū purgatur: pars per sputū: ⁊ rascationes emittitur. Si ergo cōtingat in cerebro cōtinuā supfluitatē p̄habū dare sit dolor capitis extincta replexiōe naturalis caloris: vt nec subsidiarius in illā materiā agere ptendat ipsam in minutas partes diuidēdo. Ille particule ex incōtinentia ad partes inferiores reumatizant: ⁊ maxime ad eas quas debiliores inueniūt sibi vicinas ⁊ suppositas. Si ergo materia moueat ad stricturā nariū facit corizā. Si ad oculos obtalmiā. Si sup oculos parū facit dolor



rem superciliorum. Si ad aures facit tinnitum et ventositatem et surditatis preparationem. Si ad uulvam facit eius relaxationem et raucedinem. Si ad os et linguam: oris et lingue ulcerationem. Si ad maxillares nervos facit dolorem dentium et gingivarum. Si ad fauces nodos et blancos in gula. Si ad canales pulmonis et tracheam arteriam facit tussim. Si ad pulmonem facit asina et disniam: Si ad intestina lienteriam vel diariam. Et tunc debet esse spumose egestiones. unde Hippocrates. quibus egestio spumose fuerint hijs a capite defluit flegma. Si ad os stomachi dolorem et inflationem et indigestionem. In talibus enim debet esse circulus urine granulosus. Huiusmodi enim granula significant distillationem reumatice materie ad capitis partes vicinas: et precipue ad debiliores que reumatis impetus repellere non sufficiunt vel expellere non possunt. Quod enim aliud membrum ledatur tres possunt esse cause ut asserit Iohannis tius. scilicet fortitudo membri impellentis: et debilitas recipientis: et hec est prima causa. Secunda est materie abundantia. Tertia est largitas pororum. Sed distigue: quia si granula iacent in circulo et excussione urine depressa reuertuntur ad circulum causa in essentia epatis manere ostenditur. Si autem depressa sint infra circulum nec ad circulum suum recipiunt motum put magis et minus depressa fuerit iuxta hoc dolorem inferiorum partium vicinarum capiti vel remotarum signum et grauedinem. ¶ Circi. Id est circuli fixi: ita quod si depressa fuerint ad circulum reuertuntur

#### ¶ De nubecula.

Corporis aerei nubecula spiritualis:

Indicat offense vitium iecorisque calorem.

Est ventosa vel incensi sit spuma caloris.

Muncia particulis continuata suis.

Hoc color urine probat et substantia spume.

Spiritus ingrossat attenuatque calor.

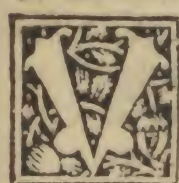


Intercisa manēa grauis distincta minutis.  
In becilla graui reumate membra ferit.  
Indicat ictericum vel epar protendit aduri.  
Si nigra vel viridis vel quasi tincta croco.

**¶** Expositio. Corporis. **¶** Dicto de granulosis conse  
quēter agit auctor de nubecula. Nubecula est quedā fu  
mosa et vaporosa superfluitas generata actione caloris  
obscuritatē habēs: et ita nebula cū sit leuis in vrina supe  
rius tēdit et ipsa vrina efficit obūbratā. Ista igit nebula  
duo sūt. scilicet distēperatiō mēbroz spūaliū: et tūc debet esse  
quedā liuiditas et sūt epatis calefactionē: et spuma dē eē  
crocea. **¶** Est vētosa. Hic agit de spuma que qdēz mlti  
plex est. scilicet qdam est granulosa de qua dictū est in capitulo  
de granulis. Et est qdā ampullosa de qua dictū est in ca  
pitulo de ampulla. Et est alia spuma cōtinua de qua hic  
agitur. Ista ergo spuma cōtinua duo sūt. scilicet vētositatem  
et hoc cognoscit si color vrine sit discolorat⁹: aut si suba  
vrine sit grossa. Sūt etiā vehemētiaz caloris et ebullitio  
nis et hoc cognoscit qd color vrine est intensus et suba sub  
tilis spuma etiā crocea: signū est calefactionis. Un spū  
ma si significationē habet in colore: qd quedā est crocea: qd  
dam viridis: quedā nigra: et sūm hoc diuersa sūt. **¶** Co  
mentus. Corporis aerei. Post granula agit auctor de  
nebula. Est aut nebula qdā supfluitas fumosa et vaporo  
sa actiōe caloris generata princeps obscuritatis qd cū sit  
leuis et aerea emissā cū vrina eā obūbrat. Talis ergo ne  
bula apparēs in vrina sūt distēperatiā mēbroz spūali  
um et occupat superficiā vrine que corpus aereū nuncu  
patur et reddit vrinā picipē quadā liuiditate. Talis etiā  
nebula apparēs epatis calorem insinuat quod plenius  
certificatur per croceitatem. **¶** Corporis aerei. Id est in  
superficie. **¶** Offense spiritualius: id est passioni spūitua  
lium mēbrozum que sunt quasi fornax et caminus to



ti<sup>9</sup> celozis. ¶ Hecozis: idest epatis. ¶ Est v<sup>9</sup>etosa. Post  
nubeculam agit auctor de spuma. Hic ergo per spumam  
intelligimus spumam carentem ampullositate. De spuma  
autem ampullosa p<sup>9</sup>misit. Spuma enim multiplex est. Alia  
est disuncta et intensa et quibusdam granulis distincta.  
de qua agit auctor in .c. granoz. et hoc replicat de eadem  
ex incidenti gratia diuisionis. Est et alia spuma vento-  
sa et ampullosa de qua supius proposuit in cap<sup>9</sup>lo de am-  
pulla. Est alia spuma tertia non granulosa nec ampullo-  
sa sed continua: et talis significat dominium v<sup>9</sup>etositatis  
aut violentiam calozis et ebullitionis. Hic distinguitur per  
calorem vrine et testimonium ebullitionis. Cum v<sup>9</sup>o vrina  
sit discolorata est augmentum indigestionis et ventosita-  
tis. Item si subtilis et nimium tenuis sit ex calore. Si crocei  
tate participet fidele prestat argumentum incensionis.  
Item si spuma variatur s<sup>9</sup>m colorem: quia alia est nigra  
aut viridis aut crocea. Nigra enim significat melankiron  
aut epatis adustionem. Viridis agriacam. Crocea ictericiam  
croceam. ¶ Ventosa. Ampullosa de qua dictum est ventosi-  
tatis nuncia. ¶ Intensi coloris: idest incensui. ¶ Spiritus  
Ventositas ingrossat spumam sua interclusione. ¶ Alte-  
nuat. Idest consumendo ventositatem interclusam. ¶ Intercio-  
sa. De hoc dictum est significat enim ictericiam nigram vel viridem  
vel citrinam. ¶ Sequitur de sanie.



Vlcera vesice sanies effusa fatetur.

Aut renū scabiē si grauis adsit odor.

Ex epatis regiōe fluit sedimē saniosum.

Hoc dolor et partis actio lesa docet.

¶ Expositio: Ulcera. ¶ Hic determinat de sanie quod qui  
des sanies emissam in vrina significat vlcerationem renum  
aut vesice aut epatis. Et distinguitur quod sanies emissam a  
renibus vel vesica granem odorem habet et illis partibus  
dolor sentitur. Sed si ab epate sanies emittatur: tunc do-



lor est in dextro ypocōdrio ⁊ aggrauatio ⁊ virtus diges-  
stiuā impedit. ¶ Cōmēt. i. Ulcerā vesicę. ¶ In hoc capi-  
tulo tractatur de sanie q̄ cū vrina effusa significat vlcera-  
tionē vesicę aut renū aut epatis ex aliqua supflua mate-  
ria in ei⁹ regione collecta. S; utrū a renib⁹ vel vesica vel  
epate emittatur sic dīstingue nam a renibus vesica emis-  
sa grauitatē odoris portēdit ⁊ in ptibus illis ⁊ locis ad-  
iacētib⁹ dolor sentitur. Sed ab epate nequaquā. S; in  
dextro ypocōdrio pulsatio doloris ⁊ qddā pōd⁹ p̄cipit  
⁊ opatio digestiue virtutis ipedit. Hoc ḡ eliciū ab ipo-  
crate q̄ in fine q̄rte pticulę dicit. Si pus mingat ⁊ q̄mas  
⁊ grauis sit odor tūc renū aut vesicę vlcerationē siḡat.

¶ De pinguedine in vrina apparente.

¶ Recedens olei formam resolutio pinguis.

¶ Cum febre dissoluit totū. lūbos sine febre.

¶ Expositio. Hic determinatur de pinguedine apparēte  
ī vrina: ⁊ dicit auctor q̄ illa pinguedo apparēs ī vrina aut  
est cū febre aut sine febre. Si cū febre tunc siḡt dissolutio-  
nē totī⁹ corpis. Si sine febre significat dissolutionē fieri  
a renib⁹. De vrina pingui ⁊ vinctuosa ⁊ oleagina quādo si-  
gnificat totī⁹ corpis resolutionē aut dissolutionē renū.  
Et quot modis dissolutio totī⁹ corpis a dissolutione re-  
nū distinguatur optime ponitur in cōmēto. ¶ Cōmētū  
Precedēs. Post sanie sequitur capitulū de pinguedine.  
Hoc nomine pinguedo intelligitur pinguis quedā ⁊ vinctuosa  
suba a mēbris resoluta q̄ emittitur cū vrina. vrina  
aut magis vel minus pinguis vel oleagina appet fm quā-  
titatē resolutionis maiorē vel minorē ⁊ fm p̄cessus calo-  
ris in resolutione p̄cedentis. In p̄ncipio nāq; resolutio-  
nis ipsius pinguedinis apparet vrina oleagina quasi  
olei colorem habens. in augmento vero est q̄si oleum. In  
statu nō est vt ipsa pinguedo ⁊ ipsum oleus. Vrina ergo  
habens olei colorem in p̄ncipio declarat liquefactionem



et quasi aquosa apparet quod est ut oleum: huius in se perfectio  
re commixtione olei. et talis est in augmento et significat proce-  
sus et augmentum liquefactionis: sed quod oleagina in colore et in  
substantia quasi ipsius oleum significat statum resolutionis et ulti-  
matam caloris dissolutionem: Tales quidem urine et huius febres  
sunt familiares. Sed nota quod talis urina apparet aut cum  
febre aut sine. Si cum febre significat dissolutionem totius  
corporis quippe si cum febre morbus sit universalis. Si sine  
febre particulari resolutionem significat renium et liuorum. In re-  
nibus namque et liuoribus multa pinguedo circumuoluit et operit  
eos: quod pinguedine resoluta exiit cum urina copiosior sit  
emissio vinctuositatis quasi si a toto corpore emitteretur. Nec  
enim prope urinam meatus constituta est. et ideo cum sit multa  
et prope posita nec adsit calor consumptiuus: quod est sine febre  
ex quo incipit resolui copiosius purgatur. Sed illa quod a toto  
corpore in minori quantitate emittitur tamen quod est in ea febris  
lis calor qui eam consumendo eius minuit quantitatem. tamen quod  
remota est a visceribus. Nec autem trahi in Tab. Apoc.  
ultima particulari ait. Quibuscumque pinguis ypostasis et glo-  
bata est: huius nefretica et acuta significat egritudinem fore in  
prima specie feb. et huius. Pinguedo urine distincta est per par-  
tes in superficie si est in viro carnoso non valde crassa. In  
secunda specie totam superficiem urine occupat sicut tela aranea.  
in tertia specie pinguedo diffusa est per totam urina fusa super  
lapidem rancore sonat sicut oleum. Pinguedo resoluta a re-  
nibus tribus modis distinguitur a pinguedine totius:  
quia pinguedo totius non est tanta nisi forte in tertia spe-  
cie et huius. Secundo distinguitur quod pinguedo renium statum  
apparet post urine effusionem que cum sit difficile misci-  
bilis de natura: et sit decisa a partibus propinquis non cum  
ea consociatur et ideo urine incommixta apparet a toto cor-  
pore decisa: ex vi decoctionis in epate, cum urina perfe-  
ctius admiscetur. et ideo fit minus apparibilis: quia non  
cadit in vna et eadem parte etc. Tercio distinguitur quod pingue

B



do renum non facit ad intentionē vrine nisi forte epar sit calefactum. Sed ab omnibus membris resoluta sit cum intensiōe vrine ⁊ tenuitate.

**¶ De crudo humore.**

**H**umor in vrina sit summus pendulus ymus.

**M**embraq; suprema ledit mediana vel yma.

**S**trāguriā nefresiz residēs facit atq; tenasmō.

**N**utritiua grauat medius diafragma supmus.

**¶ Expositio. Humor.** **¶** Hic agitur de crudo humore q̄ emittitur cū vrina. tria sunt q̄ habent silitudinē. s. crudus humor: putredo ⁊ sedimē. Sed quō discernant̄ satis bñ tradit̄ in cōmēto. Crudus ergo humor: missus in vrina qñq; occupat ptē superiorē vrine. qñq; ptē mediā: qñq; inferiorē: ⁊ s̄m hoc diuersis regionibns humani corporis attestatur. Si em̄ occupat supremam partē tunc significat egritudinē pectoris et mēbroꝝ spūaliū ⁊ diafragmatis cōpressionē. Si v̄o mediā occupat ptē tūc significat vitiiū stomachi cū repletiōe supfluitatis ⁊ tortio ventris et rugitus intestinoꝝ. Si inferiorē occupat ptē tūc renū ⁊ lūboꝝ ⁊ partiū adiacētū declarat passionē vt strāguriā nefresim. **¶ Cōmētū. Humor ꝛc.** **¶** Post pinguedinē agit de crudo humore qui purgatur cum vrina. Et notandū est q̄ tria sunt q̄ silitudinē in mutatione p̄tendūt speciei sedimē. s. sedimen putredo: ⁊ crudus humor. Est ergo diligenter discernendum sic. Si mota vrina sedimē, in quas ypostases resoluatur ypostasis: est et habet formam magis equalem non adeo interruptam. Est autem ypostasis superfluitas tertie digestionis. Si v̄o mota vrina dissoluatur in pingues et oleagines resolutiones: ⁊ ipsa vrina fetida sit et mali odoris significatur q̄ putridus est humor. Item tale sedimen saniosum ⁊ inequale est ⁊ insipidum. Si autem mota fuerit vrina in quasdam atphomosas resolutiones et dispergitur



cruditas humorum intelligatur. Crudus itaque humor cum  
urina emissus aut superiorem occupat partem: aut mediam aut  
inferiorem. Si superiorem obtineat declarat vitium pectoris et spi-  
ritualium et compressionem diafragmat: ut asma vel dilma vel  
emotoica passio declarat. Si mediam obtineat partem vitium  
stomachi ex repletionem supfluitatis vel tortio ventris et infla-  
tio et rugitus intestinum indicat. Si inferiorem partem obtineat  
passio renium et liuorum et prius adiacentium: tenalium nefrosis  
stranguria et tibiae et genuum dolor manifestatur.

### **De sanguinea urina.**

Ex vitio iecoris trahitur mictura cruoris.  
Vesice aut renum vene chilis hec tibi plenum.  
Prouida signorum doctrina facit reliquorum.  
Fundit trumbosum vesica grauem maculosum.  
Et sustentem modicum fetoris habentem.  
Punctio sit pura vene chilis ex crepatura.  
Et dolet a fine grauer pars septima spine.  
Si fluat a lumbis purus manat et sine trumbis.  
Renum testatur id punctioque committatur.  
Dextram dolor cruciat si sinxus ab epate fiat.  
Et sanguis purus manat fomenta daturus.

**Expositio.** Ex vitio. **Hic** determinatur de sanguis  
ne existente cum urina qui quattuor significat scilicet aut vi-  
tium epatis aut vesice aut renum aut rupturam vene chi-  
lis et hoc quod dicit usque ibi. Hoc tibi plenum. **Hic**  
ponit specificationes cum alijs conditionibus et primo  
quando procedit a vesica: ibi. **Fundit trumbosum.** Hic  
specificatur quando sanguis procedit a vesica: quia san-  
guis ille est trumbosus in modum globi: et habet graues  
atque fetidi odorem et in fundo residet: et talis sanguis est  
spissior et ponderosior. Rationes horum satis ostendunt

**B ij**



in cōmento. ¶ **Dixitio.** Hic specificatur qñ sanguis pcedit exruptura vene kilis: qz tñc sanguis est purus z maximus dolor sentit in septima spōdili facta cōnumeratio ne ab inferiori pte. ¶ **Si fluat a lūbis.** Hic specificat sanguis exiēs a renibus: qz tñc sanguis est purus z non est trībosus: z dolor z pñctio sentit in renibz. ¶ **Dextera dolor.** Hic specificatur sanguis exiēs ab epate: z ille sanguis est purus sincerus: z dolor in dextro ipociūdrīo sentitur vehemēs. ¶ **Cōmentū.** Ex vitio. In hoc. c. agit auctor de sanguine qui qñcūqz cū vrina emitit. Sanguis ergo emissus cū vrina aut pcedit ab epate z tñc dñ esse purus z sincerus z in dextro ipociūdrīo sentit. Et talis sanguis cū sit calidus vrine pfectus admisceat aut pcedit a vesica z tñc debet esse sanguis trībosus in modū globi z grauis odoris z in fundo residēs. qz tñc fit frigidus vt pōte ad nutrimentū mēbzī frigidi destinatus impurius est et spissior et pāderosior. Receptus etiā infra pcauitatē vesice qz frigidū mēbzī est amplius z globat z corūpit: qz debile hz calor ē: vñ nō pōt a supfluis deputari: ergo qz frigidus est: ideo globosus z grauis ad fundū descendēs id et grauis odoris nec vrine cōmisceat vñ a vesica originē dñ hñe circa pectinē z piritoneon: z circa extremitatē virge in emissioe vrine punctura sentit: z etiā talis sanguis potest in vrina petrificari z cū hoc etiā sua globositate z et frigiditate: z cū hoc etiā fm loci cōtinētis petrificationē faciente ex q multi perierūt. Et vt refert. Gal. talis sanguis qñqz p virgā in modū sanguisuge emitit. Si a lumbis distrahit originē purus est: z in renibz dolor z pñctura sentit. Si ex ruptura kilia vene puenit purus similiter est z in septimo spōdili facta cōnumeratioe ab inferiori pte dolor sentitur vehemens. Huius dogmatis firmitatem trahimus ab Apo. Dicit em si sanguinem mingat quis aut pus quasi puluerulētum sanguinē ad differentiā puri. Et postea subiūgit etiā squamas p qd significat vlcer



ratio vesice. Et subdit. Tardior grauis fit ex quo habet  
corruptio sanguinis: et tunc quidē vlcerationē sūt vesice.  
Item dicit Apo. Si sanguinē mingūt et trūbos et strāguri  
am habēt et dolor incidit in pectinē et peritoneon circa  
vesicā dolorē sūt. Ex hīs em passio vesice sūt. Item  
determinat Apo. qn a renibus pcedit vt dicit. Quicūq;  
sanguinē spōte mingūt hīs de renib; rupturā vene sūt.

**¶ Determinat de arenis.**

Renum vesice lapidē restantur arene.

Renu m si rubee vesice si magis albe.

Emula contētī forma sit suo continenti.

**¶ Expositio.** Renū vesice. Hic determinat de arenulis  
que significāt passionē aut renū aut vesice. Renū si appa  
rēt rubee in calore. Vesice si apparent albe et hoc sū co  
lorem mēbri a quo deriuant. Est aut notādus q arene ru  
bee qnq; apparēt in patiētib; duplicē tertianā vī simpli  
cem: et maxime in habētibus renes siccos ppter discrasia  
febrilē. Apparēt arene rubee de calculo. Quid sit et quō  
generat et qd sint cause gnationis ipsius calculi satis in  
cōmento manifestū est inspiciēti. **¶ Cōmentū.** Renū. In  
hoc. c. agit auctor de arenulis que qnq; emittūtur cū vī  
na et passionib; vesice attestātur aut in renib; nefresim:  
aut litiasim fore in vesica ostēdit. S; arene aut subrubee  
aut albe: aut nigre: aut subnigre. Si rubee et molles a re  
nibus euenire perpēduntur. Renes em rubei sunt et mol  
les et carnosī et sanguinē p̄tinēt. vnde arene ibi generate  
iuxta formam sui continētis in rubeitatis speciē perpen  
duntur. Si albe sunt potius a vesica proueniunt. Vesica  
nanq; alba est et sū formam continentis contentū im  
mutatur. Quis em res trahitur ad suā originem vel a lo  
co sue generationis: vel a re agente vel patiente a loco fi  
cut apostemata que talia debent esse qualia sunt loca vbi  
nascunt vt formata in loco ocioso. Si nigra sint de melā

**B. iij**

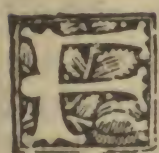


colica materia fiunt ⁊ sunt oibus peiores qꝫ sunt de gros  
siori materia. Sed que sunt albe citius dissolui possunt:  
qꝫ ex flegmaticis humoribus crudis et indigestis cōgela  
tis generātur. Calculus itaqꝫ q̄ fit ex nigris arenis sibi  
cōglutinatīs: cōglutinetur et cōflatur ⁊ omniū pessimus  
est: ⁊ si magnus fuerit nō pōt curari nisi per incisionē: aut  
fit de albis arenulis de flegmatica materia pductus: ille  
nisi fuerit multū adustus ⁊ in pcessu temporis excoctus ⁊  
induratus diureticorū bñficio ⁊ antidotarioꝝ medicami  
nū facilius pōt curari. Et nota qꝫ in pueris fit frequen  
tius litraſis ppter humorū viscoſitatē in eis abundantī  
in iuuenibus nō fit nefresis frequētius ppter siccitatem  
renū. Unde sanguis deficcatur ⁊ subtiles partes cōsumū  
tur terrestribus igitur remanētibus relique indurantur.  
Noli autē semper terreri quotiēs videas arenulas rube  
as in vrina apparere: nec statim precipites sentētiam de  
calculo: qꝫ in patientibꝫ duplicē tertianā vel simplicē: et  
maxime in habentibꝫ renes siccos arenule apparent ru  
bee ppter febrilē discrasiam. Itē nota qꝫ tres sunt cause  
generationis calculi: scz abūdantia superfluitatū: ⁊ visco  
ſitas eazꝫ: angustia meatuū: et debilitas virtutis expulsi  
ue ipse igitur cause fortius sunt in pueris ⁊ ideo isti pas  
sioni magis familiares existunt. Tribus de causis appa  
rent arenule: scz vel ex calculo: vel artetica: vel longa quar  
tana. In artetica ex induratione humorū in quartana ex  
melancolia deficcante ⁊ indurāte humores: vt habet in  
alexādro de ptifico qui lapidē expuit: qui generatꝫ erat  
in canalibus pulmonis ex humorū induratione. Et nota  
qꝫ arenule significant quandoqꝫ lapidem confirmari et  
quandoqꝫ diminui. Si prius non apparentes quotidie  
multiplicentur magis: magis quousqꝫ minus apparent  
significant lapidem diminui. Si prius diu multis appa  
rentibus quotidie diminuantur magis significant lapi  
dem confirmandū: quandoqꝫ nō penitus nō apparēt cū



tamē nō sunt purgate: tūc, significāt lapidē cōfirmatum

**¶** Determinat de pilis.



**E**rima pilo similis vel erit decisio. carnis.  
Aut pars humoris lima siccata caloris.  
Inde pbes renū vel totius nocumētum.

**¶** Expositio. Forma. Hic determinatur de pilis. Pili sunt quedā resolutiones longe et graciles a similitudinē pilorū et emittuntur cū vrina: et significant aut dissolutionē renū et liūborū: aut siccitatē humorū ex acuitate caloris deficcatorū. et hoc habetur i cōmēto. **¶** Nota q̄ isti pilis apparēt aut cū fe. aut sine fe. Si cū fe. significāt totū cor p̄is dissolutio. Si sine fe. dissolutio renū et liūborū. **¶** Cōmentū. Forma. **¶** In hoc capitulo agit auctor de pilis. Sunt autē pili quedā resolutiones lōge et graciles in modū pilorū que cū vrina emittuntur. Procedūt autē ex dissolutionē renū et liūborū: vel fiūt ex humorib⁹ siccatis q̄ sic distinguūt et sententiāt in tali resolutione qñ digitis cōfricatur quasi soliditas carnis tūc de substātia renū esse perpenditur significat dolorem renū et liūborū ex acuitate caloris eos dissoluentis. et partes eorū decidētis et tales apparēt in diabeticis. vñ Ypo. in ampho. Quibuscūq; modica caro aut pili erūt pingui existēte vrina hīs a renibus egrediunt: vel hīs eductio de renibus fit. Si autē pili illi cōfricatis digitis cedāt cōpressioni nec statim euā nescāt: ita vt subsit aliqua soliditas de siccis et induratis humorib⁹ fieri significatur. Et si resolutiones lōge apparēt: et aliquātulū grossē significant opilationē renū et lumborum: quandoq; dextri renis: quandoq; sinistri: et quandoq; vtriusq;. Si dextri: dormitatio et fornicatio in dextro pede sentitur. Si sinistri. in sinistro. pede Si vtriusq; in vtroq; sentitur. Ex tali enim epilatione nerui comprimuntur: et ex compressione eorum spiritus animalis cuius proprietas est currere per nervos

**B** iij.



sensum & voluntariū motum impendere nequit partibus extremis. vnde per nervos spūs aīalis non potest libere trāfire ppter opressionē p̄dictā vnde dormitatio v̄l fornicatio occurrit. Et nota q̄ pili apparēt in vrina aut cū febre aut sine febre. Si cū febre toti⁹ corpis dissolutio significatur. Si sine febre de renū substantia fieri decisio particulariter iudicatur.

¶ De squamis & fursuribus.

Per squamas renues & fursurea mīcta notatur.

Vesice scabies aut si febris cōcomītur.

Totius fuit integritas corpus tenuatur.

¶ Expositio. Per squamas. ¶ In hoc loco determinat auctor de squamis & fursurib⁹. Squame sunt, q̄dā resolutiones late & rotūde ad similitudinē squamarū pisciū q̄ quidē a superficie mēbroz abradūtur & vocātur squame petaloides: et iste squame apparētes in vrina q̄ndocūq; significāt dissolutionē totius corpis. s. si adsit febris. Si nō sit febris pticularis dissolutio & scabies vesice significat. Fursura sunt q̄dā resolutiones ad similitudinē fursuris enim ex caloris violentia a membris dilacerantur & abraduntur. Ista ergo fursura sunt alba: q̄ mēbra a q̄b⁹ deciduntur alba sunt & etiā sunt magis grossa q̄ s̄q̄me: q̄ magis p̄funde a mēbroz suba dissolūnt. Talia ergo p̄tēta fursurea apparētia in vrina significāt aut toti⁹ corpis dissolutionē aut solū vesice. Si ergo cū apparent adsit febris tūc dissolutionē toti⁹ corpis significāt. Si nō sine febre apparēt significāt dissolutionē vesice solū cognoscit etiā p digestionē & idigestionē. ¶ Tōmētū. per squamas. Sequit de squamis & fursurib⁹. Sunt aut squame quedā resolutiones late & rotūde q̄ q̄si a mēbroz superficie actione caloris dilacerantur & abraduntur: & sunt q̄si petala q̄ ex tritico sunt & modicis squamis pisciū assimilant. vnde de squame petaloides nuncupantur h̄mōi resolutiones a membris decise. quandoq; cum vrina purgantur, et idi-



cant dissolutionē totius tñ aut vesice. Si igitur adsit fe-  
bris cum apparent significat dissolutionē totius corpo-  
ris: vt in febre ethica contingit. Si sine febre ⁊ indigestio-  
ne tñc particularis dissolutio ⁊ vesice scabies demonstrat.  
Hoc affirmat Hippoc. i ampho. vbi ait si squamas mingunt  
et dolor grauis sit vesice vlceratione significat. Furfura  
sunt quedam resolutiones in modū furfuris dispositę. et  
a mēbris decidētes ex violētia caloris. Sunt etiam albe  
qm̄ ip̄a mēbra alba sunt tales emittuntur cū vrina: ⁊ sunt  
grossiores squamis: quia non ita superficialiter radiuntur  
sed a calore inserto p̄fundius a mēbroz suba euelluntur  
Urina ergo fureas habēs resolutiones aut dissolutionē  
toti⁹ corporis significat aut vesice tñ. Unde fit distigui  
per febrem et non febrem. p digestionē ⁊ non digestionem.  
Hpo. aut in ampho. Quibus in vrina pingui existēte fur-  
furea minguntur his vesica scabit. Petala ⁊ furfura dissol-  
uuntur a vesica. Sed nō crinoides: quia vesica nō est solitū  
corpus: sed est tenuis ⁊ pelliculosa p̄dicta corpa quādoq̄  
fluūt ab humorib⁹ calore liquidas ptes cōsumēte vel fri-  
gidityte cōdensante: Sed cū alijs signis in prima specie  
ethice apparet petaloides. In secūda furea. In tertia  
crinoides.

#### ¶ De crinoidibus.

**C**erta fides per crinoides q̄ tertia febris

**E**st ethice species ymis inserta latebris.

¶ Expō. Certa. ¶ Hic determinat de crinoidib⁹: ⁊ sunt  
crinoides quidā resolutiones grosse q̄ caloris violentia  
multū p̄funde a mēbrozum substātia euelluntur: et sunt  
maiores q̄ squame et furfura. Habent enim crinoides.  
tres dimensiones magnas. s. latitudinem longitudinem:  
et profunditatem. Crinoides igitur in vrina apparētes  
tertiam speciem ethice significant.

¶ Commentū. Certa  
¶ Sub vno titulo egimus de squamis ⁊ furfuribus. In  
hoc capitulo sum tractaturus de crinoidibus: Sunt autē



crinoides quedam grosse resolutiones decise a membris violentia caloris incensi et intrusi membris .et sunt maiores furfuribus et petaloidibus in trinā dimensionem: scz latitudinem. longitudinem: et profunditatē grādescunt ppter qđ significatur qđ membrorum substantia amplius et plenius dissociatur. Dicitur autē crinoides ab idos qđ est forma et crina qđ est duo: quasi formā duarū pretēdens. Sūt autem crine vel crina grossiores partes vel particule tritici que ī principio mollitionis et attritionis molle de granis integritate diuidūtur: Tales ergo crinoides in vrina apparentes tertiā speciē ethice designāt. cum autem sint ita rotunde a vesica nō pcedunt. Vesica namq; magis accommodat resolutioni furfurū et squamarū qđ crinoidarum apparent quādoq; tales crinoides rubee et sub. in febre acuta ppter sanguinis infectionem et pessimū est: et quādoq; passionē solidorū membrorum testat. vñ Hippo. in vltima particula ait. Quibuscūq; in febre in vrinis crinoides ipostasēs sūt longā significant egrotudinē. i. ethicam.

**¶ De athomorum resolutionibus et albis minutis**  
**Annuitur gutta regnare per alba minuta.**

**Si mulier fuerit non alterum tibi deerit.**

**Quin et cōceptus adsit vel languor ineptus.**

**¶ Expositio.** Annuitur. Hic determinatur de athomosis resolutionibus et albis minutis. Iste ergo resolutiones apparentes in vrina tam in viris qđ in mulieribus vitium gutte significant. Et sūm regionem vrine quā occupant significant corporis humani regionem affligi: quia si in parte superiori vrine: tunc. significat partem superiorem corporis pati guttam: et si in media mediam: et si in fundo vrine inferiorū corporis partium guttā significant. Est tamen notandū qđ si iste resolutiones athomose et albe in vrina mulieris appareant: et pingues sint in modū loture anuli in fundo residentes inferius. Et post modū cū tempus conglobantur inq̄tales resolutiones mulieris



rem significant concepisse: et si appareat subrubee et rotunde  
de signant mulierem masculum concepisse. Si vero appareat albe  
vel sicut liuide et late forme signant feminam concepisse. Si  
vero cum omnibus predictis signis mulier non concepit tunc  
significat guttam sicut dictum est: vel matricis humorosis  
sitatem: et tunc urina est magis spissa. ¶ **C**omentum. Inno  
nuatur. Sequitur tractatus de atromosis resolutionibus  
et albis minutis quod idem est. Atromose resolutiones et albe  
significant vitium gutte tam in viris quam in mulieribus. Sed  
si appareat in fundo signant guttas inferiorum partium. Si in  
media regione appareret vitium gutte significant in media  
nisi partibus: scilicet a regione generativorum usque ad diafragma  
Si vero apparent in parte superiori superiorum partium gut  
tam significant. Sed si per totam urine substantiam diffunduntur  
guttam omnium membrorum significant. Tales autem resolutiones  
in urina mulieris appareret et sit pinguis: et maxime in parte  
inferiori in modum loture anuli inferius residentes: et post  
modicum tempus conglobantur significant mulierem con  
cepisse: et si appareant subrubee et rotunde, forme signi  
ficant masculum concepisse: quoniam enim rubee sunt vel subrubee  
significatur quod naturalis calor est sufficiens dare eis talem  
colorem. Si vero appareant albe et quasi liuide et late for  
me significant feminam concepisse. Per talem namque co  
lorem urine significatur debilitas naturalis caloris non  
sufficientis eis colorem perfectum attribueri. Si vero  
non concepit mulier: et tales apparent resolutiones signi  
ficat quod concepit dolorem et paritura est iniquitatem. So  
lum enim vitium gutte significatur siue ostenditur in mu  
liere: ergo tales resolutiones equivoquantur: vel ad con  
ceptum significandum: vel ad arteticam: vel humorosis  
sitatem matricis: et tunc urina spissior est. Iste sunt uris  
ne scilicet muliebres que magis deludunt artificem. De  
talibus namque urinis dare sententiam periculosum est  
cum ad utrumque se habeat que dicta sunt. Unde de ta



libus veritas ignoratur. tñ ppter fetñ. tñ ppter mulierē  
in viris aut tales vrine cū albis minutis securiores sunt  
ad iudicādum. In eis em̄ veritas manifesta lucet. S; vr  
ne muliebres execrabiles sunt ppter duplicē fet⁹ ⁊ corpo  
ris cōtinentis respectū h̄mōi aut resolutiōes in vrina vis  
ri apparētis guttā significātes albe sunt ⁊ parue sunt et  
rotūde. Albe q; resoluūtur a mēbris albis: vñ imitātur  
colorē mēbroꝝ a q̄bus decidūtur. Parue sunt cū natura  
lis calor agat in materiā gutte vt eā digerat ⁊ dissoluat  
resoluitur quoddā parū de mēbro: q; cū solidū sit ⁊ par  
ua sit caloris actio parū est qđ resoluitur ⁊ ideo parue  
sunt resolutiones. Rotūde sunt q; calor vndiq; agit in il  
lam materiā circūferentialiter dissoluēdo. ⁊ ideo rotūde  
apparēt vñ rotūda sunt: q; ō ratiōe granula rotūda sunt  
q; ex descensu rotūdant̄ vt grādo in casu vt patet etiam  
de gutta pluuiāli q; in descensu suo rotundatur.

#### ¶ De signis conceptionis.

**M**atrix sicca: venus sopita: retentio fluxus.  
**D**iscolor affectus vomitus compressio virge.  
**M**amme grossicies et perturbatio ventris.  
**E**x mellificato conceptus signa probātur.

¶ **E**xpositio. Hic determinatur de signis per que pos  
sumus cognoscere cōceptionē ex incidēti. Signū conce  
ptionis qđ habetur per vrinā in primo est dictum. Sed  
alia signa sunt conceptionis que enumerātur in istis pre  
dictis vñsibus. ¶ **M**atrix sicca. Quia iam clausum est ori  
ficiū matricis. vnde nō emittūtur menstrua que vuluā  
hucinectare solent. Sed potius retinentur ad nutrimen  
tum fetus. ¶ **V**enus sopita. Aliud signū cōceptionis: si  
desideriū veneris est sopitū et extinctum: propter hoc: q;  
matrix que vacua erat iam repleta est. ¶ **R**etentio flux⁹  
Aliud signum conceptionis: scilicet quia menstrua reti  
nentur vt inde nutriatur fetus. ¶ **D**iscolor affectus.



Aliud signū cōceptionis appetitus varius et multi for-  
mis. qz modo appetūt accumina modo fructus acerbos  
z carbōes: z hmoi similia. Et hoc accidit ex ipso sangui-  
ne menstruo melācolico redūdante ad eos stomachi z in-  
ficiēte ipsum. ¶ Vomitus. Aliud signū: qz ille sanguis  
inficiēs os stomachi mouet ipsuz ad vomitū. ¶ Eōp:es-  
sione virge. Aliud signū conceptionis: vt habet in cōmē-  
to. ¶ Dāme grossicies. Quia sanguis redūdāt ad spō-  
giositatē māmillaꝝ vñ ingrossantur. ¶ Et perturbatio.  
Aliud signū pceptionis Hypocratis in quarta pticula am-  
phorismoꝝ. Mulier si vis scire si pceperit zc. ¶ Cōmen-  
tum. Matris sicca. In hoc capitulo qd est quasi finale z  
cōplemētus sui operis assignātur accidētia z signa cele-  
brate cōceptionis. De pceptione p vñā significāda pre-  
cesserat intentio in capitulo precedēti. ideoqz ad conce-  
ptionis noticiā plenarie habendā posuit auctor signa cō-  
ceptionis in cōclūsiōe sui operis. ¶ Matris sicca. Qz  
conclusum est interius officium neqz iam emissionē men-  
struoꝝ matris humectat vel vulua etiā illinitōe mēstruo-  
rum nō humectat: qz mēstrua retēta sunt ad nutriendum  
fetū. hoc aut noie matricis eius extremitas. i. vulua itel-  
ligitur. vel vulua sicca est: qz matrice iam repleta ex semine  
virili iam interius monetato iam voluptas matricis  
a venereis illecebris nō adeo diffundit: nec in lachrymas  
resoluit venereas. Extincta enī est sitis eius que prius  
sedari nō poterat quod sit: qz iam repleta est z ex interio-  
ri sarcina aggrauata minus pōt vacare pruritui venereo-  
rum. Ex vacuitate nāqz matricis viget sensibilitas: et ex  
sensibilitate ampliori amenitate veneris matris amplius  
infestatur. ¶ Elen? sopita nō mercať ppter pdictā ratio-  
nem. S; obmurmurāt subagitatores z lenones z assueti  
ad venerē dicētes hoc esse falluz: qz a n. l. is post pceptio-  
nem auidi? z instātius appetit coit? q̄ antea. Dicūt se ēt  
vidisse quasdā q̄ añ cōceptionē suis adulteris ianuā pu-



doris clauderent. Sed facta cōceptione vmbilicū et crura  
eius relaxabāt. Respōdemus hoc potius esse securitatis  
causa q̄ causa ardoris et voluptatis: nō tñ dico quin ex fe  
tu calore duplicato renes calefiant: et ex calore peruagan  
te vel p̄grauante venereis orificijs quidā pruritus inna  
scitur. Sed nō est adeo voluptuosus sicut qui fuit añ cō  
ceptionē vel in conceptiōe. Tñ cū matricē totā se aperit  
et applaudens tēperantie seminis ipsum intromittit in  
monetā cōceptionis. i. formam. ¶ Aliud cōmentū. Ma  
trix qm̄ egit de athomos resolutionibz que qñqz signē  
cōceptū: qñqz nō. Hic addit signa per q̄ fiat discretio qñ  
significent cōceptū. Et primo ponit gñalia. Secūdo spālia  
cū matricē cōsecuta est qd̄ desiderabat et adepta est quod  
venabatur quiescit. Et ideo clauditur vt retineatur qd̄  
desiderabat et acceptū collū eius et vulua desiccāt: qz non  
fluit qd̄ solet flere vñ vulua minus humorosa fit. ¶ Ule  
nus sopita. Cū matricē creata sit ppter cōceptionē habito  
to fine ad quē ipsa est facta: tñ in eo quiescit naturaliter.  
Unde nō appetit plus coire. Tamen ex ebullitione pos  
tea facta in ipsa matrice: maxime si materia ipsa generā  
di fuerit colerica: et etiā matricē sit sibi similis in cōplexiōe  
Sunt tamen quedam mulieres pregnātes q̄ appetūt coi  
tum vehemēter quoniam in eis renes supflue calefiunt:  
et maxime cū vulua nō recipiat in se humorositatē solitā et  
ppter hoc magis appetūt coitū: et forte ad hoc vt ei⁹ hu  
mectetur vulua matricē coitum appetit magis propter  
necessitatem q̄ propter utilitates quoniā natura stimula  
ta a vehemēti siccitate stimulat matricē ad appetēdum  
coitum. ¶ Retentio fluxus: idest menstruoꝝ. retinentur  
aūt menstrua vt fetui p̄pinentur nutrimenta et ppter cō  
clusionem interioris orificij. ¶ Aliud cōmentū ad p̄dicta  
carmina. ¶ Matricē. Patet causa hui⁹ ex predictis: qm̄  
coartatur collum matricis: vt retineatur materia gene  
randi. ¶ Affectus: idest appetitus. ¶ Discolor: idest vas



rius et multiformis: modo enim appetunt acrumina: modo fructus acerbos: modo certam modo carbones: et nomilia quod habet contingere ex sanguine menstro melancolico et contagioso redundante ad os stomachi et inficiente. ipm. unde appetunt similia sue infectioni. Sed hoc habet fieri maxime in nouitate conceptionis propter retentionem menstroz. Sanguis enim menstruus adhuc est in motu. In tertio autem mense vel in quarto fetu iam confirmato cessat talis appetitus. ¶ Vomitus. Ex eadem causa: sed accidit maxime in nouitate conceptionis. ¶ Compressio virge. Ex angustatione interioris orificij matricis. Unde videtur viro cum coit cum muliere quod virga a vulua sugatur precipue quando virga est longa. ¶ Mamme grossities. Ex redundatione sanguinis ad ipogiolitatem mammillarum. unde distenduntur et ingrossantur. Sunt namque continui meatus a matrice ad mamillas per quorum continuitatem fit transitus deriuationis ad superiora. et ad mamillas. ¶ Turbatio. Vitud signum est ab Hypocrate elicitum. Dicit enim in quinta pticula amporum mulierem si vis scire et. quando dormitura est da ei mellicratum biberet: si quidem habuerit tortiones concepit. si vero non non. Sed non est omnino veridicum signum: quia suscepto mellicrato tortiones sentiuntur: non tamen propter hoc est tempus de facta conceptione. Si vero in corpore mulieris suscepto mellicrato fiat absentia ex priuatio tortionis certum signum non facte conceptionis.

¶ De signis conceptionis masculi.



Conceptu maris insinuat splendor facies.  
Membroꝝ leuitas spissi coꝛcretio lactis.  
Atque tumor vetricis i dextra pte rotundus.  
Semineum fetum contraria signa figurant.

¶ Expositio. Conceptu. ¶ Hec sunt signa coꝛceptionis masculi: quia si mulier ante coꝛceptionem esset discolorata;



et facta cōceptione habeat faciem bene coloratā. Ex hoc  
habetur vñ signū cōceptionis masculi quātū est ex hoc  
¶ Membrorum leuitas. Si facta cōceptione mulier ha  
beat leuitatem mēbroꝝ: ex hoc est signum conceptionis  
masculi quātū est ex hoc. ¶ Spissi cēcretio idest coagula  
tio lactis et spissitudo. ¶ Atq; tumor. s. vētris. In dexte  
ra parte rotūd⁹: q; ibi est locus cōceptionis masculoꝝ.  
Femineū. Signa cōtraria istis que dicta sunt signē cōce  
ptionē femine. ¶ Cōmētū. Cōceptū. ¶ Post tractatū  
de generalibus signis cōceptionis subiūgit auctor de spā  
libus. ¶ Splendor faciei. Recurrit ad priorē cōsistentiā  
mulieris. Si aut ante cōceptionē solebat esse min⁹ colo  
rata et post modicum facta cōceptione purpurea facies  
vel illuminata occurrit: ex hoc ppende conceptionē mas  
culi. Nam si calidiori sanguine et in calidiori pte matricis  
cōcipitur vnde naturalis calor in corpore mulieris incutit.  
et melior digestio pcreatur. Nam ex bona digestionē bo  
nus color in facie nascit. ¶ Membroꝝ leuitas. Ex eadē  
causa ex bona nāq; digestionē bonū est nutrimentū et bo  
na reparatio spiritū ex quib⁹ sufficiēter reparatis robur  
et vigorositas ipsi corpi pstant et mēbra leuigant. ¶ Spis  
si concretio lactis: id est coagulatio: q; lac magis est dige  
stū et excoctum et ablata ē aquositas virtute caloris. Un  
de si eius gutta sup vnguē vel sup marmor aut sup alia re  
tersa apponat nō fluit: s; laterales ptes ei⁹ rediguntur in  
cumuli: et hoc signē masculi cōceptionem. In dextera pte  
Ubi est locus cōceptiōis masculoꝝ. ¶ Rotūdus. Quia  
partes masculini corpi cū sint fortiores fortius sibi co  
herent nec in matrice quedam fragilitate distenduntur.  
¶ Contraria signa. Nam contrariarū causarū contrarij  
sunt effectus. ¶ Secūdū cōmentū ad p̄dicta carmina.  
Cōceptū. ¶ Hic determinat signa cōceptionis specialia:  
materia masculi est spālior q̄ femine. Donit auctor q  
Sperma viri stat loco factoris et agentis: sed sanguis men



firualis loco materie. Et ex hoc patet quod omnis viri calidior est  
omni muliere: tamen quedam mulieres calidiores sunt quibus  
dam viris: sed hoc intellige de calido viscoso et materiali  
magis. viri autem omnes calidiores sunt calore virtuoso  
et formali et ideo viri fortiores sunt feminis. ¶ Splendor fa  
ciei. Quoniam ex materia calida que ebullit in matrice eleuantur fu  
mi vel vapores calidi ad epar unde calefit. Et similiter ad  
cor unde calefit. unde ex his membris sic calefactis eleuan  
tur calidi vapores ad faciem et ad caput. unde facies splen  
descit rubor est ex flore sanguinis virtute caloris depura  
ti et inde leuitas totius corporis quoniam calor rarefacit et sub  
tiliat que duo sunt principia leuitatis: calidum vero velociter mo  
bile. ¶ Spissi concretio. Quod fit a calore forti aquositate  
ipsam et spiritum fortiter comprehendentem unde videmus quod car  
nes cocte rigidiores sunt quoniam calidum superuincit humidum  
et ipsum comprehendit coagulat per abstractionem humi prius exi  
stentis. Sed attendendum est quod calor aggregatus fortior  
est quam sparsus. et ideo parui viri nunquam sunt humiles quo  
niam calor eorum est aggregatus. unde mobiles fortiter  
sunt eleuati quoniam calor semper spargitur et eleuat: et ideo  
sunt audaciores et subtiliores. Contrarius accidit in ma  
gnis propter eius sparsionem. Unde si magnus sapientem  
videris vel inueneris et paruam humilem redde laudem deo.  
¶ Atque tumor. Cum enim calor humidus fortiter compre  
hendit rotundat sicut super prelibatum est. Et hoc etiam facit  
in dextra parte maxime: quia calida est: et ideo tumor rotundus  
datur cum concipitur masculus. Signa contraria apparent  
in mulieribus. Et nota quod splendor faciei maxime deceptiones  
masculi certificat si ante conceptionem facies erat pallida.

¶ De spermaticis resolutionibus.

Spermaticis in scripta notis vrina fatetur.  
Illecebres costus genitalia membra grauare.  
Fermento veneris ludibria vana soporis.

¶



Siue gomoream vel membri vim resolutam.

**E**xpositio. **H**ic determinat de spermate apparete in vrina. Regla. vrina cu spermaticis resolutionib? appares residetibus vel ad fundu tendetibus significat coitu pcessisse aut nocturna illusione aut voluntate et desiderio venereoz operu sine actu: tunc significat mebroz generatiuoz repletionem. Siue gomorea. Talis etiam vrina si frequenter occurrat gomorea. significat vel paralyfim generatiuoz mebroz. **C**ommetu. Spermatic. In hoc caplo auctor agit de spermate in vrina: qm qnc cu vrina nutriuntur resolutiones spermaticae vnde apparet vrina cu quibusda spermaticis resolutionib?. Est ergo talis regula. Vrina cu spermaticis resolutionibus appares ad fundu tendetibus vel residetibus coitu significat pcessisse: aut nocturna illusione aut concupiscetia aut affectu venereoz operu sine actu consequente. sigt et genitaliu mebroz et didimoru repletionem ex spermate qd e: q: reducat in testiculis et p incontinentia cu vrina emittit. Sigt etia talis vrina si frequenter occurrat gomorea siue paralyfim genitaliu mebroz. Est aut gomorea imoderata et inuolutaria spmat? effusio q est passio turpissima: d q multitudo no modica vel aliq aliqui pierut q tale egritudine ceteri erubescunt vñ morbi malicia magis cfortat. Sit aut hec passio ex nimia sanguis abundantia. vñ sperma augmetat et ppter nimia abundantiā multipli at remittit sine aliq delectatione et geerectioe. Sit etia qnc ex debilitate virtutis retetue. qnc ex lenificatione vasoz seminariu. vnde vasa seminaria lubrificatur: et sic sperma ex tali lubrificatione cu no habeat coherentiam in receptaculis inuoluntarie labitur. Significatur aut hec passio in illis q habent paralyfim in membris genitalibus: sicut est in epilepticis et apoplecticis. in illis enim vrina et semen inuoluntarie emittuntur. et sic sperma propter debilitatem neruoz et propter alias causas



intrinsicā in voluntarie egredit. ¶ Spermaticis notis:  
idest spermaticis resolutionibus. ¶ Scripta. Idest p̄fu  
sa. ¶ Illecebres coitus. Quo ad celebrādum coitū: idest  
quando aliquis celebrauerit coitum. vñ ex reliquijs ma  
teriei resolute ⁊ non sufficienter educte: q̄ debilis fuit spi  
ritus expellens: ideo talis apparet vrina. Genitalia mē  
bra. Secunda significatio est: mēbra genitalia dicuntur  
in hoc loco testiculi virga ⁊ didimi p̄cipue. ¶ Fermento  
Idest spermate quo testiculi turgescūt: sicut pasta ex fer  
mento crescit ⁊ amplatur. ¶ Ludibria vana soporis: id  
est nocturnas illusiones ex venereis officijs vel operibus  
quando. s. dormientibus se ingerūt ⁊ improuisa mente  
somniaūt vel dormiūt. Homoreā: idest immoderatā ⁊ in  
uoluntariā spermatis effusiones. ¶ Uim resolutā: idest  
paralyfim que fit ex dissolutione mēbroꝝ. ¶ Sequitur  
aliud cōmentum ad predicta carmina. ¶ Spermaticis  
Sperma emittitur aut p̄pter multitudinē materie: aut  
p̄pter defectū virtutis cōtētiue: aut p̄pter debilitatē la  
certi remolliti s̄m palyfim. ¶ Illecebres. Quia nimis mo  
uef materia ⁊ nimis calefiūt testiculi vñ fortiter attrahūt  
et sperma ibi generāt q̄ emittūt. Subtiliāt p̄ motū pre  
cedentē in coitu nimio. ¶ Genitalia mēbra p̄pter multi  
tudinē materie spermaticę q̄ inturgescit a calore p̄ motū  
¶ Ludibria. qm̄ in tali opatione nō bñ modificant con  
cavitates ex spermate. ¶ Homoreā: idest inuoluntariā  
spermatis emissionē. ¶ Uim resolutā: idest virtutē cōten  
tiuā ⁊ p̄pter lacerti remollitionē deficientē retinere.

¶ De puluereis resolutionibus.

Sub forma cineris corpuscula pressa deorsum.  
Infima membra notant morbi languore grauari.  
Ex attricis emoroidis splenisq̄ tumore.  
Sepius apparent vel quando mēstruus h̄umor.  
Temporibus certis sua respiracula nescit.

¶ h̄



**¶** Expositio. Sub forma. Hic determinatur de resolutionibus puluereis que emittuntur cum urina ad similitudinem puluereis. Est ergo regula. Urina in colore remissa cum puluereis resolutionibus in fundo residentibus signat egritudinem membrorum inferiorum sicut renium et liuorum et partium inferiorum. **¶** Ex attricis. In attricosis et ficosis et in patientibus emorroidas et inflationem splenis apparet talis urina. **¶** Vel quando menstruus. Talis etiam urina apparet in mulieribus quando patiuntur retentionem mestrui. **¶** Commentum. Sub forma cineris. Hic ponitur aliud capitulum de puluereis resolutionibus que quandoque cum urina emittuntur et sub forma puluereis in fundo subsistunt. Unde colligitur regula talis. Urina in colore remissa cum puluereis resolutionibus in fundo residentibus: in colore nigris vel liuidis signat emorroidas: Significat etiam attrices siue coudilomata. Talis etiam urina signat vicium splenis et in mulieribus signat coitum: et si talis diu appareat signat retentionem mestrui. Emorroides sunt quinque vene: que a chily vena precedentes usque ad pudendum circulum terminantur. Iste ergo vene quandoque replentur et aggrauantur ex melancolico sanguine qui maxime abundat in chily vena que spine adiacet. Spina vero frigida est cum sit pars corporis posterior: unde propter frigiditatem illius partis melancolicus sanguis in illis venis habet dominium suum. Cum autem predictae vene aggrauate sunt et super replete ex melancolico sanguine distenduntur et fortiter eo in loco tumescunt atque inflantur: ita quod in capitibus earum quedam apparent tumorositates varie. Unde sentitur grauedo et ponderositas circa partes inferiores et adest pigritia totius corporis et discoloratio faciei. Ille autem vene quandoque rumpuntur et sanguis emittitur in multa quantitate rumpuntur autem ille vene propter abundantiam sanguinis et propter incontinentiam: vel ex calore nimio propter acuitatem et corrosionem: vel ex frigiditate exteriori propter compressionem. Unde hec passio maxime



est in illis familiaris qui super marmora sedere consueverunt. Est autem emoroidis nomen membri et passionis quod ille vene dicitur emoroides per quas venit hec passio que dicitur emoroidis. Unde egritudo ab illis venis orta emoroides dicitur. Dicitur autem emoroidis ab emo quod est sanguis: et rois quod est fluxus. Unde dicitur emoroides quasi fluxus sanguinis. In emoroidibus urina debet esse remissa in colore. Nam melancolico sanguine abundante in corpore debilitatur naturalis calor: unde digestio crudescit et ex digestionis cruditate discoloratur urina. Apparet autem cum pulueris resolutionibus que resolute a melancolico sanguine nigro: et terrestri per continuos meatus deriuante ad vesicam cum urina emittantur: et quod sint ponderose et terrestres subsident in fundo. Attrices sunt collectiones facte circa annum ex melancolico sanguine in illis partibus turbato: et viscositate inducente. Fici sunt molles electiones circa annum distincte quibusdam granis in modum granorum ficus. Condilomata sunt dure et solide collectiones et rotunde circa annum in modum glandium: et dicuntur condilomata a condilon quod est rotundum. Unde apud Maximianum reperitur digitis in condilon replicatis: id est in rotundum. In attricosis igitur et ficosis et condilomaticis urina apparet similis proxi: et propter eandem causam disponitur secundum colorem talem. Et resolutiones tales ex vitio splenis post datam medicaminam maxime propter dissolutionem partium. Apparet eadem urina remissa cum resolutionibus pulueris. Similiter in retentione menstruum. Nam sanguine melancolico per menstrua retento resoluuntur quedam partes liuide ab ipso sanguine et quasi squamose que quidem cum urina emittuntur.

**C**inereis. Id est pulueris. **I**nfima membra. Sicut renes et lumbos et inferiores partes que ratione compositionis molestantur ut dictum est.

**D**e ipostasi.



Informat sedimen color et substantia tempus.  
 Forma: locus: color est albus: substantia gūsis.  
 Continuata suis conum sua forma figurat.  
 Inferior fundus locus est constantia tempus.  
 Album continuum residens constans pineatum.  
 Si sedimen fiat bona fit digestio virtus.  
 Fortis nature triplici viget actio motu.  
 Albificat: mundat: cumulat: condensat et vnit.  
 Lentosum calor extenuat: sorbetq; vaporem.  
 Virtus que bona sunt retinet: que praua repellit.  
 Nec natura suos secat aut interpollat actus:  
 Mijs claret signis ostensio certa salutis.  
 Eucreta fit febris brevis est discussio morbi.  
**¶** Expositio. In isto loco determinat de ipostasi. Est  
 igitur ipostasis superfluitas tertie digestionis effusa in  
 vrina. Ipostasis in tertia digestionis diuiditur a nutrime  
 to membrorum et emittitur cum vrina. Unde hic ponit  
 tur descriptio ipostasis laudabilis: et sunt quinque condit  
 tiones ipsius: scilicet color qui est albus: substantia que  
 debet esse continua sine interruptione et diuisione: locus  
 qui est fundus vrnalis pus ipostasis scz q; multos dies  
 perseuerat in bonitate forma quia debet esse ad modum  
 forme pyramidalis vel pinealis vt incipiat a lato et cir  
 cunquaq; tendat in acutum. Et de istarum differentiarū  
 qualitate singulariter determinatur in commento valde  
 bene. **¶** Album cōtinuum. In isto versiculo continetur  
 quinque differentie ipostasis naturalis: scz q; sit alba in co  
 lore: continua in substantia: residens in fundo sūm locum  
 constans quātum ad tēpus: pineatū quantū ad formas.  
 Et si tale sedimē cū istis cōditionibus appareat in vrina  
 significantur q; digestio est bona: et virt<sup>us</sup> fortis: et q; actio  
 nature triplici viget motu. **¶** Tū notādū est q; triplex ē



motus nature sc̄s alteratiu⁹ localis. ⁊ essentialis. hic de  
clarantur in fine cōmēti. ¶ Cōmētum. Informat. Aliud  
capitulū pponitur de ipostasi: vbi vidēdū est qd sit ipo  
stasis ⁊ eius pprietas. Est em̄ ipostasis supfluitas tertie  
digestionis ciuina effusa. Dis ergo digestio supfluitatē  
habet suam. Prima digestio h̄s p sua supfluitate eges  
tionē ⁊ ventositatem. Secūda digestio h̄s vrinā. Tertia  
digestio habet ipostasim ⁊ sudorē. Ipostasis in tertia di  
gestionē diuidit a nutrimento mēbroz. vñ cū in omnib⁹  
mēbris fiat digestio: ⁊ oīa membra nutriātur a quolibet.  
nutrimēto diuidit ipostasis. Sed nō tota ipostasis que  
a nutrimento diuidit cū vrina purgatur. Itā viariū longi  
tudine ⁊ meatuū strictura nō potest tota ad vesicā pro  
uenire. pars em̄ quedā a calore corporis cōsumit. Alia p  
sudorē mūdificat. Alia pars extenuat ⁊ p fumū ⁊ vapo  
rem expirat. illa portio sola que vasis coheret ⁊ propins  
quior est vīs vrialib⁹. ad vesicā descēdit. Cū em̄ vasis  
cohereat rarefactis vīs porozum ex caliditate ingredit  
vasa et per meatus continuos deriuatur ad epar ab epa  
te vero per capillares venas descēdit ad vesicam et cum  
vrina emittitur. In vrinis autem sanorum non apparet  
ipostasis: quia fortitudine caloris et virtute membro  
rum superfluitas illa consumitur. Membra etiam in sa  
nis melius nutriuntur ⁊ parue sunt superfluitates memo  
brozum ex nutrimento. vnde pauca vel nulla est iposta  
sis. Quattuor sunt ipostasis differentie: scilicet color sub  
stantia: locus: et tempus. Isaac in libro vinarum aliam  
sc̄s quintam differentiam apponit que est forma: et nos  
Isaac sequentes illam differentiam quintam opponi  
mus. Naturalis color ipostasis est albus: omnis namq  
ipostasis naturalis debet esse alba. Consimilia namq  
membra humani corporis omnia sunt alba vniuersaliter:  
Quis etiam caro videatur esse rubea. Sed non est il  
le color carnis: sed potius sanguinis dispersi per po  
liiij



ros ipsius carnis. vnde si caro coquatur et exprimatur si-  
cut faciunt hybernenses albificat: et ad proprium colorem re-  
uertitur. Nutrimētū ergo nō incorpatur mēbris nisi prius  
dealbet. Est autē nutritio cōuersio rei nutriētis in naturā  
rei nutriēde: ergo nutrimentū est albū cū mēbra sint alba.  
Et ypostasis est decisa a tali materia: ergo in colore de-  
bet esse alba: oīs nāq; supfluitas debet esse emula: idest si-  
milis et imitativa eius a quo deciditur: ideoq; nulla ypo-  
stasis est laudabilis nisi sit alba: hec em̄ significat pfectā  
assimilationē nutrimenti secundum naturā membrorum et fortitudi-  
nē naturalis caloris indigestione pualēt. Rubra em̄ ypo-  
stasis minus bona est sicut em̄ longitudinē, egritudinis  
et cruditatē materie. vñ virtus digestiua non ita pualet  
in tertia digestionē in faciendo digestionē nutrimenti: si-  
gnificat tñ similitudinē eucritā. i. bene terminabilē: q; fit  
de sanguine puro et sincero: qui humor amic⁹ est nature  
et maxime familiaris. Subruffa ypostasis peior est rubra  
quia fit de sanguine aquoso. vnde min⁹ ex cruditate san-  
guis maiorē plixitatē egritudis. Liuida ypostasis vitio-  
pabilis ē: q; sicut mortificationē. Viridis vel nigra pessima  
est: q; sicut adustionē et mortē. Et hō colore ypostasis suf-  
ficient. Substātia ypostasis est continua: q; debet esse sine  
diuisione et interruptione suarū partium: per quod significat  
tertiā digestionē materie esse pfectā q̄ nō habeat aliquā  
ventositatē q̄ sui p̄sentia possit diuellere continuitatem  
ypostasis. Diuulsio autē ypostasis fit ex ventositate tertię  
digestionis. Et hec de substātia ypostasis sufficient. Lo-  
cus ypostasis proprius et naturalis ē fundus. Debet nāq;  
esse ypostasis subsistēs in fundo v:inalis. et talis subsidē-  
tia significat secundam digestionem non fuisse turbatas  
nec impeditā aliq̄ ventositate. Nā si scda digestio fuisset  
ventosa illa emissā cum vrina precelleret ypostasim: vel in  
media pte vrine vel in superiori si maior esset ventositas.  
Et sunt tres dñe ypostasis secundum locū. Nā si ypostasis sue



rit subsidēs in fundo et nō impulsā vocat sedimē. Si autē  
sit impulsā in media regione: in vocat enezima quasi de  
pēdēs. Qd si fuerit impulsā vsq; ad supficiē: in ex maio  
ri impulsu vētositatis vocatur nephilis idest nubes ex meta  
phora nubii. Et hec de loco ypostasis sufficiāt. ¶ Tēp?  
ypostasis est pmanētia in talibus differētis per multos  
dies. talis autē pmanētia est equalitas siue tps per qd si  
gnificat: maxime fortitudo nature: que quidē in bene op  
tādo nō deficiat: sed suū opus cōtinuare sufficit. Mā si in  
pma die appareat ypostasis cū bonis differētis. et in scda  
appareat cū malis ex tali incōstātia significat nature de  
bilitas q nō pōt i bono ope pseuerare: Et nota q eqlitas  
in bona ypostasi est optima. Sed eqlitas in mala yposta  
si: est pessima. In eqlitas ergo in malo bona est. Sed in  
equalitas i bono mala ē. Et hec de tpe ypostasis sufficiāt  
¶ Forma ypostasis d; esse cōnoides. i. in modū forme  
pinealis vt icipiat a lato et ppēdicularit circūquaq; tēdat  
in acutū quasi i modū piramidis v' in modū pinee. Tales  
hō formā vocat. Isaac pineatā quasi tēdētē in acumē in  
modū pinee. Talis ergo forma significat digestionē pfe  
ctā vnde graues partes ypostasis in fundo subsistēt et cō  
stituūt eius basim. Mediores autē q nō sunt adeo pōde  
rose mediū occupāt. Leuiiores hō q sunt ignee et aeree su  
peri? tēdūt littera p se ptz. ¶ Suba gūfis: idest suis cō  
paginib? vt habeat ptiū coherētiā. ¶ Conū. i. a lato in  
cipit et tēdit in acutū in modū galle. ¶ Locus. Est fund?  
ei? idem in inferiori parte cōsistēs. ¶ Constantia. i. eius  
pmanētia p multos dies. ¶ Albū continuum. Hic po  
nitur descriptio bone ypostasis et quid habeat significa  
re. ostēdit. Album. in colore. ¶ Cōtinuū. quantū ad sub  
stantiam. ¶ Residēs. quantū ad locum. ¶ Constantia.  
quantum ad tēpus. ¶ Pineatum. non ad pini: sed ad  
pinee formam refertur. ¶ Bona digestio. non quia al  
ba: albedo enim non sufficit ad insinuandum perfectā di



gestionem: posset namque album et impulsum et diuulsum  
apparere. Sed bona digestio significatur ex eo quod est  
album cum alijs sequentibus differētijs. ¶ Virtus digestionis  
viget triplici motu. Triplex est modus nature in tertia  
digestione: scilicet alteratiuus: qui fit in dealbatione nutrimentum  
ti. localis: qui fit in cōglobatione et partium trāspōitione  
et essentialis: qui fit per alias differētijs que subnotantur  
vel cōiungant. ¶ Albificat. Ecce alteratiuus motus. Mūdat:  
cōdēsat. et vnit. Ecce localis et essentialis. ¶ Elētosus ca  
lor. Quod significat per cōtinuitatē. i. per cōsistētiā ipostasis  
repellit per vaporē. ¶ Hec nō. Quod significat per cōtinui  
tatem et cōsistentiam ypostasis.

¶ De sedimine quod deficit in differētijs bonis.  
Vedit et incrudat sedimē quodcūque priorum.  
Dissonus et vurius faciens discrimina motus.  
Seruatis reliquis si pēdeat aut petat altum.  
Flamine ventoso digesto lesa pbatur:  
Saluo iure loci seruata lege coloris  
Tis ventosa mouet sedimen compage soluta.  
¶ Expositio. Superius posuit auctor: quicquid differētijs  
sediminis laudabilis. Sic determinat de ipostasi recedē  
te a laudabili et dicit quod sedimē quodcūque deficiēs in aliqua  
pdictarum quicquid differētiarum inquātū deficiet: in tantū deficit  
a laudabili sedimine. Vbi gratia. Sedimē in colore album.  
et deficiēs secundum locū existēs nebula vel nephilis deficit et  
recedit a laudabili ipostasi. per hoc enim signatur ventositas  
scilicet digestiōis. et ideo ratione ventositatis impellētis petit  
superius et efficit nebula vel nephilis: Et ideo notādū quod  
ipostasis secundum tria loca quae occupat in vna tres accipit de  
nominatiōes. Si igitur occupat fundū dicit sedimē. Si me  
diū dicit nebula vel eneoima. i. quasi depēdens. Et si su  
perius sit impulsā ratione maioris ventositatis fortius  
impellētis nephilis appellat. Et sit ipostasis inquātū



elongatur a naturali efficiē in naturalis. ¶ Saluo iure  
loci. Si ipostasis seruet locū et colorē: scz qd sit alba sūm co  
lorē: et in fundo sūm locū: habeat substantiā diuulsā et nō  
continuā est in naturalis ipostasis et vituperabilis et sūgt  
tertiā digestionē turbatā fuisse ex v̄tositate. ¶ Lōmen  
tum. Ledit et. Specificauit auctor: bonū et legitimū sedi  
men cū suis differētis p̄p̄is sūm locū: colorē: substantiā  
tēpus: et formā. Hūc ostēdit qd si sedimē peccet in aliqua  
istaz differentiaz vel sūm aliquas est illaudabile et p̄ter  
naturā. Si em̄ seruato colore et cōtinuitate non mutetur  
locus et fiat eneo:ima vel nephilis illa vituperabilis est:  
qd sūgt scdā digestionē nimia v̄tositate esse impeditas  
Si vero seruet locus et color: vt sit albus: et subsidens: et  
substantia p̄mutet vt incōtinua sit et indiuisa: vituperabi  
lis est: qd sūgt terciē digestionis perturbationē fieri ex v̄  
tositate: vt v̄tositas incidēs: sediminis cōpaginē et cōti  
nuitatē remoueat. Quodcūq; p̄ior. Id est quēcūq; mu  
tatio facta a p̄ioribus differētis. ¶ Faciēs discrimina  
motus. Id est faciēs sedimē disierre a laudabili sedimine  
¶ Motus dissonus et varius p̄pter mutationē factā in  
cōtrario talis motus siue talis p̄turbatio ledit et incru  
dat sedimē. i. vitiosum et infame ostendit. ¶ Seruatis re  
liquis. Id est colore et suba. ¶ Si pēdat. Id est fiat eneo  
rima. ¶ Aut petat altū. vt fiat nephilis. ¶ Saluo iure.  
Id est permanente substantia et albedine perseverante ge  
nerata in terciā digestionē. ¶ Elis ventosa. Generata  
in terciā digestionē. ¶ Mouet. Id est diuellit et conti  
nuitatē interruptā significat: et ne per hunc motū intelli  
gat impulsione et non disgregationē subiungit. ¶ Lō  
page soluta. Id est discontinuata.

¶ Determinat de sedimine rubeo et subrubeo.  
Subrubeum qm̄ de sanguine constat aquoso.  
Est peius rubeo: q̄uis vicinius albo.



Designat rubeum q̄ longa sit euerſa febris.  
Cum ſit cauſa mali nature filius humor.  
Leuis et excoctus reſolubilis ac moderatus.

**E**xpoſitio. Comparat auctor ſedimē in colore rubeum ad ſubrubeū dicēs q̄ ſedimē ſubrubeū eſt vituperabilius rubeo ſedimine cuius ratio eſt: q̄ ſedimē ſubrubeū h̄z fieri ex ſanguine aquoſo et aliquoſiter indigeſto et crudo: id ſiḡt cruditatē materie: et per cōſequēs lōgitudinē morbi et per cōſequens ex morbi longitudine minatur defectus virtutis. **Q**uāuis vicinis. Licet ſm colore appropinquet maioris ſedimē ſubrubeū ad albū q̄ ipm rubeū in diſteſtione: tñ magis eſt elōgatū a bono vt dicif in cōmento. **D**esignat. Determinat de ſedimine rubeo et dicif q̄ inter oēs ſpēs ſediminis poſt ſedimē laudabile melius eſt ſedimē rubeū: q̄ tale fit ex ſanguine bono et bene diſteſto qui aptus eſt faciliter cōuerſi in ſubſtantiā mēbroꝝ in tertia diſteſtione: et ita ſiḡtur egritudo bñ terminabilis et ſalubris: ſed tñ lōga ratiōes patēt in cōmēto. **C**ommentū. Subrubeū. Subiūgit de ſedimine ſubrubeo qđ videt̄ cōtra naturā q̄ ſedimē aliqđ fit ſubrubeū vel alteriꝝ coloris q̄ alibi: maxime cū ſit ſupfluitas tertię diſteſtionis decife a nutrimentō mēbroꝝ. Itā mēbra alba ſunt et nutrimentū ipm albū eſt. Et qđ ab ipō nutrimento deciditur d̄z eſſe albū: q̄ nullū ſedimē debet eſſe alterius coloris q̄ albi: quid eſt ergo qđ auctores dicūt q̄ aliquod ſedimen eſt rubeū vel ſubrubeū. Rñdemus ſi ſedimē eſt ſupfluitas tertię diſteſtionis cōcedim⁹ ſedimē eſſe albū. Sed qñq; nomine ſediminis quadā vaga et cōmuni ſignificatiōe intelligim⁹ id qđ in fundo vrine reſidet: ſiue ſit humor crudus: ſiue ſanguis: ſiue putredo: ſiue ſanies vel globoliſitas arene et ſm talē intelligentiā aliqđ ſedimē dicitur eſſe rubeū vel ſubrubeū. Subrubeū ſedimē dicif eſſe malū: q̄ ſignificatur factū eſſe ex crudo et aquoſo ſanguine



ne. Unde cōtinuatur plixitas egritudinis propter mate-  
terie cruditatē. Sed tñ non minatur periculi: qz fit de  
sanguinea materia que tēperata est respectu aliaz. Sed  
mirū est qđ auctor dicit. Subrube? peius est rubeo. Itā  
albū fm se maxime est bonū rubeū nō magis elongatur  
ab albo qđ subrubeum. Et subrubeū mediū est inter rube-  
um et albū nec pōt fieri trāsitus de rubeo in albū: nisi per  
subrubeū ex mediata digestionē: ergo cū subrubeū p̄rim?  
fit albo qđ rubeū minus malū est qđ rubeū: licet dicat au-  
ctor ipm esse peiorē rubeo. Ad hoc dicimus qđ subrubeus  
sedimē a natura decoctione magis elongatur ab albo qđ  
rubeū. Itō em fit subrubeū mediāte digestionē albi vel  
rubei. Sed potius ex crudo et aquoso sanguine qui pro-  
pter cruditatem suā nō potuit perfecte excoqui et rubifi-  
cari: neq; etiā sibi oīno sanguineā spēm adaptari. Rubeū  
aut sedimē p̄pinquius est et affinius albo: qm sanguis qđ  
tñ precessit decoctus est: ex qua decoctiōe facta pōt de  
facili mēbris assimilari. ¶ Quāuis vicinus albo. Istam  
vicinitatē intellige fm colorē tñ et nō fm digestiōis me-  
diationē. ¶ Designat rubeū. Determinat de rubeo ses-  
dimine qđ post albū inter species sediminis laudabilius  
est et cōuertibilius: s̄gt tñ longā egritudinē p̄pter abnō-  
dantiā materie et p̄pter cruditatē. ¶ Eucritā. Id est bñ  
determinabilem p̄pter sui tēperatiā. Fit em de sanguine  
puro et sincero qui mēbris est amicus. Itā mēbra dū-  
cia sunt et sanguis est dulcis: et de tali sanguine mēbra nu-  
triuntur. ¶ Eucritā. Id est bene digestibilē ab eo qđ est  
bonū et crasis. vnde discrita cōtrariū s̄gt. ¶ Filius natu-  
re. Propter amicitatē quā habet cū mēbris: et est de-  
scriptio sanguinis. ¶ Levis. Quia muliebres habet qua-  
litates et substātiā mollē et feruētes. ¶ Excoctus. Id est  
digest? qđ indicat mediocritas sube. Itā si esset crudus  
exiret aquosus: si adustus grossus: ergo qz bene est coct?  
et legitime digestus: ideo mediocris. ¶ Resolubilis. Id



est aptus resolui ⁊ digeri in tertia digestionē: et hoc propter abilitatem suarum qualitatum. Est enim calidus ⁊ humidus que qualitates fauent digestionē. ¶ Moderatas. Hoc potest referri ad temperantiam qualitatus vel ad temperantiam quantitatis: de qualitatibus constat. Sed moderantia quantitatis necessaria est. Est autē hec moderantia et proportio in mundificatione quantitatis ut in duplo magis sit de sanguine in humano corpore q̄ de flegmate et in duplo plus de flegmate q̄ de colera et in duplo plus de colera q̄ de melancolia et hoc manifestum potest esse diligenter intuenti.

¶ De sedimine nigro sequitur.

Mature funestat opus culmēq; vigoris.

Altius euertit sedimē nigre speciei.

Quod summū tenet aut mediū minus est vitiosus.

Hoc tamen offendit in pluribus illud in vno.

Plus nūero peccat nephilis nigra nō ideo plus.

Plus peccat sedimē nigrū: sed non numero plus.

Defectum numeri cause violentia pensat.

Aggrauat et cumulat mala circumstantia culpā.

¶ Expositio. Determinat hic auctor de sedimine nigro et dicit q̄ inter omnes species sediminis deterius et vituperabilius est sedimen nigrum: quia significat mortificationem et euersionem caloris vel vigoris. Sediminis nigri tres sunt species s̄ in tria loca que occupat in vrina videlicet fundum aut medium aut superius. ¶ Quod summum. Dicit hic q̄ sedimen nigrum quod apparet in medio vrine vel in superiori parte vrine non significat tantum malum: quantum sedimen in fundo existens: quod quidem sit in fundo existens est in ultimo illaudabile: et malū est. ¶ Hoc tñ. Hic dicit q̄ sedimen nigrū existens in medio vrine vel in superiori parte in pluribus differē: ⁊ peccat: quis in colore cui sit nigrū: in loco cū sit altū.



Seclimē nigrū in fundo solūmō peccat in vna differētia.  
s. in colore solū. In loco hō nō quia tenet locū debitū ⁊ le  
gitimū sediminis naturalis. Sermo auctoris cōtinet fal  
sitate. Ex hoc qđ dicit sedimē nigrū i fundo solū peccat  
in vno: quia sūm veritatē peccat in multis. s. in loco in sub  
stātia: ⁊ in colore. In loco qđ si esset in medio vine nō tā  
tū esset malum. Peccat ergo sūm locum: ⁊ ipse dicit qđ le  
gitimū locū tenet. qđ est fallum. Peccat in substātia ma  
gis suspensū vel altū. Illud sedimē nigrū qđ est in fun  
do: quia est substantie spissie ⁊ terrestris que nullo modo  
potuit subtiliari a calore: ⁊ ideo magis peccat i substātia  
Egidius hō istud nō cōsiderauit. Peccat etiā in colore  
vt dictū est. Hō ergo peccat solū in vno nigrū sedimē in  
fundo. Se peccat in multis ⁊ sic cōcludit qđ inter omnes  
species sediminis deterius ē sedimē nigrū: ⁊ adhuc magis  
qđ est in fungo nigrū. Et ista sufficiāt de cōsiderationib⁹  
vinaz. ¶ Cōmētū. Nature. ¶ In isto vltimo capitulo  
pponit de nigro sedimine qđ detestabili⁹ ē oib⁹ alijs spe  
cieb⁹ sediminiū qđ significat mortificationē: quia nigrū  
sedimen si occupat fundum prius est qđ Eneozima: ni  
grum: vt patet. Sed eneozima nigrum peccat in pluri  
bus. s. in colore: quia est nigrum in loco quia est eleuatū.  
Solutio licet eneozima nigrum peccet in pluribus: ⁊ sedi  
men nigrum peccet in paucioribus. tamen maius pecca  
tum est in sedimine nigro qđ sit peccatum nigri eneozima  
tis quāuis peccet in pluribus. Quātitas enim quandoq̃  
vincit nūerū in malicia. Nigrum ergo sedimen prius est  
quia significat cāz mortis magis abundare. Unde sedimē  
tale ex abundantia sue malicie ⁊ terrestritate deorsum  
deprimitur. Illud hō qđ significat cām mortis min⁹ abū  
dare sursum tēdit. Vel aliter pōt intelligi. nigrum sedimē  
sigt calozē naturalē penit⁹ eē extinctū. vñ ab ipso nulla  
potest fieri resolutio: ⁊ qđ nulla resolutio sit nulla gñatvē  
tesitas in corpe: ⁊ qđ nulla gñatvētesitas nulla pōt esse

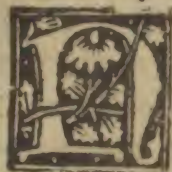


causa qua possit sedimen impelli in ptem superiores: qđ est  
ppter vltimatam extinctionē caloris naturalis. Et cū ex  
defectu resolutionis nulla generet ventositas: mortale et  
summū piculū. Eneozima vō nigrū et si ostēdat naturalis  
caloris extinctionē: tñ qđ est impulsio facta ex vētositate  
significat aliquātulū vigorē caloris naturalis: ex cuius reso-  
lutione ventositas pcessit qđ sedimē impullit. lra plana ē  
**¶** Hō ideo plusidest i quātitate. **¶** Pulmēq̄ vigoris. i.  
altitudinē vel formā piramidale. Cū em calor sit fortis  
suū sublectū eleuat sicut videmus: qđ iuuenes incedūt re-  
cti ppter caloris multitudinē et fortitudinē. Senes aut in-  
clinati ppter eius defectū: et calor huiusmodi reddit virtu-  
tē vigorosā. **¶** Uigoris. i. virtutis. Alcius. i. pfundi⁹ qđ  
in radice sua et in centro suo. **¶** Qđ summū causa huius  
iam declaratur cum hoc sedimē nigrū suspēsus et altū plu-  
ra indicat peccata qđ sedimē nigrū residēs. qm indicat vē-  
tositatē quā non facit sedimē residēs. Sed videt qđ volue-  
rit innuere qđ nigrū sedimē in fundo sit in loco suo natu-  
rali. Sed nos dicimus prius qđ ille locus est pprius et na-  
turalis. ypostasis naturalis etc. Sed naturale et in natu-  
rale eundē locū naturalē nō habebūt: ppter hoc sane vel  
satis intelligit rationis oppositio hoc mō sedimē natās  
aut suspēsum qđ dicit eneozima peccat in loco ex vētosi-  
tate qđ debilitat calorē naturalē et spargit et soluit eius pti-  
nuitatē. Unde peccat in duobus. Sedimē vō residēs tñ  
in vno S; certe si velis subtiliter pscrutari veritatem rei  
fmo auctoris est simplr falsus: qm sedimē residēs maiorē  
defectū caloris naturalis significat qđ suspensum. Signi-  
ficat em suspēsus. pctm in suba. Diuellitur enī suba in  
eo. sed sedimen in fundo: non. Et dico qđ sedimē nigrum  
residēs plus peccat in suba qđ suspēsum: quoniā nullo mō  
subtiliatur a colore. Suspēsus aut subtiliatur aliquo mo-  
do: sed hic solū ad extrema resperit et vētositatem discon-  
tinuantem p̄siderauit in suspensio qđ in alio neutrū inue-



nit. Et ideo plura peccata posuit in suspenso q̄ in res-  
dente cum ⁊ hoc sit propter ventositatem suspensum et  
aliud naturam: seu ipostasis proprietatem habet. et sic  
poteris aliquo modo auctorem defendere quoniam stu-  
porem facit audientibus in suo modo loquendi. ¶ In  
vno residens talis aut in vno loco. Vel dic secundum euz  
q̄ si peccat in loco cū sic valde graue q̄ hoc pbat. ¶ He-  
philis ⁊ c. Plura peccata in numero significat tamen suū  
vitiū in quantitate: ⁊ sū veritatem non est tantum quā-  
tum sediminis residentis. Residuum sermonis est intelle-  
ctum. ¶ Et sic est finis ad laudem dei ⁊ beate marie vir-  
ginis omniumq; celi colarum. Amen.

¶ Ultimum capitulum ponitur quo Egidius opus su-  
um completum sigillat.



**M**unc mea complet o respira musa labore  
Strige rotā. cui sū cohibe opesce fluēta  
Laude musandini torrētes flumīs vns  
Vltro equoci gāzas p̄lata salerni (das.  
Spge nec v̄sonis apices: nec dogmata mauri  
Sobria claude larem metuens liuoris ocellum.  
Ne recum moueat contraria secta duellum.  
Discolus ⁊ mordax vehemēs clamorū ianīs  
Quem sterili lolio pascit farragine cruda.  
Inflat et infatuat. mons pessulanicus errans:  
Ne probis fontem laceret formeq; nitorem.  
Obscuret maculis. vereor clara basia figat.  
Venoni populo faciem nec casta reuelet.  
Simbria mōstretur quā non est tangere dignus.  
¶ Expositio. Hunc mea. ¶ Completo opere suo: et  
posita doctrina sua de vrina et vrine significationibus et  
pius contentis stilum sui operis narrando more metrico  
scribentium musam suam inuocans: orimō finēz suo ope

¶



ri assignans ipm sigillat et claudit. Scdo autēcat et ap-  
probat hūc libellum auctoritate alioꝝ pboꝝ viroꝝ  
quoꝝ sniam imitat⁹ est. Tertio reprobat et vitupat medi-  
cos de pessulano monte et eoꝝ sequaces ppter eoꝝ erro-  
res. secūda ibi. Claude musandini. tertia ibi. Discolus et  
mordax. Et hec tertia pars diuidit in tres ptes. primo  
redarguit illos medicos. scdo recōciliat cū magistris mō-  
tis pessulani ne maledicant de ea. tertio vilipēdit vulgares  
et idiotas et ignorātes vel scholares garrulos: ibi. secun-  
da He pbi: ibi. tertia Lenoni pplo: ¶ Hūc mea. litte-  
ralis expositio. ¶ Dea musa. i. doctrina. Respira. i. finē  
imponas. ¶ Cōpleto labore. i. finito libro. Strige rotā  
idest siste mobile igeniū Egidij q̄ est capax oim sicut fi-  
gura circularis rote. ¶ Cursum cohibe. i. finias studiū:  
in quo nulla est quies sicut in cursu. ¶ Cōpesce fluentia  
i. canones et regulas traditas ī hoc libro. Nota q̄ merito  
assimilat scientiā flumini: q̄ sicut flumē cōtinue labitur et  
mutatur: ita sciētia a doctorib⁹ tradita in suis opinionib⁹  
bus cōtinue seu quotidie diuersificat et inouat. ¶ Lau-  
de yndas torrentis flumis musandini. i. inundatiōes do-  
cumentoz illius viri q̄ dictus est petrus musandini: quē  
imitatus ē Egidius. ¶ Nō prelata vltra gazas salerni  
equiuoci. i. tu musa nō extēsa vltra thesaurum sciētie pbi  
medici de salerno: qui vir dicebat magister salern⁹. vnde  
salernus equiuoce dicit de viro isto et de ciuitate in qua  
erat iste vir. ¶ Sparge nec vsonis apices nec dogmata  
mauri. i. nō excedas terminos scientie magistri vsonis et  
magistri mauri. q̄ etiā de vrinis tractauere. ¶ Sobria. i.  
tu doctrina mea. ¶ Claude larē. i. finem impone. Deo  
tuens liuoris ocellū. i. parū oculū: q̄ de cōsuetudine ini-  
dentiū alteri est subclaudere et puificare oculū quo intue-  
tur bona alioꝝ: vt fingant quasi se non videre talia bona  
liuoris. i. inuidie illoꝝ de mōte pessulano. Contraria se-  
ctantur iuidoꝝ de mōte pessulano q̄ Egidio inuidebant



de tam preclaro opere. ¶ Duellum. i. bellum. Mōspes-  
sulanicus errans. i. supbia medicoꝝ errantiū de monte  
pessulano. Discolus. i. diuersariū ⁊ falsarum opinionum.  
Mordax. i. stimulans. Tebemens potens ad maledicen-  
dum. Clamosus. i. sophista clamator. Inanis. i. vacuus  
scientia. Inflatur et infatuatur. superbire facit medicum et  
enunciare verba parum perfecta. Quem scilicet medicus.  
¶ Pascit sterili lolio. i. inutili ⁊ mala doctrina que lolio  
assimilari potest: quod falsas segetes deturpat: ⁊ comes-  
dentibus multa inducit nocumenta. ¶ Ne laceret. i. me-  
dicus pessulanicus. Fontē scientie tue o mea musa. Pro-  
bis. i. maledictis: vñ pbis. i. medicis de salerno q. pbi ⁊ bo-  
ni medici sūt. ¶ Formeꝝ mitorē. i. splendorē tue pulchri-  
tudinis. Maculis. i. maledictis vereor timeo. ¶ Clara  
basia fiāt. s. cū sapiētib⁹ magistris ⁊ doctorib⁹: vñ figat. i.  
medicus pessulan⁹. Nec reueles. i. nec ostēdas. Faciē. i. li-  
brum. Nec casta fimbria mōstret: idest tua secreta ⁊ pudī-  
biūda que sub vestibulis ⁊ fimbria velant nō mōstrent. Leo-  
noni pplō. i. reportatori maloz verboꝝ. Quā. s. fimbriam  
idest secreta tua pudēda. ¶ Nō est dignus tāgere. s. po-  
pulus leno et inuidus propter suam grossiciem.

¶ Sequitur de modo iudicandi vrinas.

**I**ste est modus iudicandi vrinas vnde sic  
est procedendum primo de colore. secundo  
de substantia. tertio de contentis. Est ergo  
hic modus talis: quia primo scire debes cu-  
ius est vrina scz viri vel mulieris. Item vi-  
rum iuuentis vel senex: seu cuiuscūq; etatis. Itē si est diu-  
q; patitur vel nō: hoc si egritudo de nouo orta sit vel an-  
tiqua. Deinde sequitur iudicium per hunc modum. Tri-  
na ista colorata est colore nimium citrino: et ideo attesta-  
tur colere rubee. Turbata est ⁊ obnūbrata ex materia pu-  
trefacta extra vasa ⁊ iō triteo: simplici vñ duplici laborat  
ex colera putrefctā extra vasa: ille vñ illa cui⁹ est hec vrina.

¶ ij



Et hoc dico quātū est de colore ⁊ suba. Circul⁹ est gros-  
sus ⁊ niger ⁊ figt dolorē capitis in illo vel in illa cuius est  
vrina. Itē sunt grana in circulo: et ostēdunt reumatismū  
vnde debet cōqueri de dolore capitis ex reumate ille vel  
illa. Sunt ibi alia grana que distāt linealiter sub circulo:  
et tarde redūt ad circuli: ⁊ ostēdunt fluxū humoz a capi-  
te ad pectus descendantiū in illo vel in illa cuius est vrina  
vnde debet cōqueri de dolore pectoris ⁊ grauedine: ⁊ per  
cōpassionē de dolore stomachi ille vel illa cuius est vrina.  
Itē est ibi nubes cū granis: ⁊ ostēdūt siccitatē pectoris  
in illo vel in illa ⁊c. Itē surfuree resolutiones ⁊ squamose  
vt petaloides ⁊ crinoides q̄ sunt sicut quarta pars grani  
per totū corpus vrine et ostendūt vniuersalē dissolutio-  
nem illius cui⁹ est vrina. Itē est ibi quoddā cōtentū atho-  
mosum nigrū: ⁊ figt dolorē sub aliquo ipocūdrīo scilicet  
dextro vel sinistro vnde debet cōqueri de dolore ipocū-  
drīoz. Itē est ibi quoddā cōtentū spermaticū ⁊ triebosus  
qđ habet pilū eleuatū et figt dolorē iuncturaz illius cui⁹  
est vrina hic nō sunt alie resolutiones nec alia cōtenta: in  
si ista que dicta sunt: nisi quedā que sunt in fundo subfor-  
ma cineris quoz quedā vergūt in flauedinē ⁊ quedam in  
nigredinē: ⁊ habent adherentiā manifestā: ⁊ ostendūt in  
mulieribus retentionem menstruoz vnde debet conque-  
ri de retentione menstruoz illa ⁊c. Hec eadē ostendūt in  
viris opilationem viarum epatis et splenis vnde debet  
conqueri de dolore splenis et epatis. Item sunt alia con-  
tenta que sunt nigra opilatīua que quandoq; apparent  
cum quibusdam resolutionibus squamosis in fundo vri-  
ne: ⁊ ostendunt multam repletionem intestinorū cum cō-  
stipatione vētris illius cuius est vrina. Et q; sapiētī pau-  
ca sufficiunt ideo hec ad presens sufficiant: quia idem mo-  
dus et idem cursus seruatur in omnibus alijs contentis  
in quibuscunq; vrinis appareant.

**¶ De contentis vinarum colore ⁊ substātia.**



**C**olor et suba vrine supra modum significant. Cōten-  
 tum sīgt in quo mēbro materia morbi cōtinetur. Itē cō-  
 tentū spermaticū longū in forma pilī in radice trumbo-  
 sum. i. grossū attestari habet supra dolorē mēbroꝝ iun-  
 cturaliū. i. arteticā significat. Itē ptentū in fundo vrina-  
 lis grossius albū et trūbosum et quasi massa carnosā signi-  
 ficat dissolutionē a renibus: siue descētionē: et dicitur in-  
 curabilis egritudo renū: scz in suba renū: q: vrina trāsies  
 per renes cū sit mordicatiua vel incēsua magis dissoluit  
 q̄ possint cōsolidare medicamina vñ incurabilis est. Itē  
 nebula in supficie apparēs significat dolorē spūaliū. vñ  
 significat q̄ magnus dolo: est in pulmone vel corde vel  
 diafragmate. Itē grana sub circulo significāt repletionē  
 stomachi. Itē in fundo grana residentia et nigra signifi-  
 cāt repletionē intestinoꝝ: et q̄ feces sunt putrefacte in in-  
 testinis. Itē squamosa nigra cū cōtentis nigris signifi-  
 cant cōstipationē. Itē squamose resolutiones et pingues  
 sīgt supra ethicā scde speciei. Circul⁹ grossus et aquosus  
 et granulosis apparēs cū vrina discolorata scotomiā vñ  
 vertiginē cerebri ostēdit. Viridis color apparēs cū vrina  
 significāt febrē: et tinuā frenesim ostēdit. Itē ois ampul-  
 la grossa et viscosa valde late apparēs cū vrina remissa  
 dolorē rerum ostendit. Cū vrina vero intensa et pauca  
 cruditatē vrine ostendit. Item omne granum in cir-  
 culo cū spuma intercisa reumatismū ostēdit. Stās vero  
 linealiter sub circulo fluxū humoꝝ ad pectus vel ipociū  
 dria ostēdit. Si ex obliquo sub medio circuli fuerit: putre-  
 factionē humoꝝ i stomacho ostēdit. Sed si cū nubea ae-  
 rea fuerit calorē pectoris designat. Spuma apparens in  
 circulo cū vrina tincta et cōfusa: excessum calorē innatu-  
 ralis in medijs mēbris cū putrefactione humoꝝ ostēdit.  
 Si viscosa et ampullosa fuerit: longitudinem egritudinis  
 sīgt. Si crocei coloris fuerit: calorē epatis sīgt. Si resi-  
 det in fundo cū spermaticis resolutionibus trumbofis:

¶ in



ulcerationē vesice significat. Itē oīs pinguedo apparēs  
in toto corpore vrine: principii ethice signat. Residens, & o  
in fundo vrine: liquefactionē renū significat. Itē humor  
residens in fundo cum contentis cinerosis spermaticis  
grauedinem intestino:um ostēdit. Apparens sursum cum  
granulis: offensam pectoris ostendit. Itē si sanguis ap-  
paret in toto corpore vrine: vene rupturā in epate osten-  
dit. Si paucus cum aliqua pinguedine: in renibus ostendit  
rupturā. Sed si paucus & trumbosus cum spermaticis re-  
solutionibus trumbosis: rupturā vene in vesica ostendit  
Si arenosus cinerosus residens in fundo: nefresim osten-  
dit. Si cum substantia oleagina: ethicā ostendit. Si vero  
fuerit cum vrina radiosa: mundificationē splenis & epatis  
ostēdit. Si & o cum vrina liuente per totū habēte spumam  
ampullosā & albā: leucofantiā ostendit. Si cum vrina signi-  
ficante febrē: dissolutionē corporis ostendit. Si & o appa-  
reat cum vrina cōcussa habente circulum granulorum: scia-  
ticam ostendit. Si vero appareat cum vrina significante fie-  
gma salsum: scabiē ostēdit. Itē pilus apparens in toto  
corpore vrine: si vrina sit remissa inacredine totius corpo-  
ris ostendit. Si & o appareat in regione continuata ipsi  
circulo: stricture pectoris significat. Itē longus pilus re-  
sidens in fundo: grauidinem renū ostendit. Itē si furfur  
resideat in fundo cum squamis latis: scabiē vesice ostēdit  
Si in toto corpore vrine significātis febrē grauedinem  
admotus significat. Si cum vrina oleagina & liuente: secū-  
dam speciem ethice ostendit. Si sanies & ampla & lata re-  
sideat in fundo: scabiē vesice ostendit. Si & o fuerint par-  
ue resolutiones admixte notis spermaticis separatis: cō-  
stipationē ventris ostēdit. Si vero in toto corpore vrine  
significantis febrē: pigritiam admotū ostendit. Si cum  
vrina aliquantulū oleagina: primā speciem ethice ostēdit.  
Item si athomi albi residēt in fundo & cum vrina radiosa  
aut diaphana: lepram ostendit. Si cum vrina granulo-



sa:arteticam significat. Si niger fuerit atq̃ homus appa-  
rens in medio corporis vrine:apostemationē mēbri ostē-  
dit. Itē si cōtentū spermaticum coagulatiū in modus bō-  
bicus resideat in fundo:mulierem concepisse significat.  
Item si pila fuerint lata:et in modū lane et cū circulo gra-  
nuloso:paralifim ostendit. Itē si fuerit rotundū in radi-  
ce cum quodā pilo sibi admixto:arteticam ostēdit. Itē  
si contentū spermaticū fuerit cum quadā nigredine: strā-  
guriā significat. Item si fuerint plura et lactea i toto cor-  
pore vrine:pollutionē aut coitū precessisse significat.  
Item si cōtenta cinerosa apparēt in vrina separata vero  
gentia ad albedinē quadā a nigridine: intestinozū re-  
pletionem ostēdit. Item si ex toto nigra fuerit et grossa  
et separata:retentionem emoroidaz ostēdit. Si ex toto  
nigra habentia adherentiā:retentionē mēstruozū osten-  
dit. Si vero cū vrina grossa cōfusa:precipitationē matris  
cis ostendit. Itē si quedā alba quedā nigra habētia ad-  
herentiā cū vrina radiosā:opilationem splenis et epatis  
ostendit. Item ipostasis residēs in fundo cum omnibus  
suis differētis:completam digestionem significat.

**¶** Docet vnde causantur colores.

**C**ontrahitur de sufficientia colorum. Dicen-  
dum est q̃ colores causantur ab humorib⁹  
Sed omnis humor aut est simplex aut cō-  
positus:ergo causatur color aut ex simpli-  
ci aut ex composito. Si ex simplici:sic ha-  
bemus ex vnoquoq̃ humore vnum colorem. Unde a san-  
guine colorem rubeum obscurum. A colera colorem ni-  
mum citrinum. A melencolia glaucum. A flegmate al-  
bum. Item possunt humores commisceri:et quorūdam  
humozum commixtio est possib ilis:et quorūdam impos-  
sibilis. Possibilis est:vt sanguinis et colere. Sanguis  
et flegmatis. Flegmatis et melancolie. Melancolie  
et colere. Impossibilis commixtio est,vt flegmatis et co-

Y iij



lere: tamen admiscuntur cū sint in locis vicinis: sicut flegma in ore stomachi et colera in fundo. Est et impossibilis cōmixtio sanguinis et melācolie. Si aut flegma admisceatur cū melēcolia: aut illa cōmixtio erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color karopos. Si inequalis et flegma erit supabundās erit color lacteus. Si melācolia erit color glaucus. Item si fiat cōmixtio coleret flegmatis: aut erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color citrinus. Si inequalis et flegma supabundat erit color pallidus et subpallidus. Si colera supabundat erit color subcitrinus. Si aut obijciat quod quā colera supabundat debet esse intensio: quod quā cōmixtio est equalis. Respondendum est quod non dicitur color citrinus ex illa equali cōmixtione sed rōne temperatīe: quā caliditatē et siccitatē colere temperat flegma: et color citrinus est temperatio omnibus coloribus. Et propter hoc de tali cōmixtione est color citrinus non rōne intentionis et remissionis: sed rōne temperatīe. Si fiat cōmixtio colere et sanguinis: aut erit equalis aut inequalis. Si fit equalis erit color rufus. Si inequalis et colera supabundat erit color subrufus. Si sanguis supabundat erit color rubeus. Item potest fieri cōmixtio colere aduste et sanguinis adust: et illa cōmixtio aut erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color inopos. Si inequalis et sanguis supabundauerit tunc erit color rubicundus. Sed si colera supabundat sic erit color subrubicundus. Item color kianos ex cōmixtione omnium humorum corruptorum generatur. Color aut viridis et liuidus causatur ex albo et nigro. Si niger vincat album erit color viridis. Si albus vincat nigrum erit color liuidus. Et hec est sufficientia omnium colorum. Sed si queratur quare non fit color ex alijs humoribus quod possunt cōmisceri: dicendum est quod non cōueniunt nisi in qualitatibus passivis: et color causatur tantummodo ab actiuis.

**E**t sic est finis ad laudē omnipotentis dei et sue genitricis omniumque celicolarum. Amen.



**C**lenantius mutius de camerino. Alexandro de bartho-  
lacijs de mōte vlni. salutē plurimā dicit. Suscepi nuper  
amicoꝝ optime. Alexander ac patrie tue honoꝝ ⁊ decus cō-  
muni iuuenū medecine studentū vtilitate ductus opuscu-  
la duo corrigēda: pulcherrima quidē maximeq; cognitu.  
necessaria quoz alterū de pulsibns alterū de vrinis inscri-  
ptum est. Hanc emēdationē meā cū alicuius docti periti-  
q; iudico subijcere vellem: tu mihi occurristi hac dign?  
sensura. Noui em̄ iampridem ingenij tui acūmē atq; sum-  
maz: tuꝝ in alijs rebus omnibꝫ tū in hac medēdi arte dili-  
gētiā atq; peritiā. Hic accedit noster amoꝝ ac mutua be-  
niuolentia qua effectū est vt tuū potius q̄ alcius alteriꝫ  
examē subirē. Probe nāq; scio te vt verū amicum decet.  
ab omni simulatione atq; adulatione alienū esse: ac preci-  
pue in hac re que si recte perfecta fuerit: non dubito quin  
et vltima ⁊ gratissima studiosis iuuenibꝫ sit futura. Qua-  
re per lege quelo hec duo opuscula atq; castigatiōes me-  
as diligenter perpēde: necnō vt tibi videbit: corrige quo  
audaciꝫ ea imp̄ssioꝝibꝫ trāscribēda tradere possumꝫ Vale.



**D**attuoꝝ sunt mēbra p̄cipalia: quibꝫ  
humani corporis machina firmis: basi-  
bus ⁊ fundamentis roborata consistit  
Cerebrum: cor epar et testiculi. Dicūť  
autem p̄incipia non q̄ ad cuiusq; hoz  
interemptionses sequatur interemptio  
et destructio animalis. Ablatis enim:  
testiculis ab humano corpore: quāuis deformeť corpus ⁊  
in femineā degeneret naturā nō ideo interimitur nec sta-  
tim substātie denegatur. Sed ideo p̄incipalia dicuntur  
quia toto corpori dominātur ⁊ p̄incipant f̄m dispositio-  
nem et f̄m moderationem virtutū. Scđm dispositiones.  
p̄incipantur quia si in vnū cōcurrāt crases p̄ncipioꝝ p̄fe-  
cte f̄m eas totum corpus disponetur. Scđm virtutum:  
moderationem. quia in cerebro p̄cipat virtus motiua ⁊



sensibilis. et principaliter in corde fundatur virtus vegeta-  
tiua et spiritalis. In epate principatur siue dominatur  
virtus augmētatiua et nutritibilis. in testiculis luxuriatur  
et iocundatur ppagatiua et generabilis. Harum quattuor  
virtutū cōmunior et vtilior et latius patens ceteris est nu-  
tribilis et natura prior. Nam ante aīe infusione suos mo-  
tus in corpore experitur. Cum em corpus humanū sit  
fluxibile et tributariū dissolutionis: necessario deficeret  
nisi virtus nutritibilis deperdita restauraret et toto tem-  
pore vnionis aīe ad corpus operatur et vniuersa existē-  
tiā cōmittat. Unde iugis et inseparabilis comes et socia  
nature: et magis intrinseca et fidelis est. Unde cū virtus nu-  
tribilis nō possit operari sine fundamēto cui initit. Et  
epar sit eius principale subiectū vel fundamentū puenit  
epar prius eē formatū ceteris mēbris. Et corpis edificium  
ab epate tanq ad fundamēto primario cōsurgit. id epar  
prima radix corporis iudicatur. Virtus vegetabilis et si  
sit dignior: q corpus ad altiorē locum vel gradū puehit  
et ipm vegetabili splēdore illustrat: tamen natura poste-  
rior est: nec est corpori coequalis. Et si illud operet ante  
infusione anime: exiliter tamē et semiplene actionē suam  
exequit. Ante infusione aīe viuit corp? nō aīa nec animatio-  
ne: sed vegetatione sicut arbores spiritu viriditat. ve-  
getatur toto ho tpe mutationis aīe et corporis spūalis  
virtus aduegetat vel negocia super mēbrū in quo fun-  
data est. et virtus illa dignitate vel eminentia in corde.  
Sed natura et tpe formatiōis posterior. Virtus motiua et  
sensibilis excellentior est precedētib? prelatione dignita-  
tis. Soli em militat aīe. Item ab aīa pcedit: sed est tpe  
et natura posterior. Nam ante aīe infusione virtus bec est  
impedita. Nec valet operari. ppter ea enim ex infusione  
aīe contrahit. Sicut aut virtus sensibilis posterior est et  
tēporis ratione. et nature cōditione. Sic et mēbrum qd est  
huius virtutis fundamentū: postea est formatum. Quar



ta virtus que ppagatiua est et generabilis ceteris virtu-  
tibus indignior est natura et tēpore posterior: indignior:  
q: non est substantialis corpori nec adeo necessaria: nec  
ad nature spectat essentiā: sicut ceterae virtutes: sine qb?  
et earum etatibus nō pōt cōtinuari essentiā: et pōt dici  
peior: ex natura humane cōplexionis et ppositionis po-  
sterior: tēpore et natura q: talis virtus ad degerendū nō  
mouet in corpore ante illusionē aie: nec post illusionem  
ipsius: nisi in tempore pubei tatis ossibus medulla reple-  
tis augmētatis humoribus: confortato calore naturali  
ampliatis meatibus causa coitus: etatis feruore cōcurrē-  
tibus. Tūc quidē hec virtus excellēter, et egregie ad sue  
operationis ministratiōē vlt' ministeriū ex causaz humi-  
ditate puocat. Hec autē operatio est effrenis sicut: aliaz  
virtutū. Cū em effrenato cursu hec virtus aliquādo tpe  
suā cōtinuat actiōnē: enervat corp? et tabescit: et in defe-  
ctum declinat corpus. Unde certū est, q: hec virtutis, ope-  
ratio nō est ita subalis nature et necessaria: cū ex sua cōti-  
nua actiōe corporis pariat defectū: et aiale corpus iugiter  
et indefinēter expirat: inspirat et respirat: et aia vegetabi-  
li illustratiū p̄tinue mēbra degerūt: appetūt: retinēt vt ab  
aliqb? supfluis corp? mūdēt: p̄tinue mouētur. Sūt itaq;  
hui? virtutis hū effect? magis effrenes et magis violenti  
et nequaquam virtutis generalis effect?: cui? opatio in mul-  
tis suspendit: in quibus ad petrā p̄tinētie paruuli allidū-  
tur. In alijs vō ppter frigidā testiculorum cresim talis  
actio ipedit: q: ex causis ad coitū p̄currētib? priuāt. in-  
de est q: hec virtus nature nō puenit: nisi propter propa-  
gationem vt rerū genera per multiplicatiōē particula-  
rium ne intereant cōseruātur. Homo em non continue  
durat: oportet ergo vt permaneat successiue virtuti pro-  
pagatiue suū mēbrū simile et conforme: principalibus  
ceteris indignius: et posterius tēpore sibi formā speciem  
vendicauit. Cū itaq; cor et epar tāto principis p̄iudicio



preferatur: ideo fm crases istoz mēbroz teste Ballie. in  
tegni. Totū corpus disponet nō a crebro et nō a testicu  
lis asserit Ballie. totū corpus suā trahere dispositiones  
sed cordi tm et epati hoc debet inde est q veterū philoso  
phoz studiosa intētio ad hoz mēbroz naturas et habitu  
dines inuestigandas fuit maxime laborari sed nō potue  
runt melius ppēdi et expressius inuestigari q iudicio pul  
suū et discretione vrinaz. Videtur em̄ fideli testimonio di  
spositionē epatis et mēbroz sibi communicantiū dilucida.  
Pulsus hō cordis habitudinē vite tenorē spiritūū assis  
tentiā declarat. De doctrina vrinaz varij et multiplices  
tractatus reperiuntur ppter quoz cōfusionē libellū noue  
edictionis cōponētes sub volumine breuitatis cōstruxi  
mus: vt scholarīū nostrorū eruditionē cōsulerem⁹ et cōmu  
ni vtilitati inseruirem⁹: q liber incorrectus et incastigatus  
a nobis est elapsus. Subito em̄ in lucē pdijt: et nō expe  
ctans tps editionis legitimū factus est abortiu⁹: vt non  
de facili posset reuocari cū iam in manus pluriū venerit  
scriptura mala attritus: et dedignatus abscondi: est in la  
bijs singulorū: q quis cū palā liuoris morib⁹ obtrectet:  
ex eo tm suā locupletat paupertatē et penuriā: et sui intelo  
lectus reficiūt ariditatē. Doctrinā pulsuū pauci aut nul  
li dederūt pfectā: vel nō diminutā dederūt scientiā Bal  
lie hō ex multa plixitate voluminiū et libroz varietate: et  
verboz plixitate cōfusionē inducit: et veritatē turbauit  
Om̄nis em̄ cōfusio nouerca est veritatis. Eustachius in  
pantegni de doctrina pulsuū intendēs multas varietas  
tes et differētias pponit: que per sui multiplicantem vir  
possunt cōprehēdi loquelis ratiōis humane. Philaret⁹  
autem sub tanto breuitatis volumine predictorū cō  
fusionem studuit coartare: qui caribidū cōfusionis vo  
lens effugere in sillam obscure breuitatis: que obscuritas  
est inimica doctrine. Unde liber Philareti iudicio meo  
a consortio horum librorū: et artis dignus est pphana



ri. Eleruntamen nos meliorem eligentes semitā bre-  
uitatē ⁊ confusione abhorretes de pulsū differentijs cō-  
ponentes libellū ex vtroq; contēperamentū facimus: vt  
mediocritate seruata scholariū nostrorū qui doctrine no-  
stre edulio cibātur intelligentie seruiam⁹. Scribim⁹ autē  
fm artificiū metricę positionis siue rationis vt verba ne-  
rimus pedū ligata sub sigillo memorie fidelius claudan-  
tur: ⁊ certior doctrina operetur. Ab huius operis vestibū-  
lo planeticos et falsos discursōres monachos q̄ norma  
religiōis abutētes pelle monochali remota de huius ar-  
tis mysterio presumimus vt pphānari. Talibus em̄ hui⁹  
operis secreta noluimus pparari: nec margarite spargē-  
de sunt porcis: nec philosophię mysteria diuulgāda sunt  
imperitis. Quē ergo tales sic subinouemus: vt q̄ capere  
intellectu nequeūt ad ea legenda videantur indigni. Que  
vero in aliquorū librorū principijs inuestigari solent  
in huius operis etiā principio inuestigāda occurrunt: scz  
que sit auctoris intentio que causa intentionis que utili-  
tas ad quā partē philosophię expectet qui modus agen-  
di: q̄ libri diuisio: qui libri ordo tractandi: qui titul⁹. In-  
tentio auctoris est in hoc opere doctrinā tradere de pul-  
sibus cōpendiose ostēdendo immutationē pulsū: ⁊ cau-  
sas immutationū: ⁊ genera et differētias. Causa intētio-  
nis est cōmunis oīum scz utilitas et latinitatis indigētia  
de doctrina pulsuum. Utilitas est pñtium humani cor-  
poris dispsitionū cognitio ⁊ futurarū p̄ cognitio ⁊ p̄es-  
teritarū rememoratio ⁊ hoc tam in sanis q̄ in egris et in  
neutris. Liber iste pro maiori parte ptinet ad philosophi-  
am et mediāte philosophia ad naturalem scientiā scz ad  
phiscā. Modus agendi est diffinitiu⁹ ⁊ diuisiuus. Diffi-  
nitiuus: qz oīa genera pulsū diffinit ⁊ significatiōes dif-  
ferētiaz determinat: qd est diffinitiuā ptinet doctrinam.  
Diuisiuus qz oīa genera pulsū in diuersa partiē: ⁊ cau-  
se immutationū in diuersas species trina sectione distri-



buntur. Diuiditur ergo in tres portiones, liber iste. An  
 prima agit generaliter de decē generibus pulsuum diffi-  
 niendo: et de quinque cōsiderationib⁹ fm quas differentie  
 pulsus discernuntur. Secundo de speciebus generum et  
 de circūstantiis et causis ex quibus pulsus nominatur.  
 Tertio asserit principaliter de significationibus pulsuum  
 vnaqueq; tamen partitio suum habet ordinem tractan-  
 di sibi specialem, et proprium: quod ex littera erit mani-  
 festum. Titulum erubesco exponere: quia nascitur in vi-  
 uis liuor post facta quiescit. Lum suus ex merito quēq;  
 tuetur honor. Sed ne hui⁹ libri auctoritas in laudem de-  
 tractoris infanda tituli mutatione conuertatur: ne alijs  
 grana que non seminauit colligere presumat demisso vul-  
 tu et verenda fronte titulum supponimus: vt detractor  
 falsigrafus nostram monetā in genij et laboris: alia ima-  
 gine et adulterina effigiare non possit. Tunc ergo sit ti-  
 tulus talis.

Finis.

Incipit liber magistri Egidij de pul-  
 sibus matrice compositus.

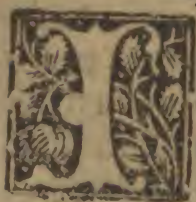


In genij vires modicis conatibus impar  
 Materies onerosa p̄mit p̄plexa figuris.  
 Ardua difficilis nodosa imperuia quis.  
 Ardua mollimur nulli tentata priorum.  
 Qui tanti prerupta maris transire volentes.  
 Non freti ratis officio vel remigis usu.  
 Sed pedibus metricis et sicco calce vadamus.  
 Artificis tractum fidis in conuina recusat.  
 Verbaq; iunctura non articulata decenti.  
 Meribus arctari metrica compaginis horrent.  
 Quanto res grauior quanto minus apta resolui.



Ad veniam tanto procliuſior eſſe meretur.  
Ipsa rei grauitas ſiquid peccauerit auctor.  
Offenſam culpe leuat abſoluitq; reatum.

Incipit cōmentū magiſtri Gentilis de Fulgi-  
neo ſuper tractatu pulſū magiſtri Egidij.



Magiſtri vires. Auctor more recte ſcriben-  
tis operi ſuo p̄ſcribit p̄mium. in quo leges  
et debita p̄emij decenter exoluit. Captat  
em̄ beniuolentiā auditoꝝ cum oſtendat vix  
oratione metrica tractari poſſe. Tractatus  
vtilis eſt valde ad doctrinā. Materies Attentionem  
excitat vbi arduitate materie p̄lixitatēq; inſinuat. In  
vero docilitatem venatur qđ ex littera p̄pendim̄. Ma-  
teria eſt de pulſuꝝ diuerſitate. Oneroſa. id eſt grauis  
et difficultatis molle cōprimens ingenium tractandi.  
Premiit. Elires ingenij humiles et debiles reſpectu  
difficultatis. Perplexa. id eſt intricata et inuoluta ad  
naturam reducit̄. Figuris. id eſt varijs contrarijs di-  
ctis in mutationibus ⁊ ſignificationibꝝ pulſuꝝ. quibus  
ipſa materia figuratur. Ardua difficilis. Nec omnia  
inſculcant difficultatē operis. ⁊ hic excitat attentionem.  
Nulli tentata. id eſt nulli. p̄deceſſoꝝ noſtroꝝ auſi ſunt  
aggredi tanti p̄lixitatem operis ⁊ arduitate pedibus  
metricis innodare. Qui tanti p̄rupta. id eſt materie  
p̄funditatem que mari comparatur p̄pter conſuſionem.  
Non freti ratis. id eſt p̄ſaice orationis. Poſaica ora-  
tio aſſimulatur rati et metrica pedum vadationi. Ma-  
teria pulſus eſt profunda ⁊ comparatur mari per quan-  
dam metaphoram ſicut enim nauta in mari in naui ſiro-  
miſſima exiſtens profundum maris ſecurius penetrat  
q̄ ſi pedes ire p̄ſumeret. Sic animus mare tractan-  
tis tam conſuſe materie p̄remigio poſaice orationis  
melius Et ſecurius pertranſit q̄ ſi inde pedibus me-



trice orationis eandem materiam aggredere trālineare.  
**C** Si sis inconcinia. Alia metaphora per quam difficul-  
tas operis datur vel ostenditur. tracta est a cithara et si-  
dícula: que si chordas habeat dissonas et incontinuas  
nec plectro artificis bene pparatas siue temperatas: ad  
tactum nullam reddit consonantiā. Sed etiam hec mate-  
ria tantā habet verboꝝ inconsonantiā ⁊ incōtīnuitateꝝ  
q̄ ex eis metricē orationis resultare sonoritas vix potes-  
rit. **Q**uanto res grauior. Per hoc petit veniam si alio  
quid peccauerit in tractando excusans se a difficultate  
materie.

**D**e complexione cordis et forma et compo-  
sitione et de officio eiusdem.

**C**or vite sedes vitalis fida calorís.  
Mensio: nature basis vnica sol microcosmí.  
Vniúersi thalam⁹: thronus et penetrale vígoris.  
In quo fonticulus scaturit quí fomite puro  
Mēbra regit vegetat. auget disponit adurit.  
Hinc stabiles nūeros et phisica vīncula req̄ras  
Ex quibus humane constant fundamína vite.  
Ex semētínis hanc incolit insita causis.  
Et sibi germanā reddit vís ignea sedem.  
Unde datur membro species cognata calorí.  
In conum cōsurgit apex terrestria fundant.  
Edificātq; basim sursum leuioꝝa feruntur.

**C**or vite. Finito proemio aggredis ppositum princi-  
pale vt tractet de materia pulsū: sed anteq̄ aggrediatur  
suam materiam et pulsū distinctionem: quedam pambu-  
la premitit et antecessoria ad principale: quibus lector:  
ad intelligentiā: sequentiū p̄optior: expeditioni accedat.  
Primo itaq; differit de cōplexione cordis et de forma ⁊  
cōpositione et officio eius: qđ a complexione ⁊ forma tra-



hic originem. Et nota q̄ sup̄remus arit̄ex disposuit pul  
 de ciicta. et cor q̄si quēadmodū solē in medio microscōmi  
 locauit ip̄m q̄ valde calidū ignitū rotūdū p̄cauū et cōuexū  
 stabiluit faciēdū q̄ est fundamētū calidi naturalis et vita  
 lis spiritus domiciliū cuius beneficio totū corp⁹ calefit et  
 vegetatur. Omne em̄ calidū teste. Philostrato veloci  
 ter mobile de natura. Cor em̄ uecessario oportuit mobi  
 litati acq̄escere vt per eius motū vitalis sp̄s infunderet  
 in membris cuius infusio vniuersū corpus habet vegeta  
 rez viuificare. rotūdum est: sed tamē nō exp̄sse s̄ p̄manet  
 in modū conī dispositū: q̄ rotūda forma amica est et con  
 sentanea motionis. Sentit namq̄ p̄bs: q̄ omne rotūdū  
 de natura sui est mobile vel volubile. Itē forma rotūda  
 perfectior est et incorrubilitati magis vicinatur propter  
 carentiam angulorum. Dicit enim: Constatinus in libro  
 oculorum: q̄ forma rotunda in lateribus est elisa circūq̄  
 q̄ decliuis nō habēs angulos in quibus cōtineatur sup  
 fluitas p̄stitura lesionē que si haberet angulos in qui  
 bus macula supfluitatis adheret. cor esset trigonū vel al  
 terius forme: et in angulis rubigo adherēs cām dissolu  
 tionis p̄staret. cor est cōuexū et concauū: vt intra sue cō  
 cavitatis cellulas sanguinē cum spiritu naturali sibi ab  
 epate missum acciperet et vitalē spiritū se liberius cōtine  
 ret: et vt etiā aeres a pulmone spiratū p̄optius attrabe  
 ret. et ad temperandū calidū innate estuatiōis. nā si esset  
 intus solidū et exp̄s cōuexitatis mediāz partiū inter  
 positiōe impediret constrictio ex qua cōsurgit dilatatio  
 Interdicta hō dilatatiōe et cōstrictiōe nulla vitalis sp̄i  
 tus p̄ arterias exufflatio fieret: et ita a naturali officio in  
 tra cor: necessario deficeret. ¶ Cor vite. i. sedes vniuersa  
 lis viuificatiōis domiciliū. ¶ Fida mētio. i. fidelis habi  
 tatio. ¶ Vitalis calor. i. sp̄s a quo oia mēbra calefiūt  
 ¶ Basis vnica. i. fundamētū: sicut em̄ fundamētū est id  
 quo edificiū innitit: ita tota microcosmi machina corde



tāq̃ firma basiz p̃cipua roborat. ¶ Unica. nō sola s̃ p̃n-  
 cipalis. Sūt equidē alie bases microcosmi: s̃ hec est p̃cel-  
 lentior vt a p̃ncipio. i. p̃mio docuimus vbi q̃ttuor p̃in-  
 cipaliū membrorū multa discussim⁹. ¶ Sol microcosmi.  
 Sicut em̃ in maiori mundo q̃ dicit̃ macrocosm⁹ solis bñ-  
 ficio oīa irradiātur: illustrātur calefiunt: et cōfortant̃: et au-  
 gmētanda augmētātur: terrena sciētia ad cōceptionē et  
 partiū vocat̃. q̃ñ h̃o absentat̃ a nobis ad oppositā regio-  
 nē et ad antarticus delegat̃ cardinem: et q̃ñ nubes sua opo-  
 sitione nobis suū furātur aspectum inferiora suo frau-  
 dant̃ bñficio et aer tristis et caliginosus dānatur ob absen-  
 tiam caliditatis. Simili mō a sole nostri corporis. i. cordis  
 oīa mēbra calefiunt vegetātur ad nutrimentū et ad repa-  
 rationē depditarū partiū inuitātur. Et si nubes sumosi-  
 tatis ip̃m obtenebraret: vel alia causa repētina immutet  
 ad eclipsim p̃perat corpus humanū et luce vegetationis  
 priuat̃. ¶ Viuifici thalamus. In thalamo luxuriātur et  
 iocūdant̃ hoīes: lasciuiunt et recreant̃ tristes et inoportu-  
 nos et sup̃stitiosos absentāt. Similiter i thalamo cordis  
 in quo celebrātur aīo nuptie et nature viuificis spiritibus  
 medijs tanq̃ seruis et vernaculis ministrantibus nature  
 anime matrimonio gaudēs ex oblectamēto tēperātie p̃i-  
 lascit et cōfortat̃ nubere: melācoliā et rancorē eliminat: et  
 sanguine puro et sincero sue recreationis adipē sortitur.  
 Ideoq̃ iure cor thalam⁹ vitalis sp̃s et vigoris dicitur.  
 ¶ Thronus. q̃ sicut in throno principantur reges: sic in  
 corde regnat et suū imperiū tenet calor naturalis. ¶ Pe-  
 netrale. Secretior pars domus est. et cor est corporis huma-  
 ni ps secretior ad quā tanq̃ ad magis clausam alijs p̃ti-  
 bus extinctis vis mortificatōis tard⁹ erumpit. vñ mo-  
 des describitur extinctio caloris naturalis in corde. sic enim  
 non pōt vita debellari nisi ei⁹ turris p̃ncipalis obseruet̃  
 cetera membra q̃si mapalia et appēdentia castro. quib⁹  
 abruptis principatus vite nō derogatur. ¶ In quo: s̃



corde. ¶ Scaturit. i. ebullit et estuat. Riuorum et aquarum  
 est de terra scaturire: que de terra extra impetuose salit  
 et erumpit. Aqua namque seculenta limi viscositatis ligata. non  
 scaturit. Calor quidem in corde scaturit ad similitudinem aque  
 salientis. Ecce quod fonticulus. i. vitalis spiritus cum sanguine  
 mundo defecato: fons iugiter manans saliens in corporis vi-  
 tam: nec arescere potest nisi cum violentia siccauerit. mortis: quod  
 scilicet fonticulus membra regit tamquam presens et patronus cor-  
 poris: et cor ea sustentat. ¶ Vegetat. i. viuificat sua infu-  
 sione vel natura mediate per membra. ¶ Auet. quod vigore vi-  
 talis spiritus et aialis naturali mediate corpus nutrit et auge-  
 tur. Cum enim mortificatum est corpus: et a vitali spiritu desti-  
 tutum non nutritur. Qualiter vero aie infusione nutriatur: corpus  
 et ante infusionem spiritus vitalis et aialis motu pedesibus solu-  
 uendum relinquamur: ut inde modicum exerceantur. ¶ Dispo-  
 nit. i. totum corpus sue complexionis assimilatur et confortatur: ut  
 totum totaliter acceptum nam ossa non possunt primo mutari  
 a sua crasi cum sint frigida et sicca: sed partes totius corporis con-  
 munes. quod plenius in tegni debet dici. ¶ Adaurat. i. eue-  
 rat et refrigerat et attracti aeris mulcebitate contemporat.  
 aliter enim totum corpus a vehementia estuationis causa  
 descenderet: nisi aer attractus a corde et aspiratus a pulmo-  
 ne flabello sue euentationis ipsum demulceret. ¶ Hinc  
 Id est ab ipso corde tamquam a fundamento nature. ¶ Tu re-  
 quiras. o philosophice rimator. ¶ Stabiles numeros et phi-  
 sicavincula. Id est propositiones firmas que in numeris  
 attenduntur: et philosophicales modos et inuisibiles generum  
 quibus anima est corpori irretita. Si enim certa mensura  
 et certa proportionum meta in qua qualitas cordis in  
 toto corpore et in quolibet aliorum membrorum calor de-  
 bet excedere: que si infra illam metam subsistit magis quam  
 natura possit sustinere: vel suam metam transgrediatur vita  
 destruitur. ¶ Philosophica vincula: id est vitalis spiritus natura-  
 lis et aialis: quibus mediantibus anima coniungitur corpori. Illi



namque spiritus licet in discretis locis habeant generari tamen in  
corde robur: et inde confortationem recipiunt ex caliditate et  
cordis et naturali spiritu virtute caloris depurato in cor-  
de vitalis spiritus reperitur et aialis. ¶ Ex semetinis. Dixerat  
cor esse solus corporis: et fundamentum caloris natu-  
ralis: nunc assignat quare ita sit. ¶ Quia vis ignea. Id est  
naturalis calor contractus ex primis componentibus que cau-  
se semetine sint et originales: hanc sedem cordis inhabitat. et  
quodam federe germanitatis eam sedem deuotius ample-  
ctitur licet enim in qualibet parte corporis sit calor tam re-  
gitiuus totius corporis cor tamen sibi quasi firmas et sta-  
biles appropriat mansionem. ¶ Unde datur. Probat ex  
forma cordis cor esse naturalis caloris habitaculum habet  
siquidem formam pineatam et cono similem in imo grossius et ro-  
tundum quadam latitudine orbiculari diffusam superius vero  
tendentes in acutum que forma rei accommodata ex virtute  
igneitatis ignis naturali motu suo tendit ad altum vel in  
acutum. Ex grossioribus ergo partibus et adfioribus plures grossi-  
cie et terrestres ita habentibus sit in imo cordis amplatio  
a quosque partes impedit a terrestribus: non sequitur motum  
intime constrictionis. Ex alterutra ergo partium contradi-  
ctione eius pars inferior grossa quadam orbiculatioue ro-  
tundatur. Ignee ergo partes et aeris sursum rapte impe-  
tu caloris raptu proprie leuitatis ascendentes: tendentes in  
acutum cordis summitatem in modum coni vel pyramidis con-  
stituit. Sed obijcitur quare cor in humano corpore sic di-  
spositum est: quod secundum dispositionem cordis cor in summitate  
grossum est: et inferius acutum. Unde secundum dispositionem istam ra-  
tio predicta infringitur. Ad hoc dicimus quod secundum grecos homo  
dicitur antropos: quasi sursum conuersus: et assimilatur ar-  
bori inuerse. sicut enim arbor inuersa habet radicem con-  
stitutam sursum et a radice ramos procedentes inferius  
sic homo cerebrum que est radix totius corporis habet  
superius ortum. cetera vero membra a cerebro tanquam a ra-



dicē mediantibus nervis p̄gredientia habet constituta  
deorsum. ita s̄m dispositionis huius ordinem cor in supe  
riori parte obtusius est. inferiori vero respectu huius or  
dinis acutius est: sed naturali ordine positiōis inspecto.  
cum omnis radix debeat supponi et rami eleuari: erit s̄m  
hunc nature ordinē cor in summo acutum ⁊ imo grossius  
⁊ obtusum. ¶ **B**asim. Id est fundamentum substantie  
cordis. quod terrestribus partibus in imo residentibus  
compositum est.

**De motu cordis.**

**E**ffreno rapitur motu: nunc surgit in arsim.

**I**lunc aduersa thesis ip̄m premit emula centri.

**C**ontinuo motu res feruida posset aduri:

**D**eficeret: traheretq; sui dispendia motus.

**S**ed pulmo madidus: crudiq; hominis alumnus

**M**ultis distinctus cameris fouet ignea cordis.

**B**lando concepti spiraminis ore flabello.

¶ **E**ffreno. Postq̄ egit auctor de complexione ⁊ forma  
cordis et officio ostendit hic motum eius. Ad hoc sciēdo  
duz q̄ sunt tres motus in humano corpore. Primus na  
ture tm̄. Secundus aīe. Tertius aīe ⁊ nature simul. Mo  
tus nature effrenis est ⁊ necessarius: irrationabilis ⁊ vio  
lentus: ex quo incepit desinere nescit donec compleatur.  
Unde reprehendimus errorem quorūdam qui asserēbāt  
motum cordis fieri per quosdā nervos descendentes a  
cerebro ad lacertos pectoris: quos lacertos ipsi nervi  
mouent. Lacerti moti mouent thoracem: ⁊ secum trahūt  
pulmonem: pulmo motus commouet cor: quia ab aula  
mee speculationis arbitror esse insufflandum. Motus  
enim cordis vt ait Gal. naturalis est: nec est in nostra po  
testate vt possit differri: vt motus anime. Motus anime  
voluntarius est: et ratio subiacet voluntati: et ratiōe mo  
deratur: et administratur per nervos ⁊ spiritum animae

**R ih**



lem: qui aīc neruaculus ⁊ preambulus est. Hunc motum possumus differre ⁊ retardare put volum⁹: sicut motum manus vel pedis vel alteri⁹ mēbrī. Tertius mot⁹ q̄ medius est pulmonis ⁊ thōraicis: est ibi partim naturalis. Qñ ex toto nō pōt differri necessitate inducēte legē motiōis partim volūtarius est. vñ ad tēpus differri pōt ⁊ voluntas arbitriū sequit̄ qñ flatum suspēdimus: ⁊ ab inspirato cessamus. In eo em̄ q̄ differri pōt procedit ab anima: et est volūtarius in eo q̄ ex toto differri non pōt sed necessitate respirādi in actū reduci cogitur: a natura pcedit: et est vniuersalis. Nō est itaq̄ pportionalis motus cordis motui pulmonis. motus em̄ cordis prius duplicat̄ vñ triplicatur q̄ motus pulmonis vel thōratis cōpleatur semel. motus thōracis est pportionalis motui pulmonis. Et motus cordis non respondet motui pulmonis. verū est si dexterā manū sup leua mamilla applices: vel si pul⁹ suū in arterijs discernis naturā cōperies triplicē motus prius cordis: q̄ semel p̄fici motū pulmonis. Sed motui arteriaꝝ pportionalis est mot⁹ cordis. Moto nāq̄ corde mouet̄ arteria tota: sicut moto baculo in manu mouetur man⁹ ⁊ ē baculus in summitate in medio ⁊ in p̄iucipio. videtur em̄ alicui arteria moueri s̄ posterioꝝ q̄ cor cū non moueatur nisi ex motu cordis. Spūs em̄ vitalis qui cor dilatāt et arterias nō pōt esse simul in corde ⁊ in arterijs: sed tractu tēporis a corde in arterias diffunditur. Unde motui cordis dilatatio arteriaꝝ successiua esse videt̄ qđ soluēt mōtipedēses. Motus itaq̄ cordis qui sm assignatā rationē effrenis est ⁊ necessari⁹ duplex est. Ali⁹ est simplex: alius compositus. Simplex qui tm̄ consistit in dilatatione vel tm̄ in cōstrictione. Qui ex dilatatione et cōstrictione cōsistit cōpositus est ⁊ cōstat ex contrarijs motibus. Diastoles dilatatio et arsis sunt idē. Sistolē vero cōstrictio ⁊ thesis sunt idem. Et est diastoles mot⁹ cordis ad extrema. Sistolē ē circūstantiū ptiū res



ductio ad centrū. Impetus ergo cordis et vehementia  
spūs in preelectis operat dilatationē. et tantū durat di  
latatiōis motus quantū pmittit impet⁹ caloris et vehe  
mentia siue violentia spūs impellentis. Diastolem itaq⁹  
operat caliditas inducēs ebullitionē et spūs impellens.  
cessante itaq⁹ aut languēte violentia impulsiois remitti  
tur motus dilatatiōis. Et tūc ex terrestri substātia cor  
dis ppter vehementiā partiū extremaz et grauitatē eaz  
fit cōpressio cordis. et extremaz partiū adinuicem redu  
ctio. Motionis hō cordis varie et differentes sunt cause  
que a nobis quattuor eē dicūtur. Calida cordiscōpletio  
forma eius. et cōpositio cū terrestri substantia. et spūs cū  
fumosa superfluitate innatus. Quarta causa potest dici  
siue esse spūalis virtus q̄ a tribus precedentib⁹ procedit  
Sed qualiter ex spiritu impellente tanq̄ ministro: et ca  
lore tanq̄ artifice fiat dilatatio plenius ostēdemus. Sā  
guis per cōcauā venā ab epate cū naturali spiritu per  
dexterā cordis auriculā ingrediēs cordi ministrat in cu  
ius cōcauitate sanguis receptus locū calidissimum inue  
niens incipit ebullire. et ebulliēs resoluit⁹ et rarificat⁹ in fu  
mum et spiritū. Differt autē fumus a spiritu. Spūs enim  
subtilior est. fumus autē grossior. Et est spūs inter ignē et  
aerem medius. igne obtusior. et aere subtilior. Fumus est  
inter aquā et aerē medius. aere grossior. et aqua subtilior.  
Fumus itaq⁹ et spūs generati in corde p viā rarefactiōis  
ampliorē locū occupāt et cordis cōcauitatē replēt et distē  
dunt. inde fit cordis dilatatio. q̄ aut corpus rarefactum  
maiorē locū occupet pbari potest auctoritate. ratione. et  
exemplo. Dicit em̄ Aristo. ex vno pugillo aque multos  
fieri pugillos aeris. hoc idē similiter ex alijs. Prīmū ar  
gumentū pōt adduci. Si castanea integra ignito cineri  
apponat calor ignis humiditatē castanee in fumum re  
soluit fumus resolutus multo maior est quantitate quā  
habuit massa ex qua gnat. vnde maiorē locum occupat:

R iij



et locum in corticem ⁊ castaneam replet ⁊ distendit. Et  
 cum intus nequeat contineri. quis intitur ad vaporatio-  
 nem ex quadā violētia sursum mouetur: ⁊ secum castaneā  
 deportat nec eā rep̄mi p̄mittit donec erupto cortice eua-  
 porat. Sili fit cordis dilatatio ex fumo et spiritu amplio-  
 rem locum q̄ sanguis occupātib⁹. Sed cōstrictio cor-  
 dis ex sola eius pōderositate efficitur: sicut ad dep̄sionē  
 castanee sola eius grauitas sufficere videtur. Tū em̄ mo-  
 tus cordis s̄m diastolē ⁊ sistolē triplex sit causa. calida cō-  
 plexio cōpositio spiritus cum fumo innato. Sciendū q̄  
 virtus opatiua que est quarta causa p̄cedit ab h̄is trib⁹  
 que sic describit̄. Virtus motiua est motus cordis ⁊ arte-  
 riarū ⁊c. Ob̄iect̄ de cōpressionē cordis videtur q̄ non sit  
 opatio virtutis. Nam quādo incipit cōpressio virt⁹ opa-  
 definit: nec iam aliquē motū exercet. Itē nec virtus pōt  
 opari nisi aliquo spiritu mediāte: sed in cōp̄sione non  
 mouet sp̄s: nec p̄ ip̄m cōp̄sio fit sed pot̄ ex coherētia  
 partiū cordis qui cū sit grauis subē virtus sue grauitatis  
 deorsum deprimit. Itē ergo opatiua virtus est motio cor-  
 dis ⁊ arteriarū s̄m diastolē ⁊ sistolem. sed s̄m diastolem  
 tm̄q̄ obuiat auctori. Hoc argumētū soluēdū: reliquam⁹  
 h̄is qui in talib⁹ negociātur: vt habeāt materiā litigandi  
 h̄is explanat̄ litterā exponamus. ¶ Effreno: idest vio-  
 lento ⁊ necessario ⁊ naturali intellige de cōposito motu q̄  
 p̄tes applicat cū subdit. ¶ It̄nc. i. quādoq̄ surgi. ¶ In-  
 arsim. i. in diastolem ex calore ebullitionē faciēte ⁊ ex spi-  
 ritu impellēte. ¶ It̄nc. i. aliqn̄ cōpleta dilatatiōe cessante  
 impulsione sp̄s. ¶ Thesis. i. sistole. ¶ Aduersa. quia cō-  
 trarius motus diastoles. ¶ Premit ip̄m. s. cor ex cohe-  
 rentia ⁊ grauitate prius. ¶ Thesis. dico. ¶ Emula: idest  
 familiaris ⁊ amica. Centri. i. cōueritatis cordis. ¶ Cō-  
 tinuo. Dixerat cor effreni ⁊ violēto raptu motum. vnde  
 cum sit calidum ⁊ indefinēti ⁊ infrenato motu agitetur:  
 posset inflāmari ⁊ incandescere: maxime cum sit calidū



et ignitum. Et tibi p̄bicalis methodus. q̄ solida corpora  
maxime sint calida ex motu calefiunt nec t̄m calida: imo  
etiam q̄ frigida sunt ⁊ terrestria. In quadrigis ⁊ molēdis  
nis circa apem vbi voluitur rota ex impetu effrenate vo-  
lutionis ignem accendi videmus. Qd̄ si fuerit in corde.  
humani corporis deficeret ⁊ discriminē dissolutionis incur-  
reret. qd̄ nefiat natura prouida ⁊ discreta ⁊ in cūctis suis  
opationib⁹ sedula dispēsatrix pulmonē cōstituit tāq̄ fa-  
mulū ⁊ camerariū cordis ⁊ q̄ vētilabro cōcepte aereitatis  
contēperat cordis feruorē et igneam eius faciem flabello  
blande euentationis emulcet. ¶ Sed pulmo madidus  
Quia est flegmatis receptaculū: ⁊ multa eliquatione hu-  
mectatur. ¶ Crudiq; cruoris. i. flegmatis quia est crud⁹  
humor: ⁊ primus indigestoz. vt dicit Aristote. ⁊ Isaac in  
libro vinarū: spumositatem sanguis sibi attrahit pulmo  
ab epate vt inde flegma faciat: ⁊ calidū suū contemperet.  
¶ Multis cameris idest casulis ⁊ spōgiositatib⁹ quibus  
incameratus est: vt itra sue camerositatis vētriculos ma-  
ior etiā quātitas valeat cōtineri ⁊ fideli⁹ ⁊ diutius retine-  
ri Nam si plena esset sibi conuexitas expers spongiosi-  
tatis aer intus cōceptus statim exiret nec stabilem ha-  
beret mansionem: sed ex quo est calor cameris concavis  
intricatus diutius cōmoratur cuius diuturna conmemo-  
ratio cordi necessaria est plurimū ad temperamentum et  
refrigeriū inspirationis. i. aeris inspirati.

¶ De causis motus cordis

Cordis forma crasis fumus vis spiritalis  
Uernula virtutis tribuens spiramīa mēbris  
Sunt artis cause thesis ex sola grauitate.  
Perficitur. dū deprimitur substantia per se.  
Hinc regit ⁊ celebrat nature regula motum.  
Eius vis anime membris infusa vigorem.  
Suscitat ⁊ reliquos virtutis temperat vsus



**C**ordis forma. Que sunt cause motus cordis: dicit quarta distinctio quod suam lucem ex precedentibus vendicauit.  
**F**orma. Quantum ad eius rotunditatem: quod forma nobilitati congrua est nam omne rotundum est mobile de natura.  
**T**erminus. Id est calida eius complexio. omne namque calidum de natura velociter mobile. sicut omne frigidum tarde mobile.  
**F**umus. Ex sanguine resolutum generatur: per partium rarefactionem: unde amplior locus occupans inflatur et dilatat.  
**V**is spiritualis. Id est existens in ipso corde.  
**G**ernula virtutis. Spiritus vitalis minister operationem secum defert. et virtutem spirituale.  
**T**ribuens spiramina. Id est spiramina vegetatiōis toti corpore infundens.  
Hec omnia predicta cause sunt.  
**A**rsis. Id est diastoles.  
**S**ed thesis. Que est extremarum partium reductio ad centrum.  
**P**erficiens. Ex sola gravitate et coheretia et terrestritate substantie.  
**T**us deprimis. Id est in motu proprie gravitatis: nulla spiritus impulsione ad hoc operante.  
**H**ic regit et celebrat. Dixerat auctor motum cordis esse effrenum et necessarium. quod sit a natura tantum. Unde videtur alicui quod soli nature attribuendus esset motus cordis. et quod omnino a virtute anime alienus. id est esset quod quis fiat a natura principaliter tamen vigorem sue formatiōis sortitur ab anima. sed probatur quod motus cordis tantum ex anima procedit. Dicit Constantinus in patet: quod virtus quedam attinet nature tantum. et dicit naturalis. Alia est que corpus vivificat et cor dilatat et arterias. et iterum restringit que ad animam attinet. et dicit spiritualis. Tercia est que sensum et voluntarium motum perficit. scilicet animalis: et ex hoc videtur quod virtus spiritualis que cordis motum operatur. tantum procedit ab anima. Ad hoc dicit Constantinus cum dicit virtutem spirituale ad animam pertinere. non ideo dicit. quod vitam et primordium sue essentie sumat ab anima. sed quia ex infusione anime sue perfectius exequitur actionem. Ante enim infusionem anime inerat tantum secundum habitum. sed anima infusa est secundum actum. unde ex infusione anime omnes virtutes corporis in



suis expleendis actionibus fortiores existunt.

**De descriptione pulsus.**

Innatum recreet vt mulcebris aura calorem.  
Et procul absentent fumose vmbzacula nubis.

Spiritus vt digno reparari fomite possit.

Ex arsi atq3 thesi conflatur motio cordis.

Que pulsum faciat et vite consona fiat.

In pulsu resonat tenor et concordia vite.

Sinzugle vitalis amor modulamina cordis.

Intima temperies animi secreta voluntas.

Augma paroxismus: status et periodicus error.

Morborum cretici motus quid fata minetur.

Quid possit lachesis. quicquid parat exitialis.

Antropos: ense nescis dum fila sorozia rumpit.

Urine fraudes aperit discretio pulsus

Certificatq3 fidem pulsus confirmat et vnit.

Iudicii genus in speciem censura reducit.

At pulsu dubio medici mens pendula mutat.

**Innatum.** Quid sit motus cordis et quibus causis concurrentibus fiat: et quid operetur motus cordis: aut anima aut natura dixit: quia aut ex motu cordis: aut ex causis motum cordis operantibus procedit pulsus ideo insinuatue ponit descriptionem pulsus. Cui tota huius operis doctrina de pulsibus constituat: ex ratione propo-  
fita tenentur pulsus assignare descriptione. Describit a philosopho sic. Pulsus est motio cordis et arteriarum &c.  
Hec autem diffinitio intelligenda est per causam: non per essentiam suam: sicut sunt multe diffinitiones huius artis. Pulsus enim non est illa motio que est in corde cum ipsa sit singularis: et pulsus sit in arterijs a corde remotis motus tantum cordis causa est illius motionis quam est in arterijs: et que est



pulsus sicut enim ex motu arboris sequitur motus frondi  
 um et fructuum: nec tamen unus est: sed alius licet ab altero fiat  
 sic et in pulsu: mouetur enim cor et dilatatur ex cuius motu vi  
 talis spiritus impellitur: et impulsus arterias mouet quare mo  
 tus est pulsus unde pulsum sic possumus diffinire. Pulsus  
 est motio ex diuersis motibus composita in membro co  
 cauo et arterioso facta a motu cordis et quadam arte  
 riarum procedens a virtute operante spiritu mediate. Potest  
 etiam dici quod diffinitio physica est per essentiam ut pulsus sit  
 motio composita ex motu cordis et motu arteriarum. Ex di  
 uersis namque motibus potest constare una motio composita. Hec  
 itaque motio cordis erat motio que est pulsus et motio ar  
 teriarum. Similiter erat pars eiusdem. Ille ergo qui tunc it  
 pulsum sentit partes non ergo sentit motum cordis sed  
 istud pendit ex motus arteriarum cognitione. Rursum ex  
 pone taliter. ¶ Motio talis. Que pulsum facit est po  
 sita ex motu arteriarum et cordis. ¶ Conflatur. Id est po  
 nitur. ¶ Ex arsi et thesi. Id est dilatatione et sistole. id est mo  
 tio cordis et arteriarum composita secundum diastole et sistole conside  
 ratur sequitur. ¶ Ut mulcebris. Hic assignat utilitatem pul  
 sus. An hec clausula non est de diffinitione: sed ad utilitatis  
 expressionem annexa est: sicut in diffinitione physicali adiungi  
 tur hec clausula ad infrigidationem caloris innati. Est autem  
 utilitas pulsus ut suo motu calefiat corpus: et ex aere in  
 spirato a pulmone spiritus vitalis reparetur. illius enim at  
 tracti aeris pars euaporat per poros corporis: quedam ca  
 lore consumitur: quedam a cordis constructione in pulmone expi  
 rat: quedam retenta subtiliatur et depuratur: et ex ea vitali spi  
 ritui annexa et adiuncta vitalis spiritus reparatur et hoc est.  
 ¶ Ut mulcebris aura. Id est aer inspiratus. ¶ Recreetur.  
 Id est emulceat et contemperetur. ¶ Innatus calor est. Id est  
 naturalis qui aliter estuaret et incederetur. ¶ Nota duplex  
 est calor innatus. unus contractus ex primis componentibus:  
 et est principalis qui in mortuo subiecto a substantia non



recedit qui iugis est ⁊ comes perpetuus assequa subiecti  
quē volētia mortificationis nō pōt subuerrere. **C**aro em̄  
leonina quīus sit mortificata tñ colerica est ⁊ calida in q̄r  
to. ⁊ in corpore suscepta dissoluit ⁊ febrē puocat vñ hec  
non est nisi ex calore innato. Est et alius calor innat⁹ cō  
tractus ex influētib⁹ ⁊ infusione spiritū ⁊ humoz: et est  
actu tñ qui substātiā reliquit. ⁊ iste ex aere recreat⁹ ⁊ di  
stēperat⁹: ⁊ nō alius. ¶ **A**mbacula fumose. Id est super  
fluitates que recepte in corpore obnūbilarēt ⁊ obnūbrarēt  
vitale spiritū. ¶ **A**bsentent. Id est exufflentur a corde ad  
pulmonē: ⁊ a pulmone exteri⁹ emittātur. ¶ **H**ic potest  
queri qñ sufflamen suspēdimus quo aera cor attrahit: in  
quo superfluitates expellit. Dicit⁹ q̄ in spiramine fit at  
tractio aeris: qui aer per tracheā arteriā ad pulmonem  
trāsmittit⁹: et in pulmonis cauernulis suscipit⁹: nec ad cor  
aer ille totus trāsmittit⁹ duplici de causa: tum q̄ cor toti⁹  
aeris attracti ad pulmonē capax nō esset: cuius pulmo  
est capax tāq̄ macer mēbrum: tñ q̄ eius partē in se cōti  
net: vt licet aer ab exteriorib⁹ nō attrahat⁹: cū cor inueniat  
aerē in pulmone quē posset attrahere: ⁊ quīus pulmo re  
pletus sit aere: ⁊ cor habeat in se sufficientem aerem quo  
possit foui vnde videtur q̄ longo tempore possit teneri  
aer nullo mediato subffragio ab aere exteriori: tamen  
hoc fieri non potest: q̄ cor semp in constrictione q̄ suc  
cessiua est dilatationi fumosas supfluitates emittit: que  
trāsmisse a pulmone si nō possent exufflari nec in corde  
cōtineri iterū ad cor reuolute et reciprocate vitale spiri  
tum ingrossarēt: qui naturaliter debet esse subtilis. vnde  
ingrossato nimis spū: nimia dilatatio cordis fit ⁊ extres  
ma gaudiū redire p̄hibent⁹. Si em̄ est nimia subtiliatio  
spiritū quibusdā est causa mortificationis vñ nutriti in  
aere grossio: si trāsiret ad regiōnē calidā in qua defecat⁹  
est aer cito morerētur: q̄ spūs vitalis nimis subtiliatur  
et preter naturā debilitat⁹. nec pōt cordis grossiciem ad



plenu dilatare: indeq̃ sincopizāt ⁊ sincopizātes suffocan  
tūr inde est q̃ p̃sces nutriti ex grossio aere aque ab aqua  
extracti ad ip̃m aerē qui subtilior est moriuntur. sed quidā  
tardius ⁊ anguille: quidā citi⁹ vt allecia: quidā medio tē  
pore vt lucij ⁊ barbelli. Et quare hoc fiat inuestigēt sochj  
Similiter dico nimia sp̃s vitalis ingrossatio p̃ter natu  
ram facit incurrere mortē vñ homines de Lybia si transi  
rēt ad aerē sp̃s nō diu viuerēt nec nos in aerē eoz diu  
possemus viuere p̃pter eandē causas: q̃ sp̃s vitalis ex  
inspiratione vel in spiratione que preter naturā suscipit  
corrūpitur: ⁊ ideo in sp̃sato ⁊ unplente latera cordis sp̃i  
ritu cor imoderate dilatat⁹ qd cū metā sue dilatationis  
excedit impedita cōstructione: facit ad interemptionem  
aialis. Sunt em̃ due cause mortificationis immoderata  
scz dilatatio ⁊ p̃strictio: sicut em̃ corpus aialis dilatatio  
nem nisi debitā habeat viuere nō pōt ⁊ p̃sequatur cōstric  
tio ⁊ p̃strictioni succedat dilatatio: sic ex ip̃edimēto vel  
imoderatā dilatationis ⁊ p̃strictionis periculū mortifi  
cationis incurrit. Et vt viuat humanū corpus nō sufficit  
inspiratio nisi respiret hec aut̃ sūt fm vicissitudinē dilata  
tionis ⁊ cōstrictionis cordis inde est q̃ ex risu ⁊ nimio gau  
dio mlti p̃pter nimia dilatationē sincopizāt ⁊ sincopi p̃  
seuerate moriunt. Dū em̃ p̃ imoderata dilatatiōe fumo  
se sup̃fluitates ip̃edita p̃strictione nō exufflant s̃ in cor  
de retinētur: retēte inspissant vitalē spiritū q̃ debet esse  
subtilis: qui inspissat⁹ pretermodū extinguit: sicut ignis  
ethereus igniens aerem quando motus ignis cōmunis  
a grossiorem descendit aerem dum em̃ ingrossatur natu  
ra subtilis egreditur ⁊ extinguitur. Similr ignis in stu  
pa accēsus in ore ioculatoris tenetur: q̃ ex flatu ⁊ anbeli  
tu ingrossatur ⁊ anteq̃ egredi possit extinguit. Simili ra  
tione: ignis existente aere nimis humido ⁊ pluuioso vix  
potest ardere quia ex aere pluuioso inspissatur. Etiam  
ex gaudio fit sincopis alia ratione: q̃ impedita exufflatio



ne vitalis spiritus non potest reparari animal: quo, deficiente  
cessat sensus et voluntarius motus animalis. Naturalis etiam  
calor in corde ex fumosis supfluitatibus retentis annihilatur:  
sicut ex gaudio fit sincopis et mortificatio quoniam propter im  
moderantiam dilatationis: ita ex tristitia et terrore plurimo  
accidit propter imoderantiam constrictionis. Quia enim laterales  
partes cordis imoderate restringuntur exclusa vacuitate. id  
in corde nullus aer recipitur: nec fit respiratio aeris quod est ne  
cessaria ad temperandum feruorem cordis et vitale spiritum re  
cuperandum. Hec vero omnia variantur interdum aut remittuntur  
secundum differentias cordis. quoddam enim cor molle est tenerum et  
lapsam habens substantiam tale cor gaudio supueniente ex obe  
dientia suarum partium implens dilatatur et vehemens. Et hocies  
talis cordis facilius sincopizatur et fortius. Et si constituantur  
in balneo aereo carere respiraculis sincopi cito periclitantur.  
habentes vero durum cor et terrestres compactum ex gaudio  
sincopizatur tardius: quia duricies cordis resistit dilatationi im  
moderate. Sed ex tristitia adueniente citius sincopizatur et  
fortius: quia duricies partium et grauitas iuuat excessum con  
strictionis huiusmodi habentes cor durum: valde si ingrediatur  
fornacem ubi est aer subtilissimus propter inflationem me  
talloy vehemens sincopim incurrunt ex defectu dilatationis  
quia vitalis spiritus in duro corde debet esse grossus: et a subtilissimo  
aere valde subtiliatur non potest latera cordis ad modum  
debite dilatationis percellere. Unde conuenit quod pueri citius sin  
copizent quam viri. ¶ In pulsu resonat. Insinuata pulsus  
diffinitio: operis utilitatem pulsus declarare. scilicet declaratio con  
sistentie et habitudinis corporis temperati vel eius distemperatie:  
vel discretio passionum et affectionum anime delucidatio temporis  
et acutarium egritudinum: distinctio futurarum crinum: vel ad bo  
num vel ad malum cognitio vite et mortis abradicatio frau  
dum et delusionum verine certificatio: quod omnia ex sententia littere  
melius clarabunt. ¶ Tenor. idest subtilitas vite et integri  
tas et eius continuas secundum naturalem legem corporis



ipsius. ¶ Resonāt in pulsu. i. manifestātur per pulsum: si  
cut enim per sonū declaratur claritas metalli et cymbali bo  
nitas vel malicia. sic per pulsum quasi per quēdā sonū: quia  
in ipso pulsant arterie ex motu spiritus impellētis decla  
rat distemperātia vel tēperātia humani corporis et non  
solū per pulsum ea cognoscunt. ¶ Sed amor. i. pax et cō  
sideratio vniuersalis. ¶ Sinzugiā. i. vite humane que per  
quādā sinzugiā et pportionalē cōcordiā quattuor elemen  
torū in corpore cōsistit. per vitalem sinzugiā pōt intelligere  
admirabilē compaginē et matrimonialē complexionem  
vel copulā inter corpus et aīas. ¶ Modulamina. i. tempe  
ramēta nō solum cordis: sed interiorū mēbroz. que corde  
bene se habēte fortiora et tēperantiora sunt sicut eo ma  
le se habente languent et fatiscunt. ¶ Secreta voluntas  
i. passiones et affectiones anime. sicut gaudiū. ira. tristitia.  
animositas. timiditas. auaricia. liberalitas: quā inu  
tant pulsum: et etiā per pulsum declarātur quāuis distin  
ctio taliū sit difficilis. In gaudio enim quia cor mediocriter  
dilatatur ppter tēperamentū affectionis: et quia sanguis  
tēperatus est humor qui in gaudio mouetur: cor paulatim  
et tēperate ab interioribus ad exteriora diffunditur  
vnde pulsus tēperato pcessu in magnitudine augmenta  
tur: et mediocriter inter fortem et debilem velocē et tardū  
sibi vendicat. Non enim multa refrigeratio necessaria est  
ppter caloris temperamentū. In ira: quia calor impetuosus  
se ab interioribus ad exteriora diffunditur: et colera estuo  
sa est: quia in ira mouetur. ideo ex ira repēte pulsus in ma  
gnitudinem surgit et impetuositate colere puocatus ne  
glecta formidine velocitatē et frequentiam assumit. vnde  
si talis efficiatur pulsus preter naturam corporis sine fe  
bris irritamento: sine corporis exercitio colligi potest: quia  
talis ex ira fiat. Et iram significat maxime cum ira sit fer  
uor cordis etc. In quo ex desiderio vindicandi cum vino  
dicta fiat per exteriora extra calorem prorumpit furiosus.



Hic homo pulsus qui sit ex ira sit fortis magnus frequens et  
velox: tamen inter molliorem et duriciem sit mediocris. In tristitia  
et timore pulsus parui et debiles fiunt quia calor ab exterioribus  
ad interiora reducitur: et ex motu melancholie que  
dominium habet in timore pigritatur calor naturalis et  
sanguis: et confortato motu melancholie et sedes et segnis et  
quasi congelatus efficitur. Unde pulsus parvus debilis et occultus:  
tamen in timore magno quam in tristitia propter motum subitum  
terrores et tristitie liuorem. Sed si timor aliquatulum  
durat et mores quousque virtus debilitetur: et spiritus torpeat  
et pigrescat: fit pulsus vel miraculosus. Deinde formiculosus  
In terrore homo cum calor naturalis subito intra pellitur:  
virtus modo quasi timida fugit: modo quasi defensura reuertitur  
ex duplicitate talis motus fit pulsus velox tremens  
et inordinatus. Si ergo timor perseueret pulsus pulsui tristis  
similis redditur. sed si tardauerit quousque debilem fit  
pulsus vermiculosus. Ex magnitudine et audacia naturali contracta  
et ex humida et seruenti natura cordis fiunt pulsus magni  
et fortes. Et ex pusillanimitate et timiditate fiunt pulsus  
parui debiles. Ex liberalitate et largitate magis apti et temperati:  
ex auaricia contrarii. ¶ Augmentum. Homo solum  
passiones anime per pulsus innotescunt. Sed quattuor tempora  
egritudinis acute et quantitate paroxysmorum et quantitates per  
rythmum. In principio egritudinis acute fiunt pulsus magni  
et voces: minus tamen quam in augmento propter cruditatem  
humoris. Et quia calor ex multa materia oppressus eam non  
sufficit ad plenum resolvere in augmento egritudinis calore  
iam adulto materia amplius solui incipiente et inuale  
scente calore pulsus maiores et fortiores occurrunt. In statu  
pulsus ad magnitudinem et velocitatem pulsui accedunt  
propter acumem caloris. In declinatione tepescere calore mino  
riorant pulsus et tardi fiunt. quod autem declinatio fiat sic cognosces.  
Si precesserit crisis vel si etiam sine omni crisi materia est  
consumpta: quia sepe contingit eam febrili calore consumi

¶



sine alia purgatione: et tunc eger incipit esse corpus sui tunc  
 est declinatio morbi: et tales pulsus boni sunt. Si vero ni-  
 hil horum precesserit et eger sit mente stupidus et debilis et sen-  
 sibilitatis diminutio: tales pulsus pessimi sunt: quia ex de-  
 fectu morbi non fiunt sed nature. unde dicit Philaretus.  
 Rari pulsus semper sunt difficiles. ¶ Augma: idest augmen-  
 tum egitudinis. Inaugmento intellige principium. ¶ Pa-  
 roxisinus. idest exacerbatio egitudinis proprie cum sit in  
 acutis: quia oxii dicuntur. idest acute. ideo paroxisimos habent  
 pulsus: instantiam paroxisimorum indicant: quia tunc fasti-  
 diosus magis et vehementior erit. ¶ Status: idest sta-  
 tus peryodi. Et peryodicus error: idest accessio inter-  
 pollata quantum ad interpollatas que per circulares et  
 peryodicos motus resoluuntur. Pulsus interpollatam  
 febrem significat: quia continet suam velocitatem et frequentiam  
 Sed ceteris temporibus lacescit et ceteris temporibus  
 inualefcit. habet se tamen ad significandum interpollatam.  
 ¶ Morborum critici motus: idest determinaciones acuta-  
 rum que crises dicuntur. ¶ Quid minetur fata. Tria sunt  
 fata: idest tres parce cloto lachesis et antropos. Cloto  
 est motio de non esse ad esse: et est generatio. lachesis est p-  
 ductio sine continuitate existendi. Antropos est corruptio.  
 idest egressio a substantiali statu siue conversio de esse ad non  
 esse tota vis vel facultas parcarum in pulsu exultat. ¶ Uri-  
 ne fraudes. Hic ponitur ultima utilitas considerationis  
 pulsus: quia nature iudicium per ipsum certificatur: et per ipsum  
 fraudes urine et veritas aperit. Urina namque considerata  
 fallit medicum: nisi eius iudicium per pulsum certificet. Nam  
 si pulsus urine consentit: tunc est iudicium urine bonum. Si au-  
 tem discedat malum est. Cum enim proportio adsit signorum unit  
 iudicium. idest ad unitatem iudicii reducit. ¶ Venus in specie  
 Urina quicquid appetit rubea et turbulenta in colore et substan-  
 tia: et distemperantiam significat corporis. scilicet calorem. et ideo egi-  
 tudinem significat in genere: sed quia talis potest appa-



rere ex multis causis: sicut ex febre vel apostemate vel ex  
ruptura vene vel epatis calefactione: vel ex inordinato exer  
cizio sanguine plus iusto fluente: quibus significant egritu  
dinem in genere tamen non determinate et diffinite signi  
ficant eam. Sed adhibita significatione pulsus et consi  
deratione genus specificat: determinat et declarat que  
sit egritudo in specie utrum febris vel alia et si febris. utrum  
continua vel interpollata.

**I**ncipit principale propositum de decem generibus pulsuum.

**Q**uinq; modis probat artificis solertia pulsus.

**E**x quibus elicite numerus generum duplicatur.

**E**x forma motus tria: magnam forte citatum

**M**olle parit plenum calidum substantia me-

**E**x quibus et primis series senaria surgit. (bui.

**S**pissum constituit mora: que discriminat artes.

**Q**ui pede dactylisco passim declinat ab alto.

**E**t qui deficiens surgit: viresque resumat.

**E**x collatiua thesium ratione notatur.

**T**anquam precipuis adiuncta nouissima primis.

**I**n quibus est motus discors vel consonus vnus.

**O**rdo vel aduersus numeri ratione notatus.

**E**xecutis quibusdam antecessoribus et preparatoribus  
necessariis ad subsequens. scilicet de officio cordis et forma et  
complexione de intentione et causis intentionis: de diffi  
nitione pulsus de utilitate considerationis pulsus his  
inquam diligenter pertractis aggreditur auctor principa  
le propositum ut instruat doctrinam de pulsum generi  
bus. Sunt itaque genera pulsum diuersa et diuersa pul  
sum differentie secundum diuersas differentias medicine et con  
siderationes et sunt decem genera pulsum et quinque con  
siderationes. Et quinque enim considerationibus decem  
genera pulsum oriuntur. Prima consideratio medicine attendit

Xij



circa proprietatē motionis arterie nāz motio arterie est  
talis que est magna parua mediocris: vel fortis debilis  
vel mediocris. vel velox tarda vñ mediocris. Ab hac pri-  
ma cōsideratione que circa pprietatē vertitur tria gene-  
ra pulsū attendūtur et nasciūtur. Prīmū genus pulsū  
est magnus paruus et mediocris: vt sub vno genere con-  
traria colligam? quoz eadē est disciplina. Secūduz gen?  
fortis debilis et mediocris: que similiter sub vno gñe re-  
putatur. Tertiū gen? est qđ ab eadē cōsideratione trahit  
originē: scz velox tardus et mediocris. Prīmū genus pul-  
sū diuidit in lōgum curtū et mediocre: latū strictū et me-  
diocre: apertū occultū et mediocre quoz omniū significa-  
tiones cause et diffinitiones patebūt ex littera vñ ex litte-  
re cōsideratione. Scđa cōsideratio vertit fm cōsistentiaz  
organi. i. arterie que est organū et instrumētū pulsus est  
aut arteria huius cōsistētie: qz ipa est dura mollis et me-  
diocris: vel plena vacua et mediocris calida frigida vñ me-  
diocris hec pprie ptinet ad arteriā. Pulsus nāqz pprie  
nō dicitur calidus mollis nisi gratia arterie: que talis sen-  
titur. Ab hac cōsideratione sumunt tria pulsum genera:  
durus mollis et mediocris plenus vacus et mediocris: ca-  
lidus frigidus et mediocris. Tertia cōsideratio pulsus su-  
mitur a diastole et sistole. i. fm spaciū qđ attendit inter di-  
lationē et cōstrictionē: lz em cōstrictio nō occurrat sensui  
tñ p spaciū et morā q est inter dilatationes cōstrictionis  
mora perpeditur q si sit magna fit pulsus paruus et rar?  
Si parua sit frequēs. Ab hac itaqz cōsideratiōe elicif se-  
ptimū genus: scz rarus frequēs et mediocris. Dicit Cō-  
stantinus in pātegni q septimū genus ex parte quietis  
est et adducit auctoritatē Gal. dicentis. Pulsus in dila-  
tatione et cōstrictione quietes habet duas vnā cū pulsus  
in dilatatione sua extrema digitoz pcutit. et hanc exte-  
riorē vocat quietē et hanc sensibiliter inuenimus. Quies  
scđa est cū pulsus in cōstrictione ad centrū suūz redit et



hec quies nō est sensibilis: qz nō facile sensu cognoscit vel  
percipitur: sed cōstrictionis mora ex dilatationē cognos-  
citur. Quarta cōsideratio versatur circa collationē apte  
more: et occultā pportionē eaz. Si em̄ plures sint, aper-  
te more q̄ occulte pulsus est incidēs. i. ppter maioratio-  
nem sui in noticiā sensus nostri cadēs. Si aut̄ sint plures  
occulte q̄ aperte dicitur pulsus decidēs. i. a noticiā nri  
sensus cadens. Et hoc est octauū genus qd nascit a q̄r-  
ta cōsideratione: scz incidēs et decidēs. Et nota ad hoc q̄  
incidētia et decidētia pulsū determinent nō opz octo vl  
nouē motiones cōsiderare: sed vsqz ad centesimā percus-  
sionē in cōsideratiōe p̄grediendū est vt collationes mo-  
rarū ad moras: occultaz ad apertas fortium ad debiles  
melius ppendatur nō em̄ si vna motio fortis sequitur et  
alia debilis sequitur et itez tertia fortis et quarta debilis  
iudicāndus est propter hoc pulsus decidēs: qz prima for-  
tis et scōa debilis. Itā eadē ratiōe cū scōa sit debilis: et ter-  
tia fortis sequit̄: erit pulsus incidēs: qz debilis tendit ad  
fortē et sic posset p̄bari q̄ idē pulsus esset incidēs et decio-  
dens. Ad hoc dicim⁹ q̄ in ea cōsistētia in qua videt̄ pul-  
sus pmanere diutius: talē em̄ iudices. Qd sic cognosces:  
si pulsus in decē pcussionib⁹ sentit̄ et in vndecima deficit:  
deinde ab vndecimo cōputes si in q̄rto ab vndecio d̄ficit  
dicit̄ decidēs: et talis tendēs in defectū p quosdā gradus  
magis et deficiendo mortē figt. Si nō deficeret in octa-  
uo postea in vndecimo ab ea decidit: et postea tardi⁹ de-  
ciderit: donec deficiat: talis incidēs ē: et significat naturaz  
prius afflictā: morbo iam partim superato resurgere et  
conualescere. Quinta cōsideratio attenditur sm̄ permu-  
tationem vel cōsistentiam predictaz cōsiderationū: et ab  
hac cōsideratione duo extrema genera: scz nonum et de-  
cimum pcedunt: que nō principalia sunt ḡna: sed princio-  
palibus annexa et adiuncta nō em̄ principaliter attendū-  
tur sed alicui adiacent: vt equale et inequale ecce nonum.

¶ in



ordinatū ⁊ inordinatū. ecce decimum. Si pulsus sit affio-  
due fortis ⁊ equalis. Si aliqd admiscetur debile cū for-  
ti inequalis dicif. Sed de his plenius dicef in sequētib⁹  
Nota qd hec pulsū genera nō sunt opposita. Circa unū  
⁊ eundē pulsū tria vel quattuor hnt esse genera qñq⁹ ⁊  
cōsistere: aliqñ em pulsus magnus potest esse mollis: ve-  
lox: fortis: spissus: equalis: ordinatus plenus. S⁹ qdam  
sunt opposita: vt magnus paruus: nec sunt diuersa gene-  
ra sed diuersę differētie vnus gñis: ⁊ ideo se nō cōpatiū-  
tur. Sunt autē diuersa genera nō p̄traria. Sed p̄o con-  
trarietate causarū se nō sustinent. vt magn⁹ debilis. abū-  
dantia nāq⁹ spūs facit magnū. defectus eius ⁊ caloris fa-  
cit debile. Similiter forte: paruus: velox: debile: spissum:  
paruū: tardū: velox: rarū. Et vt generaliter dicam nulla  
posiunt cōmisceri in qbus cōtrarietas causarū nō inter-  
cidat. Decē genera pulsū fm diuersas rōnes dicuntur  
sc⁹ fm motū: fm organū: fm plures motiones. Nota qd  
hoc nomē generale pulsus predicari potest de quolibet  
inferiori: qd de magno: forti: veloci: raro: incidēti: equali:  
ordinato: molli: pleno: calido. nō tñ in eadē significatiōe  
Dicif nāq⁹ hoc nomē pulsus quattuor modis. Primo  
modo accipif p̄motione q̄ occurrit digito. Et in hoc sen-  
sū tria gña distinguunt: magn⁹ velox validus. Secundo  
modo dicif pulsus res pulsata sicut organū. ⁊ fm hāc si-  
gnificationē duo distinguūt gña pulsū: sc⁹ molle ple-  
nū. hec autē ad organū pertinet. Arteria em mollis datur  
vacua plena pprie: extranee nō dicunt de motione que  
est pulsus. motio siquidē mollis dura plena vacua in col-  
latione dicif: q̄ ⁊ si dicant de pulsu p̄dicatio rediūdat in  
pprietatē organi. Calidū ⁊ frigidū ⁊ qd est: tertiu⁹ genus  
pulsū ad rē pulsatā ⁊ p̄tinere: ⁊ pōt patere vt illa tria  
gña pulsū distinguant p̄t res pulsata ⁊: arteria. etem  
pprie dici pōt calidū vel frigidū. S⁹ qdā cōsiderātes qd nō  
est calidū vel frigida de se: s⁹ pot⁹ ex frigiditate ⁊ l⁹ morti



ficatione spūs vitalis impellentis eam dicunt calidū vel  
 frigidū pulsum dici pro re pulsante. et hec est tertia signi-  
 ficatio pulsus vt p re pulsate accipiat. hoc modo posset  
 fieri nisi esset qd dicit Philaretus q nouū gen<sup>9</sup> attēdit  
 fm caliditatē q reddit p totū corpus arterie in quo cōsi-  
 dera<sup>t</sup> quantitas supposite materie p tactu: totū ē de  
 accidēte p qd insinuat auctor q pulsus calidus ad rē pul-  
 satā ptinet nō ad rē pulsantē. nā si dicat q pulsus dicit<sup>r</sup>  
 calidus ppter calidū spiritū nō ppter substantiā vel qua-  
 litatē arterie. Similiter pulsus mollis plenus vacuū nō de-  
 bet dici vt redundet p<sup>r</sup>dicatio in substantiā organi: sed in  
 qualitātē humoris arteriā infundētis. Sentit nāq<sup>3</sup> arte-  
 ria mollis dura plena ppter humorē suppositum: qz fle-  
 gmaticus multus aquosus arteriā mollē v<sup>l</sup> plenā efficit:  
 sed siccus durā vacuā reddit. Sed Philaret<sup>9</sup> testat<sup>r</sup> q h<sup>3</sup>  
 cōsistentiā organi attēdit plenū molle durū vel vacuū v<sup>l</sup>  
 fm figurā. Si ergo plenū. molle durū vacuū pertinet ad  
 cōsistentiā figurā organi: similiter calidū et frigidū. Quis  
 em̄ neget arteriā calidā esse sua qualitate vel figura. Ip-  
 sa em̄ calida vel figura sua qualitate tāq<sup>3</sup> causa formali: et  
 est calida vel frigida ratioe spūs: et qualitate spūs tanq<sup>3</sup>  
 efficiēte vel materiali. Unde Cōstantinus in pantegni.  
 Lator arterie est ex materia intra cōtēta. i. spiritu et san-  
 guine. Quarto modo dicit<sup>r</sup> pulsus collectio pluriū pul-  
 suū fm q<sup>3</sup> quattuor genera distinguunt<sup>r</sup>: rarū: frequēs: de-  
 cidens: equale: ineq<sup>3</sup>ale: ordinatū: inordinatū. ¶ Soler-  
 tia. Id est prudētia. ¶ Artificis. Id est medici. ¶ Pro-  
 bat. Examinat et diiudicat. ¶ Pulsus. Generaliter in-  
 tellige: nō pro motione: nō pro re pulsante: nō pro re pul-  
 sata: non pro plurium collectione: et quo modo probat  
 ostendit. ¶ Quinq<sup>3</sup> modis. Id est quinq<sup>3</sup> consideratio-  
 nibus discretis. ¶ Ex quibus. Id est considerationib<sup>9</sup>.  
 ¶ Elicitur. Id est procedit. ¶ Numerus. Id est decem  
 genera pulsuum que in dupla proportionē se habent ad



quinq; cōsiderationes: Nūc psequitur quomodo. ¶ Ex  
 forma: idest pprietate motionis arterie circa quā h̄titur  
 p̄ma cōsideratio. Noscūtur tria. s. generaz ostendi que. s.  
 ¶ Magnū. Illud est primū qđ ostēditur s̄m quātitates  
 trium dimēsiōnū. teste Cōstātino ⁊ Philareto ¶ Ma-  
 gnū. Sub magno audit parū ⁊ mediocre: ecce primū ge-  
 nus. ¶ Forte sub quo debile mediū ecce secūdn̄ ¶ Forte  
 Ponit tertiū Philaret⁹ ⁊ Cōstātinus etiam cōsiderat  
 s̄m tenorē virtutis sub quo considerāt debile mediocre.  
 ¶ Citatū idest volox. sub quo tard⁹ ⁊ mediocris. Tertiū  
 genus est citatū ⁊ attēditur tēporē qualitate motionis  
 Philaret⁹ ponit q̄titatē motiōis. s̄l̄r ⁊ Cōstātin⁹ t̄ps.  
 ¶ Substātia mēbrī. i. cōstātia v̄l cōsistētia organi et figu-  
 ra siue. q̄litas sube circa quā versatur secūda cōsideratio  
 ¶ Parit .i. ex se cōcludit vel pducit. ¶ Molle idest sub  
 quo durum mediocre continetur. Istud est quartū genus  
 s̄m Cōstātinū. sed Philaretus ponit octauū ¶ Plenū  
 Per qđ vacuū intellige qđ est quintū Calidū frigidū me-  
 diocre ecce sextum. Calidū ad organū pertinet: quia ad q̄-  
 titatem sube organi teste. Philareto ⁊ Cōstātino in pan-  
 tegni. Calidum asserit pulsum fieri ex qualitate arterie.  
 Philaretus calidum ponit nonus cōturbator nominis  
 et sentētiar: ⁊ Cōstātinus sextū. ¶ Ex quib⁹: idest tri-  
 bus postremis. ¶ Et primis. Elicitis a prima cōsidera-  
 tiōe. ¶ Surgit: idest completur. ¶ Series senaria: idest  
 sex genera. ¶ Spisum. Hic assignat origines septimi ge-  
 neris qđ est frequēs ⁊ rarum. ¶ Mora: idest s̄m moram  
 et spaciū quod est inter duas dilationes attenditur sp̄s  
 sus vel frequens hoc est quod dicit Constantinus fieri ex  
 tempore quieti: Philaretus ex quātitate quietis. Istud  
 a Philareto dicitur sextum: sed a Constantino septimū  
 vnde autem fiant hec genera pulsuū: ex quibus causis con-  
 trabātur et quid habeant significare insequentibus cum  
 ipso actore dicemus. ¶ Qui pede dactilico. Ponit origi-



nem octauū qui est incidens ⁊ decidens quod a **Ph**ilare  
 to nonum dicitur a **C**onstantino octauum assignatur.  
 Hoc genus attenditur s<sup>m</sup> collationem ⁊ proportionem.  
 moraz ad moras apertarū ad occultas fortū ad debiles  
 Aperta mora dicitur ipsius pulsus. Occulta mora ipsius  
 quietis inter duos pulsus existētis. Sit itaq<sup>3</sup> incidens et  
 decidens s<sup>m</sup> p<sup>ro</sup>portionē tēporis ad tēps: si mora p<sup>re</sup>cedētis  
 pulsus sit minor q<sup>uam</sup> subsequētis pulsus dicit<sup>ur</sup> decidens. Si  
 mora sequētis sit maior q<sup>uam</sup> mora p<sup>re</sup>cedētis dicitur icidēs.  
 q<sup>uod</sup> s<sup>m</sup> rationē assignatā intelligēdū est: Pulsus decidēs  
 ab auctore cōparat<sup>ur</sup> pedi dactilico q<sup>ui</sup> sicut datilus a lōga  
 et aperta integra syllaba incipiens declinat in breues. sit  
 pulsus decidēs ab aptis morit<sup>ur</sup> tēdit in occultas. ¶ **A**l  
 sim idest sursum ⁊ deorsum dep<sup>re</sup>mitur. ¶ **A**b alto idest a  
 ptis differētis moris. Et pede dactili. i. more dactilico  
 ¶ **E**t qui deficiēs. Assignatio est incidentis: ¶ **S**urgit  
 prius deficiens. ¶ **E**lresq<sup>ue</sup> presumit idest de occultis diffe  
 rētis in aptis quousq<sup>ue</sup> in nullo deficiat: et est iudicium  
 nature resurgētis ⁊ vires resumētis. ¶ **M**otatur: idest  
 attenditur quātū ad originem. ¶ **E**x collatiua thesūm  
 idest p<sup>ro</sup>portionē moraz que sunt more dilatationū ⁊ the  
 sim. Ille em̄ more attēdūtur ⁊ ppēdūtur s<sup>m</sup> diastolem  
 et sistolem. ¶ **T**anq<sup>uam</sup> precipuis. Assignatis octo generi  
 bus q<sup>ui</sup> sunt primaz principalia assignat originem duorū  
 extremorū. s. nonū ⁊ decimū q<sup>ui</sup> sunt accidētaliar<sup>um</sup> p<sup>ri</sup>ncipalib<sup>us</sup>  
 adiuncta. ¶ **A**diuncta. Monus est equale: ⁊ inequale de  
 cimū ordinatū ⁊ inordinatū. **Ph**ilaret<sup>us</sup> equale septimū  
 tū ordinatū octauū ponit. ¶ **D**iscors vel consonus. i.  
 eq<sup>u</sup>le vel ineq<sup>u</sup>le. ¶ **E**n<sup>im</sup> ordo. quātū ad ordinatū. ¶ **E**l  
 aduersus. i. inordinatus. verū quia s<sup>m</sup> rōnem numeroū  
 ⁊ cōputationū ordinatio vel inordinatio cōsiderat<sup>ur</sup>. **M**ō  
 em̄ duo debiles pulsus vel tres vel quattuor: nec vn<sup>us</sup> in  
 ordinatus modo it<sup>er</sup>ferūtur duobus magnis ⁊ fortib<sup>us</sup>:  
 ⁊ multis alijs differētibus modis s<sup>ed</sup> numeroz<sup>um</sup> diuersita



tem interponuntur diuersi pulsus pluribus aliorum generum.  
ideoque secundum numeri rationem diximus ordinatum et inordinatum  
numeri attendendum. Quid autem sit equalis pulsus: quod  
inequalis: quid ordinatus: quid inordinatus: utrum ordi-  
natus sit equalis vel non: utrum omnis inordinatus sit inequa-  
lis: et quot sunt species inequalis inordinati inferi patebit: ubi  
ponentur diffinitiones et significationes singulorum generum.

**¶ De descriptione pulsus magni et parui.**

Augmentata facit magnam dimensio trina.

Paruum si parua. medium mediocriter aucta.

In longum latum magnus consurgit et altum.

Paruus in occultum strictum cadit atque recisum.

Qui medium sequitur merito mediocris habetur.

**¶ Assignatis generibus pulsuum et originibus eorum ut de ge-  
neribus pulsuum euidetio: constituat doctrina: vniuscuiusque  
generis suam ponit diffinitionem. Et primo diffinit magnum  
pulsus. Est itaque magnus pulsus qui secundum quantitatem trium di-  
mensionum attenditur: longitudine latitudine et profunditate.  
Modum transcendens dicitur magnus. Ad hoc igitur ut sit magnus  
pulsus oportet quod sit longus latus et profundus. Par-  
uus pro contrarium intelligitur qui non sit longus latus nec  
profundus. Littera patet. ¶ Paruum si parua. Id est trina  
dimensio diminuta facit paruum: et patitur detrimentum quanti-  
tatis in longitudinem secundum certitudinem: in latitudine secundum stric-  
turam: in profunditate per residentiam. id est secundum sui incertam reuo-  
lutionem. ¶ Medium. Id est mediocrem pulsus facit trina di-  
mensio. ¶ Aucta mediocriter. Id est seruans mediocritate:  
ut si non excedat in aliquam dimensionem. ¶ De longo pulsu.**

Longus ventriculos digitorum quattuor exiit.

Subsistit mutilus mediusque sit omnibus equus.

In latum digitos latus tenet eminet altus

Occurrit gracilis strictus residetque profundus.



**¶** Magnū pulsum diffiniuerat per excessum trine di-  
 mensionis: scz longitudine latitudine et pfunditate ideo  
 vt pateat euidentius quid sit magnus diffinit quid sit lon-  
 gus latus et pfundus quibus cognitis cū ex eis cōpona-  
 tur magnus perfecte innotescit. Quid sit magnus ex p-  
 prietatibz em partiū inuestigatis toti declarabit natu-  
 ra. Lōgus pulsus est ille q. **¶** Exrit. Id est excedit. **¶** Vē-  
 triculos. Id est apices et summitates. **¶** Digitorū quatuor.  
 Supra lōgitudinē arterie porrectorū. Cū em sentia-  
 tur in ventriculis quattuor digitorū posset sentiri in quin-  
 qz vel sex si essent positi. Posita diffinitione lōgi ponit  
 diffinitionē curti eius cōtrarij. **¶** Subsistit. Id est nō ex-  
 cedit a vētriculis quattuor digitorū. Cum em sentitur in  
 primo in secūdo in tertio in quarto non sentit. **¶** Mus-  
 tilus. Id est curtus est qm mutilatur fm longitudinem.  
**¶** Medius. Id est mediocris inter extremitates fit.  
**¶** Om̃ibus. Id est digitis. **¶** Equus. Inquantū nō ex-  
 cedit nec excedit. **¶** In latū. Diffinit latū qui et cū lōgo  
 cito currit ad faciēdum magnū pulsum. **¶** Latus tenet  
 digitos. Qui exrit vētriculos digitorū fm latitudinem.  
**¶** Altus. Pulsus qui fm altitudinē p̃sideratur: qm scz  
 multū eleuat arteria et a centro. recedit ex vehemēti ipul-  
 su sp̃is. **¶** Eminet. Id est eleuatus est eminens et aper-  
 tus. **¶** Occurrit. Id est nō moratur in latitudine qui nō  
 tm occupat et pertingit latitudinē digitorū sz exceditur  
 quasi in modū gracilis funiculi occurrit. **¶** Profundus  
 Id est occultus qui contrarius est alto. **¶** Residet. Id est  
 vicinatur centro intellecta mediocritate inter extremi-  
 tates qui scz nō excedit in latitudine nec excedit. Et no-  
 ta q multīs modis possūt narrari be differētie: vt lōgus  
 cū stricto: lōg? cū mediocri. Itē lat? et strictus pponun-  
 tur. Item latus cū aperto iet cum occulto aut mediocri  
 inter duo. Sz null? curt? strictus vel occultus magn? est.

**¶** De forti et debili pulsu.



**C**onstituit validum sociata frequentia magno.  
Surgit ab oppositis species contraria causis.

**E**git de primo genere pulsuum quod est magnus pulsus  
mediocrius secundum diuersitatem suam compositionem. Consequenter  
agit de secundo. id est de forti debili et mediocri quod huius pertine  
re ad quantitatem motionis arterie. Cum autem sit tertium secundum  
Philaretum et Constantinum. tamen a nobis secundum ordinem quod  
tale ordinem ei appropriauit arctatio matrice rationis. Fortis  
itaque componitur ex duobus magno et frequenti. id est veloci.  
Dicit namque Philaretus quod frequentia accipiens magnitudi  
nem validum facit sed pro frequentia intelligitur veloci  
tas. Si enim frequentia intelligatur: cum fiat ex debilitate vir  
tutis et fortitudine caloris expetentis magnitudinem refri  
gerationis virtus debilis que non sufficit aerem attrahere  
semel qui possit refrigerare oportet quod defectum quantita  
tis suppleat vicissitudo et repetitio numerose actionis:  
ideo frequentia non poterit tollerare fortis pulsus propter  
contrarietatem causarum. Est itaque fortis pulsus compositus  
ex magno et veloci: magno quod multum eleuat arteriam et a cen  
tro recedere cogit et in longitudinem diffunditur secundum latum  
digitos attingit ex veloci: quod inchoata percussione cito  
suum motum complet et consequitur et hoc est quod in littera  
tangitur. **S**pecies contraria. Id est pulsus debilis.  
**S**urgit. Id est procedit. **A**b oppositis causis. Id est  
caloris debili et imbecilli virtute et debilitate spiritum.

**D**e veloci pulsu et tardo.

**A**rsis lenta parit tardum festina citatum.

**S**i pulsent digitos austero dura rigore.

**O**rgana disponunt durum si lassia remissum.

**P**onit noticiam secundi generis. id est velocis tardi me  
diocrius: quod a nobis tamen tertio loco assignatur. Et pertinet  
hoc genus ad quantitatem motionis arterie: et attendit  
ex tempore vel quantitate motionis. Est itaque velox pulsus secundum



Constantini: qui in modico tpe spaciū ptransit: qñ scz inchoata percussio cito pplef. Et est tardus qui modicū spaciū pertrāsit in multo tpe: qñ scz motio inchoata longo tpe perficitur. Mediocris inter extrema medius pfi deratur. ¶ Arsis. Idest dilatatio. ¶ Lenta. Que multū tempus consumit in sua cōstrictione. ¶ Si pulsant. Tri bus generibus pulsū que a prima cōsideratione nascū tur pprijs diffinitionib⁹ declaratis ponit noticias ⁊ dif finitiones alioz. Primo agit de illis que a secūda cōside ratione nascuntur ⁊ sumūtur: ⁊ pertinent ad p̄sistētiam organi que sunt durū molle mediocre plenū vacuum meo diocre calidū frigidū mediocre. Est itaq; durus pulsus qui dum digitis tāgitur: occurrit arteria dura ⁊ rigida ⁊ quasi funiculi tēsi sentiūtur. Mollis qñ mollis sentit ar teria. Et videt⁹ dur⁹ esse fortis: sed nō est ita. Fortis em̄ fm Constantini vascula dilatat vt quasi inanita reddan tur Durus est et asper: qv̄tuti nō obtēperat mēbri du ricies: vt dilatari queat. ¶ Si organa. Idest arterie. ¶ Pulsant. scz digitos ⁊ venticulos digitoz. ¶ Auste ro dura. Idest cum duricie ⁊ rigiditate distēdendi. ¶ Si lapsa. Idest quodāmodo lassitate ⁊ suauitate sentitur. Sic em̄ glosat Constantinus. vt videant⁹ digiti ab eis pe netrari.

¶ De pulsu pleno ⁊ vacuo.

Si cedat: vacuum si constat turgida plenum.

Pulsus disponit calidum calor arteriulis.

Frigidus occurrit subiecti frigore membri.

¶ Notificat per descriptionem quid sit quintum gen⁹: scz plenum vacuum. Est ergo plenus qui turgidus quo dam humore redundante videtur. Vacuus qui apparet quasi inflatus: sed statim cū tangitur tanq̄ vacuus a di gitis sentitur. Et pertinet hoc quintum genus ad figu ram ⁊ habitudinem organi: in vacuitate et plenitudine.

¶ Pulsus disponit. Assignat noticias sexti generis qd est calidū frigidū mediocre: qd cū p̄ditionib⁹ p̄cedentib⁹



ad cōsistentiā arterie pertinet. Est em̄ arteria huius cō-  
sistētie q̄ sentitur calida aut frigida l̄z em̄ calor arterie cō-  
trahatur ex spiritu feruido et sanguine intra cōtento tñ  
qualitas inde proueniens est ipsius arterie dispositio.  
¶ Calor arterialis: idest pulsus calid⁹: cū digitorū extre-  
mitates arteriam calidā sentiunt. Frigidus vero contra-  
rio modo.

¶ De medijs pulsibus.

¶ Cum relique species aliquo mediante ligentur.  
¶ Iungitur in valido fortis discrimine nullo.  
¶ Equus inequali: causam compaginis huius.  
¶ Soluāt qui dirimunt latebrosa enigmata rerum.

¶ Quoniam assignatione predictorū generis auctor  
aliquando assignauit media extremorum quandoq̄ in-  
ter aliqua extrema nullum medium posuit ideo in hoc ca-  
pitulo ostendit hoc esse declarandū inuestigādum ⁊ relin-  
quēdū examini ⁊ discussioni phicoꝝ: quoz enigmaticas  
est soluere ratiōes: ⁊ tales ambiguitates soluere ⁊ enoda-  
re. Quod aut̄ ab auctore pretermisum est: nos qui su-  
mus ei⁹ interpretes ⁊ ei⁹ vicarij supplem⁹ defectū. Dico  
ergo q̄ oīa illa extrema que adiuncta sunt distēperatis: si-  
cut magnū: parū: curtū: longū: latum: strictū: apertū ve-  
lox: tardū frequēs rarū cōuenientiā habēt de vna nanq̄  
differentia ad aliam contrariam per medium tempera-  
mentum sit transitus magnus em̄ mediocrum excedens  
in trina dimensione supra modum diminitus monstrat  
distemperantiā: quia defectum caloris ⁊ imbecillitatē spi-  
ritus ecce isti pulsus notant distēperatiās cōtrarias vn⁹  
excessum alius defectū. Inter excessum ⁊ defectū medium  
est q̄ per ambiguitatē vlt̄ abnegationē describit̄ extremo-  
rū qd̄. s. nec est in excessu nec in defectu illō tēperamētum  
est ⁊ ita mediū inter magnū ⁊ parū: sicut inter curtū ⁊ longū  
et inter alia extrema q̄cūq̄ applicant̄ distēperatijs secus  
est de forti ⁊ debili. Nam si iter forte ⁊ debile ē mediocre: cū



omne mediū est tēperatū: et omne tēperatū sanitati ad  
ditū est: ergo illud mediocre sanū. Sed interim forte sa  
nū est et quāto fortius tāto sanius: et fortitudine non fit  
excessus: nec in virtute nec in bonitate mentis fit exces  
sus mētis. Et habet hinc quod vniū extremorū excedit suum  
mediū in tēperātia et sanitate. Sed omne mediocre tēpe  
ratū inter duo extrema. Si verū est mediū vterq; extre  
morū magis tēperatū et sanū est. Itē si mediocre est in  
ter forte et debile illud genū: nec forte est nec debile: sed ex  
tra tēperamentū. Itē pulsus nūq; est fortis nisi ex tenore  
virtutis: et in debile trāsit nullo medio a magis forti: vel  
per multos medios minus fortes vsq; ad ultimā remissio  
nē fortitudinis trāsit, in debile. Et ille min⁹ fortis quo  
mediāte trāsit magis fortis in debile: fortis genere non  
est mediū inter fortē et debile: quia sic nō esset fortis, nec de  
bilis. fortis em̄ quoddā genū est sū suā latitudinē. Si  
cut ergo inter virtutē et vitii nullū est mediū. Sic inter for  
tē et debile nō est mediū. Itē egle et inegle, nō habet me  
diū. Itā si sic illud nō esset egle nec inegle: s; quicqd egle  
est vni: inegle est alteri. Ab egli em̄ fit trāsitus ad inequa  
le nullo mediāte: et ecōuerso. Itē esse equalē est sanū esse  
et tēperatū sū naturā nisi sit in malo: sicut equalitas in  
pryfico pulsu. Omne autē inequale est distēperatū sū na  
turā ex morbo cōtingēs. Sicut ordinatū et inordinatū  
nō hnt mediū. Itē pulsus sicut incidēs et decidēs non ha  
bent mediū quā incidēs fit ex cōtēperātia et confortatio  
ne virtutis: decidēs ex cōtrarijs. Inter tēperatū intēpe  
ratū: inter cōfortationē et defectū nullum est mediū. vñ si  
sic nō esset tēperamentū nec intēperamentū: nec forte nec  
debile. qd est inconueniēs. ¶ Relique species. Pulsus  
assignatorū generū: sicut magnū: parū: velox: tardū fre  
quēs rarū. ¶ Ligēt vel legitur: id est assignant sū co  
pulā alicui mediū. ¶ Fortis. Pulsus: quia fit ex tempe  
ramento et tenore virtutis. ¶ Iungitur. Idest copulat.



**I**n valido. Qui fit ex debilitate virtutis. **N**ullo di-  
scrimine. Sine interpolatiōe mediij: similiter. **E**quus  
idest equalis pulsus iūgitur sine medio. **C**ausam con-  
paginis hic soluāt. **N**on debet causam assignare de priua-  
tione mediij mittit nos ad discutiōē p̄hor: quorum est  
taliter rimari. **C**ompaginis. idest colligationis extre-  
morum. **S**oluant. Philosophi. **Q**ui dirimunt. idest  
soluunt. **E**migmata. i. q̄stiones obscuras et tenebrosas.

**D**e pulsu frequenti et raro

**S**i raptu subito morule discrimine paruo.

**A**rsim multiplicet series numerosa frequentem  
**C**onstituit pulsum: species contraria rarum

**H**ucusq; posuit doctrinā de sex generibus pulsum:  
quorum tria p̄tinent ad p̄prietatē motionis. **V**nnū ad quā-  
titatē. s. magnū parū mediū. **D**uo ad qualitātē. s. vel op-  
tardus mediocris: forte debile mediocre. **A**lia tria p̄tis-  
nent ad cōsistentiā organi vel figurā. s. durū molle medio-  
cre. plenū vacuū mediocre: calidū frigidū mediocre. **N**unc  
diffinit septimū genus. ex tempore quietis. et attendit  
inter duas diastoles qđ est frequēs et rarū. **S**i subito  
series numerosa: idest crebra et numerosa repetitio dilas-  
tationum. **M**ultiplicet. **C**ontinue replicando iteret.  
**A**rsim. i. diastolem. **P**aruo discrimine: idest modi-  
ca mora quietis interpolata inter vnā diastolē et aliam.  
**S**ubito raptu. idest motione raptim iterata. **C**on-  
traria spēs. idest cōtraria dispositio facit rarū pulsum.

**D**e incidenti et decidenti pulsu.

**D**eciduius modulis ex fortibus et manifestis.  
**S**ensum degenerans tacito pede tendit ad yma  
**T**ergit in occultum satagens euadere sensum  
**I**nciduius surgit. respirans tendit in altum  
**D**eserit occultum sibi conciliant manifestum.



**P**onit notitiā octavi generis .i. incidētis et deciden-  
tis quod attēditur secundum collationē morarum ad moras : occul-  
tas ad apertas : fortium ad debiles . Apta mora est quā-  
do pulsus sensui occurrit : idest quā arteria dilatatur : ita  
quod eius motio apte sentitur . Occulta quādo dilatatio est  
ita occulta et vicina centro quod vel sensus effugit vel parū im-  
mutat . Scōs ergo collationē morarum ad moras incidētia  
vel decidētia notatur . quod expresse docuimus superius in  
distinctione generū decima quod iterare nō opus . Si obijciat  
de cauda soricina finitiua quod est pulsus decedens . nam pul-  
sus decedens patet largius : potest enim decedens pulsus in-  
ueniri ubi non est cauda soricina finitiua : ut si post deces  
fortes fiat una debilis : et facta cōputatione de illa post  
octo fortes sequitur una debilis : postea desinet circa septi-  
mā : postea in quarta : postea in scōa : postea in toto desin-  
ciat . Reuera soricinus quidē pertinet caudā finitiuā . Sed il-  
le decedens de quo hic agitur habet plures moras et in-  
terpollat plures debiles paulatim quousque nulle apte  
cōcurrāt . Sed cauda finitiua tamquam ab occultis resurgit in  
fortes aptas . sed ab occultis continue tendit in altiores .  
**M**odulis .i. motibus apertis . **S**ensu degenerās  
idest paulatim declinās . **I**nciduus : idest incidēs per  
maiorationē sui in noticiam sensus cadens . **S**urgit re-  
spirās : idest in naturā insurgere vel resurgere : et respira-  
mina et vires significat resumere .

**D**e equali et inequali pulsu .

**F**irmus et oppositi fugiens cōmercia motus .

**P**ermanet equalis seruato iure tenoris .

**P**ostquam executus est de octo generibus principalibus agit  
de nono et decimo : qui sunt annexa et adiuncta principalibus . scilicet de  
equali et inequali : ordinato et inordinato . Equalis est cuius per-  
cussio est equalis et vniformis tenoris in digitorum extre-  
mitatibus : ut si magnus velox : fortis frequens mollis :  
plenus : et eis mediocris : nullam in qualitate vel quāti-





tate vel tpe motionis vel numero motionis diuersitate  
recipiēs, eqlis diuidit. **M**ā quidā est absolute equalis q̄  
qualitatē seruat in omnibus dictis differētijs: de quo di  
ctus est iā. Alius est equalis fm̄ qd̄ vt sit equalis magni  
tudinis: sed mō velox modo tardius sentitur. Item qui  
equalis est in paruitate vel debilitate huiusmodi pulsus  
est eqlis in hoc: s; nō est eqlis absolute. Ineqlis est qui  
cūq; recipit oppositā differētiā. Inequalis aut̄ alius ab  
solute vt qui est ineqlis in oībus generib; alius in vno  
genere et nō in alio: et fm̄ illō q̄ equalis dicit̄. ¶ Fugiens  
idest nullā societate recipiens cū opposita differētia. Et  
talis est absolute equalis, si in bonis p̄seueret differētijs  
Sed pōt esse eqlis in malis p̄cussionibus vt in paruitate  
et debilitate. Et talis nō est eqlis simplr vel absolute  
sed equalis in hoc: vel fm̄ quid vel equalis in malo: et pro  
pter tales qlitates excludēdas apponitur. ¶ Firmus.  
Qui em̄ manet in puitate vniformis nō ex firmitate na  
ture est: s; ex debilitate pot̄. q̄cūq; ergo firmus est ex na  
ture firmitate et virtutis p̄ueniens: et seruās vniformē te  
nozem, in omnibus generibus est equalis simpliciter.

¶ De inequali pulsu.

Degener instabilis nec eodem tramite currens.

Mutat inequalis dubijs moderatus habenis.

¶ Notificat ineql̄. ¶ Degener: idest ab equalitate de  
generās p̄ administrationē. i. p̄ assumptionē cōtrarie dif  
ferētie. ¶ Instabilis: q; nō seruat statū vnus tenoris.

¶ Nec eodē tramite currēs: q; trāsīt per vias diuersas  
oppositoꝝ genēꝝ. ¶ Mutat. s. mō retardans mō festi  
nās p̄cedit tituanē d̄ magno in paruū: de forti indebilē.

¶ Moderatus. i. agitat̄. ¶ Dubijs habenis. Meta  
phora est sumpta ab aliquo qui non bene nouit regere et  
frenare equos.

¶ De ordinato et inordinato pulsu.

Distinctis gradibus mutatur in ordine recto.



Transit in oppo sitū qui nomē ab ordine sumit.

**P**onit noticiam decimi generis: qđ est ordinatū et inordinatū. Et nota qđ is equalis est ordinatus: vbi em̄ est equalitas ibi est ordo: sed non conuertitur. Nam ordinatus aliud equale aliud inuale: nō omnis ineqlis inordinatus est. Nam inequalius alius ordinatus alius inordinatus: omnis inordinatus est inequalis. inequalis ordinatus est qui recipit differentiā oppositam diuersi generis oppositi. Ordinatus tñ qui quasi gradatim et fm̄ proportionē vniformis gradus est: qñ. s. habitudo sequentiū percussionū in sua inequalitate cōformat habitudinē precedentū: vt si sint octo pulsus cōtinue fortes et nonus debilis. iterum octo fortes et nonus debilis: et si longo tpe procedat habitudo pulsū: licz multis alijs modis variē dum tamen habitudines mutationū respondeāt sibi potest etiā dici inequalis ordinatus pulsus: tamē est cauda foricina finitiua prima percussio magna est et fortis secunda minor: prima: et sic gradualiter et proportionabiliter tēdit paulatim in defectiōe quousq; nō sentiat. Similiter cauda retonatiua a defectiōe regradiēti proportionabiliter in magnitudine ordinatio considerari pot. Istas tñ species ponim? sub equaliter ordinato. Et h̄ fiat qñq; fm̄ cōsiderationē ordinis et habitudinē raro tñ: nec in ea p̄tinēt sed frequētius sūt p cōfusionē et extra ordinatū: tñ multū inordinatiōis ineqlis. Inordinatus in oibus generibus predictis inuenit: vt si duo magni vnus paruus aliter medius: aut duo parui vnus medius alter paruus: vnus medius alter magnus cui succedit paruus. **D**istinctis fm̄ ordies et p̄portiōes gradus. **Q**ui nomē: idest ordinatus.

**D**e inequaliter inordinato et priuato pulsu.

Qui priuatiue censetur ab ordine leges.

Ordine precedit preceps est et sine lege.

Spargitur extremū genus in numero specierum.

Ed h



**Que sibi mendicant peregrina vocabula rerum.**

**Quas collatiua ratio sibi federis vnit.**

**¶** Determinat de ordine s; puatione. Inequale inordinatum diuidit in spes suas: et eas mox enumerat de quib; in sequentibus dicitur qñ ipsaz instabit tractat: has designans species a nominibus animalium vel instrumentorum vel aliarum rerum cum quib; habet similitudinem. Dicit autem capreas a capra: et formicas a formica: et sic de alijs. Rationes appellationum dicentur infra. **¶** Extremum genus. Id est inordinatum: inequale. **¶** Sparsit. Id est sparsim et varie distribuitur. **¶** In numero specierum. Id est multas species que sub certo numero clauduntur. **¶** Que. sc; species. **¶** Medicat. Id est propter medicamentum et penuriam vocabulorum sibi medicat. Nam lingua latina est in verbis egena. **¶** Peregrina. Animalium vel instrumentorum et aliarum rerum non omnium: sed similium sibi et homini. **¶** Quas. Id est res. **¶** Vnit. Id est assimilat sibi et conformat. **¶** Ratio. Id est proportio. **¶** Collatiua federis. Id est collatiua similitudinis.

**¶** De speciebus pulsus inordinati inequalis.

**Spasmus priscus fornicans verniculosus.**

**Ramosus fluitans martellinus atq; caprinus.**

**Serrinus rectus sorricinus siue retortus**

**¶** Que sunt cause variationis pulsus.

**Forma crassis sexus etas grauidatio somnus.**

**Et locus et tempus labor esca repletio potus.**

**Causa genus morbi coitus turbatio mentis.**

**Corporeiq; situs variant idiomata pulsus.**

**¶** Hic enumerantur species inordinati inequalis quorum rationes inferius patebunt. **¶** Forma. Distinctis generibus pulsuum: et distinctis eorum proprietatibus. Consequenter breuiter hic agit de causis mutationum pulsus eas enumerando. Immutant itaq; pulsus tripliciter: sc; a re



bus naturalibus: non naturalibus: et contra naturā. Sub naturalibus comprehendit tam res consistentes et regentes sicut complexionones et virtutes que coadjuvantes inseparabiliter coherentes velut figura corporis distantia maris et femine etas et similia. ¶ Forma. Id est habitudo corporis que dividitur in tenuitatem crassiciem et medietatem. ¶ Varians pulsus. In macilentis maiores sunt pulsus et fortiores que in crassis et multum repletis. Crassi enim ex nimia oppressione carnis pulsum habent minorem et magis debilem: quia calor et spiritus in eis lentescunt et pigritantur ex nimia carnis carnositate. Sed inequalis est pulsus spissior: propter debilitatem virtutis. In macilentis sunt pulsus apti quia arteria exposita est vel expoliata et quasi nuda. In crassis occulta: quia profunda est arteria et carni inuiscata. unde Philaretus? In gracilibus multum subiacet tacui pulsus. id est apte sentit iudicio tactus quod est propter expositionem organi. Quidam tamen male exponunt hic subiacentiam pulsus ut dicant: pulsus tacui subiacere quoniam est debilis: que expositio contraria est. ¶ Constantino. Est autem perquirendum utrum macies sit naturalis aut non: et nota de crassicie. ¶ Crassis. Id est complexio contracta a generatione variat pulsus. Nam calida complexio facit pulsum fortem et velocem causa attrahendi multum aerem ad refrigerationem: sed frigida parum facit et tardum causa necessitatis parve refrigerationis. Humida pulsum facit mollem sicca durum. Et quod ex ea complexione fiat pulsus velox probat. Philaretus inquit enim quod omne calidum velociter mobile et omne frigidum tarde mobile quod de solis animalibus potest intelligi. Est autem quoddam de natura calidum ut piper auripigmentum quod non est mobile. In calido siquidem corde calidus sanguis ex calore ebulliens cito resolvitur in fumum unde cito motus complet cordis et arteriarum unde sunt velociores. ¶ Sexus. Id est differentia inter masculum et feminam mutat pulsus ut enim ait Constantinus in pategni. Pulsus maior est in masculo et fortior que in femina: et ponit causam. Masculus enim calidus



dioris est nature et fortioris et maioris exercitij. Et femi-  
ne pulsus minor et debilior et frequetior. Paruitas et de-  
bilitas sunt: quia mulieres sunt debiliores masculis in virtu-  
te et minoris caliditatis et exercitij ad comparationem mas-  
culi frequetior est pulsus in femina ex debilitate virtutis:  
ut natura sepe impellat iterando in femina quod per magni  
pulsum operatur in masculo: et ut tamen scilicet aeris per vicibus  
repetitis attrahatur ad refrigerandum in quantum unus  
magnus vice una attraheret in manibus. Ita quanto est  
maior calor si virtus est fortis tanto maior velocitas ne-  
cessaria est nature: ut multa aeris quantitas in paruo tpe  
attrahatur ad refrigerationem. Cum autem deficit virtus opus ut  
attrahatur spissus. unde fit ut feminis sit spissior quam ma-  
sculis: licet ex superficie littere in pantegni possit probari  
quod pulsus femine sit velocior: non tamen est verum. Ita velocitas  
fit ex fortitudine virtutis et vehementia caloris: sed ibi per  
velocitatem frequetiam intelligimus: ut cum dicitur Philaretus  
quod frequetia magnitudinem accipiens facit validum. Nota quod  
si cetera particularia sexui concordant ut frigida complexio:  
crassities: quies: senectus: pulsus debilior est. Si particu-  
laria concurrant contraria erit maior et fortior. Sic est de ma-  
sculo intellige. unde opus medicum quando ad egrotum accedit fa-  
cere collationem de partibus et omnia accidentia discernere ut non  
fallatur in pulsibus iudicandis. ¶ **Etas.** Mutatur pulsus  
quia pueri velociore habent pulsum propter calidum refrigerandum  
quia multum est in eis temperate tamen magnitudinis et fortitudinis  
habent frequetiam: quia virtus non dum completa: in complexione ro-  
boris confirmata ad extrahendum semel multum aerem non suffi-  
cit ad calorem naturalem refrigerandum. Iuvenes enim habent  
pulsum forte et magnum in velocitate temperatum: quod fit ex ca-  
liditate: ipsoque virtute. Senes puum et debile et rari pro-  
pter frigidam corporis naturam quantum ad etatem. unde non est neces-  
se multum aerem trahi propter refrigerationem. Alie etates  
ipsis affines habent pulsum vecinantes iuxta qualitates vel cas-



lictitates illarū etatū quibus affiniores videbūtur: q̄ cum  
 in pueris velox sit pulsus ⁊ spissus tēperatus ī magnitudo  
 dine ⁊ paruitate. Pulsus ī decrepitis minimus ⁊ tardis-  
 simus rarissimus ⁊ defectissimus. In iuuenibus perfecte  
 iuuetutis maximus ⁊ fortissimus in velocitate ⁊ tardita-  
 te tēperatus. Videndū est q̄ pueroꝝ pulsus maxime au-  
 gmentant in velocitate: ⁊ tarditate minuūtur. Et maiora  
 tur quousq̄ ad p̄fectā magnitudinē deueniat: vbi pulsus  
 maximus ⁊ fortissimus in velocitate ⁊ tarditate tēperat  
 quo ad media etas pertingat. Quz ergo senectus subeat  
 paulatim succedūt p̄dictis cōtraria: donec etas p̄ingat  
 decrepita: in q̄ pulsus paruus sit rarus ⁊ tardus. ¶ **B**ra-  
 uidatio. Id est impregnatio mulierū mutat pulsum. Sed  
 distinguedus est. Ista impregnatio aut in medio est: aut in  
 principio: aut in cōplemēto. In principio pregnās habet  
 fortē ⁊ magnū pulsus ⁊ velocē: q̄ calor fetus auget calorem  
 naturalē. Arterie em̄ secūidine ⁊ arterie fetus sunt diūcte:  
 et vterq̄ arterie mulieris sunt cōplicate. Probat hoc ex  
 nouitate retētionis mēstruoꝝ augmētato calore fiūt pul-  
 sus magni ⁊ veloces. Fortes aut fiūt: q̄ virtus p̄pter ei⁹  
 modicā quātitatē nōdus patit aliquā opp̄ressionē: sed in  
 potētia perseuerat. vnde fiunt pulsus magni ⁊ fortes vsq̄  
 ad quattuor mēses, vel principii quartī. sed a quarto vltē-  
 rius fin magis ⁊ minus pulsus fiunt parui: debiles spissi.  
 Parui ⁊ debiles eo q̄ virtus grauat maiora fetus quātī-  
 tate: ⁊ virtus operatiua circa finē deficit, duab⁹ de causis:  
 q̄ p̄pter defectū sanguinis ⁊ spiritus: q̄ sanguis ad nu-  
 trimentū fetus est necessarius: q̄ quāto plus expenditur  
 in nutrimentū fetus tanto plus mēbra pregnantis ex defe-  
 ctu nutrimenti ⁊ subtractione magis debilitantur. Et de-  
 ficit ex dilatatione matricis maiorem locum occupantis:  
 vnde comprimitur cor: et ita virtus operatiua grauatur  
 que pulsum operatur. Spissi aut sunt vt ait Philaretus  
 propter inductā necessitatē attrahendi aeris p̄pter seet

B iij



pppter fetū. Unde instat triplex necessitas refrigeratiōis  
tum ex fetu: tum ex matrice: tum ex retēto sanguine: et cū  
virtus sit defecta oportet vt multotiens attrahatur cum  
semel attrahi nō possit sufficiēter: vt exposcit necessitas  
refrigerationis: ideo fiunt spissi. ¶ Somnus. Pulsus  
mutat sed differenter. nā in principio somni calore natu-  
rali incipiente intus reuocari nondū exercēte digestionē  
paruus pulsus est debilis et tardus ex precedēte deficca-  
tione vigiliariū. Sed calido iam intus cōsotato et cibo iā  
digesto et diuiso per membra multiplicatio sanguine: au-  
gmētatis medulis: reparatis spiritib⁹ fiunt i fine somni:  
et circa mediū pulsus magni fortes in velocitate et tardita-  
te mediocres post digestionē cibi. Si somnus plongetur  
vt superfluitatis cibi expulsio plongetur vel differat pul-  
sus erit paru⁹ debilis: rarus: tardus. vñ oportet q postq  
erit cibus digestus dormiēs a somno excite⁹ ad expellen-  
das ei⁹ supfluitates. Legestiōes vrinā sputa p ppria emū-  
ctoria. Si quis aut excite⁹ a somno subito vt p vocē siue  
quālibet percussione siue ventū ab eo exeūtē: q: disturba-  
tur natura. fit pulsus quādoq magnus et fortis: quādoq  
velox et spissus: nō tremebūdus inordinatus. Eñ vero ex-  
citatus quiescit pulsus in priore statū regredit. Quidam  
seducti sunt a supficie verborū Philareti dicētis. q i som-  
no nō fiunt pulsus nisi parui et debiles: et tardi nō distin-  
guentes tempora somni. Dicit em Philaretus: q i som-  
no fiunt pulsus minores et leuiiores. i. debiliores naturali  
calore penetrante ad pfundū. Et ipsi intelligūt q in som-  
no naturalis calor penetrās in pfundo: in stomacho et in  
epate fit diuersus. et ideo relinquēs spūalia que non sunt  
profūda quia supra diafragma posita: pulsus parui sunt  
in somno fm istos nutritiua calefiunt et spūalia in frigidā-  
tur. Dispositio vero spiritualiū disponit pulsum non nu-  
tritiuorū: sed certum est q in somno spiritualia calefiunt  
Videmus em quosdā dormiētes qui nō sunt cōtēti aere



respirare tñ naribus: nisi os etiā aptū teneāt: tñ vehemē  
tiores etiā faciūt exufflationes. qđ nō fit nisi in magnitu  
dine caloris maiorē quantitātē aeris attrahentis p ma  
iori necessitate refrigerationis. Est itaq̃ potius intelli  
gendū p̃m priorē doctrinā: vt ipsius somni distinctio fi  
at. ¶ **Locus:** idest regio imutat pulsum. vñ habitantes  
in calida regiōe vt in Ethiopia pulsus habēt magnū ve  
lo cē sicut estiuū habitātes in frigida regiōe: sicut in An  
glia pulsum habēt assimulātē hyemi. s. rarū z tardū. ha  
bitātes tēperata loca vt morātes in recta linea pulsum  
habent temperatū mediocrē vernali equiparātie similit̃  
Regiones inter has posite p̃m eas quibus sunt ppinq̃or  
res in pulsu sunt habēde. Et qđ de regione dicitur: de  
ea re similiter intelligat̃. Regio em̃ nō habet imutari ni  
si gratia aeris: z de temporib⁹ similiter. ¶ **Et tempus.**  
Eler em̃ z autūnus que sunt respectu tēporū temperata  
puls⁹ faciūt tēperatos z mediocres. Alia duo scz hyems  
te estas faciunt pulsus excedētes. vel p̃m paruitatē vñ  
p̃m magnitudinē veloces z paruos. In vere ppter tēpe  
ramētū caloris sanguis multiplicat̃ z spūs abundantius  
generātur z multiplicat̃. vnde pulsus magni et fortes in  
in velocitate z tarditate mediocres fiunt ex retētiōe spi  
rituū ppter frigiditātē precedētis hyemis: qui virtute  
roborata fiunt fortes. In autūno licz dicat̃ temperamē  
tū hoc nō videt̃ posse contingere: cū in autūno corpora  
tanq̃ rarefacta per totā estatē z calore dissoluta defati  
gatas habeāt virtutes. vñ cū apertitiōe poroz ias calor et  
spiritus exalauerūt pulsus magni z fortes non possunt  
esse. Dicimus tamen q̃ in autūno adhuc calor viget: et  
spiritus circa cor. z ex frigiditate autūni retinētur pori  
clausis. vnde ex caliditate vigente z spiritus retentione  
circa cor: pulsus fiūt magni z fortes. In estate veloces  
z festinantes propter festinam resolutionem sanguinis  
in sumum z spiritum: sunt velocēs propter multā necessi

Et  
p̃m  
calida  
Regio  
Anglia  
frigida  
Regio



tatē attrahēdi aeris ppter refrigerationē sūt frequētes.  
In hyeme sūt rari z tardi ppter causas predictis cōtra-  
rias. s. ppter cōstrictionē cordis z ppter refrigerationes  
aeris. Ex cōstrictione sūt pulsus parui tardi z rari. Nota  
tñ q licz nutritiua sint calidiora in hyeme. Qm vētres  
hyeme z vere zc.. Spūalia tñ frigidiora sunt: qm aer z spi-  
ritus frigidus libere ad cor z pulmonē inspiratus nō pe-  
netrās ad nutritiua ppter interpositū diafragma solum  
spūalia disponit: z fm habitudinē spiritualiū pulsus ha-  
bent disponi. Circa nutritiua retinet calor: ppter constri-  
ctionē poroz vnde poris cōstrictis fumose z vaporose su-  
perfluitates cū nō possint exalare retinētur in corpore. et  
ideo calidiora sunt. In estate ppter causas cōtrarias sūt  
dispositiones cōtrarie spiritualiū z nutritiuoz z pulmo-  
nis. ¶ Labor. Id est exercitiū corporis mutat pulsum ex-  
temperato exercitio: qm nociua corporis supfluitas dis-  
solvitur z mēbra cōfortant z naturalis calor augmentat:  
sūt pulsus magni veloces fortes in v̄tute z frequētia me-  
diocres. In exercitio aut existēte intēperato cū iā dolor z  
fatigatio mēbra iuadūt sūt pulsus parui debiles vel par-  
ui rari: qz virtus iā deficit: z calor naturalis iāz minuit. ex  
multo exercitio deficcant humores vnde pulsus duri red-  
dunt. Nota q distēperata exercitia in sui p̄cipio faciūt  
pulsus magnos z fortes: sed in processū z fine faciūt par-  
uos z debiles tardos z raros z duos. ¶ Locus et tps.  
Et exercitiū z alia que in hoc cōtinent ad res nō natura-  
les sunt referēda. ¶ Esca. Id est cibus mutat pulsum qua-  
litate z quātitate. quantitate: qz si multus sit facit pulsus  
in p̄cipio inordinatū ppter aggrauationē virtutis cō-  
presse a digestionē: z excitato calore fit pulsus magnus z  
fortis cibo per mēbra digeri incipiēte: z mēbris ex nu-  
trimento confortatis quando cibus digeri bene: virtus  
confortatur: calor excitatur: pulsus magnificatur: z velox  
efficitur: cibus parvus cito digerēdus z ad mēbra dispersus



gendum facit pulsum minus fortē minorē inter mollicies  
et duriciem mediocrē. Qualitate cibus variat pulsum si  
fuerit calidus facit pulsum velocē spissum et frigidus con  
trariū humidus mollē: siccus durū: et potes cōbinare qua  
litates et pulsuū differētias. ¶ Repletio. Id est dulcis aq̃  
balneū calidū: qđ alio noīe repletio cēsetur: qz dupliciter  
replet ex aere tēperato: qz intus replet et ex aqua calida  
balneū dulcis aque moderate calidū tēperato modo vfi  
tatū facit pulsum magnū velocē fortē mollē spissū. Mas  
virtutē augmentat ppter dissolutionē humidaz supflui  
tatū et calefaciens corpora pulsum facit velocē mollem  
spissum ppter humectationē. balneū diuturnū facit pul  
sum minorē et debiliozem magis q̃ prius: permanētibus  
velocitate et spissitudine qz fit ex virtutis defectione: et  
dissolutioni humani corporis in augmēto sui caloris: s; in  
mollicie et duricie manet mediocris. Si autē in bal  
neo tantū quis morē q̃ virtus dissoluatur et calor mi  
nuatur: fit pulsus parvus debilis tardus: sicut in nimis  
exercitantibus. Balneum autē aque frigide moderatum  
fm vsum in crasso corpore iuuenili facit pulsum magnū  
fortē velocē: qz calor naturalis coadunatur intus et virtutē  
confortat. sed si tanta moretur quousq; naturalis calor  
deficiat vel fugiat facit pulsum parū tardū rarū: qz virtus  
suffocatur. Sed in macro et tenui facit pulsum debile et  
tardū nā in tali corpore frigiditas nō habet resistantiam  
vnde cito ad interiora penetrās calidū cito intercipit et  
extinguit et virtutē minuit vñ fit pulsus tardus et rarus  
et debilis fit et durus: qz organa frigiditate p̃stipātur. S; ex  
diuturna mora in tali corpore facit pulsum defectissimū  
durū: raz frigiditate mēbra p̃ principalia pcutiēte  
calore in interiora fugiēt. ¶ Potus. Immutat pulsum  
qualitatis et quātitatis put sunt differētes spēs potuū:  
sicut de cibo dictū est nisi q̃ cibū magis nutrit et confortat.  
Causa morbi. Immutat pulsus q̃ l; ab auctorib; varie et



multipl'r distinguntur. In duo tñ mēbra possumus ptiri  
Causa em̄ morbi alia est contra naturā que est dissoluēs  
et dissipans naturā alia aggrauās et cōstringēs. Causa  
dissoluens et dissipās virtutē est ablatio nutrimenti pessī  
mitas quoq; morbi aīe etiā accidētia maximi dolores: ex  
cessus inanitionis. Causa aggrauās et cōstringēs est ni  
mia humorū multitudo: apostema calidū et frigidū: et simi  
lia. Prius de dissoluētibus videamus. Cause dissoluen  
tes faciūt pulsum parū: debile: velocē: spissū: et quanto  
plus intenduntur cause dissoluētes et plōgātur tanto  
plus in debilitate et defactione amplius intēdunt et for  
micans et vermiculosus efficitur: qui inter alios defectissi  
mus est et minimus et pessimus: cū subito etiā dissoluif  
virtus sicut in nimio fluxu sanguinis de vena vel flebo  
thomia: vel de arteria aut de fluxu sanguinis ex vulnere  
vel dissolutione vētris qđ sit cū cadit subito vitalis spūs  
sicut in sincopi videmus. Sic est pulsus qđ ex defectiōe sit  
virtutis. Et nota qđ vermiculosus necessario precidit for  
miculosum. Pessimitas morbi vltiui et cōsumptiui facit  
vermiculosus. De accidētibus aīe h̄ sint de causis dissoluē  
tibus et dissipātibus virtutē in fine huius capituli dicem  
Dolor si in aliquo mēbro fuerit pulsum facit pessimū: vt  
in epate vel stomacho: qđ si sit maximus in nō principali si  
cut in manu vel in pede facit pulsus pessimū: sicut medio  
cris i' principali dolor quicūq; siue in principali siue i' nō  
principalis facit pulsus velocē fortē spissus: qđ dolore natu  
ra remittit vt dolor expellat in qđ virtus vitalis et calor na  
turalis mouet. Sed si dolor pmanerit et virtus euauerit  
pulsus fit debilis: puus: veloc: spissus: et inordinat. Inor  
dinatio fit qđ dolor interdū crescit interdū minuit. Cau  
se grauātes et cōstringētes sunt ex humoribus abundātib  
nimium qđ si in vno mēbro abundauerint faciūt morbum s; na  
turā humorū et effectū mēbroz vñ morbi nascētes ex ple  
nitudine plures sunt qđ nascuntur ex inanitiōe. Pulsus



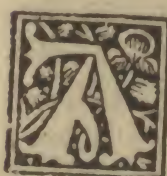
vniversaliter ex virtute aggrauatibus morbis est pulsus  
paruus debilis. Ex defectu virtutis p̄grauatiōe humo-  
ris plenus p̄pter abūdantiā: spissus p̄pter necessitatem  
refrigerij: inordinat⁹ q̄ virt⁹ victa ab humorib⁹ sicut ignis  
ex lignis appositis oppressus aliquñ sepeliť aliquñ emer-  
gēs remittit. Quando v̄o virtus grauida v̄l grauata est  
multū diuersitatē necesse est vt faciat: aut in magnitudie  
vel velocitate: v̄l in duab⁹ vel in pluribus vel in pauciori-  
bus. Cū aut virt⁹ eq̄parat humorib⁹ fit pulsus equalis  
diuersitatis q̄ magnos equat minorib⁹. Si virt⁹ euacua-  
tur ab humoribus parui ⁊ defecti fiunt: ⁊ plures tales cō-  
tinuātur q̄ fortes. Si ecōtra: contrariū. Aliquñ virt⁹ ex q̄bus  
dā mouet nocumētis subito: ⁊ repēte ferit digitos cum  
pulsus q̄scit: q̄ p̄cussio sup̄flua videt. Causa est q̄ cū na-  
tura q̄scat sup̄uenit aliqđ nocumentū. vñ mouet inuita  
vt ab illo nocumēto se defendat. Aliquñ deficit virt⁹ in tpe  
motus. vñ vt virt⁹ q̄scat est necesse. Et p̄pter hoc inter  
duas siue tres vna p̄cussio minus apparet. Pulsus ve-  
hemēs ex plenitudine pulsus est sicut ex sanguine p̄ totū  
corpus se effundēte: q̄ est magnus velox plen⁹: inter dur⁹  
et molle medius. Causa patet p̄ se: que si sit ex colera, ru-  
bea sit velox: spissus calidissim⁹: durus inordinat⁹: ex im-  
petu colere similiter de flegmatico pōt p̄sequi s̄m qualis  
tates suas. Et variātur pulsus ⁊ intendūtur s̄m humo-  
res qui putrescūt intēdunt ⁊ remittunt. Et s̄m habūdan-  
tiā humorū maiorē pulsus faciūt inordinationē. Prout  
ergo morbi fuerit ex diuersis humorib⁹ ⁊ in diuersis mē-  
bris fundat⁹ ⁊ pulsus diuersificatur. Deinde de variatio-  
ne pulsū p̄pter causas morborū in sequētib⁹ suo loco di-  
cemus: ⁊ de mutatiōe pulsus: p̄pter genera morborum.  
**C**oitus. Moderatus si cōueniēter et ex interuallis  
s̄m cursū suarū particulaz fiat pulsū facit velocez ma-  
gnū fortē. Immoderatus ⁊ si primo magnū fortē post  
tamē debilem paruum facit. **T**urbatio mentis. Idest



passio anime sicut leticia ira &c. Ira pulsum facit velocē & spissius ppter calorem subito exterius erumpentē ex nimio desiderio vindicādi. Et fit tēperatus in mollicie & duricie. Leticia facit pulsum magnū & mediocrē inter fortē & debile inter tardū & velocē: qz ppter calorem tēperatū nō est necessaria multa refrigeratio. Tristitia facit pulsum parū: debile: rarū: qz calor paulatim interi⁹ reducit: que si multū moref facit pulsum vermiculosus deinde formiculosus.

**C**orporis situs. Positiones corporis & modi iacendi si aliquis iaceat sup̄a latus sinistrū & cōprimat brachiū sinistrū ex cōpressionē brachij ad locū cōstrictū cōtrahitur sanguis. vnde pulsus occultus & quasi defect⁹ apparet. vnde si aliquis ip̄vidus talis compressionis tangat huiusmodi pulsum falli pōt: mori patiētē dijudicās. Oportet ergo medicum pulsum in alio brachio discernere. Sed si sentiat ipsum fortē sciat aliū pulsum esse imutatū ex cōpressionē Sinait pōt despare. hec oia imutāt siue. **C**la-  
riant pulsum: idest vario modo sicut dictus est cōmutant.

**C**Ydiomata: idest differentias pulsum ab idos quod est forma. Omnis namq; differentia ex forma consurgit.



Secūda particula de decē significatiōib⁹ generū.

Ardua propositi p̄s est exhausta laboris.

Altera nūc superest: cui⁹ distinctio certis

Prescriptas spēs studet iformare figuris

**E**xecuta p̄ma parte opis sui: i qua egit p̄ncipaliter de decē generib⁹ pulsum fm diuersas diffinitioēs & p̄prias: & eorū diffinitiuas assignatioēs: aggredit̄ secūdā partē in q̄ intendit tractare de significationib⁹ generū. Sed anteq̄ incipiat distinguere significatioēs generū: quedā p̄mittit capitula necessaria ad intelligentiā p̄cedentiū: & subsequētiū sicut fecit in p̄ma parte. In p̄mis uti⁹ trāsitu i quo dicta dicēdis p̄tinuat. Ardua: idest difficilis. **P**ars p̄positi. i. laboriosi opis qd̄ p̄posuim⁹ d̄ doctrina pulsum. Exo-



hausta idest completa et mandata executioni. ¶ Altera nunc  
idest partitio. Superest. Tractanda restat. ¶ Cuius: scilicet  
partitionis. ¶ Distinctio: idest distinctiois facte execu-  
tio. ¶ Studet: idest studiose intendit et aperit intentionem  
huius partitionis et quid studet ostendit. ¶ Informare  
prescriptas species. idest predicta decem genera pulsuum et  
eorum species. Certis: idest manifestis et secretis. ¶ Si-  
guris: idest significationibus.

¶ In quibus arteriis est pulsus considerandus

Pulsus in arteriis discerni debet honestis.

Expositis. longis. rectis cordis et propinquis.

Unde sinistra manus. cum sit contermina cordi.

Judicio pulsus cognitio esse probatur.

Est ibi certa fides veri constantia motus.

Pulsus veridicus. nature vernula fidus.

¶ Hic docet auctor in quibus arteriis pulsus debet con-  
siderari. Non enim sit considerandus in arteriis non tamen in omnibus  
sed tamen in arteriis sinistri brachii quod ad inuestigandum pulsus  
et explorandas habitudines corporis specialiter sunt destina-  
te. Arteriarum alie sunt inferiores ut in longitudine do-  
si alie profundate in carne sicut in corporis: alie ossibus opte-  
sicut in pectore: alie a corde nimis remote ut in plantis  
pedum et calcaneis: alie sunt nimis breues ut in summo  
nasi: et alie tortuose ut in temporibus et auribus. alie idcentes  
ut circa pudibunda. et maxime in mulieribus. Alie que quavis  
participet aliquam differentiarum precedentium: tamen equivoce sunt  
et ambigue sicut arterie dextri brachii. Prime reproban-  
tur propter posterioritatem: quia motus caloris viget plus in  
anteriori parte cordis quam in posteriori. Secunde propter op-  
pressionem carnis: quod non sunt exposite sed supposite et car-  
nis: inuiscate. Alie propter ossium superpositionem unde motus  
arteriarum ad ossium superficiem reducere nunquam poterit. ideoque  
insensibilis et occultus latet. Alie propter nimiam remotio-



nes a corde: q: motus cordis citius laequet et deficit in remo-  
tis q: in p:pinquis: et in p:cessu tate pegrinationis lætescit  
vis em mortificationis citius inuadit in extremas ptes  
q: p:pinquas. Sicut em calor ignis citius ab actione de-  
struit: in extremis agulis domus q: circas ptes camino p:  
pinquas vel vicinas: ita in calore naturali arbitrādū. Alie  
ppter nimia breuitate q: nō pnt recipere appositionem  
quatuor digitorū. Et sic impedit in talibus arterijs co-  
gnitio magnitudinis q: sunt p:cipue de pulsu differētie: et  
nō cognosceat in talib: utrū sit pulsus longus vel paru-  
vel cultus. Credit tñ vulgus q: ppter talē pulsus q: est in  
summo nasi certificeat mortis vel vite iudiciū. Et si non  
sentiaat ibi pulsus mortis adiudicat. si ecōuerso nō despe-  
ratur. Alie et si qñ tangatur tam ppter tortuositatē vitā-  
tur. q: quatuor digitos ex directo nō pnt recipere. Alie  
propter turpitudinē pudēdorū: et q: esset indecens disco-  
operire pudibūda et maxime mulierū sunt vitāde. Alie et  
si conuenienter inuestigari pnt: q: tamē nō sunt adeo fide-  
les et veridice ppter caloris epatis suppositionem non  
adeo frequentantur ppter fallatiam equiuocationis si-  
bi implicitā: sicut patet in littera. Sed sinistri brachij p:re-  
eliguntur arterie: q: longe recte exposite decurrētes cor-  
di vicine sunt fideles. ¶ Honestis. Ad differētiā earū que  
indecētes sunt. ¶ Expositis: idest nudis et aptis ad dif-  
ferētiā carū q: sunt carne et ossibus apte. ¶ Longis. Ad  
differētiā breuiū. ¶ Rectis. Ad differētiā tortuosarum.  
¶ Cordis p:pinquis. Ad differētiā infidelium et a corde  
distātiū et decipientium ex falsa opiniōe: et hoc totū habēt  
arterie sinistri brachij. vii. dico q: in talib: cōfiteādū est si-  
cut sunt p:dicte. ¶ Unde. i. ppter hāc cāz cōsiderare de-  
bes in arterijs sinistri brachij. ¶ Sinistre idest arterie si-  
nistri brachij: et ostēdit cām. ¶ Tñ ibi: idest in illis arte-  
rijs. ¶ Certa fides: idest certum et fidele iudiciū et habi-  
tudinē cordis ppter propinquitatem: et quia ex calore



epatis nullum aufertur eis preiudicium.

**I**n quo brachio debet pulsus considerari.

Dextera pars quia feruidior. quia plenius illam.

Viuisicus vapor irradiat: cordisq; lucernam.

Liberior recipit: ubi puri sanguinis actor.

Regnat epar: teneri blandus persuasor amoris.

Incentiua mali qua feruet fellea bilis.

Equiuocat pulsum: tanto confusa calore.

Implicat errores: examen adulterat artis.

**I**n hoc capitulo assignat causas quare in brachio dextro pulsus non sit considerandus: et assignat causam. scilicet multis plex dominus caloris. Est enim in dextra parte corporis calor dominator: tuus propter epar in dextra parte locatum: quod est membrum calidum virtutis nutritiue fundamentum: tamen propter cistis fellis in ea parte mansionem: unde omnis ire estuatio procedit: tamen propter cordis in eam partem exufflationem: quia huius sumus habeat domiciliu in sinistra parte: insufflat tamen spiritum suum et calorem vitalem in dextra parte. **F**eruidior: idest in caloris predominatione dominantior: quod habet propendi ex fortitudine et mobilitate et strenuitate defensionis. idest defendendo enim corpus sinistra tanquam seruilis prehendit scutum. dextera tanquam fortis et militans exigit gladium ad feriendum euaginatam. et quia dixit quod pars dextra sit feruidior per explanationem partium probat cum subdit. **Q**uia plenius. Fit dominatio caloris in dextra parte premitit causam que elicitur ex vitali spiritu exufflatione in dextram partem. **V**iuisicus: idest calor vitalis a corde procedens. **I**rradiat. Accedit et illuminat tanquam radius a sole propinquus et procedens. **P**lenius: idest perfectius. **L**iberior recipit. Propter exufflationes eius in dextram partem. **U**bi sanguinis actor. Monit alias causas que trahitur ex positione epatis quare sit calidior. **A**ctor: idest fabricator et generator. In epate enim sanguis vniuersus generatur. **B**landus pulsus. Quia

**M**



ex calore secoris propter temperatias sanguis: unde me-  
bra reficiuntur lasciuiunt et iocundantur: et amoris illecebra  
suggerunt. ¶ **Incetina.** Assignat tertiā cām quā pars  
dextra pferat in calore quā sumit a cisti fellis quā cū sit domi-  
ciliū colore et habitatio ire in dextra parte est constituta.  
¶ **Fellea.** i. cistis fellis quā ire amaritudinē et rācorē cōti-  
net. ¶ **Equiuocat.** i. ambiguū et suspectū efficit pulsum  
tangēti in dextro brachio vtrū sit talis pulsus ex cor-  
dis calore vel epatis: ideo equuocat. ¶ **Implicat error.**  
i. fallaciā et illusionē. ¶ **Adulterat.** i. propter deceptionē  
adulterinā infame reddit iudicium huius artis.

¶ **Quomō tāgens pulsus debet tenere manū.**

**Leua manus medici leuam leuet. et regat egri.**

**Substētantis opem pars ibecilla requirit.**

**Que si se regerit modico concussa tremore.**

**Falleret artificem: fieretq; examinis error.**

¶ **Hic instruit medicum qualiter debeat tenere manus  
egri.** Est quidem manus leua egri sinistra manus me-  
dici sustentāda: et assignat rationem quare. ¶ **Fieretq;  
examinis error.** Quia cum talis tremor in toto corpore  
sano quandoq; fiet ex carentia regimenti et defectu sub-  
stentationis propter debilitatem neruorum crederet me-  
dicus non attendens causam tremorem illum accedere  
ex defectu spirituum et instātia mortificationis: et ita sedu-  
ctus patientē adiudicaret morti. Sed si sustentato bra-  
chio tremor sentiatur. certum est quod vel corpus est para-  
liticum: et nerui multum sunt debilitati et opilati vel ag-  
grauati: et spiritus intercepti vel defecti. quod est in febr-  
bus acutis ipsa perseverante et natura debili existente  
mortale. ut ergo medicus non incurrat fallaciam in tan-  
gendo pulsum egri semper brachium sustentet.

¶ **De instructione medici.**



Sed caue ne digitos impugnū cōprimat eger.

Aut nimis extendat: lateris ne molle lacertus.

Compressus fuerit: moderati scomatis ordo.

Adsit vt ambiguū tollat moderatio motum.

**H**ic instruit medicū sūm aliā cautelā: qz d3 considerare medicus qñ pulsum tāgit ne eger teneat digitos contractos et cōplicatos in pugno vel extēsos in palma. Sed videre ne vlla neruis vel arterijs inferat violētia v' extensionis vel cōpressionis. Quādo em̄ lesio: z simplici modo teneat: nerui z arterie z spūs liberius suam celebrāt discursionē p cōcauitatē eoz. **L**ateris. **H**ic ponit aliā cautelam que vertitur circa positionē iacēdi. Cauēdum est ne patiens supra latus iacuerit z brachiū cōpressum tenuerit. **N**ā si medicus est puidus z brachio cōpressio pulsum tetigerit z ipm sentire nō possit adiudicabit eū: qz forte nō sanus sit vel modicū egrotet. ideo medicus si pulsum nō sentiat d3 interrogare: vtrū eget supra latus finistrus iacuerit: qd si est ita d3 tāgere dextrū brachiū: qz in membro cōpresso nō sentit pulsus ratio est qz est p attractionem sanguinis ad locū cōpressum: sicut cū manus alicui laqueo vel fune constringit illico sanguis ex dolore vehemēti: et irritatio: attrahit in multa quātitate. vñ motus spiritū ex tāta sanguinis pportione suffocatur z pulsus non sentit: ideo etiā fiunt dormitationes in pedibz insensibiles ex vehemētia cōpressionis: z ideo ne propter compressionē impediatur iudicium. **A**dsit ordo. **P**onit cōsiderationes de moderato et inordinato. **S**comatis: idest positione membrorū. **E**st aut ordinata positio membrorū. Si eger iaceat supra dextrū latus frequēt q̄ supra finistrū ad recreationē dextri nullā faciēdo cōpressionem brachij z q̄re. **E**lt moderatio. i. moderata positio **T**ollat ābiguū motū. i. allusiōes z ābiguitates remoueat q̄ se igerit ex obili z occulta motiōe i mēbro cōpresso.

¶ ij



**¶** Qua manu debet tangi pulsus.  
Dextra manus qm̄ sensus indagine pollet.  
Et sibi viuudioꝝ datur experientia tactus.  
Applicet arterie digitos: manifesta notentur.  
Appositis digitis: leuiter abscondita pressis.  
Nec prius absistat donec centesima fiat.  
Morio: qui numerus nature seruit. ⁊ huius.  
Iudicio numeri claret sententia veri.

**¶** Hic ostendit auctor: qua manu medicus debet tangere pulsum et dicit qd dextra manu: qz in ea ppter multiplicis caloris dominiū: sicut est prius dictū viuida sensibilitatis experiētia dñaf. **¶** Applicet arterie digitos. Id est vētriculos quattuor: digitoꝝ ppter lōgitudinē arterie vt ex tali appositione possit pulsum inuestigare fm longitudinē latitudinē ⁊ altitudinem. **¶** Manifesta. Hic ponit quādam cautelā qd in corpore macrisfacto vl' macilēto vbi est manifesta ⁊ exposita arteria nec carni inuiscata debet pulsus liuiter tāgi ⁊ supficialr: qz tumida est arteria nec eget cōpressionē. In crasso corpore ⁊ multū carnosō quia molle: carne cōpressa est arteria: ⁊ pfundis ptibus intricata debet pulsus tāgi cū cōpressionē digitoꝝ: aliter em̄ nō sentiret. ita in forti ⁊ debili faciēdū est. Debilis em̄ pulsus non est premēdus. **¶** Nec prius absistat. Hic ponit auctor aliud documentū qd medicus in discretiōe pulsus et positione digitoꝝ super arterijs debet cōtinuare vsqz ad centesimā percussione. Intra em̄ hūc numerū omnes pulsus differentias ⁊ diuersas poterit perpendere: vtrū inciduus vel deciduus vel ordinatus vel inordinatus et qualis inordinatus et sic de alijs. Cētinariū em̄ precipuus est limes numeri vel numeroꝝ et multe perfectiōis ministerio secundus et grauidus. Et in naturalibus et theologicis: ideoqz alijs preeligitur.

**¶** De significationibus magni pulsus fm naturā.



Magnus qui numeris nature se moderatur.  
Quē nec causa mali: nec vis sint thomatis viget.  
Prodigus instabilis aure cupidus popularis.  
Ardua molitur: animi secreta reuelat.  
Huic comes adiuncta est virtus intēsa calore.  
Eopia spirituum species accommoda mēbris.  
Ad dilatandū peluīs et apta moueri.

**I**n hac scōa protione premisiss quibusdā vtilibus in-  
telligentie pulsū doctrine multū necessarijs. Hic aggre-  
ditur principale propositū incipiēdo tractatū de signifi-  
cationibus pulsū. Incipit a primo qđ fm trinā dimēso-  
nem attenditur: scz de significationibus magni pulsus.  
Primo ostēdit significationes magni fm naturā. Post  
magni preter naturā. Magnus fm naturā significat for-  
titudinē et abundantia spūs impellentis arteriā et multis-  
plex dominū caloris naturalis et molliciē etiam organi et  
etiam eius obediētiam et capacitātē dilatationis. Unde  
oīs pulsus magnus natura mollis est vel temperatus in  
mollicie et duricie: sūt pdigalitatē: qz motus caloris a cē-  
tro ad circūferentias est: et oīa dispergit. vnde mobilitas  
tes animi confortantur motu caloris in rez dispositione  
sūt etiam instabilitatem et leuitatem mentis. nam omne  
calidū velociter mobile. **A**ure popularis. Idest ianis  
glorie captationē. nā calor in altū tēdit et in calido corpe  
naturaliter sanguis ebullit: et spūs estuat. vnde fm motū  
caloris et habitudinē cordis et motionē spirituum: et q̄litate  
cōplexiōis natura confortatur et suas trahit affectiones  
vnde de alijs et gloriosis et magnificis rebus fauorabili-  
ter amplectitur. Et ex eadē causa sūt multā spem et mo-  
niacā cōfidentia difficiliū et inrequilibiliū operū aggres-  
sionē et secretoꝝum propalationē. Et hoc maxime in cor-  
de brevis stature in quo propter ppinquitatis cordis et  
cerebri rationem festinus est cursus spirituum.

¶ in



**D**e significationibus magni pulsus preter naturam.  
Qui naturales peregrinus ab ordine leges.  
Transuolat: et magis sibi pulsus nomen adoptat:  
Concitat hunc: parueque mouet conceptio cause.  
Spirituum feruor: vis: et sint homatica: febris.  
Aut labor: aut coitus vehemens aut impetus ire.  
Ut rata pars eius magno concordat apertus.

**S**ubiungit de significationibus pulsus preter naturam  
que significationes sic sunt perpendende. Si precedente  
pulsu paruo vel in magnitudine et paruitate mediocri in  
sano corpore fieri incipiat magnus pulsus: signat feruidita-  
tem distemperantiam febrilem caloris quam potes specificare  
per alia accidentia vel quacunque motionem corporis: ut ex ni-  
mio labore: vel coitus concussione: vel ire impetuositate.  
**A**b ordine. Id est lege nature etc. **U**t rata. Signifi-  
cationem eandem apertam attribuit quam magno appropriat  
uit cum apertus pulsus in magno pulsu tanquam eius pars con-  
tineatur. Sed he significationes fidelius committantur mag-  
num et integrius poterit enim apertus esse et si non magnus.

**D**e significationibus longi pulsus secundum naturam.  
Et quem continui producit linea motus:  
Constat proprium cui vis geminata tenorem.  
Fertile spirituum regimen validumque calorem.  
Indicat: et valido que sunt adiuncta calori.  
Quem nota causa trahit: quous aliena lacestat.  
Lapsus discrasie notat excessumque caloris.  
Sunt adiuncta satis expressa superficialis.  
Cui natura suum dat consistetia motum.  
Segnities: mens flexibilis: crasis humida cordis.  
Falsa superficies et sint homatica chimos  
Discipat arterias: humectat membra resoluit.



**H**ic agit auctor de significationibus lōgi pulsus. Et  
primo lōgi sū naturā que satis cōcordat significationi-  
bus magni. sed magnus pulsus predicta accidentia sola  
natura significare habet. Lōgus sūgt dominiū caliditas  
tis et multitudinē spiritui sū lōgitudinē arterie porre-  
ctoꝝ sūgt p̄dgalitatē et p̄pagationē et aliaꝝ maxime si cō-  
iungatur alijs differētis pulsui. Itā si sit lōgus et strictus  
et occultus vel mediocris inter apertū et occultū nō signi-  
ficat ita plenarie predicta. vñ auctor nō ponit nisi signifi-  
cationestm̄ que sunt a lōgo pulsu inseparabiles. **H**o-  
ta cā. Id est aliena et acuta. **T**rahit. Disponit sū lon-  
gitudinē curto pulsu precedēte vel mediocri inter lōgitu-  
dinē et curtitatē ad precedētē pulsum. pulsus em̄ semper  
respiciēdus ē ad particularia corporis adiuncta. Et hoc  
fit tibi generale in oībus sequētibꝫ vt amplius nō repe-  
tatur. **A**ccessat. Id est commoueat et cōmutet. **D**i-  
scrasie. Id est febrili distēperātie vel alterius; cōtracte ex  
coitu labore ira forti vino et similibus. **S**uperficialis.  
Id est alti pulsus lateraliter: qđ pōt perpēdi si sano exis-  
stēti et equato nec mutato ex aliquo accidēte pseueraue-  
rit talis: et talis appareat. talisem̄ latitudo ita p̄bata na-  
turalis est. et ita de alijs differētis pulsualibꝫ sū suū mo-  
dū intelligēdū est. **S**egnities. Ex abūdāti humore vñ  
spūs grauātur qđ qñ viuidi sunt et agiles nulla humiditas  
te oppressi faciūt mēbroꝝ mobilitatē et agilitatem et stre-  
nuitatē operādi. s; humiditas excedēs naturaliter cū fri-  
giditate vel cū remissio calore pigriciā operat. S; si fortis  
esset calor cū humiditate nō faceret latū tm̄: s; longum et  
apertū. et tūc talis latitudo nō designaret pigriciā. s; hic  
cōcipimꝫ latitudinē cū pulsus excedit in latitudine et nō  
in alijs: q̄ latitudo sit ex abūdātia humiditatꝫ seruata me-  
diocritate in alijs qualitatibꝫ. **M**ēs flexibilis. Q: cū  
humiditas sit debilior iter passiuas rad mutādū abilioꝝ  
operat incōstatiā et infidelitatē mētis. vnde mulieres cū

¶ ¶



sint humide maxime sunt ifideles. ¶ Crasis: idest cōple  
pio. ¶ Falsa superficies: idest latus pulsus preter naturam  
qui fit ex suprescente humiditate sanguinis. ¶ Et syno  
thomatica: idest que ex grauamine et oppōsitione virtutis  
et ex synthomate et repletiōe fit lacus. ¶ Chimos: idest  
significat dissolutionem chimorum et humectationem et  
remolliciē neruorum et mēbrozorum: et talis debet esse paruus  
debilis: inordinatus: inequalis ex aggrauatiōe virtutis.

¶ De significationib⁹ occulti pulsus s̄m naturam.

Qui latet occultus. nimis in cētro reuolutus.  
De generi natura regit quem deuiā motu.  
Claudit conceptus animi: secreta sigillat.  
Pauperat innati regimē vitale caloris.  
Organa spiritū designat: inepta moueri.  
Qui latet enormis genūq; caractere fracto.  
Spūs atq; vigor breuis est animusq; pusillus  
Mergitur in centrū nec p̄parat inde regressum  
Tēdit in eclipsim querens subuertere physim.

¶ Postq̄ agit de significationib⁹ magni pulsus et par  
tium eius. s. aperti: lōgi: lati. Consequēter agit de signifi  
cationib⁹ parui s̄m suas ptes tm̄. Et p̄mo de occulto q̄  
p̄trarius est apto. Talis s̄m naturam significat imbecilli  
tatem virtutis et pauperiē spiritū naturalis caloris de  
bilitatē et duriciē organi: et inobediētiā ad dilatandum  
et significat pusillanimitatē et celationē secretorū s̄m hoc  
oīs occult⁹ naturaliter durus est p̄ maiori parte. ¶ Qui  
latet enormis. Preter normā nature talis significat exic  
cationē caloris naturalis circa cor: defectionem spiritus  
um imbecillitatem membrorum et hec que ad sui naturas  
pertinentia: ex hīs sequuntur. scilicet pusillanimitatem et  
a difficilioribus et magnis rebus retractionem: animi in  
uidiam: timiditatem: auaritiam: detractionem. Nec enim



fiunt a frigidityte cordis ⁊ debilitate spirituum. **Phy.**  
sim: idest naturam.

**¶ De significationibus curti pulsus naturalis.**

**Qui mutilo motu ferit organa sed geniali.**

**Contrahit a magnis animi molimina rebus.**

**Inuidus ⁊ cupidus magnus detractor avarus.**

**Frigida quem cordis complexio spirituumq.**

**Pauperies vis membrorum imbecilla sequuntur.**

**¶** Hic agit de significationibus curti pulsus significat talis pulsus si fiat debilitatem caloris naturalis circa cor et defectionem spirituum ⁊ imbecillitatem membrorum: et hec quod ad sui naturam pertinentia: ex hijs sequuntur. scilicet pusillanimitatem et a difficilioribus et magnis rebus retractionem animi inuidiam: detractorem: timiditatem: auariciam hec enim ex frigidityte cordis et defectione spirituum nascuntur.

**¶ Sed geniali: idest naturali non est curtus preter naturam: de quo subdit.**

**¶ De significationibus curti pulsus preter naturam.**

**Qui rectum mutilat enormis ⁊ apocopa cursum**

**Stans ita continue: subito nec longior: adsit.**

**Aure vitalis studet annulare calorem.**

**¶** Hic agit de curto preter naturam: dicit namque quod curtus preter naturam qui continuat curtitatem nec regreditur in longitudinem: significat defectum nature ⁊ defectum spirituum ⁊ mortificationem: ideo dixi qui continuat. nam fit aliquando curtus qui subito in longitudine regreditur. ⁊ talis fit ex natura afflicta se contrahente ut vires suas assumat: ⁊ contra morbum post fortius opetur. quod potest fieri: quod subito in longitudine cadit: sicut: videmus in ariete: qui ut fortius percutiat se contrahit ⁊ vires suas colligit. **¶ Enormis. i. de curtatio facta preter naturam. Mutilat. Amputat rectitudinem ⁊ cursum prioris longitudinis: ita quod in longitudinem de curtitate non regreditur. ¶ Aure: idest spiritus vita**



lis. ¶ Annulare. Id est extinguere.

¶ De pulsu gracili tam secundum naturam quam preter naturam  
In gracili qui nature priuatus obedit.

Cordis sicca crasis legitur constantia mentis.

Propositiq; tenor atq; incuncta voluntas.

Ex gracili preter naturam significatur.

Corporis ariditas: compactio materie.

¶ Exequitur de significatione gracilis secundum naturam qui  
sunt siccitatem cordis et arterie constantiam mentis et stabilitatem  
propositi ratione siccitatis que est contraria motui. Sed graci-  
lis preter naturam qui sic in morbis habet fieri: membrorum ari-  
ditatem significat et compactionem materie morbi: et longitu-  
dinem morbi que in accuta est pessimum.

¶ De significationibus pulsus secundum combinationem et obuiationem.

Linea si fuerit sociata superficie.

Regnat et aeris in vasis militat humor.

¶ Hucusque egit auctor de significationibus pulsuum plu-  
rium que disponuntur secundum simplicem et singularem quantitatem. nunc  
agit de illis significationibus pulsuum qui disponuntur  
secundum obuiationem plurium quantitatum: sicut longi lati  
longi stricti: curti et lati curti et stricti. Dicit itaque quod per has  
combinationes significatur dominantie diuersorum contrariorum.  
Linea. Id est, longitudo. ¶ Superficie. Id est latitudini. id est  
pulsus longus et latus significat. quod. ¶ Aeris. scilicet san-  
guis qui propter qualitates suas qualitatibus aeris consi-  
miles dicitur filius aeris. ¶ Regnat et militat. Id est domina-  
tur et excedit in venis: que sunt vasa sanguinis. Ex domi-  
nio itaque sanguinis preter naturam debet esse pulsus lon-  
gus ex caliditate et humiditate et spirituum quantitate arte-  
riam replentium. Et latus ex humiditate et velocitate tempe-  
ratus inter durum et molle.

¶ De longo et stricto pulsu.



**L**inea stricture nexu vincata fideli.

**M**uncia fit colere: cuius vis ignea venas.

**A**ncolit: et sedes sibi vendicat interiores.

**F**legma probat breuitas regnare superficiata.

**I**mperium quarti breuitas angusta fatetur.

**H**ic agit de pulsu significante colera. i. longo et stricto.

**L**inea. Id est longitudo. **V**incata. Id est copulata.

**S**tricture. Id est pulsui longo et stricto dominante ita  
q̄ caliditate supra excedente: debet esse pulsus longus ex  
calore et multa resolutione sanguinis colerici in fumum et  
spiritum. Et strictus ex siccitate velox quoniam et spissus ex  
necessitate refrigerationis. Durus ex ariditate colere: et  
inordinatus ex mutatione vel ex turbatione nature pro  
impetuositate ardoris debet quoque esse multum calidus  
ex intenso calore in egritudinibus ex colera: et in aposte-  
matibus colericis debent hec accidentia multum esse forti-  
ficata. **B**reuitas. Id est pulsus latus et strictus: curtus  
ex frigidityte: latus ex humiditate. Probat flegma regna-  
re. Id est significat dominium flegmatis quod est frigidum et  
humidum dicit ergo pulsus esse tardum paruum et mollem.  
**I**mperium Id est dominium. **Q**uarti. Id est melanco-  
lie. **B**reuitas angusta. Id est curtitas copulata cum  
strictura signat dominium melancolie. Curtus ex frigidityte  
strictus ex siccitate: est quoque tardus et durus.

**D**e forti et debili pulsu.

**S**i fortis valida membrum virtute repellit.

**T**ix regitua suum tenet inconcussa vigorem.

**S**piritus exultat cuius procliuiter ictum.

**S**uscipit: et facile membri substantia cedit.

**P**ergit in oppositum species contraria signum.

**E**xecutus est de significationibus pulsus primi gene-  
ris qui secundum quantitatem attenditur: nunc expedit significatio



nes secundi generis et tertij: que secundum quantitatem motionis  
arterie consideratur et premitit de significatione tertij:  
quod ex ratione metrica rationis preposteravit in enumera-  
tione: unde secundum ordinem enumerationis persequitur. Dicit itaque  
quod fortis pulsus significat consistentiam et fortitudinem virtus-  
tis: et abundantiam spirituum: et obedientiam organi ad dilatandum  
et eius molliciem. ¶ Species contraria. Id est pulsus  
debilis: quod significat contrarium: scilicet imbecillitatem virtutis: debilitatem  
spirituum: et inobedientiam organi et duriciem.

¶ De veloci pulsu et eius contrario.

Cor feruens: animusque preceps: titubansque loquela.  
Et verbum mente percurrrens verbere vocis.

Actio festina: nullo librata tenore.

Quam non depingit ratio: nec dirimit ordo.

Ponderat euentus: nec certis claudit et arctat.

Limitibus: dubij matabilis alia finis.

Diuida spirituum natura caloris acumen.

Ad nutum cause artificis resolubilis humor.

Nature pulsum velocem rite sequuntur.

¶ Sequitur significationes secundae. i. veloci pulsus et  
eius contrarii hic tamen ordinatur tertium genus ex pre-  
assignata ratione dicit itaque quod velox pulsus significat for-  
titudinem et vehemenciam caloris dominantis: et abundan-  
tiam spirituum et resolubilitatem humoris obedientis si sit  
tamen in naturali distemperantia et quod pertinet ad passionem  
aie significat nobilitatem mentis: et loquelam precipitem et  
linguas titubantes et celerem festinationem in actionibus sine  
preuentu deliberationis. ¶ Cor feruens. Id est feruor  
cordis. ¶ Animus preceps. Talis est qui non curat quic-  
quid dicat siue bonum siue malum. ¶ Titubansque loque-  
la. Ut sunt illi qui antequam sint ad principium sermonis vel  
iam principium sermonis tenuerunt iam sunt ad finem.



**E**t verbiū mēte p̄currēs. Ut sunt illi q̄ añq̄ cogitaues  
rint qđ p̄ferāt p̄ferūt sua verba. **A**ctio festina. Hi ta  
les festini sunt in oībus opationib⁹ suis. **Q**uā nō de  
pingit ratio. Isti tales nō curāt de rhetoricis: nō curant  
v̄ba sua ornare. **D**e pulsu veloci p̄ter naturam.

**E**t quem precipiti pulsatur vis discola raptu.

**I**ndicat accendi peregrinum in corde calorem.

**V**elocē tardus difformi lege refellit.

**D**istat ab extremis parili quoq; lance recedit.

**E**ucrasie mediū fidus comesq; peramphus.

**H**inc exequit̄ de significationibus velocis pulsus p̄ter  
naturā dicēs qđ significat incensionē extranei et innas  
turalis caloris. **E**is discola. Idest materialis distēpe  
rantia que facit scisma ⁊ discordātiā incipiēte corporis  
humani. **R**aptu. Idest propera et rapida motione.

**D**iformi. Tardus pulsus euacuat s̄m contrarias cau  
sas et contrarias significationes: et accidit ei per contra  
rium. **D**iformi. Idest difficili. **D**istat ab extremis  
sc̄z mediocri inter velocem et tardum.

**D**e duro et molli pulsu.

**C**asis duricies cordis rigor aridus humor.

**M**ens austera nimis pulsus mysteria duri.

**P**ostq̄ expediuit tractatū de significationibus trius  
generum que attendūtur s̄m pprietatem motionis arte  
rie. Cōsequēter cōtinuat de significationibus alioz triū  
que pertinent ad p̄sistentiā organī. Prius aut̄ de duro  
pulsu et molli et mediocri. Aut ergo est durus naturalis  
ter aut p̄ter naturā. Durus naturaliter significat siccita  
tatem vasculoz ⁊ duriciem et tensionē arterie ex siccitas  
te naturali: siccitatē cordis: austeritatem mētis ⁊ perti  
naciā. Durus p̄ter naturam fit ex humoribus sangui  
nolentis vel colericis in quedā membra confluentibus et  
saciētibus in eis ex nimia repletionē tensionē venarū et



arteriarū et partiū neruolarū vñ in sufflationibus partiū neruolarū et arteriolarū ppter sumi cōclusionē: ppter opilationē pororū: ppter tēsiōnē nimīā et impressiōnē occurrūt duricies paruitas debilitas: spissitudo velocitas: et quāq; setrina inordinatio. Durus est extēsiōne: paruus ex duricie organi ex defectu virtutis arterie ppter duriciē nimīā dilatari nequeētis. Ideoq; oīs durus parū velox: et spissus ex multa necessitate refrigerij. Cum em̄ virtus debilis semel s̄m q̄ opz trahere nō possit necesse est frequēter repetere: qđ vno ictu neq̄ implere. Inordinatio et diuersitas ex angustia virtutis que valde afflictā et occupatā nō pōt ordinē seruare sed modo magis: mō min⁹ dilatat s̄m motionē et extuationem cause. In huiusmodi autē apostematibus p diuersis tēporibus eorū pulsus variantur. In principio em̄ minor est duricies maior fortitudo et maior pulsus est in quātitate: nec tñ est inordinatio. In initio parū est apostema et modicā facit tēsiōnē partiū et virtus adhuc fortis est: et pōt vascula melius dilatare. Calor magnus est vñ velox pulsus est et spissus. Inordinatio est parua q̄ arterie duricies est modica: et virtus nō est adeo oppressa. Hec accidētia sunt s̄m pcessum aliquorū tēporū. i. augmēti et status et maiorant: et maxime intēditur ille qui plenitudine cōcomitatur: q̄ causa duricie. i. tēsiō arteriarū maior est ex maioratiōe apostematis et maiori cōpressionē partiū et vaporis cōstipatiōe. In declinatiōe em̄ dēscēdit apostema et dēsoluit humores et apostema finit puls⁹ ad sani quātitatē reducit. Ex dissipationē autē subtiliū humorū et induratiōe grossorū apostematū duorū et cōstipatorū pulsus durior et subtilior efficit q̄ organa in latitudinē et pfunditatē ex sua duricie nō dilatāt min⁹ velox ē et spiss⁹: q̄ calor minor ē q̄ tāta refrigeratiōe nō indiget sicut pri⁹. vñ si pseueraret tale durū post dissolutionē materie piculū sigt: q̄. s. idurationē apostematis ad dissoluēdū difficilē: et sic plōgationē morbi et na



ture defectū significat. Si apostema est in miringis cere  
bri sicut ē frenesis: fit pulsus durus: paruus: velox: fortis:  
spissus durus: qz in neruosis locis, fit apostema: quare  
paru? vel spissus ptz ex predictis: s; aliquātulū fortior ē  
q̄ in alijs apostematibus: qz in hīs est fortior virt? vnde  
quidā morbidi in hīs morbis cito eriguntur et pcussiores  
et garruli fiunt: et vix ab hominibus pnt teneri: qz ex col  
lisione vel corruptione mētis p̄sequitur. Inordinatio fit  
ex incōueniēti dilatatiōe organi cū duricie effusionis et  
fortitudie virtutis. vñ fit vt pars dilatetur: pars nō nō.  
minor est duricies pulsus ex apostemate epatis q̄ eius  
qd est in locis neruosis: qz hec membra nō sunt tate du  
riciei nec tatas faciūt tēiones: vt mēbra naruosa et artē  
riosa. In locis cordi p̄ximis apostemata faciūt pulsus si  
miles eis q̄ fiūt ex apostemate facto in locis arteriosis.  
nā vene epatis et arterie assimilātur cordi. Ex apostema  
te colerico maxime fundato in mēbro nobili vt cerebri pā  
niculis vel diafragmate vl' circa cor qz in corde apostema  
fieri nō potest. vñ si fit in epate vel stomacho fit pulsus  
valde dur?. Si fiat in alijs mēbris sicut i pede vel in ma  
nu nisi in locis arteriosis nō tanta est duricies. Ex apo  
stemate melancolico in eisdem mēbris est in pulsu duric  
ies et subtilitas. Squinātia qz fit in lacertis gutturis q̄  
parti neruosis et chordosi sunt facit pulsus durū et t̄betano  
sum et serratū paruū debile spissus: et q̄re ex predictis p̄z.  
Si talis pulsus ex tali egritudine augmētet in duricie et  
t̄betanositate et i serrature diuersitate spasmi futurū de  
nūciat: qz ex apostemate crescēte patit̄ neru? et ex neruis  
cerebri p̄p̄ colligatiā neruoz ad ip̄s: vñ necesse ē vt spa  
sinus p̄creet. Qd si eadē p̄manēte duricie vt t̄betanosita  
te i raritatē decidat paties suffocari vl' debilitari figtur  
Fit em talis raritas p̄pter cōgelationē caloris naturalis  
Pleuresis ex colera rubea facit pulsus durū et valde spis  
sus. et talis pulsus i pleuresi figt colerā ru, cē i cā. lūmo



rem em causticū significat valde mobilē ⁊ valde furiosum.  
vnde aut peripleumoniā aut significat sincopim futuram  
propter instabilitates ⁊ subtilitatē materie peripleumos  
nie. Si in peripleumonia mutatur in sincopim. Si ad cor  
maniā vel defectionem qđ sit ex vicinitate cordis vel pul  
monis ad locum morbi Qđ si in pulmone sit parua spissi  
tudo ⁊ remissa duricies significat pleuresim fieri de mate  
ria flegmatica: ⁊ nunciat futurā alienationem mentis vel  
apoplexiam nunciat futurā. Fumus enim frigidus ⁊ hu  
midus ad cerebrum ascendens hos morbos facit. Empio  
ma ante dissolutionem materie pulsum facit durum ⁊ val  
de ferrinum velocem spissum. Si materia in putredinem  
mutatur digeratur ⁊ emitatur: natura in patiēte sit molo  
lis latus debilis rarus ⁊ mollis et latus propter materie  
hūiditatē in mēbris. debilis ex subita inanitione rarus ex  
magno desiderio trahēdi aere. In ptisi sine fiat ex calido  
apostemate pectoris. vnde hūiditas ex vicinitate cor  
dis exiccat: ⁊ arterie et fundamēta pectoris simplr defico  
catur: siue ex mala cōplexione calida ⁊ sicca i. toto corpo  
re: in qua pmanente siccitate pp̄t vsum calidoꝝ ⁊ frigido  
rum i. frigiditatē mutat: ⁊ humiditas substantialis corpis  
deficcat. Sitq̄ quasi decrepitū corpus: sit pulsus durus  
debilis paruꝝ. debilis: quia deficit ex tēpore lōgo virtus  
paruus ex defectione virtutis in organis dilatādis durꝝ.  
ex defectione et deficcatione totius corpis veloc spissus  
pp̄ter necessitatem refrigerij. Apostema calidū in ore sto  
machi facit pulsum durus thētanosum spissū velocē ferri  
nū qui ferrinus declarat. posterius thētanosum ex neruo  
sitate debilem ex defectiōe virtutis: que defectio si plōga  
tur facit pulsum tardū rarū. Apostema stomachi frigidū  
pulsum facit durum ⁊ debilem ⁊ parū. Timpanites pul  
sus facit durum thētanosum spissum: durum ex siccitate:  
spissum ex defectione virtutis.

**De pulsu duro in pleuren.**



**Pulsus duricies in pleuresi pernicioſa.**

**Arida materies: terreſtris: cruda p̄batur:**

**Solui difficilis: ex quo diſcuſſio morbi.**

**Protrahitur: vis opprimitur natura fatiſcit**

**Ut itaq; ſuccumbit longo laſſata duello:**

**¶** Quia cū poſſit fieri de ſanguine raro de flegmate ⁊ ſe  
pe de colera p̄pter duriciē pulſus ⁊ ſpiſſitudinē ſiḡt q̄ ſit  
pleureſis de colera: q̄ de hac materia facta piculoſior ē p̄  
pter mobilitatē materie ⁊ furioſitatē ⁊ facilē cōuerſio  
nē in peripleumoniam p̄pter loci p̄mitatē. Significat  
etiā dur⁹ pulſus nimia tēſionē organoz ex ariditate ⁊  
multitudine materie vñ morbi p̄lixitas de defectione na  
ture oſtenditur: ita dico ſi perſeueret in duricie.

**¶** De ſignificationib⁹ pulſus mollis ſm naturam.

**In pulſu cui molliciē natura miniſtrat.**

**Cordis ⁊ arterie pariter ſubſtātia mollis.**

**⁊ corpis inuitur craſſis hūida mēs muliebris**

**⁊ cerea flexibilis pia blāda parit⁹ fidelis.**

**Aduena mollicies quā ſynthomaticus viget.**

**Impetus humores diſſoluit vaſa remollit.**

**¶** Sequitur de molli pulſu. Mollis itaq; ſm naturā ſi  
gnificat humiditatem corpis molliciem organoz natu  
ralē que ex hūida craſſi cordis remolliuntur quantum  
ad mores ſignificat muliebritatē animi mētem ceream ⁊  
flexibilē: piam ⁊ infidelem. qđ totum ex humiditate con  
tingit que maxime inter qualitates peior ⁊ peſſima tmu  
tationi habilioꝝ eſt. **¶** Aduena mollicies. Q; ſignificat  
molliciem p̄ter naturā. Pulsus mollis p̄ter naturā  
ſignificat hūide nature abundantiam ⁊ eius diſſolutio  
nem p̄ter naturā: vñ organa humectantur humectata re  
molliuntur. Ex ap̄tēmatib⁹ ergo flegmaticis maxime  
ſi ſiāt in locis carnoſis ⁊ naturalr hūidis pulſus ſit mol





lis vñ in apoplexia ⁊ lytargia pulsus ē mollis: ⁊ ē tard⁹  
rarus i diuersitate estuosus q: flēgmatic⁹ humor in cere  
bro abūdat ⁊ nascitur: vnde de mēbris alijs ad ipm tran  
mittit. Ipsum quoq; cerebrū humidū est de natura: q: f  
humores facti sunt ex multa humiditate: pulsus debilis  
d⁹ esse tard⁹ rar⁹ ex debilitate virtutis cū multa hūidita  
te diuersitas est estuosa.

**¶ De pleno pulsu ⁊ vacuo.**  
**¶ Opia spiritū per plenū plena notatur.**

**Sanguis eluies vberimavasa repletis.**

**¶ Exequit de significationib⁹ qnti generis qd consistētie**  
organi p̄inet. i. pleni ⁊ vacui. plen⁹ igit multitudinē san  
guis cōcavitate cordis recepti sigt: quo sanguie i fumū  
⁊ vaporē resoluto mouetur cor ⁊ arterie mouētur. Et ta  
lis apparet in patiētib⁹ synochū ⁊ synochā inflatiuā ⁊ la  
borātib⁹ de repletionē humorū aquosoz. Et nota q ois  
plen⁹ est latus cum ex eadem causa ptingat plenitudo ⁊  
latitudo. s. ex abūdatia humiditatis. Sed sciēdū q si fleg  
maticus humor nimis abūdet in copre: ⁊ maxime extra  
vasa paucificat sanguis. Ex sanguinis indigētia i vasis  
ppter flegmatis multitudinē nō occurrit pulsus plen⁹.

**¶ De vacuo pulsu**

**In vacuo vene sitiunt: vegetabilis aure.**

**Uis absorpta perit viui fons sanguinis aret**

**Quem bibit ariditas peregrini lima caloris.**

**¶ Elgit hic de significationib⁹ vacui qui p contrariū re**  
spōdet pleno: ⁊ contrarij significationib⁹ describitur. Elac  
uus itaq; pulsus significat iudigentiā sanguinis: psum  
ptionem humiditatis: ⁊ defectionē spirituum vnde qñ de  
giti applicatur sup arteriā statim arteria cedit compres  
sioni: ⁊ nullā humiditatem interius clusam superius red  
dit vel redūdat. Sed statim pulsus ppter inanitionem  
sui organi quasi vacuus evanescit. Elacus aut pulsus aut  
est cum caliditate aut cū frigiditate. Si cū caliditate vea



bementi sūt euenire synthefim et ethicā. Si cum frigiditate sūt extinctionē caloris naturalis: q: frigiditas instā tiam mortificationis: vacuus depditionē spiritū z suba lis humiditatis denūciat. In lytargico etiā apparet vacuus q: exuberatur a flegmatico humore: humore raptō superius. vñ fit lytargia z diminuto sanguine in venis ppter defectionē digōnis ex multiplicatiōe alteriū humoris in arterijs: pulsus vacuus occurrit nō hic agit sū natura de pulsu vacuo: q: oīs vacuitas innaturalis ē cū fit ex defectionē humorū z spiritū. ¶ In vacuo pulsu vene. Que sunt vasa sanguinis. ¶ Sitiūt. i. inaniunt z deficcā tur ppter indigentia sanguinis z psumptionē. ¶ Elegetabilis. i. vitalis spūs cui est adiuuare z vegetare membrum. ¶ Fons viui sanguinis. In quo qsi quodā fonte mēbra potant: humectant z recreant. ¶ Lima caloris. i. eos z irritamentū incensiois in humano corpe. Sicut em per cotē ferrū acutū z p. limā acutū z magis incisū red datur: sic p siccitatē caloris innaturalis feruidior efficitur qd appet in lignis aridis: que magis obediūt icēfioni q si essent viridia. Febris ē q fit de eo acutior est q illa que de alio humore fit vñ hoc nō fit nisi per limā siccitatis.

#### ¶ De calido pulsu et frigido.

Et calidus cuius mordax pinctura perurit.

Continue digitos: index est febris acute.

Si calidus digitos interuallariter vrens.

Interuallararis atq; induciosa vocatur.

Est ethice testis calidus vacuo sociatus.

¶ Exequitur de significatione sexti generis qd est calidum z frigidū: z hoc silr ad p̄sistētiā organi p̄tinet cū duobus p̄cedētibz. Calidū itaq; sūt caliditatē organi z distē perantiā spiritū z humoris fluēt in ipsis arterijs. Sed pulsus calidū: aut est calidū a sanguine aut a colera: vñ ex calore isixō mēbris p̄sumēte z bibēte sanguinē in venis.

¶ q



Si enim calidus est ex sanguine: dicitur comitari plenitudo mollicies magnitudo iter velocem et frequentem mediocritas: plenitudo ex vasorum repletionem: mollicies ex sanguinis humiditate: magnitudo ex magna sanguinis resolutione infumum et spiritum. Inter velocem et frequentem mediocritas ex mediocri necessitate habende refrigerationis. Humiditas namque sanguinis est temperamentum ardoris et indigentiam refrigerationis compescit sed si calidus ex colera sit discernitur per gracilitatem et duriciem: per frequentiam et aliorum accidetia: que apparerent in corpore comitantia. Si est ex calore insito membris dicitur esse vacuitas: et ethica et ptisima. significat. Item alia sit diuisio calidi pulsus. Nam calidus alius continue calidus vrens et mordens in appositione digitorum: et significat continuam. Alius interuallatiter et interpollatiue: et sine punctione et mordicatione digitorum et significat interpollatam.

#### ¶ De pulsu frigido.

Spirituum probat occasum viteque lucernam.

Velat et extinguit gelidus spiramina cordis.

¶ Exequitur de significationibus frigidi pulsus. Frigidus significat extinctionem calidi naturalis: annullationem spirituum mortificationis eminentiam. Non consulo quod medicus stet circa egrotum quando apparet talis pulsus. Tunc enim crux et luminaria et cinis et cilitium et aqua benedicta sunt debent habere locum. ¶ Occasum. Id est defectum. ¶ Lucernam. Id est vitale spiritum qui est lucerna microcosmi.

#### ¶ Incipit tertia particula.

r Esperare licet modicum tiruncula clio.

Dulcebris istaurat fessas recreatio vires

Nam satis est: nunc tolle moras: succinge regressus.

Accipe: sed caueas pedibus ne scandala fiant.

Deuius est calor: et milia multa supersunt.

Excubat interius forsam clandestinus hostis.



Inuidie celebrata lues: furmicula fame.  
Pessima pro puris spargens zizania granis.  
Ut sit processus securior: et tibi parcat.  
Inuidus et fatui veteris ludibria vulgi.  
Verba musandino maneant condita sapore.  
Omnibus equiuoci titulum petende salerni.  
Presulis alfani claro signata sigillo.

¶ Aggreditur auctor noster tertiā distinctionē sui operis: in qua exequitur de significationibus aliorum generum et ponit distinctiones eorum quorundam: quas in secunda partitione non posuerat. Premittit autem prologum in quo musas suā alloquitur: eāque ex prout opere fatigatā iuuat ad recreationē quietis. ¶ Tirūcula. Id est rudis et nouella. ¶ Jam satis est. Sed quia requies diuturna parit desidiā et eneruat vigorem: statim iubet eā interrumpere quietē antequam opus inceptum aggrediat. ¶ He scandala. Id est cum pedes intendas et ueharis pedibus metricæ orationis caueas ne aliquod offendiculū pedibus tuis occurrat. ¶ Milia multa supsūt. Id est miliaria multa restāt ad pergendum. id est diuersa capitula et diuerse regule que restāt tandem de generibus pulsum: per quas regulas quasi per certā viā et semitā peragere debet intellectus tractātis. ¶ Exubat. Hic auctor noster mouet musam suā quod sibi caueat ab adulatoribus et detractoribus: qui bene dicta aliorum debite canino et satyrico corrodet: et que scire non possunt vel facere quadā malignitate animi defraudāt: et laudes aliorum in se infundata tituli mutatione conuertunt: spargunt semināt nigellā inuidie: et zizaniā detractationis: ubi deberēt seminare precium laudis et fauoris. ¶ Musandino sapore. Id est sapientis et sententiosis auctoritatibus Petri musandini qui fuit patronus et supremus opifex huius facultatis: qui alium non habuit patrem nec habiturus est sequentem. ¶ Equiuoci salerni. Salernū equiuocum est ad ciuitatem



tem et ad magistrū huius artis preceptorem. ¶ **A**lsani.  
Idest illius summi magistri et vnici in phisicali scientia.  
¶ **P**resulis. Idest archipresulis salernitani tātis cōsilia  
patronis potest malignis hostibus obuiare.

¶ **D**e significationibus frequentis et rari pulsus.  
**Q**ui recolit replicatq; suum sepissimum ictum.  
**E**x vi contrahitur fragili fortiq; calore  
**C**ordis adoptiuus vapor vt possit recreari.  
**S**ufficiens possit spiramine mulcebris aure.  
**N**e simul huic detur quantum sibi competit aer.  
**V**is opressa negat igitur perplexa reprendit.  
**M**ultiplici numero quod iam formauit in vno.  
**C**rebraq; defectum quanti reperitio pensat.

¶ **E**requit auctor noster de significationib; alioꝝ gene  
rū que restāt sex p̄dictis. Et primo expedit significatio  
nes frequentis et rari pulsus: qđ est sextū gen; et p̄pendit  
ex tpe quietis: qđ est inter duas diastoles: sicut in prima  
partitione dictū est. Frequēs itaq; pulsus sūt fortitudi  
nem et vehementiā extranei caloris et innaturalis: et debi  
litate et afflictione virtutis: q; fortis est calor: et multa in  
diget aeris attractione et refrigeratione. vnde multa in  
stat necessitas humide refrigerationis: et euentationis  
ad temperamentum feruoris. Si virtus debilis et afflicta  
non potest sufficienter aeris quantitatem vno ictu attra  
here quantus expedit necessitas arboris: ergo necesse est  
q; numerosa et frequēti actione restauretur et suppleatur  
quod defecit in quantitate vnus attractiōis et ideo cau  
sis p̄dictis concurrentibus. i. forti calore et debili virtus  
te frequens accidit pulsus. Si vero fortis virtus cum for  
ti calore concurrat iuxta necessitates arboris fortis virtus  
trahet sufficientē aeris quātitatē: et tūc non sit frequens  
pulsus. S; inter raritatem et frequentiam mediocris. ¶ **S**e



pissimus. Id est sepiissime iterans motionē. ¶ Adoptis  
uus. vapor. Id est calor extraneus et innaturalis quem  
cor adoptat illata sibi violentia ex febre vel exercitio vel  
apostemate vel quacumq; compressione vel immutatio  
ne. ¶ Dulcebris aure. Id est aeris cuius attractione in  
teriora demulcentur. ¶ Quod iā formauit in vno. Id est  
in quantitate et attractione.

¶ De significationibus: rari pulsus.

Debilis in raro calor est: infirmaq; virtus.

¶ Ostēdit cās et significationes rari pulsus. et dicit qd rari pul  
sus signat debilitatē caloris et infirmitatē virtutis qd debi  
lis ē calor nō restat multa necessitas aeris attrahēdi in  
multa refrigeratione. Virtus etiā quous infirma sit iuxta  
debilitatē caloris aerē pōt sufficiēter administrare ad tē  
perādū vna attractione. Sed cōtrariū inuenit in pante  
gni. Dicit em̄. Cōstātinus rariū pulsus fieri ex virtute de  
bili et forti calore. Et Philaretus dicit qd rarus pulsus sit  
ex debili calore et infirmiori virtute. Solutio dubij est. qd  
dicit constantinus rariū pulsus fieri ex debili virtute et ca  
lore forti: hoc dicit respectu quorūdā sanorū corporū que  
sunt frigida disponūtur cōplexione: et qd debilitate caloris  
modica egēt refrigeratione. Et virtus eorū cū sit fortis: qd  
sana sunt corpora et nulla egritudine oppressa vno ictu pos  
sunt sufficiēter attrahere qd calorem debilem possit refrigera  
re vñ in eis sit rariū pulsus. qd autē dicit. Philaretus rariū  
pulsus fieri ex debili calore et infirma virtute hoc dicit fie  
ri gratia egrorū: corporū. In febriēte em̄ rariū pulsus signat  
maximū virtutis operatiue impedimētū qd extinctionē  
caloris naturalis ex cōsumptione humiditatis et annulla  
tione spiritus. Unde si in laborante acuta febre precedē  
re pulsu multū veloci frequēti et magno nulla facta deter  
minatione subito appareat pulsus rarus sine alienatio  
ne mentis patiētis significat mortem.



**¶** De incidēti ⁊ decidēti pulsu.  
Motibus incidui pulsus virtus reparatur.  
Captiuata salus sit libera languida fortis.  
Debilis instaurat vires oppressa resurgit.  
Vita reformatur victo synthomate morbus.  
Exultat capto brauiso natura triumphat.  
At per deciduū vite iam vespere facto.  
Tergit in occasum splēdor vegetabilis aure.  
Eneruata perit virtus parceq; trahenti.  
Atrops insultat vt vite sincopet vsum.

**¶** Hic auctor agit de octauo genere pulsus qđ incidēs ⁊ decidens dicitur: cuius significationes ostēdit. Incidens itaq; pulsus attēditur s; collationē ⁊ cōparationē morarū ad moras: occultarū ad aptas fortiū ad debiles: debiliū ad fortes. Aperta mora dicitur q̄ facit pulsus i dilatatione. Occulta que facit in cōstrictione. In cōparatione ergo more dilatatiōis ad morē cōstrictionis incidu? vel decidu? dicitur. Nā si breuior sit mora cōstrictionis ⁊ maior sit mora dilatationis dicitur pulsus icidu?. Si vō breuior sit mora dilatationis ⁊ maior sit mora cōstrictionis q̄ est inter duas diastoles. tunc dicitur deciduus. Si autē equaliter sit inter duas moras erit pulsus medius inter decidentem ⁊ incidentem. Potest etiam hic pulsus attendi s; collationem ⁊ cōparationē plurius morarū ad moras s; multos pulsus psequentes ⁊ succedentes. Nam incidentia quādoq; habent locū in vno pulsu: quādoq; in pluribus. In vno vt si fiat comparatio pluriū morarū ⁊ cōstrictionum ⁊ dilatationū sibi per multos pulsus succedentium. Si ergo cōtingat qđ pulsus cōtinuet qnq; percussiones fortes ⁊ sexta decurrat debilis vel aliquantulum deficiens: ⁊ postea succedant decem fortes ⁊ sequatur vndecima debilis. ⁊ postea occurrant viginti fortes:



et sequatur vigintina debilis vel deficiens. et sic procedat  
pulsus multiplicando percussione fortes quousque debiles  
pro: sus non appareat. talis pulsus dicetur incidens: et si  
gnificat confortationem virtutis et conualescentiam et plenariam  
crisim futuram. Similiter decidens duobus modis. po  
test intelligi ut dictum est de incidenti: aut in vno pulsus: aut  
in pluribus: quomodo in vno dictum: quomodo in pluribus  
fieri debeat. sic constat: quoniam si precedant decem fortes  
percussiones: et sequatur undecim debiles: et post sequatur  
sex fortes et septem debiles post quattuor fortes et quique de  
biles. et post tres fortes et quattuor debiles. et ita paulatim  
quousque multiplicatis debilibus fortes euascent percus  
siones: tunc talis pulsus dicitur esse decidens. id est propter mino  
rationem sui a notitia nostri sensus cadens: Et nota quod pul  
sus incidens comprehendit caudam soricinam reformatiuam. De  
cidens vero continere potest caudam soricinam finitiuam. Attende  
quod per decidente vel deficiente pulsus accidente in die critico  
mortis hora potest distinguere. Et per incidente hora conualescen  
tie potest signari. Monas ergo quod aliquis infirmus pulsus ha  
beat decidente. vtrum debeat euadere ab illa egritudine: sic  
cognosces. Computandum est ergo a prima defectione pulsus  
usque ad secundam: et in qua hora diei fiat et contingit quot  
ictus in prima deficientia et quot in secunda verbi gratia:  
inter primam et secundam: fortes tibi occurrant triginta per  
cussiones in hora diei tertia. Sed cum sit molestum te  
semper ibi esse et computare numerum: alia die eadem ho  
ra venias et numera percussiones eiusdem pulsus inter  
vnum deficientem et alium. Et si modo deficientem inue  
neris in undecima percussione. Et si quindecim percus  
siones fortes amisisti cum prius haberes triginta signum  
est quod transactis aliis horis alias quindecim percussiones  
amittet. Et in eadem hora morietur. Eodem modo de ino  
cidenti facere poteris et crisis ad bonum futura designa  
tur. Si quis habeat pulsum deciduum computa a primo in



incidenti et aliquatulum fortiori usque ad scdm incidentem in qua  
hora hoc fiat: et quot percussiones sint inter primum pulsus  
incidentem et secundum aliquantulum fortiorē. verbi gratia. si  
inter primum et secundum incidentes triginta tibi occurrant per  
cussiones ut in hora diei huius tertia fiat post in secunda  
die eadem hora veniens computa sicut in prima die si inter pri  
mum incidentem et secundum inuenis quindecim motiones: inue  
nisti incidentem: ita procedendo poteris pronosticari crism fu  
turam sive magnam et parvam horam et horarum et ictuum computa  
tionem. ¶ Incidui. Id est incidentis. ¶ Accepto brauiō  
Assécuto premio corone propter debilitatem egritudinis.  
¶ Per decidui. Id est decidetes. Littera plana est.

¶ De equali et inequali pulsu:  
ordinato et inordinato.

In iusta bono p̄itas bona fit mala iūcta sinistro.  
Et contrahit adiuncte cōpaginis emula formā.  
Imparitas reprobanda boni laudanda sinistri.  
Ulam tibi p̄positis que sunt opranda duobus.  
Elige quod fixum stabili bonitate moratur.  
Ex tibi p̄positis que sunt fugienda duobus.  
Elige mobilius: fuge quod constantius exstat.  
Qualibet in specie pulsus paritas reperiri.  
Imparitasve potest: sed non equaliter equum.  
Unica solius facit obseruantia pulsum.  
Si magnus se cōtinuet: propriumque tenorem.  
Seruet: inoffensum cadit a plena paritate.  
Cum species aliena subit: non dicitur equus.  
Simpliciter: sed in hoc: cum non sit in oibus equus.  
¶ Octo generibus assignatis et eorum accidētibus exeo  
cutis et expeditis agit de duobus extremis generibus  
que accidentia sunt et principalibus predictis adiuncta



sunt: scz de equali et inequali: ordinato et inordinato. nec  
tamen de ordinato et inordinato agitur nisi fm distinc  
tionem suarum specierum et partium. Est itaq; pulsus  
equalis cuius percussiones vniformē et consimilē habēt  
rationem: et vniformiter occurrunt in digitorum extre  
mitatibus: vt si percussiones sint magne et in magnitu  
dine equales: non parue: non rare: non spisse: nō debiles  
nec in aliquo diuerse. Et iste pulsus equalis dicitur abso  
lute. Inequalis autem est cuius percussiones diuersant  
siue sit in motu vt modo sit spissus: modo velox: modo  
tardus: siue in quantitate dilatationis vt modo sit ma  
gnus modo paru: siue in virtute vt modo sit fortis mo  
do debilis. ¶ Sicut autem quidam est equalis pulsus  
absolute seruans equalitatem in omnibus. ita quidam  
est inequalis absolutam seruans inequalitatem in omni  
bus percussionibus. Et est quidā inequalis in quātitate  
qualitate: in alijs tñ diuersa: et ille inequalis dicit: sed in  
aliquo equalis nūcupatur. ¶ Et nota q; ois equalitas  
in bono est bona: in malo mala. Et inequalitas in malo  
bona est: et p̄nc diuersitatē fm diuisionē aucto: insinu  
at in capitulo presenti. hec diuisio nō tñ habet locum in  
cōsideratione pulsū: sed circa meditullii venarū. ¶ Pa  
ritas. Id est equalitas. ¶ Sinistro. Cum sinistris et mas  
lis differētijs. ¶ Imparitas. Id est inequalis.

¶ Sequitur de pulsū qui dicitur cauda retoꝝ  
natiua: et de eo qui dicitur cauda finitiua.

**C**auda retonatiua primo mollescit in ictum.

**I**n reliquo languet fit tertia motio leuis.

**I**udicio sensus se quarta magis manifestat.

**Q**uinta viget valido firmatur sexta vigore.

**D**e tenebris sensus: et de languoris ab ipso.

**R**epit in excessum graduali tramite pergens.

**H**oc pulsū solitos natura reciprocatur ictus.



Finitiva suos motus orditur ab alto.  
Sensum deprimitur:declinat :mollificatur.  
Et de propatulo sensus se mergat in imo.  
Ihic vicinantis affert preludia mortis.

**H**ic agit de speciebus inequalis pulsus et inordinati  
cuius multe sunt species:scz cauda foricina finitiua ⁊ cau  
da reto:natiua:caprizans:martellinus:romosus:fluctu  
ans:spamosus:ptisicus:formicans:vermiculosus:forin?  
Prius exequitur de cauda foricina finitiua et reto:nati  
ua:que licz possint esse spēs ordinati et equalis: sub ine  
quali tamen et inordinato continentur:qz qñqz cauda fo  
ricina finitiua ⁊ reto:natiua pcedunt in percussionibus  
fm ordinatā inequalitatem: ⁊ qñqz fm ordinatā vbi nāqz  
est perturbatio nature tanta vix ad plenū consequentis  
ineqlitatis ordinatio pōt seruari. **C**onstātinus tñ in pā  
tegni has spēs ordinat sub ordinato ⁊ eqli est ergo pul  
sus cauda reto:natiua quasi ab occultis ⁊ quasi ab insen  
sibilibus percussionibus incipiēs paulatim graduali tra  
mite fm ordinatū modum maiorādo pcedit de minimis  
ad paruas de paruis ad aliquātulū apertas de aliquātu  
lum apertis ad magnis manifestas:et ita cōtinuatim et  
ordinatim procedit quousqz se recipiat in fortes motio  
nes. **D**icitur aut hic pulsus cauda reto:natiua cauda fo  
ricina:qz sicut cauda foricis in finali extremitate que ab  
aiali corpore remotior est incipit a nimia gracilitate ⁊ cō  
tinuatim pcedit fm grossitudinē ⁊ maioritatē corpulen  
tie:quousqz attingat corpus aialis. Sic ⁊ iste pulsus ra  
tione similitudinis maiorādo pcedit paulatim de debili  
bus ad minus debiles: ⁊ de minus debilibus ad aliquan  
tulū fortes:de fortibus ad fortiores percussiones. **C**au  
da foricina finitiua per cōtrarium pōt intelligi:qz a for  
tioribus incipiens p minus fortes trāsit:tertio p debiles  
quarto p debiliores:tandē ab eo descēdit p gradū debili  
tatis q nō sentit: ⁊ hoc assimilāt caude foricine finitiue.



Hā cauda foricina finitiua a parte aiali inserta 'grocissis  
ore est: et paulatim graciliendo procedit vsq; ad finē. Lau  
da reto: natiua significat confortationē nature salutis re  
uersionē. Finitiua prenuncia est mortis.

**¶** De consolatione medici cum eger moritur.

Collectis fuge sarcinulis opifex medicine.

Nil impensa valent tua: nil suffragia prosunt.

Damna resarciri nequeūt iam morte propinqua.

Atropos excludit lachrysim: vitalia rumpit.

Stamina dissoluit gumphos vitamq; relegat.

Salua tibi maneat frontis verecundia vultum.

Extre ne pariat tibi mors vicina pudorem.

Mortiferos tua preueniat sententia casus.

Officium vatis retinens nomenq; prophete.

Non semper sanat medicus rhetor ve perorat.

Sed tamen officium concludit sine supremo.

Singula que debet si contingentia seruet.

Vitam victuro vel si mortem morituro.

Iudicio dicet stabili que culpa medentis.

Officium commune durum curatio morbi.

Actio communis vix consumatur ab vno.

**¶** Quia forte medicus ppter mortem egri preminentes  
desperaret et de vita sua timeret credens sibi ab amicis  
suis imputari: ideo auctor ipsum consolatur: et amicos  
eius corroborat et firmat: ostendens, q non sit timen  
dum. et cum prenunciauerit mortem egri potius sibi con  
sulabit gloriam et honorem q pudoris ambitionem: et  
loco prophete inter homines reputabitur: quia moritur  
ri solis pronosticis.

**¶** De pulsu caprisante.

Descensu saltum geminat caprinus ab vno.



Moz caput saliens: que bis prius aera pulsat.  
Qd semel in terram querat defigere cursum.  
Edit in hac specie progressio prima secunde.  
Si species talis genesi dictate resultant.  
Hoc signo vasis substantia dura rebellis.  
Aure vitalis vis imbecilla notatur.  
Sensus hebes ferrino preceps turbatio mentis.  
Qd multis resoluta modis vt verba moueret  
Mentis conceptum mutilata voce resoluit.  
Si caprinus erit sine lege vel ordine pulsus.  
In causa est mixtura mali: diuersa dieta.  
Dissona materies: resolutio multa vaporis.

**I**n hoc capitulo diffinit auctor: quid sit pulsus capri-  
zans et eius significationem exponit. Est em caprizans  
qui incipiens a velocitate ante digitorum percussione[m] vti  
detur cadere et post mouetur incompleta dilatatione ad  
similitudinem caprioli caprizans dicitur. Cum em caprio-  
lus incipiat esse velox in saltu quasi saltum videtur face-  
re in aerem et post in complendo cursu: et complendo sal-  
tu est velocissimus. Talis vero pulsus anteq[ue] regredia[tur]  
in centrum duas habet dilatationes primam minorem se-  
cundam maiorem: sicut etiam facit capra saliens in aere  
que prius extollit vna vice pedes: deinde alia vice iterum  
se extollit anteq[ue] in terra ponat vestigium. Caprizans  
itaq[ue] pulsus: alius est s[ecundu]m naturam: alius preter naturam  
que autem sunt significationes naturales et que non na-  
turales: auctor in hoc capitulo exprimit.

**D**e martellino pulsu.

Cum ferit incudem bis malleus: et resilere.  
Cogitur obiecti massa suadente metalli.  
Et sit diuiduus: in se tamen vnicus ictus.



Sic resilit duro membris concussa rigore.  
Et digitos species sic martellina retendit.  
Nec credit in centrum donec gemiauerit ictum.  
Ex quo natio signatur spiritus igneus  
Cor sitcū discor mētis p̄sumptio fastus  
In febre continua martellino dominante.  
Caumate febrili cordis depascitur humor.

¶ Sequitur de martellino: qz martello. dicitur. Sicut em̄  
percussio martelli supra incudem in sequētes cadit percus-  
siones plures ppter percussione martelli ex duricie in-  
cudis: sic etiā martellinus pulsus in dilatatiōe sua ante  
q̄ ad centrū regrediat ex percussione spiritus: et organi du-  
ricie his digitos pcutere videt: et sūt q̄si dilatatiōes due  
sed pcedēs est maior. secūda minor. Sed in caprizate se-  
quēs ascensio maior est pcedēte. Martellinus pulsus ex  
duricie substantie organi p̄tigit: hoc ppter supabundantiā  
spūs quo spū mouetur arteria et p̄e duricie ipsius spūs  
re percussus rursus mouetur: et facit secūda ascensionem  
vnde dicit. Philaretus q̄ martellinus siue bis pulsans  
currente violenter spiritu in secūda venit percussione:  
vt in incude venit malleus. Et est differentia inter capri-  
zantem et martellinum quia in caprizate non repcutitur  
spiritus vt in martellino: sed ante digitorū percussione  
quasi cadere videtur: et post incompleta dilatatione vehe-  
menter citat. Martellinus itaqz pulsus si sit p̄m naturā  
significat contumaciā cordis et pertinentiā mētis ex ficci-  
tate et supbia ex abūdātia spiritus. Si autē fiat p̄ter na-  
turā significat successionem cordis et humoris defectio-  
nem: sicut in acutis contingit.

¶ De ramoso pulsu.

Inditur in ramos ramosus et organa motu.  
Quadrifido ferēs digitos percurrit in imo.



Discolor in pulsu sicut confusa resistit.  
Uox clitare fidibus vno siml' ordine tactis.  
Ihec species crassis imperio suadere figurat.  
Mobile ppositu cordis mutabile vorum.  
Si talis cogente mali synthomate fiat.  
Morbi materies fit dissona causa repugnans.  
Militat ex equo virtus synthoma retundit  
Vita reformatur nutrit natura resurgit.  
Expirante mali nebula redit aura salutis

**H**ic ponit ramosi pulsus diffinitiones et significatio-  
nes eius ostendit. Est itaque ramosus pulsus qui primis digi-  
tis tangentis apparet alio modo: et reliquis digitis ap-  
paret inequalis: ut si appareat uni digito: uelox: alij tar-  
dus uni spissus: alij ramosus uni fortis alteri debilis: uni  
spissus: alij ramosus: uni fortis: alteri debilis uni incidu-  
r et aptus alteri deciduus et occultus. Et attendit secundum quanti-  
tatem motus aut motus virtutis et secundum motionis numerum.  
Non enim potest variari iste pulsus secundum magnitudinem. Im-  
possibile enim est quod sub uno digito in eadem parte organi sit ma-  
gnus et in alio digito vel in alio in parum mutetur in eadem  
percussione: aut in eadem percussione fiat parvus et etiam magnus.  
Magnus enim ex necessitate quattuor digitos transit. Si-  
militer ramosus non potest attendi secundum varietatem latitudinis aut  
stricture: caliditatis aut frigiditatis: duricie aut mollicie:  
vacuitatis aut plenitudinis. Namque enim in eadem percussio-  
ne potest attendi pulsus in diuersis digitis: ramosus: latus  
et strictus: calidus et frigidus: mollis in quibusdam: du-  
rus in alijs: vacuus in uno: plenus in alio: et similiter puus et ma-  
gnus secundum velocitatem: tarditatem: debilitatem: et fortitu-  
dinem: raritatem et frequentiam potest considerari. **R**amosus  
alius secundum naturam alius preter naturam. Secundum na-  
turam factus cordis mutabilitatem significat. Preter na-  
turam factus in acutis febribus humorum significat cono-



t rarietatem: nature cōualescentiam ex parte significat: et  
ex parte vite laborem: et finem morbi declarat. Pulsus  
ramosus. s̄m Philaretū h̄s fieri ex aliq̄ supfluitate in cō  
cavitate arterie contenta q̄ adueniēti spiritui resistit. vñ  
tota arteria propter resistentiā supfluitatis adueniētis  
sp̄is. nō potest totaliter dilatari. S̄ mot⁹ cordis et mo  
tus sp̄is trāserēt deorsum et sinistro: ac si essent diuer  
sificati. His determinatis l̄ra clarescit per se s̄m diuersi  
tatis casdē teste. Constatino in pantegni. Cauda sorici  
nam et pulsum inclinatū licet inuenire. Cauda soricina in  
diuersis digitis inuenitur: cū pulsus ab vno digito attin  
gēti brachiū est grossius: sub digito sc̄do ē minor: sub ter  
tio est paru⁹: sub quarto est minimus. Similiter hec cau  
da inforti et debili: veloci et tardo pōt intelligi. S̄ hec cau  
da soricina differt ab alia de q̄ super⁹ cū ipso auctore per  
tractauim⁹. Inclinat⁹ autē pulsus attēdit s̄m diuersita  
tem percussionū sub quattuor digitis: vt si sub duobus  
digitis medijs grossius. et sub duobus extremis subtilis:  
aut in medijs apert⁹: in extremis occult⁹. apparet autē  
sursus extremitas deorsum inclinari ex defectu virtutis  
substātiā organi ex parte brachij leuare nequeētis causa  
arterie grauitatis in extremitate intra manum ex defec  
tione sola ē virtutis illuc vix peruenientis. Inclinator  
similiter de forti et veloci et tardo est intelligendum.  
Et ille inclinatus pulsus et cauda soricina predicta: sub  
ramoso pulsu comprehendī possunt. Nā ramosi pulsus  
possunt esse multe species. Sub eadem etiam specie con  
tinetur ferrinus de quo dicitur in sequētibus. Qui autē  
sub vno digito mouetur sub tribus est quietus. aut sub  
duobus primis mouetur sub alijs quiescit. aut sub vno  
fortis: sub altero debilis: sub tertio debilio: sub quarto  
debilissimus: ita q̄ non sentitur. Et hoc est q̄ pulsus  
dictus cauda soricina posset intelligi quando gradas  
tim debilitando procedit de primo digito ad secundum

¶



de secundo ad tertium de tertio ad quartū. Sed hic non  
gradatim pcedit in debilitate per quartum digitum: vt  
si ab vno moueatur: sub alijs quiescat: aut sub duobus  
primis moueatur: sub alijs non: dicendus est ferrinus di  
citur autē a serra: qz ferre dentibus assimilatur.

#### **¶ De fluctuante pulsu:**

**U**asa procellosus enormi concutit ictu.

**F**luctuat: exundat: fremit: estuat: ⁊ digitales.

**C**entriculos sibi cōpressos lateraliter ambit.

**P**ars infra ⁊ sursum: pars retro ⁊ ante mouet̃.

**I**nde pbes subitum mentis cordisq; tumultū.

**S**anguinis vndantis turbato in corpore motū.

**¶** In hoc capitulo agit de procelloso pulsu siue estuo  
so. Et constantiam quam. Philaretus fluctuationē ap  
pellat prosequitur: ⁊ ostendit quid sit fluctuans pulsus  
⁊ quid habeat significare. Estuosus pulsus est cum orga  
ni pars auriculari digito superposito superior ante mo  
uetur: sub altero digito inferior ⁊ tardius. Pars autē  
organi dexteriorum ⁊ sinistriorum sentitur moueri: que  
dam pars late quedam pars stricte: vt videmus in tem  
pestate maris. Fluctuans igit̃ pulsus habet fieri ex abun  
dantia aquosi humoris infundentis corpus arterie ma  
gis q̃ debeat vnde spiritus in arterijs generatus aquo  
sum humorem in arterijs existentē mouet magis in vno  
loco arterie q̃ in alio. ⁊ ideo quasi quedā inundationes  
siue per flatus per pulsus sensui subiacent: ⁊ ideo pulsus  
fluctuans dicitur. Tali pulsus solet reperiri in quadā spe  
cie ydropiis que anasarca dicitur idest equalis resolutio  
carniū. **¶** Significat pulsus iste quādoq; mētis pertur  
bationem aut iram subitā: aut tristitiaz aut humoris su  
bitam perturbationem.

#### **¶ De spasmoso pulsu.**



Spasmosus vacuus tensi quoque more rigescit.

Suniculi: ptificis famulatur: et extenuatis.

Corporis humorem depascit. sorbet inanis.

Plenior occurrit species spasmosa replentur.

Organa: reumaticus nervus infunditur humor.

Venia motiuo viduantur membra vigore.

**H**ic exequitur de spasmoso pulsu qui aliter ptificus appellatur et eius significationes exponit tam ptifici quam spasmosi: de repletione prouenientis. **S**pasmosus itaque et ptificus habet fieri carne consumpta et desiccata per calorem febrilem. unde non habet arterias: nisi collocetur ad modum chorde tense et tenditur: unde digitis compressa transfertur a dextra et sinistra. unde videtur spasmosus et ramosus idem esse. sed differunt propter causas differentes: quia in ramoso corpus arterie diffinditur: sed in spasmoso nervus tenditur: et multus duricie sentitur. unde dicitur spasmosus propter tensionem nervi vel arterie. vel quia spasmus futurum significat. In ramoso autem non fit talis tentio quemadmodum in spasmoso. Spasmosus itaque significat desiccationem corporis. et consumptionem humorum: indurationem arteriarum et nimiam desiccationem. Et significat spasmus de inanitione. est autem quidam spasmosus de repletione humorum. unde arteria sentitur multum turgida.

**D**e formicante et vermiculoso pulsu.

Sunt gemini pulsus formicans vermiculosus.

Estius potius in febribus et peracutis.

Mortis preconses fides: reserantque sepulchra.

In febre formicans: pulsu vermiculare verendus.

Non redit ad melius: sed vitam morte soporat.

Sepius has specie excepto caumate febris.

(Non vigere necis discrimine) syncopis infert.

**P**



**H**ic agit auctor commixtim de duabus speciebus inordinati pulsus. scilicet vermiculoso et formicante vermiculosus more estuantis mouetur: sed estuans maior est et fortior vermiculosus minor et debilior: tamen velocior et spissior est: quia huius causa virtus est defecta. et dicitur vermiculosus. quia sentitur sub digitis ut vermium motus. Et formiculosus mouetur sicut vermiculosus. Sed formiculosus minor est et defectior et spicior. Quis enim eius virtus omnino est ablata et defecta dicitur formiculosus. quia sicut formice sub digito sentiuntur sicut itaque formica minorem habet motum quam vermis: sic et formicans pulsus minor est: et defectum significat plus quam vermiculosus: cum eius motus sit minimus sicut motus formice minor est motibus aliorum animalium: sed pulsus aliquis deficit usque in fornicationem: et hoc fit ex synthomate acute febris et ex consumptione spirituum omnino de priuanda est vita patiens. Si vero deficiat usque in vermiculosum et ibi maneat et non progrediat ad formicantem non morietur omnino. Et nota quod ante formiculosum necessario venit vermiculosus si de fornicatione fiat regressus in vermiculosum bonus est. sed si de vermiculoso fiat descensus in formiculosus est malum signum. Formicans et vermiculosus quandoque fiunt ex subita dissolutione virtutis sicut propter multam inanitionem sanguinis: ut in fluxu per moroidas: vel a naribus vel a ventris immoderato fluxu vel menstruo in mulieribus unde patiens ex tanta virtutis consumptione vel dissolutione propter defectum spirituum: et nutrimenti subtractionem syncopare cogitur: et pulsus habet formicantem vel vermiculosum. De tali autem pulsu non est desperandum: quia ex tali causa habet contingere. Videmus quandoque multos syncopizantes: in quibus nec flatum nec pulsum perpendimus: qui tamen per assumptionem aque frigide et confortatione ex aromaticis ad priorem statum regrediuntur. De pulsu ergo ex tali causa mutato non debet desperare medicus: nec morti patientem ad



iudicare. Galenus namq[ue] exemplum ponit de quadam muliere habente suffocationem matricis: in qua nullus sentiebatur pulsus cuius ori lane flocculum apposuit subtiliter carpinatē vel carminatē: et lana aliquantulum cōmota et calefacta ex anhelitu eius cognouit eam adhuc viuere: et post operam suam adhibendo eam ad sanitatē conuertit. Quod si pulsus formicās et vermiculosus fiat in corporibus defectis et desiccatis ex febribus acutis: non propter immutationem nature subitam: tunc desperandum est et per talem pulsum sententia mortis diffinienda est.

**¶** Sequitur de pulsu ferrino.

Occurrit: digito species ferrina priori.

Debilis in reliquo fit languida nulla sequenti

Hic trahit a serra conata vocabula pulsus.

Cuius cum primis incisio dentibus acta.

Est grauis in reliquis grauior funesta supremis:

Corporis hoc pulsu fatalis serra vigorem.

Amputat et vitam nubes letalis obumbrat.

**¶** Hic agit auctor de pulsu ferrino qui diuersis modis intelligi potest. Nam quandoq[ue] sub vno digito mouet: sub tribus est quietus aut sub duobus primis mouetur: sub alijs quiescit: aut sub vno fortis: sub alio debilis sub tertio velox: sub quarto tardus. Serrinus autem notatur a serra: quia dētib[us] ferre assimilatur: quādo inequalem facit incisionē ⁊ p[er] hoc clauditur ferrinus. Serrin[us] pulsus sub quibusdā speciebus predictor[um] pulsuum pōt[est] contineri. Fit autem ferrinus quandoq[ue] vt in primo digito sentiat[ur] debilis: in secundo quasi deficiens. In tertio omnino non sentitur p[er] autem hanc estimationem quedā cauda soricina finitiua erit pulsus ferrinus.

**¶** Hic auctor musam suam alloquitur vt sigillet opus de pulsibus.

**¶** itj



Fige tuo metas operi: sat prata biberunt.  
 Semina luxuriant: prius arida terra colono.  
 Plenius arridet pingui letamiue gaudens.  
 Et fructus nobis exponens diuite vena.  
 Jam sterilem cultum philareri fomeris porret.

Registrum.

A B C D E F

G H I K L M

N O P omnes sunt qua

terni: dempto P qui est duernus.

¶ Hic finis imponitur tractatulo de cognoscendis vis  
 nis et pulsu peritissimi magistri Egidij cum expositio  
 ne et commento magistri Bentilis de fulgineo summa  
 cum diligentia pluribus in locis castigatus. Impressus  
 Lugd. per Jacobum myt. Anno Millesimo quingentesi  
 mo decimo quinto. Die vero. iij. Octobris.

*Patris*

*immune ne intellecti nulla est cura morbi*

*On f. 27 v*



